הסניגוריה הציבורית
الدفاع العام
public defender
30

הסניגוריה הציבורית
דוח פעילות שנתי 2025

מוגש לשר המשפטים בהתאם לסעיף 8
לחוק הסניגוריה הציבורית תשנ"ו-1995

משרד המשפטים
MINISTRY OF JUSTICE | وزارة العدل

דברי ברכה מאת שר המשפטים

במלאת 30 שנה להקמת הסניגוריה הציבורית ניתן לומר כי היא ממלאת תפקיד מרכזי והכרחי בחברה הישראלית ובמערכת המשפט. בליבת עשייתה עומדת המחויבות להבטחת ייצוג משפטי הולם, תוך עמידה נחושה לצדו של אדם ברגעיו הקשים ביותר. הדוח השנתי שלפנינו משקף את רוח עשייתה של הסניגוריה ואת תרומתה המתמשכת לעיצוב פני המשפט הפלילי בישראל לאורך שלושה עשורים - מן הייצוג בהליכים פליליים, דרך השפעה על פסיקות עקרוניות של בית המשפט העליון, ועד לפעילות ענפה בזירת החקיקה והמדיניות. בתוך כך, ניתן להיזכר כי טרם הקמתה נראה ההליך הפלילי בישראל אחרת לחלוטין - מה שמדגיש את עומק השינוי שחוללה הסניגוריה ואת חשיבותה כיום.

ראוי במיוחד לציין כי לאורך השנים ניכרת תרומתה בתהליכי חקיקה, בעיצוב מדיניות ובהבטחת קיומו של הליך פלילי הוגן. נוכח הכוח הרב המופקד בידי רשויות החקירה והתביעה, בולטת חשיבותה של הסניגוריה הציבורית כגורם מקצועי עצמאי, ביקורתי ומאתגר, התורם לאיזון המערכת ולהגנה על זכויות הפרט. קולה של הסניגוריה הוא קול חשוב, שיש לוודא כי יישמע ויישקל במסגרת קבלת ההחלטות.

גם בשנת 2025 משקף הדוח פעילות ענפה והישגים משמעותיים, ובהם פיתוח הלכות מרכזיות, זיכויים מהדהים והרחבת היקף הפעילות, בין היתר באמצעות ביסוס פעילותן של מחלקות השיקום. בשנה זו הייתה הסניגוריה שותפה מרכזית לקידום הצעת חוק נוכחות סניגור בחקירת קטינים ואנשים עם מוגבלות, אותה אני מוביל בשנים האחרונות. תכליתו של מהלך חשוב זה היא צמצום הסיכון להודאות שווא בקרב אוכלוסיות פגיעות אלה. אני מברך את הסניגוריה הציבורית על מעורבותה הפעילה בקידום נושא זה.

אבקש להודות לסניגורית הציבורית הארצית, עו"ד ענת מיסד-כנען, לעובדי הסניגוריה הציבורית ולעורכי הדין המייצגים מטעמה, על עשייה מקצועית, מסורה ובעלת ערך ציבורי רב. פועלכם למען חשודים ונאשמים הוא ביטוי למחויבות עמוקה לצדק, לחירות ולשוויון בפני החוק במדינת ישראל.

יריב לוין
סגן ראש הממשלה
ושר המשפטים

הסניגוריה הציבורית
الدفاع العام
public defender
30

דברי ברכה מאת המנהל הכללי

דוח הפעילות השנתי של הסניגוריה הציבורית לשנת 2025 מציג את העשייה הרבה המתקיימת בה ובפרט את היקפי פעילותה - בייצוג עצורים ונאשמים, בכלל ההליכים הפליליים.

במהלך השנה החולפת המשיכו להתבסס מחלקות השיקום בסניגוריה הארצית ובמחוזות, לצד הקצאת משאבים נוספים שמטרתם להכווין את לקוחות הסניגוריה לאפיקים טיפוליים ובכך לסייע בהפחתת שיעורי הפשיעה.

מן הדוח עולה כי לצד פעילותה השוטפת, מקדמת הסניגוריה הציבורית בשנים האחרונות גם תהליכים משמעותיים של התחדשות ארגונית. אלה כוללים פיתוח תפקידים חדשים לשיפור הממשק עם עורכי הדין המייצגים והעלאת איכות הייצוג, הרחבת מערכי הכשרה מקצועית, וכן קידום תפיסות ניהוליות ותרבות ארגונית המותאמות לעידן הנוכחי ולהיקפי הפעילות.

גם בשנה מורכבת זו, על רקע אתגרים ביטחוניים, חברתיים וכלכליים משמעותיים, שמרה הסניגוריה הציבורית על רציפות מלאה במתן שירותים משפטיים לאלפי חשודים, נאשמים ואסירים.

בשנה זו מציינת הסניגוריה הציבורית 30 שנים להקמתה. בהזדמנות זו, אבקש להביע הערכה עמוקה לסניגורית הציבורית הארצית, עו"ד ענת מיסד-כנען, על הובלת גוף חיוני זה. ולהודות לכלל עובדות ועובדי הסניגוריה הציבורית, ולעורכות ולעורכי הדין המייצגים מטעמה, הפועלים יום-יום במסירות רבה למען לקוחותיהם. מאחל לכם הצלחה רבה בהמשך הדרך ובהתמודדות עם האתגרים שלפניכם.

איתמר דוננפלד
המנהל הכללי

פתח דבר מאת הסניגורית הציבורית הארצית

דוח זה הוא דוח חגיגי המציין 30 שנה להקמת הסניגוריה הציבורית. לרגל המאורע בחרנו להקדיש את הפרק הפותח לציון 30 רגעים מכוננים בתולדות הסניגוריה על פני ציר הזמן, ובאמצעותם לספר את סיפורה לאורך השנים. רגעים אלה מתארים, בין היתר, את הקמת הסניגוריה, ייצוג בתיקים שבהם נקבעו הלכות עקרוניות, מניעה ותיקון של הרשעות שווא, השתתפות ברפורמות חקיקתיות ובוועדות ציבוריות, הרחבת הזכאות לייצוג ציבורי והתמקצעות ארגונית בענפים השונים של ההליך הפלילי. ההישגים המתוארים בפרק זה הם פרי עמלם של הסניגורים הציבוריים לדורותיהם, ונשענים על רוחם של מייסדי הסניגוריה, שהניחו יסודות לארגון מקצועי, המעמיד את האדם בליבת פעילותו. המבט לאחור מעורר גאווה, ומטעין באנרגיה להמשיך ולצעוד בדרך זו גם בעשורים הבאים.

גם בשנת 2025 ידעה הסניגוריה הציבורית רגעים משמעותיים, אשר מצאו את מקומם בין אותם רגעים מכוננים. בשנה זו התקבלו שתי בקשות למשפט חוזר בתיקי רצח, לאחר ריצוי עונשי מאסר ממושכים. לצד זאת, ניתן פסק דין עקרוני בעתירה שהגישה הסניגוריה, אשר קבע כי אין לערוך חיפוש בטלפונים ניידים של נחקרים ללא צו שיפוטי - נוכח הפגיעה העמוקה בפרטיות הכרוכה בכך, במיוחד בעידן שבו מכשיר הטלפון הנייד מרכז בתוכו את מכלול חייו של אדם.

העיסוק בזכויות בעידן הדיגיטלי צפוי להוסיף ולעמוד במוקד פעילותה של הסניגוריה הציבורית בשנים הקרובות. אנו מזהים תמורות משמעותיות בהליך הפלילי, הנובעות מהתפתחויות טכנולוגיות המשפיעות על אופן ניהול החקירות המשטרתיות, על ההליכים המשפטים ועל תפיסות היסוד שבבסיסם. לצד ההזדמנויות הגלומות בכך, קיימים גם סיכונים ממשיים. במציאות זו, תפקידה של הסניגוריה הוא להבטיח את תקינותו והגינותו של ההליך הפלילי, ובמקביל לאמץ כלים מקצועיים מתקדמים שיאפשרו לה להמשיך ולהעניק ייצוג איכותי. בהתאם לכך, פועלת הסניגוריה להצגת עמדותיה בזירת החקיקה והמדיניות ובפיתוח טענות משפטיות להגנה על זכויות חשודים, נאשמים ואסירים בעידן הדיגיטלי. בד בבד, במסגרת תהליך ההתחדשות הארגונית המתואר בדוח, ניתנת חשיבות רבה להתאמת הארגון לחידושים ולהזדמנויות שמזמן לנו העידן שבפתח.

דוח זה מוגש לשר המשפטים בהתאם לסעיף 8 לחוק הסניגוריה הציבורית, התשנ"ו-1995. ברצוני להודות לשר המשפטים ולהנהלת המשרד, בהובלת המנכ"ל, על התמיכה המתמשכת בפעילות הסניגוריה ועל הסיוע בקידום יעדיה. תודתי והערכתי נתונות לעובדות ולעובדי הסניגוריה הציבורית, אשר המשיכו בעשייה מקצועית ומסורה גם בתקופה מאתגרת במיוחד, ואשר הפירות היפים של עמלם מפורטים בדוח זה. בפרט אני מודה לעובדי מחוז חיפה, אשר פעלו במסירות חרף הפגיעה במשרדי המחוז במהלך מלחמת "עם כלביא" והמשיכו להעניק שירות מלא ממשרדים זמניים, צרים וצפופים, באופן מעורר גאווה. תודה לראשי התחומים בסניגוריה על תרומתם הרבה לגיבוש הדוח. תודה מיוחדת לעו"ד אסף ינון על עריכת הדוח ביסודיות, בתבונה ובנועם שכה מאפיינים אותו. בפרט ראויה לשבח תרומתו הייחודית לפרק העוסק בשלושים שנות הסניגוריה הציבורית. במקביל למשימותיו הארציות הרבות, עו"ד ינון הפליג אל סיפורי העבר, שקע בעיון בחומרים ארכיוניים מגוונים, למד עוד ועוד מעלילות היחידה הציורית שאנחנו והצליח ללכוד את סיפורנו ואת רוחנו בשלושים רגעים מייצגים.

ולבסוף, תודה מעומק הלב לכל קהילת הסניגוריה הציבורית לדורותיה. בזכות פועלכם, הסניגוריה עומדת מזה שלושה עשורים לצד האדם, משמיעה את קולו ועומדת על זכויותיו בנחישות ובמקצועיות בשעה שעוצמתה האדירה של המדינה מופנית כלפיו, ותורמת תרומה משמעותית לעיצובו של ההליך הפלילי בישראל.

ענת מיסד-כנען
הסניגורית הציבורית הארצית

תוכן עניינים

תקציר 8

פרק חגיגי: 30 רגעים בחיי הסניגוריה הציבורית 14

ייצוג חשודים ועצורים 50

- ריבוי מעצרים בישראל ונזקי המעצר 50

ייצוג נאשמים 56

- ייצוג בתיקים פליליים 56
- ייצוג בבית המשפט העליון 62
- עבודת הסניגוריה הציבורית עם מומחים 66
- ייצוג בני נוער 69
- ייצוג לקוחות עם מוגבלויות שכליות ונפשיות 75

שיקום 80

- פעילות המחלקה לייצוג משפטי-שיקומי 80
- שיקום עוברי חוק מהחברה הערבית 81
- בתי המשפט הקהילתיים 83
- מיזם "סניגוריה בקהילה": הנגשת זכויות בהליך הפלילי 84

מאבק במשבר הכליאה וייצוג אסירים 86

- מאבק במשבר הכליאה 86
- ייצוג אסירים בוועדות שחרורים, עתירות אסירים והליכי החזקה בהפרדה 89

פעילות הסניגוריה הציבורית בתחומי חקיקה וקידום מדיניות 93

- הרחבה ניכרת ומרחיקת לכת של סמכויות השיטור והאכיפה 94
- הצעות חקיקה בתחום זכויות חשודים ונאשמים 95
- החמרת החקיקה בתחום הפלילי-ביטחוני 98
- קיום דיונים בהיוועדות חזותית 99

פעילות הסניגוריה במאבק בהרשעות שווא 101

- פעילות המחלקה למשפטים חוזרים 101
- הוועדה למניעת הרשעות שווא ותיקונן 104

התחדשות הסניגוריה הציבורית, ניהול ותחומי פעילות נוספים 107

- הבניית הקשר עם הסניגורים המייצגים 107
- התחדשות הצוות הפנימי בסניגוריה הציבורית 109
- ניהול מבוסס נתונים 110
- קשרים עם גורמי חוץ 111
- הכשרות והשתלמויות 111
- קליניקות במוסדות אקדמיים העובדות בשיתוף פעולה עם הסניגוריה הציבורית 112
- החידושים לשנת 2025 115

נספחים 116

- נספח א': היקף פעילות הסניגוריה הציבורית 116
- נספח ב': עילות מינוי 119
- נספח ג': עורכי הדין במיקור חוץ 123
- נספח ד': שכר טרחה והוצאות 127
- נספח ה': שיעור ייצוג לפני חקירה בחתך לפי מחוזות 128

תקציר

פרק חגיגי - 30 שנה להקמת הסניגוריה הציבורית

בשנה זו מציינת הסניגוריה הציבורית 30 שנים להקמתה. לרגל המאורע, דוח זה נפתח בפרק חגיגי המספר את סיפורה של הסניגוריה באמצעות 30 רגעים מכוננים בתולדותיה. רגעים אלה מתארים, בין היתר, את הרקע להקמת הסניגוריה הציבורית; את הרחבת הזכאות לייצוג ציבורי לאוכלוסיות פגיעות ובהליכים מגוונים; ואת היקפי פעילותה, המהווים כיום את עיקר הייצוג בהליכים הפליליים בישראל. עוד הם מציגים את תרומתה לעיצוב הדין הפלילי באמצעות תיקים שבהם נקבעו הלכות עקרוניות, ובהן קביעת הכלל הפסיקתי לפסילת ראיות שהושגו שלא כדין, הכנסת מוסד "ידיד בית המשפט" למשפט הישראלי, עיגון דרישת ההסכמה מדעת לחיפוש על גוף, ופסילת נוהל המאפשר חיפוש בטלפון נייד של נחקר ללא צו שיפוטי. כן מתוארים ניהולם של משפטים חוזרים שהובילו לזיכויים דרמטיים, בהם פרשות עמוס ברנס, ג'מיל סרור וסופיאן מסלוחי.

הפרק עוסק גם בפעילותה המוסדית של הסניגוריה לשמירה על זכויות חשודים, נאשמים ואסירים במסגרת רפורמות חקיקתיות מרכזיות, ובהן תיקון 49 לחוק הנוער, הבניית שיקול הדעת בענישה והרפורמה בעבירות ההמתה, וכן בהקמת בתי המשפט הקהילתיים. בנוסף, הוא מתאר את תרומת הסניגוריה לעבודתן של ועדות ציבוריות פורצות דרך, דוגמת ועדת דורנר לבחינת מדיניות הענישה וועדת דנציגר למניעת הרשעות שווא ותיקונן. רגעים נוספים מוקדשים לפעילות הסניגוריה בתקופות משבר ולהקמת מחלקות ייעודיות בסניגוריה הארצית ובמחוזות לאורך השנים - הכל במטרה להבטיח ייצוג הולם ללקוחותיה.

רגעים אלה הם פרי עמלם של הסניגורים המייצגים מטעם הסניגוריה הציבורית ושל עובדי ועובדות הסניגוריה לדורותיהם, ומשקפים עשייה ערכית ומקצועית רבת שנים, אשר תרמה תרומה מכרעת לעיצוב המשפט הפלילי בישראל ולחיזוק ההגנה על זכויות הפרט.

ייצוג עצורים

הסניגוריה הציבורית מתריעה כי השימוש שנעשה בישראל בסמכות המעצר היא רחבת היקף ומדאיגה. בתקופה המעצר נפגעת שגרת חייו של העצור ושל הקרובים לו, הוא חשוף לפגיעה מידי אחרים; לא אחת הוא יתחכך באוכלוסייה בעלת דפוסים עברייניים מושרשים, מה שעלול לשאוב אותו למעגל עברייני; הוא עלול לאבד את מקום עבודתו; ולהיפגע פיזית ונפשית. כאשר מדובר במעצר עד תום ההליכים, הדבר אף מקשה על העצור לנהל את הגנתו כראוי ולעיתים מהווה מנוף לחץ לויתור על טענות הגנה ולעריכת הסדר טיעון שתוצאותיו קלים מן המעצר שבו צפוי להיות נתון לו ינהל העצור את משפטו.

במהלך שנת 2025 הסניגוריה הציבורית ייצגה ב-31,192 הליכי מעצר לצרכי חקירה. נתח משמעותי של אותם עצורים שוחררו כבר בתוך 24 שעות, ובמקרים רבים הם שוחררו על ידי בתי המשפט בתנאים שהיה בסמכות קצין ממונה לשחררם בהם. הסניגוריה הציבורית פועלת במספר מישורים לצמצום התופעה, הן בבתי המשפט והן מחוצה להם. בין היתר פועלת הסניגוריה למימוש זכות ההיוועצות; מקיימת שיח עם גורמי המטה במשטרת ישראל ועובדת בשיתוף פעולה עמם להפחתת מעצרים מיותרים; משתתפת בהכשרות לשוטרים ותובעים; משתתפת בהליכי חקיקה ובפורומים מקצועיים, מקיימת הסברה וחשיפה תקשורתית לציבור; ועוד.

הסניגוריה הציבורית הציבה בליבת עשייתה בתחום המעצרים את ההתמודדות עם שיעור המעצרים עד תום ההליכים. במסגרת זו, פותח השנה כלי טכנולוגי מתקדם להפקת נתונים שוטפים באשר לשיעורי המעצרים

והשחרורים, לרבות פילוח לפי מחוזות, בתי משפט ועבירות. נתונים אלה מהווים תשתית לניהול הפנימי של מחלקות המעצרים בסניגוריה, מאפשרים קיום שיח מוסדי מבוסס נתונים ואפקטיבי מול גורמי האכיפה והתביעה, ומסייעים בהערכת ההתקדמות לעבר מימוש היעד של צמצום תופעת ריבוי המעצרים בישראל.

ייצוג נאשמים

ייצוג נאשמים בתיקים פליליים מהווה ליבת פעילותה של הסניגוריה הציבורית. בשנת 2025 הסניגוריה הציבורית ייצגה ב-124,966 הליכים, מתוכם 31,677 הליכים מסוג תיק פלילי. המקצועיות והמחויבות של הסניגורים המייצגים מטעם הסניגוריה הציבורית הובילו גם השנה להישגים משפטיים משמעותיים. במסגרת הייצוג בתיקים פליליים, העלתה ההגנה טענות עובדתיות המצויות במחלוקת עם התביעה, טענות משפטיות הנוגעות ליסוד הנפשי, וכן טענות לקיומן של הגנות כגון הגנה עצמית. במקרים המתאימים, התמקדה ההגנה בפגמים באופן ניהול החקירה או בפגיעה בזכויות הנאשם על ידי רשויות האכיפה, ולעיתים נטען כי לא היה מקום להעמדה לדין פלילי בגין המעשים המיוחסים לנאשם, למשל מחמת זוטי דברים.

בשנה החולפת, נרשמו הישגים גם בתיקים שבייצוג הסניגוריה בבית המשפט העליון. בלטה במיוחד קבלת עתירתה המוסדית של הסניגוריה הציבורית לבג"ץ, בגדרה בית המשפט העליון הוציא צו מוחלט הקובע כי אין למשטרה סמכות לבצע חיפוש בחומר מחשב (ובטלפונים ניידים) בהתבסס על הסכמת הנחקר, ללא צו שיפוטי. פסק דין זה הביא לסיומו מאבק אותו ניהלה הסניגוריה הציבורית במשך שנים ארוכות כנגד הפרקטיקה המשטרתית הפוגענית של ביצוע חיפושים בטלפונים ניידים ללא צו שיפוטי מתאים.

בשנה החולפת, במסגרת התהליך האסטרטגי, קידמה הסניגוריה הציבורית את פיתוחו של מודל פיקוח חדש, שנועד לשפר את איכות הייצוג הניתן ללקוחותיה. המודל מבקש להגביר את האפקטיביות של עבודת הפיקוח, לחזק את האחידות בין המחוזות, להעמיק את הקשר עם הסניגורים ולהגביר את השקיפות, לצד יצירת תמונת רוחב מבוססת נתונים על עבודת הסניגורים והפחתת השחיקה בקרב הרפרנטים המפקחים. המודל כולל מסלולי בקרה דיפרנציאליים, המותאמים לרמתם המקצועית ולמאפייניהם של הסניגורים, ושם דגש על קיום פגישות הערכה תקופתיות ועשיית שימוש שיטתי בנתונים. במהלך שנת 2025 הוצג המודל לצוות הבכיר, ובשנה הקרובה צפוי להתחיל יישומו באופן הדרגתי במסגרת פיילוט.

תחום המומחים

במסגרת פעילות הסניגוריה הציבורית בייצוג לקוחותיה, נעזרת הסניגוריה במומחים חיצוניים במגוון תחומים, אשר מסייעים לה בהענקת ייצוג איכותי והולם לחשודים ונאשמים. במקרים המתאימים, ובהתאם לתקנות הסניגוריה הציבורית, מופנים התיקים למומחים כגון פסיכיאטריים, פסיכולוגים, פתולוגים, מדענים, מומחים בשיטות פורנזיות, קרימינולוגים ועוד. במהלך שנת 2024, נעשה מהלך של ארגון מחדש ותכלול של תחום המומחים. עיקר המהלך הוא במעבר לניהול "מהותי" של תחום המומחים, תחת אחראי תחומים מקצועיים: התחום הפורנזי דיגיטאלי רפואי, תחום השיקום, ותחום הפסיכיאטריה ועבריני מין. בשנת 2025 קוימו ישיבות ארציות ומחוזיות לשם זיהוי מגמות וצרכים באופן מתאים לכל תחום מקצועי, תוך מתן דגש מיוחד לעבודה עם נתונים, לצורך בחינת היקף ואופי השימוש במומחים ולעידוד שימוש מושכל ומבוקר בהם.

בשנה זו נרשמו הצלחות רבות בתיקים בהם הסתייעה הסניגוריה הציבורית במומחים ממגוון תחומים, בהם: איכונים סלולריים, סוגיות רפואיות, ראיות דיגיטליות, בוחני תנועה, חוות דעת פסיכיאטריות, וכן חוות דעת של

עובדים סוציאליים וקרימינולוגים. בשנה זו הצליחה להרחיב את מאגר המומחים ב-15 מומחים חדשים. עם זאת, חשוב לציין כי גם במהלך שנה זו נתקלה הסניגוריה במחסור וקושי בגיוס מומחים מתחום הפסיכיאטריה.

ייצוג בני נוער

סניגורי הנוער פועלים ככל הניתן לצמצום הנזק העלול להיגרם לקטין מההליך המשפטי המתנהל נגדו, על שלביו השונים. בשנת 2025 ייצגה הסניגוריה הציבורית ב-13,077 הליכים של בני נוער. בשנה זו בוטלו 343 כתבי אישום בתיקי נוער בעקבות בקשות שונות שהוגשו על-ידי הסניגורים הציבוריים, ובכך נמנע הליך פלילי בעניינם. אשר לתוצאותיהם של התיקים בהם לא בוטלו כתבי האישום (ללא תיקים בהם הועמדו לדין קטינים בעבירות לפי חוק הכניסה לישראל), מתוך כלל התיקים בייצוג הסניגוריה בהם ניתן גמר דין בבתי המשפט השלום לנוער, כ-57% הסתיימו באי הרשעה.

בשנה זו ניתן דגש מיוחד על הקשר עם קטינים לקוחות הסניגוריה, השוהים במסגרות חוץ-ביתיות מכוח צווים בהליך הפלילי, כחלופת מעצר או במסגרת הליכי נזקקות. עוד פעלה הסניגוריה הציבורית לחיזוק קשרי העבודה ושיתופי הפעולה עם גורמים המתמחים בהסרת חסמים לגיוסם של בני נוער עוברי חוק לשירות צבאי, מתוך תפיסה כי שירות צבאי עשוי לשמש נקודת מפנה חיובית ומשמעותית בחייהם של צעירים אלה. כחלק מפעילותה הקהילתית, המשיכה הסניגוריה הציבורית להפעיל גם בשנה זו את תוכנית ההסברה לבני נוער בבתי הספר בחברה הערבית ברחבי הארץ.

ייצוג אנשים עם מוגבלויות שכליות ונפשיות

הסניגוריה הציבורית מייצגת אנשים עם מוגבלות שכלית או נפשית המעורבים בהליכים פליליים, בכל שלביו של ההליך הפלילי, לרבות בדיונים בוועדות פסיכיאטריות מחוזיות ובערעורים על החלטותיהן. בשנת 2025 ייצגה הסניגוריה הציבורית 736 נאשמים עם מוגבלות נפשית או שכלית שהוגש נגדם כתב אישום ועניינם הסתיים באפיק הפסיכיאטרי, כמפורט להלן: 488 הפסקות הליכים; 248 זוכו מחמת אי שפיות הדעת. במסגרת זו מקדמת הסניגוריה טענות משפטיות אשר נועדו להתאים את ההליך הפלילי לשפיטתם של אנשים עם מוגבלות, תוך מתן דגש על שיקום במסגרת הקהילה. בשנה שחלפה קודמו טענות משפטיות מגוונות, וביניהן: טענות להעדפת שחרור אדם חולה תחת החזקתו במעצר, בשל מצבו הנפשי; לביטול אישום, עיכוב הליכים או הסטה להסדר מותנה; להעדפת צו לטיפול מרפאתי בקהילה על פני צו לאשפוז כפוי בבית חולים; ועוד.

עוד פעלה הסניגוריה לטובת לקוחותיה המתמודדים עם מוגבלויות במישור המוסדי, באמצעות השתתפות בדיוני חקיקה ובפרט בעניין חוק נוכחות סניגור בחקירה לקטינים ולאנשים עם מוגבלויות, ובהתמודדות עם המשבר בתחום הפסיכיאטריה ותהליכי הקרימינליזציה של תחום בריאות הנפש.

פעילות הסניגוריה לשיקום לקוחותיה

חלק נכבד מלקוחות הסניגוריה הציבורית סובלים ממצוקות חברתיות, כלכליות, רגשיות ונפשיות, אשר עומדות, על פי רוב, בבסיס הסתבכותם בפלילים. פרופיל לקוחות כזה מחייב את הסניגור במקרים רבים לפעול כדי לשלב את הלקוח באפיק שיקומי או להסיט את ההליך הפלילי לכיוון טיפולי, כדי להימנע מענישה אשר תחמיר את מצבו של הלקוח, ותוך חתירה לפתרון בעיות העומק שהביאו אותו למעורבות בפלילים מלכתחילה. מתוך תפיסה זו, במהלך שנת 2025, המשיכה הסניגוריה הציבורית לפתח ולהעמיק את המענים השיקומיים ללקוחותיה. התקבלו

תקנים להובלת המחלקות לייצוג משפטי-שיקומי במחוזות, מחלקות הכוללות יועצים שיקומיים, אשר ביססו את פעילותן, פעלו לייצוג מוכוון שיקום, ורקמו שיתופי פעולה עם מגוון גורמים, לרבות רשויות מקומיות ומערכת הרווחה.

לאחר שבשנת 2024 הושלמה פריסת בתי המשפט הקהילתיים ברחבי הארץ, בשנת 2025 התמקדה הסניגוריה באיתור תיקים מתאימים להפניה לבתי משפט אלה, על רקע הקושי במילוי השורות בחלק מבתי המשפט. במסגרת זו, מאמצים רבים הושקעו באיתור תיקים מתאימים מבין קבוצת הנאשמים שהוגשה נגדם בקשת מעצר עד תום ההליכים מתוך תפיסה כי העברת נאשמים אלה לבתי המשפט הקהילתיים תיישם בצורה המדויקת ביותר את ייעודם כחלופה למאסר של ממש.

בשנה זו המשיכה הסניגוריה הציבורית גם בפעילותה ההסברתית בקרב עולים מאתיופיה. במסגרת זו התקיימו הרצאות ללמעלה מ-1,000 עולים חדשים, אשר נועדו להעמיק את היכרותם עם זכויותיהם ולהגביר את המודעות לשירותי הסניגוריה הציבורית. זאת, לצד פרויקט ההסברה לנוער מהחברה הערבית.

משבר הכליאה וייצוג אסירים

במהלך שנת 2025 נרשמה הרעה משמעותית במצב הכליאה בישראל. משבר הכליאה החמור, הקיים מזה שנים ואשר החריף במהלך מלחמת "חרבות ברזל", הוסיף להתקיים, מבלי שנראה פתרון ממשי באופק. תקן הכליאה הקבוע בחוק, עומד על 14,500 כלואים, אולם בפועל, מצבת הכלואים בישראל עומדת על למעלה מ-23,200 כלואים. כ-61% מכלל הכלואים (מתוכם כ-41% מהכלואים הפליליים) מוחזקים בשטח מחיה שאינו עומד בהוראות הדין, וכ-4,400 כלואים (מתוכם כ-1,900 פליליים) מולנים שלא על גבי מיטות. מצב זה מהווה פגיעה חסרת תקדים בזכויותיהם של עצורים ואסירים. תוצאות הפגיעה ניכרו בעשרות ביקורים רשמיים שערכו נציגי הסניגוריה הציבורית במתקני הכליאה השונים, בהם נגלתה תמונה עגומה ביותר של צפיפות בלתי נסבלת; תנאים תברואתיים ירודים, מצב היגייני גרוע ובעיית מזיקים; תנאי אוורור בלתי נאותים; מחסור בציוד בסיסי לאסירים; ועוד. במהלך השנה החולפת שיקפה הסניגוריה הציבורית את חומרת המצב בדוח תנאי כליאה לשנים 2023-2024 שפורסם לציבור, וכן על ידי העלאת הנושא, כמו גם הצעות לפתרון, במסגרת דיוני חקיקה בוועדות הכנסת. הנושא אף הועלה בפירוט בפניות מטעמה של הסניגורית הציבורית הארצית, בין היתר, ליועצת המשפטית לממשלה ולנציב שב"ס. ביקורים אלה הובילו, בחלק מהמקרים, לנקיטה בצעדים מידיים מצד שב"ס ולשיפור ליקויים מסוימים.

בשנה החולפת ייצגה הסניגוריה הציבורית ב-1,958 הליכים בפני ועדות שחרורים רגילות ומיוחדות. שחרור מוקדם של אסירים שריצו את מרבית מאסרם הוא כלי מרכזי בשיקום עוברי חוק, בצמצום עבריינות חוזרת ובהפחתת הצפיפות בבתי הכלא. בשנה זו ערכה הסניגוריה הציבורית מחקר אודות שיעורי לקוחותיה המשוחררים על תנאי, שממצאיו העלו כי חרף היתרונות הגלומים בשחרור מוקדם ועל אף משבר הכליאה החמור, שיעורי השחרורים על תנאי נמצאים במגמת ירידה מדאיגה.

פעילות הסניגוריה הציבורית בתחומי חקיקה וקידום מדיניות

במסגרת פעילותה המוסדית, מעורבת הסניגוריה הציבורית בהליכי חקיקה וגיבוש מדיניות הנוגעים לתחומי פעילותה ואשר עשויים להשפיע על זכויותיהם של חשודים, נאשמים ואסירים. השנים האחרונות התאפיינו בפעילות אינטנסיבית במיוחד בזירות אלה, במהלכן ניתן לזהות מגמה מרכזית של הרחבה ניכרת ומרחיקת לכת של סמכויות השיטור והאכיפה. כך, בשנת 2025 נדונה הצעת חוק שעניינה הכרזה על ארגון פשיעה כארגון טרור. הצעה זו מקנה לרשויות האכיפה סמכויות רחבות במיוחד, הכוללות בין היתר כלים פולשניים. ההצעה אף

כוללת "ייבוא" של כלים חריגים מתחום המשפט המנהלי - כלים שיועדו בעבר לחקיקת ביטחון וטרור בלבד - אל ההליך הפלילי. קשיים אלה מתחדדים לנוכח שימוש בהגדרות עמומות, העלולות לפגוע בעקרונות היסוד של הדין הפלילי ולגרום לאכיפת יתר ולאכיפה סלקטיבית.

תקופת המלחמה הביאה עמה מגמה נוספת בדמות שורה של יוזמות חקיקה בתחום עבירות הביטחון והטרור. אף לאחר פקיעת מצב החירום וסיום מלחמת "חרבות ברזל", במהלך השנה החולפת, ניכרה מגמה של הארכת הסדרי חירום, ולעיתים אף עיגונם כהסדרי קבע.

גם במהלך השנה החולפת, הסניגוריה הציבורית עקבה באופן שוטף אחר תזכירי חוק והצעות חוק פרטיות וממשלתיות, העבירה לגביהם הערות מקצועיות מטעמה, ועמדה על שמירת זכויות חשודים ונאשמים בדיוני הממשלה והכנסת. לא אחת, הערותיה המקצועיות הביאו לשינוי או ריכוך מסוים בהצעות שנדונו.

לצד מגמות אלה, בשנת 2025 נדונו בכנסת גם יוזמות חקיקה שמטרתן לחזק את ההגנה על זכויות נחקרים וחשודים. בין היתר ניתן למנות את ההצעה לעיגון זכות לנוכחות סניגור בחקירת קטינים ואנשים עם מוגבלות שכלית או נפשית; יוזמות להגבלת פרקי הזמן לניהול חקירה משטרתית ולטיפול התביעה בתיקים; וכן הצעה להגבלת זכות הערעור של המדינה על זיכוי.

פעילות המחלקה למשפטים חוזרים ומאבק בהרשעות שווא

בשנת 2025 רשמה המחלקה למשפטים חוזרים בסניגוריה הציבורית הישג חסר תקדים בשתי בקשות נפרדות למשפט חוזר, עם זיכויים של שניים מלקוחותיה מעבירות רצח לאחר ריצוי שנות מאסר ממושכות. בעניינו של ג'מיל סרור התקבלה בקשתו השנייה למשפט חוזר, והוא שוחרר לאחר כ-15 שנות מאסר, בעקבות הצגת ראיות חדשות שהצביעו על כך שהרשעתו התבססה על עדויות מתואמות של בני משפחה יריבה, אשר ביקשו להסתיר את זהות היורה האמיתי.

בהמשך, זוכה סופיאן מסלוחי מעבירת רצח לאחר למעלה מ-30 שנה, בהסכמת המדינה. הסניגוריה הצביעה על כך שהרשעתו נשענה על הודאת שווא בה הפליל עצמו ואחרים, שנגבתה במהלך חקירתו - חקירה בה הופעלו לחצים ותחבולות חריגות כלפי מי שהיה אז צעיר בסיכון. בית המשפט העליון קיבל את הבקשה וקבע כי נגרם בעניינו עיוות דין, זאת בשל הסתירה בין קביעות הערכאות - האחת הרשיעה על סמך ההודאה, בעוד האחרת, בה נוהלו הוכחות, מצאה את גרסתו של מסלוחי לאירוע מופרכת מן היסוד.

עוד במהלך שנת 2025, פורסם דוח הביניים הרביעי של הוועדה הציבורית למניעת הרשעות שווא ותיקונן, בראשות כב' השופט (בדימוס) פרופ' יורם דנציגר, שעסק בהפעלת מדובבים. במסגרת דיוני הוועדה הצביעה הסניגוריה על הקשיים הגלומים בפרקטיקה זו והדגישה את הצורך בשינוי המצב המשפטי הקיים. מהדוח עולה כי חרף שינויים שנערכו באופן הפעלת מדובבים בעקבות פרשת חייבטוב, חלק מההיבטים הבעייתיים בפרקטיקת השימוש במדובבים בישראל מוסיפים להתקיים. לנוכח זאת, גיבשה הוועדה שורת המלצות שמטרתן הגבלת השימוש באמצעי זה, הגברת הפיקוח עליו והבטחת שמירה על זכויות הנחקרים.

התחדשות הסניגוריה הציבורית, ניהול ותחומי פעילות נוספים

במהלך שנת 2025 המשיכה הסניגוריה הציבורית ביישום התהליך האסטרטגי, שמטרתו התאמת פעילות הארגון לשלב ההתפתחותי הנוכחי שלו, לאחר 30 שנות פעילות. בליבת התהליך עומדים שלושה תחומים מרכזיים: סוגיות ליבה מקצועיות; הבניית הקשר עם הסניגורים החיצוניים; וחיזוק הצוות הפנימי באמצעות התחדשות

ארגונית. במהלך השנה נרשמה התקדמות משמעותית במספר תחומים. בתחום איכות הייצוג, ולאחר עבודת מיפוי מקיפה, גובש מודל פיקוח חדש אשר הוצג לצוות הבכיר. המודל מציב במרכזו את פיתוחם המקצועי של הסניגורים המייצגים, הגברת האפקטיביות של הפיקוח בהבטחת ייצוג איכותי ונועד גם לתת מענה לעומסים המוטלים על הרפרנטים. לצד זאת, התקיימו לראשונה הכשרות ייעודיות לרפרנטים ולמנהלי מחלקות איכות הייצוג והנוער. מהלך מרכזי נוסף היה מינוי אחראית ארצית על תחום איכות הייצוג ורענון פעילותו של פורום איכות הייצוג. במקביל, חלה התקדמות גם בתחום המינויים, עם כניסתה לתפקיד של האחראית הארצית על מינויים, שכר טרחה והשתלמויות המופקדת על העבודה עם הסניגורים החיצוניים, המשך העבודה על מכסות מינויים וחידוש פעילותו של פורום מינויים ושכר טרחה.

באשר לצוות הפנימי, בהמשך להמלצות צוות התרבות הארגונית, במהלך השנה התקיימו סדנאות לצוות הניהולי של הסניגוריה הציבורית, אשר נועדו לרענן התפיסה הניהולית-ארגונית. בנוסף, התקיימה סדנה ייעודית למזכירות הראשיות. הושקה תכנית מסלולי הקריירה והמעבריות, ומונו אחראים ארציים ליישומה, אשר קיימו ישיבות עם הסניגורים המחוזיים ביחס לכלל עובדי הסניגוריה. עוד התקיימו מפגשים בכל מחוזות הסניגוריה, שעסקו בזיהוי צרכים לתמיכה רגשית בצוותים.

גם במהלך שנת 2025 המשיכה הסניגוריה לשים דגש על ניהול מבוסס נתונים, כאשר בשנה זו הושקה מערכת Tableau המאפשרת יצירת לוחות מחוונים אינטראקטיביים המתעדכנים בזמן אמת לניהול וניתוח נתונים. עבודת ניתוח הנתונים תרמה לגיבוש תהליכי קבלת החלטות, לחידוד מדדים ולהובלת תהליכים אסטרטגיים מרכזיים, ובפרט בנושאים שהוגדרו כיעדים ארגוניים.

עד 1996

1

רגע לפני: הייצוג הציבורי בישראל ערב הקמת הסניגוריה

לפני שלושים שנה קמה הסניגוריה הציבורית בישראל. הקמתה לא הייתה מובנת מאליה, היה זה גוף ייחודי וחריג בנוף מערכת המשפט. יחידה בתוך משרד המשפטים, שתפקידה לייצג דווקא את מי שמערכת האכיפה מעמידה לדין ושידו אינה משגת ייצוג פרטי. בשנותיה הראשונות נשאה הסניגוריה אופי חלוצי, מקימיה פעלו בקרקע בתולית, מתוך אידיאולוגיה עמוקה ואמונה בצדקת הדרך. כבר עם הקמתה עוגנו עקרונות היסוד המלווים אותה עד היום - נאמנות ללקוח, מתן ייצוג הולם ועצמאות מקצועית. מאז הלכה הסניגוריה והתפתחה. היא מייצגת חשודים, נאשמים ואסירים במגוון רחב של הליכים ובהיקפים משמעותיים, ומשפיעה באופן ממשי על עיצוב הדין הפלילי בישראל באמצעות ייצוג בתיקים עקרוניים והשתתפות בהליכי חקיקה ומדיניות. לצד זאת וחשוב לא פחות - עצם קיומה שינה את כללי המשחק. רשויות האכיפה אינן פועלות עוד על "מגרש ריק", כפי שארע במקרים רבים טרם הקמת הסניגוריה. משההליך מתנהל מול סניגור מיומן, הן נדרשות לפעול במקצועיות רבה יותר, תוך הקפדה על זכויות, לאסוף את הראיות הטובות ביותר ולחדד את טיעוניהן. בכך, מעבר לעמידה לצידו של אדם בשעתו הקשה, תורמת הסניגוריה הציבורית לעיצובה של מערכת משפט מאוזנת והוגנת יותר.

תאריכים עגולים מזמינים מבט לאחור. לכבוד שנת ה-30 להקמתה, נבקש לשוב ולהתבונן ב-30 רגעים מכוננים בחיי הסניגוריה הציבורית.[1]

> "אילו רק ניתן היה לכונן על-פי דין לצד תביעה הכללית המייצגת את המדינה גם סניגוריה כללית-ציבורית, העומדת לשירות הנאשמים הבאים לדין, כי אז היה זה הפתרון הרצוי שהיה מביא ברכה לנאשמים וכן גם למנגנון עשיית המשפט והצדק... במציאות דהיום פתרון זה אינו ריאלי, והוא רק בגדר משאלת לב".
>
> (ע"פ 5334/89 **אברג'יל נ' מדינת ישראל**, פסק דינו של כב' השופט ד' לוין פ"ד מד(4) 203, 207 (1990)).

1. לעיון בפרק הסוקר 20 שנה להקמת הסניגוריה, ראו: הסניגוריה הציבורית דוח פעילות שנתי לשנת 2015 (2016).

1996

2

הקמת סניגוריה ציבורית בישראל

על רקע שלילת חירותם של אנשים רבים ללא ייצוג משפטי, ומתוך ביקורת ציבורית גוברת על שיטת הסניגורים הממונים, הבשילה ההכרה כי נדרש שינוי עומק. בשנת 1981 יזם שר המשפטים דאז, משה ניסים, הקמת ועדה ציבורית לבחינת הסיוע המשפטי בתחום הפלילי, בראשות השופט (בדימ') דוד בכור. עבודת הוועדה הציפה את הכשלים המובנים בשיטה הקיימת והובילה לקריאה ברורה לרפורמה מקיפה - ובראשה הקמת סניגוריה ציבורית. המלצות הוועדה לא נותרו על הנייר. מתוך רצון לקדם רפורמה בתחום, הקים פרופ' קנת מן את הקליניקה לסיוע משפטי בפלילים באוניברסיטת תל אביב. הקליניקה היוותה למעשה מודל ניסיוני לסניגוריה ציבורית בישראל, ובמסגרתה נכתבה בשנת 1994 הצעת החוק הראשונה להקמת סניגוריה ציבורית בישראל. בהמשך, אימץ שר המשפטים, פרופ' דוד ליבאי ז"ל, את מסקנות ועדת בכור ופעל, יחד עם פרופ' קנת מן, לקידומן. מאמץ זה נשא פרי עם חקיקת חוק הסניגוריה הציבורית, התשנ"ו-1995, שאושר במליאת הכנסת ביום 20.11.1995.

"כבוד יושב-ראש הכנסת, יושב-ראש ועדת החוקה, חברי הכנסת, כשנתיים אנחנו עובדים בממשלה בתיאום עם החברים בכנסת על הקמת סניגוריה ציבורית בישראל. אנו מבקשים ליתן משקל יתר וממשות יתר לכלל שהכול שווים בפני החוק. השוויון נמדד גם ביכולתו של כל נאשם המעוניין בכך, בייחוד אם הוא צפוי לעונש מאסר, להעמיד לעצמו סניגור, עורך-דין שייתן לו ייעוץ משפטי ויהיה לו לפה בבית-המשפט... אנו מקימים היום יחידה מיוחדת במשרד המשפטים, יחידה שיש לה מירב העצמאות, שתהיה אחראית להפעלת סניגוריה ציבורית בישראל"

(מתוך דבריו של שר המשפטים דאז, פרופ' דוד ליבאי ז"ל בפני מליאת הכנסת).

חוק הסניגוריה הניח תשתית ערכית ומקצועית לעבודתה. נקבעו עקרונות יסוד לפעילותה שנועדו להבטיח קיומו של הליך פלילי הוגן - **מתן ייצוג הולם, נאמנות מלאה ללקוח, עצמאות מקצועית אל מול רשויות האכיפה, והבטחת מעמד מוסדי שווה לזה של פרקליטות המדינה.** בשנת 1996 יצאה הסניגוריה הציבורית לדרך עם הקמת מחוז תל אביב-מרכז, ובשנת 1999 הושלם מערך הייצוג הציבורי לחשודים ונאשמים בכל רחבי הארץ, עם הקמת מחוז צפון. לתפקיד הסניגור הציבורי הארצי הראשון מונה פרופ' קנת מן.

"כאשר סיימתי את תפקידי, הבנתי כי נפל בחלקי לפעול בעת מיוחדת במשפט הישראלי... חשתי שהתמזל מזלי שזכיתי לקחת חלק באחד השינויים החשובים ביותר בהתפתחות ההליך הפלילי בישראל, יחד עם אחרים במשרד המשפטים, במערכת השיפוט, בכנסת, במשרד האוצר, ויחד עם הסניגורים הציבוריים החדשים שהקדישו תקופה משמעותית מהקריירה המקצועית שלהם לבניית ופיתוח הסניגוריה".

(הסניגור הציבורי הארצי לשעבר, פרופ' קנת מן, "הקמת הסניגוריה הציבורית בישראל" שורשים במשפט 2019).

2007 ,1998

3

שלילת חירות ללא ייצוג - "קושי מוסרי"

העיקרון העומד ביסוד הזכות לייצוג בהליך הפלילי הוא ברור - מקום שבו המדינה מפעילה את כוחה וסמכויותיה, ובמיוחד כאשר שלילת חירות עומדת על הפרק, לא יעמוד אדם לבדו מול מערכת מקצועית, מיומנת ועתירת משאבים. מאז הקמתה מילאה הסניגוריה הציבורית תפקיד מרכזי בקידום עיקרון זה. בהדרגה הורחב הייצוג הניתן על ידה לבתי משפט השלום והנוער, לשלבים מוקדמים של החקירה, ולהליכים נוספים שבהם מתקבלות הכרעות בנוגע לחירותו של אדם.

שתי מהפכות משמעותיות התרחשו כבר בשנותיה הראשונות של הסניגוריה. בשנת 1998 תוקן חוק הסניגוריה והוכרה זכותם של קטינים לייצוג ציבורי.[2] בהתאם, הורחבה משמעותית פעילות הסניגוריה בתחום זה, והיא פיתחה בו מומחיות. הוקמו מחלקות ייעודיות בכל המחוזות, והסניגוריה הפכה לגורם מרכזי בהגנה על זכויות קטינים ובהכוונת ההליך בעניינם לאפיקים טיפוליים, מתוך הבנת השפעת ההרשעה והמאסר על המשך חייהם. שינוי דרמטי חל באותן השנים גם ביחס להרחבת זכותם של עצורים לצרכי חקירה לייצוג ציבורי,[3] בנקודת זמן קריטית המשפיעה על המשך ההליך כולו (על כך בהרחבה ברגע ה-13).

אבן דרך נוספת נרשמה בשנת 2007 עם כניסתו לתוקף של תיקון 49 לחוק סדר הדין הפלילי, שאסר על הטלת מאסר בפועל על נאשם שאינו מיוצג.[4] לצד זאת נקבעה חובת התביעה להודיע מראש על כוונתה לעתור למאסר בפועל, הודעה המקנה לנאשם זכות לייצוג בידי סניגור ציבורי. התיקון ביטא את ההכרה כי מאסר הוא צעד חמור מכדי שיוטל ללא הגנה משפטית אפקטיבית. היועץ המשפטי לממשלה בשנים שקדמו לתיקון, אליקים רובינשטיין, תיאר את שליחתם של נאשמים בלתי מיוצגים למאסר כ"קושי מוסרי". התפתחויות אלה ביססו את מעמדה של הסניגוריה הציבורית כשחקן מרכזי בהליך הפלילי וסייעו בצמצום משמעותי של היקף הבלתי מיוצגים בהליכים פליליים. כיום, הסניגוריה מייצגת כ-55% מהנאשמים בבתי משפט השלום וכ-30% מהנאשמים בבתי המשפט המחוזיים.

> "תיקון החקיקה עבר בכנסת בחודש יולי 2006, ותחולתו נקבעה ליום 31.12.2006. החידוש התקבל בברכות מכל עבר וכבר בשנת 2007 ניתן היה לראות כי מפת הייצוג השתנתה בתכלית. הנאשמים לא נדרשו עוד לחזר על הפתחים בתחינה לקבלת ייצוג משפטי הולם ורובם מיוצגים עד היום מכוח עילה זו. התופעה הרחבה של היעדר ייצוג כמעט ונעלמה".
>
> (הסניגוריה הציבורית הארצית לשעבר, עוה"ד ענבל רובינשטיין "איסור הטלת עונש מאסר על נאשם לא מיוצג" **שורשים במשפט** (2019)).

2. תקנות הסניגוריה הציבורית (ייצוג זכאות לייצוג קטינים נוספים), התשנ"ח-1998.
3. תקנות הסניגוריה הציבורית (ייצוג עצורים מחוסרי אמצעים), התשנ"ח-1998.
4. סעיף 15(א)(5) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982.

1999

4

בג"ץ: לקוחות הסניגוריה זכאים לייצוג הטוב ביותר הניתן להשגה

הסניגוריה הציבורית פועלת במודל ייחודי. לצד צוות של כ-150 סניגורים עובדי מדינה, פועל מערך של למעלה מ-800 עורכי דין, המייצגים מטעמה ממשרדיהם הפרטיים. ניהול רשימת הסניגורים הציבוריים, מינוי לתיקים ופיקוח מקצועי על עבודתם הם משימות מורכבות, המוטלות על פי חוק על הסניגור המחוזי. לצידן קבע המחוקק גם מנגנון ייחודי של ועדת ערר, הבוחנת החלטות הנוגעות לניהול רשימת הסניגורים. סוגיית שיקול הדעת בהפעלת סמכות זו עמדה במוקד עתירה שהגישה הסניגוריה לבג"ץ בשנת 1999. [5] באותו מקרה הורתה ועדת הערר לסניגורית המחוזית לכלול ברשימתה עורך דין שהורשע מספר פעמים בבית הדין המשמעתי של לשכת עורכי הדין - בניגוד לעמדתה המקצועית. הסניגוריה עתרה לבג"ץ כנגד החלטת הוועדה, שקיבל את העתירה ואימץ את עמדת הסניגוריה במלואה.

בפסק הדין הודגש כי עקרון העל בעריכת הרשימה הוא הבטחת ייצוג הולם, וכי לסניגוריה עומדת הזכות, ואף החובה, לכלול ברשימתה את "הכשירים ביותר", מתוך מחויבות עמוקה ללקוחותיה שעתידם מונח על הכף:

> "אין לי ספק בדבר זכותה של הסניגוריה הציבורית להעסיק את עורכי הדין הטובים ביותר מבין עורכי הדין המוכנים לפעול במסגרתה... לדעתי, הסניגוריה הציבורית על-פי טיבה, מהותה ובעיקר על-פי תפקידיה ושליחותה, לא יועדה לספק עבודה לעורכי הדין המעוניינים בתעסוקה אלא לייצג נאמנה את ציבור הנזקקים לשירותיה, המורכב מהחלכאים והנדכאים חסרי האמצעים שהגיעו לספסלי החשודים והנאשמים בבתי המשפט... ציבור זה זכאי לייצוג הולם, נאות וטוב על-ידי הטובים שבעורכי הדין הניתן להשגה על-ידי הסניגור הציבורי והסניגורים המחוזיים בדיוק כפי שכל נאשם שממונו בידו, זכאי לייצוג הטוב ביותר שבהישג ידו...".
>
> (דבריו של יו"ר ועדת הערר אשר אומצו ע"י כב' השופט מישאל חשין ז"ל).

העקרונות שנקבעו בפסק הדין מוסיפים להנחות את הסניגוריה הציבורית בבחירת עורכי הדין הפועלים מטעמה: הבטחת ייצוג הולם ללקוחותיה, תוך שמירה על נאמנות, מסירות ויושר; חלוקת תיקים בהתאם לכללי מנהל תקין; ומתן משקל לשיקולי יעילות וניצול מושכל של משאבים.[6]

5. בג"ץ 4495/99 הסניגורית הציבורית נ' ועדת הערר לפי סעיף 12(ד) לחוק הסניגוריה הציבורית נג(5) 625 (1999).
6. ראו: נוהל מינוי סניגורים בתיקי הסניגוריה הציבורית.

1999

5

הלכת קוזלי - קליטת מוסד "ידיד בית המשפט" וחיזוק מעמדה המוסדי של הסניגוריה הציבורית

פרשת הירצחו של דני כץ ז"ל טלטלה את המדינה כולה. אחמד קוזלי ואחרים הורשעו בבית המשפט המחוזי בביצוע הרצח, וערעורם לבית המשפט העליון, כמו גם בקשתם לדיון נוסף, נדחו. לימים, בדוח שערך משרד המשפטים נחשף מידע חדש באשר לנסיבות גביית הודאותיהם, אשר כללו שימוש באלימות ובאמצעים פסולים. כן נקבע בדוח כי הייצוג שקיבלו בהליכים מהסניגורים הממונים היה לקוי. על רקע ממצאי הדוח הוגשה בקשה למשפט חוזר. במסגרת הבקשה, ולצד טענות בדבר ראיות חדשות, נדונה לראשונה עילת עיוות הדין הקבועה בסעיף 31(א)(4) לחוק בתי המשפט - "עילת הסל". אף שהמבקשים לא יוצגו על ידי הסניגוריה הציבורית, סברה הסניגוריה כי לנוכח השאלות העקרוניות שהתעוררו - הן ביחס לאיכות הייצוג והן ביחס לפרשנות "עילת הסל" - ראוי לשמוע את עמדתה המקצועית. בקשתה להצטרף להליך התקבלה על ידי הנשיא אהרון ברק, ובכך התבסס לראשונה בישראל מוסד "ידיד בית המשפט".

ההחלטה בבקשה למשפט חוזר מהווה נקודת ציון משמעותית.[7] היא דנה בחשיבות מתן ייצוג הולם וניתח לראשונה את "עילת הסל" בבקשה למשפט חוזר. בד בבד נפתח מסלול דיוני המאפשר לסניגוריה הציבורית (ולגופים נוספים בתחומי משפט שונים) לבקש להצטרף להליכים כדי להאיר סוגיות עקרוניות המצויות בתחום מומחיותם. ואכן, מאז הלך והתבסס מעמדה של הסניגוריה הציבורית כגוף מוביל שעמדותיו המקצועיות זוכות למשקל ממשי בסוגיות הנוגעות לדין הפלילי בישראל. במהלך השנים היא הצטרפה כידידת בית המשפט לשורה של הליכים מרכזיים, לעיתים אף ביוזמת בית המשפט עצמו. בין היתר ניתן למנות את הלכת יששכרוב בדבר פסילת ראיות שהושגו שלא כדין;[8] את הלכת שוורץ לעניין עיכוב ביצוע עונשי מאסר בערעור;[9] את עניין אוריך שעסק בבקשות לצווי חיפוש במחשבים ובטלפונים ניידים;[10] את ענייני סגל ורותם שעסקו בביקורת המנהלית על שיקול דעת רשויות התביעה;[11] את העתירה שעסקה בתוקפה של הלכת קינזי,[12] וכן הליכים עקרוניים נוספים.

7. מ"ח 7929/96 **אחמד קוזלי נ' מדינת ישראל** [44 עמ'], נג(1) 529 (1999) (ייצוג ע"י עוה"ד פרופ' **קנת מן**, **דנה מרשק-מרום וד"ר יואב ספיר**).
8. ע"פ 5121/98 **טור' רפאל יששכרוב נ' התובע הצבאי**, סא(1) 461 (2006) (ייצוג ע"י עוה"ד פרופ' **קנת מן ועמי קובו**).
9. ע"פ 111/99 ארנולד שוורץ נ' מדינת ישראל, נד(2) 241 (2000) (ייצגו ע"י עוה"ד פרופ' **קנת מן**, **דורי פינטו**, **דניאל אוחנה ורחל דניאלי**)).
10. דנ"פ 1062/21 יונתן אוריך נ' מדינת ישראל (נבו 11.1.2022) (ייצוג ע"י עוה"ד **גיל שפירא**, **יגאל בלפור ואקתרינה קוצ'רנקו**).
11. עע"מ 2398/08 מדינת ישראל נ' אליצור סגל, סד(3) 666 (2011) (ייצוג ע"י עוה"ד **ד"ר רענן גלעדי וודים שוב**); רע"פ 7052/18 מדינת ישראל נ' רפי רותם (נבו 5.5.2020) (ייצוג ע"י עוה"ד טל ענר וגבריאל פורט).
12. בג"ץ 11339/05 **מדינת ישראל נ' בית המשפט המחוזי באר שבע**, סא(3) 93 (2006) (ייצוג ע"י עוה"ד טל ענר ועמי קובו).

"באחד הימים של ראשית קיץ 1997, כינס אותנו פרופ' מן והודיע כי הוא שוקל להגיש עמדה לבית המשפט בפרשה הידועה של הבקשה למשפט חוזר שהגישו המורשעים ברצח הנער דני כץ ז"ל - פרשת קוזלי. בתחילה הבטנו עליו בהפתעה, שהרי כולנו ידענו כי באותה פרשה מיוצגים המורשעים בידי סניגור מוכשר... ועל כן התקשינו להבין מה לה לסניגוריה הציבורית כי תביע עמדתה בפני בית המשפט. אבל אז הסביר לנו פרופ' מן כי כוונתו להגשת עמדה כ- Amicus Curiae ולא כמייצגים. הוא המשיך והרצה בפנינו על מוסד זה, חשיבותו בעולם הרחב ותרומתו לכך שבית המשפט יקבל תמונה שלמה בטרם יכריע. ובפרשה זו, בה עמד בית המשפט להכריע בעניין עקרוני - פרשנותו של המושג "עיוות דין" שהוא חלק מן העילה החדשה שנקבעה בחוק בתי המשפט לעריכת משפט חוזר - חשוב במיוחד שהסניגוריה הציבורית תציג את משנתה."

(הסניגור הציבורי הארצי לשעבר, פרופ' יואב ספיר "פרשת קוזלי - ידיד בית המשפט, עצמאות הסניגוריה הציבורית ועיוות דין כעילה למשפט חוזר" שורשים במשפט (2019)).

2001

6

ייצוג אסירים בוועדות שחרורים

כמתואר ברגע ה-3, שנות פעילותה הראשונות של הסניגוריה הציבורית התאפיינו בהרחבה הדרגתית של הזכות לייצוג ציבורי. בהקשר זה, נעשה צעד משמעותי נוסף בשנת 2001, עם חקיקת חוק שחרור על תנאי ממאסר, אשר הסמיך את ועדת השחרורים למנות סניגור ציבורי לאסיר לצורך ייצוגו בפניה.[13] תיקון זה נשען על ההכרה כי מדובר בהליך הנוגע במישרין לחירותם של אסירים, אשר רבים מהם מחוסרי אמצעים וכי ללא ייצוג אפקטיבי הם יתקשו לממש את זכותם להציג את עניינם בפני הוועדה. זאת, במיוחד נוכח מורכבות ההליך, ריבוי חוות הדעת והעובדה שהמדינה מיוצגת במסגרתו באמצעות פרקליט מיומן, בא כוח היועץ המשפטי לממשלה.

חרף התיקון, בשנים הראשונות שלאחריו, היקף הייצוג הציבורי בפני ועדות השחרורים היה מצומצם ביותר. כך, בשנת 2005 ייצגה הסניגוריה הציבורית ב-117 הליכים בלבד מתוך אלפי דיונים שהתקיימו בוועדות השחרורים בשנה זו. מצב זה נבע, בין היתר, מהיעדר מודעות של אסירים לאפשרותם לבקש ייצוג, ומהקושי הפרוצדורלי שנבע מהצורך בכינוס הוועדה לצורך מינוי סניגור. בשנים אלו פעלה הסניגוריה הציבורית להסרת חסמים ולהרחבת הנגישות לייצוג ציבורי בוועדות - תוקן החוק כך שיו"ר הוועדה הוסמך להורות על מינוי סניגור טרם הדיון; הוגבר יידוע האסירים בדבר זכויותיהם; ולאחר מאבק גובשו הבנות עם הפרקליטות שלפיהן, ככלל, בא כח היועמ"ש לא יביע התנגדות למינוי מקום שהאסיר מבקש זאת. בשנת 2007 הורחב הייצוג הציבורי בוועדות שחרורים גם לקטינים בכלא "אופק". מהלכים אלה הביאו לעלייה ניכרת בהיקף הייצוג - ממאות בודדות של הליכים באמצע שנות ה-2000 ל-2,430 הליכים בשנת 2024.

קידום שחרורם של אסירים שריצו את מרבית עונשם הוא בעל חשיבות החורגת מעניינו הפרטני של האסיר. שחרורם המוקדם מהווה כלי מרכזי בשיקום ובצמצום עבריינות חוזרת. הוא כרוך בהליכי טיפול ופיקוח, תורם להשתלבות מחודשת בחברה ומביא להפחתת העומס במתקני הכליאה ולחיסכון משמעותי בעלויות הכליאה. מנגד, אסירים המשתחררים בתום ריצוי מלא של עונשם עושים זאת, במקרים רבים, ללא ליווי מקצועי וללא תהליך שיקומי מובנה - לאחר שנות מאסר ממושכות, שבמהלכן אבדו לעיתים כישורי חיים בסיסיים.

13. סעיף 16(ד) לחוק שחרור על תנאי ממאסר, תשס"א-2001.

2002

7

זיכוי עמוס ברנס מרצח והקמת המחלקה למשפטים חוזרים

לא חלף זמן רב מאז הלכת קוזלי, ועילת עיוות הדין שבה ועמדה במרכזו של תיק נוסף - עניינו של עמוס ברנס. בשנת 1975 הורשע ברנס ברצח החיילת רחל הלר ז"ל ונידון למאסר עולם, על בסיס הודאתו ושחזור המעשה. ברנס טען לאורך כל הדרך כי מדובר בהודאת שווא שנגבתה תחת לחצים ואיומים מצד חוקריו. ערעורו ובקשותיו למשפט חוזר נדחו, אולם עונשו נקצב ובשנת 1983 הוא שוחרר ממאסר. מבחינתו של ברנס, המאבק לא הסתיים עם שחרורו מהכלא. הוא היה נחוש להיאבק על ניקוי שמו והגיש בקשה נוספת למשפט חוזר. בשנת 1999 מונתה הסניגוריה הציבורית לייצגו בבקשה. לאחר בדיקה יסודית של חומרי החקירה והמשפט, אשר העלתה שאלות באשר לאופן ניהול ההליך המקורי, הוגשה בקשה חדשה למשפט חוזר. במרץ 2002 קיבלה השופטת דליה דורנר את טענות הסניגוריה, שלפיהן נפלו בהליך המקורי פגמים חמורים העולים כדי עיוות דין, ואשר ייתכן שהשפיעו על תוצאת המשפט, והורתה על קיום משפט חוזר.[14] בהמשך זוכה ברנס מעבירת הרצח בבית המשפט המחוזי בנצרת. פרשת ברנס הייתה אבן דרך למערכת המשפט ולסניגוריה הציבורית. היא חיזקה את ההכרה בתופעת הרשעות השווא והודאות השווא, והבהירה כי גם מחוץ לכתלי הכלא, ובחלוף שנים - יש מקום לשוב ולבחון הרשעה כאשר מתעורר חשש ממשי לעיוות דין.

במקביל להתפתחויות אלה, תוקן בשנת 2001 חוק הסניגוריה, ונקבעה הזכות לייצוג ציבורי בבקשות למשפט חוזר, אם מצא הסניגור הציבורי הארצי כי יש מקום להגישן. בהתאם, בשנת 2003 הוקמה בסניגוריה הציבורית הארצית המחלקה למשפטים חוזרים. המחלקה פועלת כרשות מנהלית במסגרת תפקידה בבחינת פניות של נידונים ובמיונן. בהמשך לכך, במקרים שבהם נמצאת הצדקה, אמונה המחלקה על הגשת הבקשות למשפט חוזר. משפטים חוזרים הם מחזה נדיר בישראל. מאז קום המדינה התקבלו סך הכל 38 בקשות למשפט חוזר. ברגע 28 תוכלו לקרוא על שתיים מהן.

"לעמוס ברנס רב שלומות, אני שמח מאוד על שזכיתי היום להיות ראשון מברכיך לקראת צאתך לחפשי. סמוך לבי ובטוח שבשובך להיות אזרח חפשי במדינת ישראל תצדיק את התקוה שכבוד נשיא המדינה וכל ידידיך וקרוביך, ואני עבדך, תולים בשחרורך. יודע אני שכל מאוויך נתונים עתה להוכחת חפותך מכל פשע, והעובדה שיכלתי ואולי עוד אוכל לעזור לך לצאת וללחום את מלחמת הצדק, ממלאת אותי סיפוק רב. סופו של הצדק להיגלות, וסופו של מעוות להיתקן - ומי ייתן שלא יארכו הימים וצדקך יצא לאור עולם. בכל הברכות הטובות. חיים כהן."

(מכתבו של כב' השופט חיים כהן, שעמד בראש ההרכב אשר דחה את ערעורו של ברנס בבית המשפט העליון, מיום 30.5.1983).

14. מ"ח 3032/99 עמוס ברנס נ' מדינת ישראל, נו(3) 354 (2002) (ייצוג ע"י עוה"ד ד"ר דיויד וינר ז"ל, עמי קובו ואלון בכר).

2002

8

ביקורים רשמיים ככלי לשיפור תנאי הכליאה בישראל

האסירים והעצורים המוחזקים במתקני הכליאה משקפים את כלל גווני החברה הישראלית - ממי שנדונו לעונשי מאסר ממושכים ועד מי שנעצרו בגין עבירות קלות, ולעיתים אף לשווא. כבר בשנת 1999 החלה הסניגוריה הציבורית לערוך ביקורים רשמיים במתקני המעצר והמאסר, ומשנת 2002 היא מפרסמת את ממצאיה בדוחות פומביים. מדי שנה מקיימת הסניגוריה הציבורית תכנית ביקורים מקיפה הכוללת עשרות ביקורים במתקני הכליאה ברחבי הארץ. ביקורים אלה מבטאים תפיסה שלפיה האופן שבו המדינה נוהגת במי שחירותם נשללה הוא מבחן מרכזי למחויבותה לשמירה על כבוד האדם. באמצעות כניסה לאגפים ולתאים, שיחות עם נציגי שב"ס ועם הכלואים עצמם, נאסף מידע חיוני, שלעתים משפיע על מציאות החיים בבתי הסוהר.

בין הדוחות הבולטים ניתן למנות את הדוח משנת 2012, שעסק בהחזקת אסירים בהפרדה.[15] הדוח חשף את הפגיעה הנפשית הקשה הנגרמת לכלואים מבידוד ממושך, במיוחד בקרב קטינים ובקרב אסירים עם לקויות נפשיות, והצביע על שימוש בלתי מידתי באמצעי זה. בעקבות פרסום הדוח, ופעילות אינטנסיבית בזירת החקיקה, תוקנה פקודת בתי הסוהר, ונקבע כי בית המשפט לא יורה על החזקת אסיר בהפרדה ללא ייצוג משפטי. בנוסף עוגנה זכות לייצוג ציבורי בהליכים אלה.

השפעה משמעותית נוספת נודעה לדוח הצפיפות משנת 2013, שתיאר תנאי מחיה בלתי אנושיים, כאשר רבים מהכלואים הוחזקו בשטח של 2-3 מ"ר ואף פחות מכך, ולעיתים נאלצו לישון על רצפת התא.[16] ממצאים אלה שימשו בסיס עובדתי לעתירה לבג"ץ, שהובילה בשנת 2017 לפסק הדין המכונן - "בג"ץ שטח המחיה".[17] בית המשפט העליון, מפי המשנה לנשיאה אליקים רובינשטיין, קבע כי על המדינה להבטיח שטח מחיה מינימלי לכלואים המאפשר קיום בכבוד, וחייב אותה להגדילו בהדרגה ל-4.5 מ"ר לכלוא. חרף שיפור מסוים בשנים שלאחר מכן, בשנים האחרונות - וביתר שאת מאז פרוץ מלחמת "חרבות ברזל" - מצוקת הצפיפות הולכת ומחריפה.

דוח חשוב נוסף, משנת 2022, עסק בהלנת עצורים בתחנות משטרה, שאינן ערוכות להחזקתם מעבר לזמן קצר.[18] מדובר בעצורים אשר חזקת החפות עומדת להם, ולעיתים הם נאלצים להגיע מתנאים אלה לחקירות ממושכות ולהתייצב לדיונים בעניינם בבית המשפט, מה שעלול להשפיע לרעה על יכולתם להתגונן בפני ולקחת חלק פעיל בדיונים. ביקורי פתע שערכה הסניגוריה בתחנות חשפו לינה על רצפה חשופה, מחסור במזון ובשתייה והיעדר תנאים בסיסיים. פרסום הדוח תרם להפסקת התופעה, כאשר בשילוב הליכים משפטיים מקבילים הודיעה המדינה על סיומה.

כך, לאורך השנים, מהווים דוחות הביקורים כלי מרכזי בפעילות הסניגוריה הציבורית - לא רק בתיעוד המציאות, אלא גם בהנעת שינויים ממשיים לשיפור תנאי הכליאה בישראל.

---

15. הסניגוריה הציבורית **מופרדים מזכויותיהם - דוח הסניגוריה הציבורית בנושא החזקת אסירים בהפרדה** (2012).
16. הסניגוריה הציבורית **צפיפות אוכלוסין - דוח הסניגוריה הציבורית בנושא הצפיפות במתקני הכליאה** (2013).
17. בג"ץ 1892/14 **האגודה לזכויות האזרח בישראל ואח' נ' השר לביטחון פנים** (נבו 13.6.2017).
18. הסניגוריה הציבורית **תנאי המעצר בתחנות המשטרה - דוח מיוחד על רקע משבר הלנת עצורים בתחנות משטרה** (2022).

2004

9

ייצוג מאושפזים בכפייה בפני ועדות פסיכיאטריות

תיקון לחוק הסניגוריה בשנת 2004 הרחיב את פעילותה לתחום נוסף - מתן ייצוג לאנשים עם מוגבלות נפשית המצויים תחת טיפול כפוי, ושעניינם נדון בפני הוועדות הפסיכיאטריות.[19] בבסיס התיקון עמד הרציונל לפיו יש לאפשר ייצוג ציבורי למי שחירותו עשויה להישלל, אף אם לא מכח הדין הפלילי. מאז, מייצגת הסניגוריה הציבורית במאות הליכים כאלה מדי שנה. מדובר בתחום מורכב ועדין, המפגיש בין זכויות יסוד לשיקולים רפואיים-טיפוליים. מטבעו, הוא מזמן דילמות אתיות ומקצועיות. כך, נדרשים הסניגורים ליצור קשרי אמון עם אדם שמצבו הנפשי רעוע, לתרגם את רצונו והעדפותיו לשפה משפטית ולבחון באופן ביקורתי מידע רפואי מורכב.

לנוכח הזכויות שעומדות על הכף בהליכים בפני ועדות פסיכיאטריות, פועלת הסניגוריה לשאוב אליהן נורמות מהמשפט הפלילי. לא אחת, בערעורים המוגשים על ידי הסניגוריה עוצבו אמות מידה עקרוניות המנחות את הוועדות. כך, למשל, נקבע כי גם צו מרפאתי כפוף לעקרון המידתיות וכי אין לכפות טיפול אם ניתן להשיג את המטרה באמצעים פוגעניים פחות; כי תנאי לכפיית טיפול הוא קיומה של מסוכנות ממשית ומבוססת, שיש לפרטה ולא להסתפק בהערכה כללית; עוד נקבע כי לחולה ולבא כוחו הזכות להיות נוכחים לאורך כל הדיון; וכי אין מקום לשקול שיקולי גמול או הרתעה.

מטבע הדברים, העשייה בזירה זו לא נותרה תחומה לה בלבד. הוקם פורום בסניגוריה הציבורית העוסק בסוגיות העולות בייצוג של אנשים עם מוגבלויות שכליות ונפשיות, והוא התבסס כמוקד ידע אדיר להחלפת רעיונות וביסוס הידע בתחום. כך, הידע והניסיון שנצברו מייצוג בפני הוועדות הפסיכיאטריות הקרינו גם על הייצוג שמעניקה הסניגוריה לאנשים עם מוגבלויות בהליך הפלילי.

19. סעיף 18(א)(2) לחוק הסניגוריה הציבורית, תשנ"ו-1995.

2004

10

מותו של ד"ר דיויד וינר ז"ל

דיויד וינר היה ממקימיה של הסניגוריה הציבורית ומהדמויות שעיצבו את רוחה בראשית דרכה. הרגע שבו שלח יד בנפשו היה רגע מטלטל ומכונן בתולדות הסניגוריה הציבורית ומערכת המשפט כולה. הוא כיהן כסגן הסניגורית הציבורית הארצית, ייצג נאשמים בתיקים, לרבות בפרשות בעלות חשיבות ציבורית רבה בבית המשפט העליון, ובראשן ייצוגו של עמוס ברנס בבקשה למשפט חוזר, ועסק רבות בתחום האתיקה, בו היה למומחה מוביל. נושא הרשעות השווא בער בו במיוחד. דיויד נהג לדמות אירוע של הרשעת שווא כהתרסקות מטוס. מתוך תפיסה זו הוביל את הקמת המחלקה למשפטים חוזרים בסניגוריה הציבורית, ובכך הניח תשתית מקצועית למאבק בהרשעות שווא.

"כאשר נאשם מתעקש על חפותו, למרות שהראיות מצביעות לכאורה על אשמתו, מן הראוי כי הסניגור ישתדל להאמין ללקוחו. הדרך להרשעות שווא רצופה בסניגורים שסירבו להילחם משום שהפסיקו להאמין."

(דיויד וינר ז"ל וורד דותן "הרשעת חפים מפשע: בעקבות פרסומו של הספר חפות ממשית" **הסניגור** 41, 3 (2000)).

אירוע מותו הטראגי של דיויד, בסוף שנת 2004, היה קשור באופן הדוק בעבודתו כסניגור. הוא מצא עצמו בלב סוגיות מורכבות של חיסיון עורך דין-לקוח, עת נחקר בקשר ליחסיו עם לקוחו ואף נכלל כעד תביעה בהליך שהתנהל נגד הלקוח. כך נקלע למתח כבד בין חובתו המקצועית והאתית לשמור בקפדנות על החיסיון לבין רצונו לסייע לרשויות בפענוח פשע חמור. דוח מאוחר יותר של משרד המשפטים קבע כי דיויד פעל כפי שמצופה מסניגור במצב דברים זה - הן כלפי חוקריו והן כלפי לקוחו - וכי התנהלות רשויות החקירה כלפיו התאפיינה באגרסיביות יתרה.

תרומתו של דיויד לעיצוב דרכה של הסניגוריה הציבורית ולהגנה על זכויות חשודים ונאשמים בישראל ממשיכה להשפיע גם שנים לאחר לכתו. ותיקי הסניגוריה הציבורית, שזכו לעבוד לצדו, מתגעגעים לאיש המיוחד ולמשב הרוח הסניגוריאלית הנמרצת שהביא עמו לכל מקום.

"לדור מקימי הסניגוריה הציבורית ומגשימי חוק הסניגוריה הציבורית, התשנ"ו-1995, הייתה זכות מיוחדת: לכונן, יש מאין, מערך ייצוג לראויים לכך, שמדינה המבקשת להיות מתוקנת זקוקה לה. דיויד כאילו נולד ליטול חלק בשליחות חשובה, רגישה ואנושית זו. הוא כמו התמזג עם שליחותו והיו לאחדים".

(כב' השופט אליקים רובינשטיין "סנה שאוכל: לזכר ד"ר וינר עליו השלום, סניגור ואדם" ספר דיויד וינר - על משפט פלילי ואתיקה 38 (2009)).

2006

11

הלכת יששכרוב - פסילת ראיות שהושגו שלא כדין

פסק דין מכונן נוסף שבו נטלה חלק הסניגוריה הציבורית כידידת בית המשפט הוא פסק הדין בעניין יששכרוב, שבו עוצבה אחת ההלכות החשובות בדיני הראיות בישראל - דוקטרינת הפסילה הפסיקתית.[20] באותו מקרה נדון עניינו של חייל שהואשם בשימוש ובהחזקת סם. במהלך חקירתו מסר הודאה מבלי שהוזהר בדבר זכותו להיוועץ בעורך דין. אף שההודאה הוכרה כחופשית ומרצון לפי סעיף 12 לפקודת הראיות, התעוררה השאלה - האם עצם הפגיעה בזכות ההיוועצות מצדיקה את פסילת ההודאה?

בפסק הדין קבע בית המשפט העליון לראשונה, מפי השופטת דורית ביניש, כי לבית המשפט סמכות לפסול ראיות שהושגו שלא כדין על-ידי רשויות האכיפה. בלב ההלכה ניצבת ההכרה בזכות ההיוועצות כחלק בלתי נפרד מזכות היסוד להליך הוגן. נקבע כי אי יידוע חשוד על זכותו להיוועץ בעורך דין, או מניעת האפשרות לממש זכות זו בטרם החקירה, עלולים לפגוע בהגינות ההליך עד כדי פסילת ההודאה. עם זאת, הפסילה אינה אוטומטית, אלא תיעשה בהתאם לנוסחת איזון המחייבת בחינה קונקרטית של נסיבות המקרה, עוצמת הפגיעה בזכויות הנאשם והשפעתה על ההליך, אל מול האינטרס הציבורי שבאכיפת החוק.

הסניגוריה הציבורית מילאה תפקיד משמעותי בהליך, היא עמדה בהרחבה על חשיבות זכות ההיוועצות, ועל קשיים מעשיים במימושה בשל אי יידוע העצור בדבר הזכות או בשל יידוע בשלב מאוחר, באופן אשר מסכל אפשרות ייעוץ לפני החקירה. עמדתה בדבר הצורך באימוץ דוקטרינת פסילה פסיקתית התקבלה בעיקרה. מאז משמשת הלכת יששכרוב ככלי לבקשות לפסילת ראיות, ומשקפת תפיסה שלפיה שמירה על זכויות הנחקר היא תנאי ללגיטימיות של אכיפת החוק.

20. ע"פ 5121/98 **טור' רפאל יששכרוב נ' התובע הצבאי**, סא(1) 461 (2006) (ייצוג ע"י עוה"ד פרופ' קנת מן ועמי קובו).

2008

12

תיקון 14 לחוק הנוער - מקומם של קטינים בהליך הפלילי

ההליך הפלילי, מטבעו, אינו מותאם לקטינים, והשפעת התיוג החברתי והמאסר - המיידית והעתידית - על חייהם עלולה להיות מרחיקת לכת. שימוש בלתי מידתי בכלים פליליים כלפי קטינים עלול לפגוע בסיכוייהם להשתלב בחברה כמבוגרים מתפקדים, ובכך להזיק להם ולחברה כולה. לכך מתווספת העובדה שמדובר באוכלוסייה מוחלשת, שפערי הכוחות בינה לבין רשויות האכיפה עמוקים אף יותר מאשר בעניינם של בגירים. על כן, מיום הקמתה פעלה הסניגוריה הציבורית מתוך הבנה כי קטינים בהליך הפלילי מחייבים התייחסות שונה והגנה מוקפדת במיוחד על זכויותיהם. בשנת 2008 נחקק תיקון מס' 14 לחוק הנוער שאימץ תפיסה זו והביא למהפכה ביחסו של הדין הפלילי כלפי קטינים:[21]

1א.(א) "מימוש זכויות של קטין, הפעלת סמכויות ונקיטת הליכים כלפיו ייעשו תוך שמירה על כבודו של הקטין, ומתן משקל ראוי לשיקולים של שיקומו, הטיפול בו, שילובו בחברה ותקנת השבים, וכן בהתחשב בגילו ובמידת בגרותו".

הסניגוריה הציבורית הייתה שותפה מרכזית לעיצוב התיקון - החל משלבי גיבוש ההצעה הממשלתית במשרד המשפטים, ובהמשך בדיונים האינטנסיביים בוועדת החוקה של הכנסת. בין היתר התקבלו ביוזמתה הוראות משמעותיות כמו איסור על מעצר עד תום ההליכים לקטין שטרם מלאו לו 14; חובת מינוי סניגור בהליכים שוללי חירות; והגבלת משך מעצרי הבית באמצעות קביעת תקופות מקסימום. התיקון לווה גם בעבודה מוסדית מתמשכת - בהכשרות ובהשתלמויות לסניגורים, שופטים, תובעים וחוקרי נוער, ובפיתוח כלים מקצועיים ייעודיים לייצוג קטינים.

מאז מייצגות מחלקות הנוער בסניגוריה קטינים בכל שלבי ההליך הפלילי. הן פועלות לביטול כתבי אישום, לשחרור ממעצר לחלופות, להימנעות מהרשעה ומתיוג, לשילוב בהליכי טיפול ושיקום ועוד. בבסיס עשייתן עומדת תפיסה הרואה בהליך הפלילי לא רק סיכון, אלא גם הזדמנות לנקודת מפנה - להכוון את הקטין לעבר מסלול חיים תקין בשלב מוקדם ככל האפשר, כאשר סיכויי השיקום עוד גבוהים.

21. חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), תשל"א-1971.

2012

13

העלאת שיעור המיוצגים לפני חקירה - פעילות 24/7

זכותו של עצור להיוועץ עם סניגור טרם חקירתו היא אבן יסוד להבטחת קיומו של הליך הוגן. היא נועדה לצמצם את פערי הכוחות המובנים בין נחקר לחוקר, ולאפשר לעצור - לו עומדת חזקת החפות - להבין את זכויותיו ולהימנע מצעדים העלולים להשפיע לרעה על מצבו המשפטי בהמשך. אף שסמוך להקמת הסניגוריה הציבורית נחקק חוק המעצרים שעיגן במפורש זכות זו,[22] ואף שחוק ותקנות הסניגוריה קובעות זכאות לייצוג ציבורי לעצורים מחוסרי אמצעים,[23] בפועל רבים מהעצורים לא הצליחו לממשה. לאורך השנים התמודדה הסניגוריה עם בעיה מתמשכת במסגרתה המשטרה נהגה להודיע לסניגוריה על דבר המעצר רק לאחר שכבר התבצעה חקירה, וכשמידת האפקטיביות של זכות ההיוועצות נפגעה באופן ממשי.

בהדרגה, חיזקה הפסיקה את תפיסת הסניגוריה בנוגע למעמדה של הזכות והחובה לאפשר מימושה לפני תחילת החקירה. בית המשפט העליון קבע בהליכים שונים, כי אי מתן זכות היוועצות עלולה להשליך על קבילות הודאה;[24] הודגש כי זכות ההיוועצות מהווה שער למימוש יתר הזכויות וכי ויתור עליה יעשה מדעת ובאופן מפורש, תוך תיעוד רגע הויתור;[25] וכי חובת היידוע כוללת גם יידוע בדבר הזכאות לסניגור ציבורי ועליה להיעשות טרם תחילת החקירה.[26]

אלא שחרף הפסיקה, המשטרה לא הקפידה על מתן הודעה בדבר זכות ההיוועצות טרם תחילת החקירה. בנוסף, התברר כי קיים אתגר אופרטיבי משמעותי - הגעה לכל עצור שביקש ייעוץ לפני חקירה ושאינו מיוצג בידי עורך דין פרטי, בזמן אמת ובכל רחבי הארץ. מתוך הבנה זו, הקימה הסניגוריה מערך הפועל 24 שעות ביממה, שבעה ימים בשבוע ובכל ימות השנה. באוגוסט 2012 הושקה התכנית במחוז ירושלים, והפריסה הארצית הושלמה בינואר 2015. המשמעות היא שבכל תחנת משטרה בישראל ערוכה הסניגוריה לשלוח סניגור לייעוץ לפני חקירה - בכל יום ובכל שעה, מקרית שמונה ועד אילת. כצעד משלים, ניתחה הסניגוריה נתונים ארציים, מחוזיים ואף תחנתיים בנוגע להיקף הייעוץ לפני חקירה. נתונים אלה שימשו בסיס לפעילות מוסדית מול חטיבת החקירות במשטרה, שנועדה להגדיל את שיעור הודעות המשטרה על זכות ההיוועצות. ואכן, הנתונים מלמדים כי למערך שהוקם בסניגוריה, לצד הפעילות המוסדית, תרומה מכרעת לעלייה בשיעור העצורים הזוכים לייעוץ בטרם חקירה. כך, שיעור העצורים שבקשתם לייעוץ הועברה מהמשטרה לפני חקירה עלה בהתמדה מכ-17% בשנת 2013 לכ-77% בשנת 2025, ובקרב קטינים הגיע בשיאו לכ-90%.

---

22. סעיף 34 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), תשנ"ו-1996.
23. סעיף 18(א)(7) לחוק הסניגוריה הציבורית, תקנות הסניגוריה הציבורית (ייצוג עצורים מחוסרי אמצעים), התשנ"ח-1998, ותקנות הסניגוריה הציבורית (זכאות לייצוג לקטינים נוספים), התשנ"ח-1998.
24. ע"פ 5121/98 **טור' רפאל יששכרוב נ' התובע הצבאי**, סא(1) 461 (2006); ע"פ 9956/05 **אסף שי נ' מדינת ישראל**, סג(2) 742 (2009).
25. ע"פ 10049/08 **אבו עצא נ' מדינת ישראל** (נבו 23.8.2012) ו-ע"פ 2868/13 **אלישע חייבטוב נ' מדינת ישראל** (נבו 2.8.2018) (ייצוג ע"י עוה"ד ד"ר **חגית לרנאו ודמיטרי ורניצקי**).
26. ע"פ 8974/07 **הונצ'יאן לין נ' מדינת ישראל** (נבו 3.11.2010) (ייצוג ע"י עו"ד **טל ענר**).

"הייעוצים בשעות הלילה הביאו לעלייה בשיעור העצורים הזוכים להיוועץ בסניגור ציבורי לפני חקירתם, לשמירה מוגברת על זכויותיהם המשפטיות של העצורים, ולתמיכה בעצורים הנמצאים לא פעם במצוקה נפשית עקב החקירה והמעצר. עורכי הדין, אשר במסירות רבה יצאו מביתם בשעות חריגות כדי להעניק ייצוג לזכאים לכך, הביעו סיפוק רב מפעילות חדשה זו, דיווחו כי הייתה בייעוץ תועלת רבה... וכי לעיתים הוא אף הביא לשחרור וחסך לילה מיותר במעצר".

(המשנה לסניגורית הציבורית הארצית, עוה"ד גליה ניצני "על מימושה של זכות ההיוועצות בסניגור ועל מערך הסניגוריה הציבורית לייצוג "סביב השעון" של עצורים לפני תחילת חקירתם" הסניגור 4 (2015)).

2012

14

תיקון 113 - הבניית שיקול הדעת בענישה ומניעת שרירותיות

עם השנים הלכה והתבססה מחלקת החקיקה והמדיניות של הסניגוריה הציבורית כגורם מקצועי מוביל בעיצוב הדין הפלילי בישראל. נציגיה משתתפים דרך קבע בדיוני ממשלה ובישיבות ועדות הכנסת, ומביאים אל שולחן קבלת ההחלטות את נקודת מבטה הייחודית של הסניגוריה. היקפי הייצוג הרחבים מאפשרים לסניגוריה לגבש מסד נתונים משמעותי, אשר בשילוב עם תובנות ודוגמאות מן השטח, מקנה לנציגיה כלים בעלי חשיבות מכרעת בדיוני חקיקה ומדיניות. בכך, מבטאת הסניגוריה תפיסה מקצועית המבקשת לעגן את טענותיה בנתונים אמפיריים ובדוגמאות מהשטח ולא בתחושות בטן.

תפקידה הבולט של הסניגוריה בעיצוב חקיקה ניכר כבר בתיקון 14 לחוק הנוער, ופעם נוספת בשנת 2012, עם חקיקת אחד התיקונים המשמעותיים בדין הפלילי בעשורים האחרונים - תיקון 113.[27] התיקון נועד להבנות את שיקול דעתו של השופט בגזירת הדין, מתוך שאיפה להגביר שוויון ואחידות בענישה. הוא עיגן בחוק את עקרונות הענישה שעל בית המשפט לשקול, ובראשם עקרון ההלימה, שממנו ניתן לסטות לקולא מטעמי שיקום ולחומרה מטעמי הגנה על שלום הציבור. למעשה, התיקון מחייב את בתי המשפט להקדיש תשומת לב מעמיקה לשלב גזירת הדין, לבחון את נסיבות ביצוע העבירה ואת נסיבותיו האישיות של מבצעה, ולנמק את הכרעתו בעניין בעל השלכות דרמטיות על חייו של אדם.[28]

במהלך הדיונים בוועדת חוקה הביעו נציגי הסניגוריה עמדה ביקורתית כלפי חלק מההצעות שעלו, והציגו תפיסה שונה בכל הנוגע למטרות הענישה ולאפקטיביות של אמצעי ענישה בהתמודדות עם פשיעה. כך למשל, הביעו הסתייגות מההצעה לקבוע "עונשי מוצא", בשל החשש כי הסדר כזה עלול להביא להחמרה בלתי מאוזנת בענישה ולצמצום יתר של שיקול הדעת השיפוטי. עוד הדגישו נציגי הסניגוריה את חשיבותו של אינטרס השיקום ואת הצורך לשמר גמישות שיפוטית, המאפשרת התאמה של הענישה לנסיבותיו הייחודיות של כל מקרה ומאפייניו האינדיבידואליים של כל אדם.

בסופו של דבר, החששות שהעלתה הסניגוריה הציבורית הביאו את המחוקק ליצור הסדר מאוזן וראוי יותר ביחס לקביעת עקרונות הענישה, להגדיל את המשקל של אינטרס השיקום ולוותר על ההסדר המוצע של "עונשי מוצא". מתוך הבנה שמדובר ברפורמה בעלת השפעה דרמטית על לקוחותיה, מיד עם כניסת התיקון לתוקף פעל פורום איכות הייצוג בסניגוריה, בהובלת המשנה לסניגור הארצי דאז, ד"ר ענת הורוויץ, לגיבוש הנחיות מקצועיות לסניגורים המייצגים, ולקיום הכשרות והשתלמויות ייעודיות. כך ליוותה הסניגוריה את תיקון 113, החל משלבי החקיקה ועד ליישומה בפועל.

---

27. סעיפים 40א-40טו לחוק העונשין-תשל"ז-1997.
28. ד"ר ענת הורוויץ - "החוק להבניית שיקול הדעת השיפוטי בענישה", שורשים במשפט (2019)

2012

15

הלכת בן חיים - שרטוט קווי הגבול בין המשטרה לאזרח

תרומתה של הסניגוריה הציבורית לעיצוב הלכות עקרוניות אינה תחומה לדין הפלילי בלבד, אלא קשורה גם בעיצוב זכויות הפרט בישראל ובמערכת היחסים שבין המשטרה לאזרח. סוגיית החיפושים המשטרתיים, מוסדרת בחקיקה המאפשרת לבצע חיפוש על גופו של אדם גם ללא צו שיפוטי, אך רק בהתקיים חשד סביר להימצאות ראיה על גופו, בבגדיו או בכליו. בעניין בן חיים,[29] שיוצג על ידי הסניגוריה הציבורית, דן בית המשפט העליון בשאלה - האם בהיעדר צו שיפוטי או חשד סביר, ניתן לערוך חיפוש על גופו של אדם בהתבסס על הסכמתו?

הסניגוריה טענה כי לנוכח הפגיעה בזכויות היסוד - לפרטיות ולכבוד, בהיעדר הסמכה מפורשת בדין, לא ניתן לבסס חיפוש על הסכמתו של האזרח. לחילופין נטען כי גם אם הסכמה עשויה להוות מקור סמכות, עליה להיות "הסכמה מדעת" - כזו שניתנת לאחר שהובהר לאדם כי הוא רשאי לסרב וכי סירובו לא ייזקף לחובתו. זאת, נוכח הקושי הברור לצפות מאזרח לסרב לבקשתו של שוטר מבלי לחשוש מהשלכות.

דעת הרוב בבית המשפט העליון אימצה את עמדתה החלופית של הסניגוריה וקבעה כי בהיעדר חשד סביר, תנאי לעריכת חיפוש הוא קיומה של "הסכמה מדעת". בדעת מיעוט סבר השופט יורם דנציגר, בדומה לעמדתה העיקרית של הסניגוריה, כי נוכח הפגיעה בזכויות - ההסכמה אינה יכולה לשמש תחליף למקור סמכות סטטוטורי, וכי ספק אם אזרח מן היישוב אכן מסכים מרצון חופשי לבקשת חיפוש מצד איש מרות. בהמשך, נעתר בית המשפט לבקשת הסניגוריה ופיתח את דוקטרינת הפסילה הפסיקתית שנקבעה בישששכרוב, כך שהובהר כי גם ראיה חפצית שאותרה בעקבות פעולה בלתי חוקית עשויה להיפסל, אף אם קיומה אינו נובע מאי החוקיות.

פסק הדין היווה אבן דרך בדיני החיפוש והפרטיות בישראל. בעקבותיו המשטרה נדרשה לעדכן נהלים ולגבש טפסי הסכמה, והסניגוריה פעלה לסגירת תיקים בהם התקבלו ראיות כתוצאה מחיפוש בלתי חוקי. השפעת ההלכה מורגשת במיוחד בקרב אוכלוסיות מוחלשות הנפגשות תדיר עם רשויות האכיפה ומתקשות לעיתים לעמוד על זכויותיהן. יחלפו מספר שנים וסוגיה זו תעמוד שוב במוקד - הפעם בהקשר של חיפוש במחשבים ובטלפונים ניידים, על כך ברגע 29.

> "פסק דין בן חיים הוא כל כך משפיע, כיון שבמובנים רבים הוא שינה פרדיגמה חשיבתית בקרב סניגורים שניגשים לניהול תיק פלילי. אחת מהשאלות הראשונות שסניגור שואל את עצמו היום כאשר הוא קורא את חומר הראיות בתיק פלילי בו הוא מייצג היא "האם יש לי כאן 'טענת בן חיים'?... פסק הדין הבהיר כי להפרת הזכויות של הנאשם במהלך תפיסת הראיות יש נפקות ממשית, עד כדי זיכוי, בעת שהוא נשפט והתביעה מבקשת להשתמש באותן ראיות שנתפסו תוך הפרת זכויות".
>
> (הסניגור הציבורי המחוזי במחוז ת"א, ד"ר אלקנה לייסט "רע"פ 10141/09 בן חיים נגד מדינת ישראל" **שורשים במשפט** (2019)).

29. רע"פ 10141/09 **אברהם בן חיים נ' מדינת ישראל**, סה(3) 305 (2012) (ייצוג ע"י עוה"ד ד"ר **יואב ספיר וד"ר אלקנה לייסט**).

2013

16

הלכת מצגורה - תוקפן של ראיות מדעיות בישראל

לא אחת נדרשים סניגורים להתמודד עם ראיות המוצגות כראיות מדעיות אשר נהנות מהילה של ודאות ואובייקטיביות, ואשר האתגר בהפרכתן אינו מבוטל. במשך שנים לא הייתה בפסיקה הישראלית הכרעה בשאלה הבסיסית - כיצד ניתן לקבוע האם ראיה מסוימת אכן מבוססת על מדע תקף, או שמא מדובר בעדות סברה המוצגת כמדע. מצב זה השתנה עם פסק הדין בעניין מצגורה, שכונן את ההלכה בדבר קבילותן של ראיות מדעיות בישראל.[30]

הפרשה עסקה בניקולאי מצגורה, שהואשם ברצח חברו הטוב והכחיש את המעשה לאורך כל הדרך. בית המשפט המחוזי הרשיע אותו בהריגה על בסיס ראיות נסיבתיות, ובראשן חוות דעת של מומחה משטרתי להשוואת טביעות נעל, שלפיה ביחס לעשר טביעות שנמצאו בזירה "אפשרי" כי נגרמו מנעליו של מצגורה, וביחס לטביעה נוספת - "אפשרי בהחלט". הסניגוריה הציבורית, שייצגה את מצגורה, ערערה לבית המשפט העליון וטענה כי עצם ההכרה בהשוואת טביעות נעל כראיה מדעית מוטלת בספק. הטענה נתמכה בפסיקה זרה ובספרות מחקרית שהצביעו על היעדר סטנדרטים ותיקוף מחקרי בתחום השוואת טביעות הנעל. בית המשפט העליון, מפי השופט ניל הנדל, קיבל את טענות ההגנה וקבע כי לנוכח היעדר בסיס סטטיסטי ומחקרי מוצק, אין לייחס לחוות הדעת משקל ממשי. יתרה מכך, בפסק הדין הודגש כי בהליך הפלילי יש להישמר במיוחד מפני שימוש בשיטות שאין להן תיקוף מדעי ואשר אינן זוכות להכרה בקהילה המדעית. שכן אלו עשויות להפריע לחקר האמת. פסק הדין, שנודע מאז כ"הלכת מצגורה" קבע את המבחנים שלפיהם יש לבחון אם ראיה עומדת ברף הנדרש כדי להיחשב ראיה מדעית קבילה - מבחן פנימי העוסק בחוות הדעת עצמה, ומבחן חיצוני שעניינו ביחס של הקהילה המדעית לאותה שיטה.

בעוד שהלכת מצוגרה הניחה תשתית משפטית לאתגור ראיות פורנזיות, בפועל נעשה בה שימוש מצומצם יחסית על ידי סניגורים. נקודת מפנה התרחשה בשנת 2017 עם הקמת הפורום הפורנזי בסניגוריה, אשר שימש מוקד ידע ופעל לקידום והעמקת העיסוק בראיות פורנזיות בקרב הסניגורים. בהמשך לכך נערכו השתלמויות לכלל הסניגורים המייצגים מטעם הסניגוריה ברחבי הארץ, אשר התמקדו בהבנת מגבלותיהן של ראיות פורנזיות שונות, וגובשו הנחיות מקצועיות בתחומים הרלוונטיים, אשר סייעו להרחבת השימוש בהלכת מצגורה.

עם השנים גברה מרכזיותן של ראיות מדעיות בהליך הפלילי וכך גם העיסוק בביסוסן. בשנת 2018 הוקמה הוועדה הציבורית למניעת הרשעות שווא, אשר עסקה בין היתר בראיות פורנזיות, ובהמשך הוקמה בסניגוריה יחידה פורנזית-דיגיטלית. על אלו ניתן לקרוא ברגעים 22 ו-25.

30. ע"פ 1620/10 **ניקולאי מצגורה נ' מדינת ישראל** (נבו 3.12.2013; ייצוג ע"י עוה"ד ד"ר **אלקנה לייסט וקטי צווטקוב**).

2013

17

התנהלות רשויות האכיפה בהליך הפלילי

בידי רשויות האכיפה מצוי כוח רב, המחייב הפעלה זהירה ובהתאם לכללי המשפט המנהלי - בשוויון, בהגינות ובסבירות. לאורך שנות פעילותה, עומדת הסניגוריה הציבורית על עקרונות אלה במסגרת הייצוג בתיקים, הן באמצעות פיתוח טענות משפטיות והן באמצעות סיוע במיצוי תלונות על אלימות שוטרים.

החלטה על הגשת כתב אישום היא החלטה מנהלית בעלת השלכות כבדות משקל על חייו של אדם - על שמו הטוב, פרנסתו, משפחתו ולעיתים גם על חירותו. במשך שנים רווחה התפיסה כי הביקורת על פגמים בהחלטה זו נתונה לבג"ץ בלבד, עד שבפסק הדין בעניין ניר עם כהן נקבע כי הערכאה הדיונית היא זו שתדון בטענות אלו.[31] כך התגבשה דוקטרינת "הביקורת המנהלית בפלילים", שאפשרה להעלות טענות מהמשפט המנהלי במסגרת ההליך הפלילי, ולעיתים אף להביא לביטול אישום או להקלה בעונש. בשנים אלו קידמה הסניגוריה את השימוש בטענות מנהליות במסגרת ייצוג לקוחותיה, ובשנת 2013 הוקם תחום המשפט המנהלי בסניגוריה הארצית, ובכל מחוז מונו רפרנטים לאיתור תיקים מתאימים. בתקופה זו זכו לקוחות רבים לביקורת אפקטיבית על פגמים בהתנהלות רשויות האכיפה בעניינם.[32] מציאות זו השתנה קמעה מתן פסק הדין בדנ"פ רפי רותם, אליו הצטרפה הסניגוריה כידידת בית המשפט.[33] דעת הרוב בפסק הדין קבעה כי אמנם ראוי לקיים ביקורת על שיקול דעת התביעה בשלב ההעמדה לדין, אך זו תיעשה לפי אמת המידה של הגנה מן הצדק, ולא באמצעות עילות המשפט המנהלי. כך או כך, בתקופה זו הפכה הביקורת על שיקול דעתן של רשויות האכיפה לחלק חשוב מההליך הפלילי, וגם היום, הסניגוריה ממשיכה לקדם טענות אלו, על מנת להבטיח שנקיטת הליך פלילי נגד אדם תיעשה בשוויון, בהוגנות ובחוסר שרירותיות.

לצד פיתוח הטענות המשפטיות שעניינן בהתנהלות רשויות האכיפה, צמחה בסניגוריה הציבורית זרוע נוספת, אשר נולדה מתוך צורך ממשי של לקוחותיה - סיוע במיצוי הטיפול בתלונות על אלימות שוטרים. לא אחת, מעלים לקוחות הסניגוריה טענות בדבר שימוש באלימות במהלך מעצרם או חקירתם, אך נתקלים בקושי ממשי בהגשת תלונה ובמעקב אחר הטיפול בה. במקרים אלה מסייעת הסניגוריה בהגשת תלונה למח"ש, ועוקבת אחר אופן הטיפול בה. פעילות זו הגיעה לשיאה בשנת 2015, על רקע מחאת יוצאי אתיופיה, כאשר רבים מהמוחים יוצגו על ידי הסניגוריה. בהמשך הייתה הסניגוריה שותפה בצוות פלמור למיגור הגזענות כלפי יוצאי אתיופיה.[34] המלצות הצוות, ובפרט ההמלצה לשיפור הטיפול בתלונות למח"ש, הובילו לצעדים מערכתיים בתוך הסניגוריה: הוסדרה אפשרות לתשלום לסניגורים בגין סיוע בטיפול בתלונות, הוקם תחום מח"ש בסניגוריה הארצית, ובכל המחוזות מונו רפרנטים ייעודיים. כך התגבש מנגנון מובנה שמטרתו לסייע ללקוחות בהתמודדות עם אלימות פסולה מצד שוטרים. במקביל, לאורך השנים דיווחה הסניגוריה על כשלים מערכתיים בטיפול בתלונות על אלימות שוטרים, ובהמשך אלו קיבלו ביטוי בדוחות מבקר המדינה.

---

31. בג"ץ 9131/05 **ניר עם כהן נ' מדינת ישראל** (נבו 6.2.2006).
32. ראו למשל: רע"פ 4562/11 **אבראהים מוחתסב נ' מדינת ישראל** (נבו 7.3.2013; ייצוג ע"י עוה"ד ד"ר **רענן גלעדי וישי שרון**); רע"פ 837/12 **מדינת ישראל נ' אולג גוסקוב** (נבו 20.11.2012; ייצוג ע"י עוה"ד ד"ר רענן גלעדי ומיה רוזנפלד).
33. רע"פ 7052/18 **מדינת ישראל נ' רפי רותם** (נבו 5.5.2020; ייצוג ע"י עוה"ד **טל ענר וגבריאל פורט**).
34. נציגי הסניגוריה הציבורית בצוות היו ד"ר **ענת הורוויץ** ועוה"ד **גיל שפירא**.

2014

18

הקמת בתי המשפט הקהילתיים

תהליכי שיקום וטיפול קיבלו ביטוי בהליך הפלילי גם טרם הקמת בתי המשפט הקהילתיים. עם זאת, בקרב העוסקים בתחום הלכה והתחזקה ההבנה כי שיקום אפקטיבי של עוברי חוק הנכנסים ויוצאים מבתי הסוהר, מחייב גישה רחבה יותר המתמודדת לא רק עם העבירה עצמה, אלא גם עם גורמי העומק שמאחוריה - חובות, בדידות חברתית, אתגרי תעסוקה והקניית כלים להתמודדות רגשית. תפיסה זו היא שעמדה בבסיס הקמת בתי המשפט הקהילתיים, המשלבים מעטפת שיקומית רחבה עם פיקוח שיפוטי. המודל, שפעל במדינות שונות בעולם, הובא לישראל ביוזמת ג'וינט אשלים, והפיילוט הראשון החל לפעול בשנת 2014.

הסניגוריה הציבורית הייתה שותפה מרכזית בתכנון ובהפעלת המודל מראשיתו. האולם הראשון נפתח בבית משפט השלום בבאר שבע, ובהמשך הוקמו בתי משפט קהילתיים בערים נוספות ברחבי הארץ. בהתאם לכך הוקמו צוותים ייעודיים בכל מחוזות הסניגוריה הציבורית, לצד ליווי ארצי של הפרויקט ושותפות בוועדת ההיגוי. עבור לקוחות הסניגוריה הציבורית מדובר בשינוי משמעותי. מסלול חלופי להליך הפלילי הרגיל, המיועד דווקא לנאשמים הצפויים לעונש מאסר, ושמטרתו להתמודד עם גורמי העומק של העבריינות ולא רק עם תוצאותיה. ייחודו של המודל נעוץ בשיתוף הפעולה ההדוק בין כלל הגורמים המעורבים בהליך - תביעה, סניגוריה, שירות המבחן והגורמים הטיפוליים בקהילה - הפועלים יחד למען שיקומו של עובר החוק.

לאחר עבודת מטה ממושכת בצוות ההיגוי, ובהתאם להמלצות ועדת דורנר, עברו בתי המשפט הקהילתיים למסגרת קבועה, ובשנת 2022 עוגנו בחקיקה כהוראת שעה.[35] כיום ניתן לומר כי המודל מצליח במיוחד. מחקר עומק שפורסם בשנת 2023 הצביע על ירידה של כ-50% בשיעור החזרה לפשיעה בהשוואה לקבוצת ביקורת.[36] לנוכח ההצלחה, בשנים האחרונות הסניגוריה הציבורית ממקדת את מאמציה במילוי המקומות בבתי המשפט הקהילתיים במשתתפים המתאימים למטרתו המקורית של הפרויקט - כאלו שלולא התכנית היו צפויים לעונש מאסר.

מי שנכח באולמות בתי המשפט הקהילתיים מתקשה להישאר אדיש לאווירה הייחודית השוררת בהם - לשפה חדשה שנוצרה באולמות, המאפשרת מרחב של ביטוי עצמי למשתתפים, אנשים משולי החברה, שחלקם מקיימים לראשונה קשר חיובי עם הממסד. דומה כי שיח זה אינו נותר תחום לאולמות בתי המשפט הקהילתיים, ובהדרגה הוא מחלחל גם לאולמות בתי המשפט בהם מתנהלים הליכים פליליים "רגילים".

35. פרק ו'1 לחוק סדר הדין הפלילי, תשמ"ב-1982.
36. טלי גל, הדר דנציג-רוזנברג ואביטל מנטוביץ', דין וחשבון מסכם: מחקר הערכה לתכנית בתי המשפט הקהילתיים אוגוסט 2023.

"בבתי המשפט רגילים אתה יכול לדבר לקירות, לא שומעים אותך. הם מתחילים מהסוף: אתה עצור. אתה אשם. בבית המשפט הקהילתי שומעים אותי, עוזרים לי. אני לא האמנתי בממסד. 40 שנה הייתי במלחמות איתו. עכשיו אני לא נלחם. אני מספר את הדברים והם עוזרים לי בכל תחום. זו לא רק חזרה לעמוד על הרגליים, זו חזרה לחיים".

(מתוך דבריו של א.מ. שיוצג על ידי הסניגוריה הציבורית לאלמוג בן זכרי "במקום מאסר, חיבוק מראש העיר: בתי המשפט הקהילתיים מתפשטים ברחקי הארץ" **הארץ** (2017)).

2015

19

דוח ועדת דורנר: צמצום השימוש במאסרים מזיקים

השיח סביב שיקום עוברי חוק והפחתת השימוש בכליאה הגיע לשיאו באמצע העשור הקודם. באותה תקופה, לצד הקמת בתי המשפט הקהילתיים, פורסם דוח הוועדה הציבורית לבחינת מדיניות הענישה והטיפול בעבריינים, בראשות השופטת דליה דורנר.[37] בוועדה השתתפו נציגים בכירים מגופי האכיפה ומשרד הרווחה והאוצר לצד נציגת הסניגוריה הציבורית ואנשי אקדמיה, במטרה לבחון מחדש את מדיניות הענישה בישראל לאור הספרות המחקרית בתחום.

בפני הוועדה הוצגו נתונים על שיעורי הכליאה הגבוהים בישראל ועלותם החברתית והכלכלית. בהתבסס על נתונים אלה, כמו גם על הספרות המחקרית המלמדת כי החמרה בענישה אינה בהכרח מגבירה הרתעה - קבעה הוועדה כי במקרים שבהם ניתן להגשים את תכליות הענישה באמצעים שאינם מאסר, יש להעדיפם. בהתאם לכך כלל הדוח שורה של המלצות פורצות דרך, ובהן הרחבת השימוש בהליכים חלופיים כגון בתי משפט קהילתיים, הגברת השימוש בעבודות שירות כחלופה למאסרים קצרים, והרחבת היקף השחרור על-תנאי ממאסר. כן הומלץ להקים יחידת מחקר שתאפשר קבלת החלטות מושכלת ומבוססת נתונים בתחום הענישה.

דוח ועדת דורנר היה להבטחה גדולה. הוא סימן נקודת מפנה בתפיסת מדיניות הענישה בקרב גופי האכיפה בישראל ונתן תוקף לגישה שהסניגוריה הציבורית פעלה לקידומה זה שנים. כך כתבה בשעתו פרופ׳ חגית לרנאו, המשנה לסניגור הציבורי הארצי ונציגת הסניגוריה בוועדה:

> ״בשנים האחרונות מתקיים דיון מחודש, חשוב ומרתק, במדיניות הענישה בישראל. בטווח הקצר מוביל דיון זה, ותיקוני החקיקה שנעשו בשנה האחרונה, לירידה במספר הכלואים בישראל, המתבטאת בעיקר בירידה במספר השפוטים. עם זאת, מוקדם להעריך באיזו מידה יצליחו ניצני השינוי שפורטו כאן להשריש ולייצר רפורמה ממשית ויציבה. שאלה זו צריכה להיבחן בעוד כעשור״.
>
> (פרופ׳ חגית לרנאו, הוועדה הציבורית לבחינת מדיניות הענישה והטיפול בעבריינים, שורשים במשפטים 2015).

העשור שחלף נפתח בתהליך חיובי, במסגרתו אומצו מסקנות הדוח בהחלטת ממשלה, הוקם צוות ליישום המלצותיו וחלק מן ההצעות קודמו בפועל.[38] בנוסף, ניתן פסק הדין בבג״ץ שטח המחיה אשר קבע כי על המדינה להקצות לכל כלוא שטח מחיה מינימלי, אשר ישמור על כבודו. ואולם, נראה כי התנופה שאפיינה תקופה זו הלכה ונחלשה עם השנים. בשדה החקיקתי מורגשת מגמה של החמרה בענישה, לרבות שימוש בעונשי מינימום, ולעיתים נראה כי בתי המשפט אינם קשובים עוד לטיעונים שכבר זכו להכרה במסגרת הדוח. במקביל, ולצד גורמים נוספים שתורמים לכך, שיעורי הכליאה בישראל הולכים ומאמירים.

37. הוועדה הציבורית לבחינת מדיניות הענישה והטיפול בעבריינים - דין וחשבון, (נובמבר 2015)
38. להרחבה, ראו: **הסניגוריה הציבורית דוח פעילות שנתי לשנת 2016** ״פרק במיקוד: מערכת האכיפה הפלילית בישראל - האם ניתן לחוש ברוחות של שינוי?״ (2017).

2015

20

הקמת מחלקת דוברות עצמאית בסניגוריה

עצמאותה של הסניגוריה הציבורית מהתביעה הכללית היא תנאי הכרחי למילוי תפקידה. עצמאות זו נדרשת בראש ובראשונה בסוגיות הנוגעות לייצוג בתיקים, אך חשיבותה מתבטאת גם בהיבטים משלימים של עבודת הסניגוריה - ובהם הזירה התקשורתית. לפרסומים בתקשורת עשויה להיות השפעה ממשית על ניהול ההליך הפלילי, על שמו הטוב ועל סביבתו הקרובה של אדם. משום כך רואה הסניגוריה הציבורית בפעילות התקשורתית חלק בלתי נפרד מהשירות המקצועי הניתן ללקוח. מעבר לכך, הדוברות ממלאת תפקיד מרכזי בעיצוב והעמקת השיח הציבורי בנוגע לזכויות בהליך הפלילי והנכחת פעילותה של הסניגוריה בקרב הציבור.

במשך שנים סופקו שירותי דוברות לסניגוריה הציבורית באמצעות דוברות משרד המשפטים, אשר מעניקה שירותים גם לפרקליטות המדינה ולייעוץ המשפטי לממשלה. מציאות זו יצרה קושי מובנה. הפעילות התקשורתית - לרבות ניסוח הודעות לתקשורת ביחס לתיקים וקידום יוזמות תקשורתיות - התבצעה בידי גורם המשרת שני צדדים להליך הפלילי, שלהם אינטרסים מנוגדים. מצב זה הדגיש את הצורך בקול עצמאי ובלתי תלוי, אשר יוכל לייצג הן את ענייניהם של לקוחות הסניגוריה והן את עמדותיה המוסדיות בסוגיות של חקיקה ומדיניות.

על רקע קושי זה, פעלה הסניגוריה הציבורית מול הנהלת משרד המשפטים על מנת לקבל ייעוץ תקשורתי נפרד. לאחר מספר שנים שבהן הסתייעה בייעוץ תקשורתי מחברה חיצונית, הוקמה בשנת 2015 מחלקת דוברות בסניגוריה הציבורית, ומונה דובר בתקן פנימי. מאז, ניכרת עלייה משמעותית בפעילות התקשורתית של הסניגוריה הציבורית. מחלקת הדוברות מלווה באופן שוטף את הסניגורים המייצגים, היקף הפרסומים היזומים גדל, נבנתה נוכחות משמעותית ברשתות החברתיות, וקודמו כתבות עומק בנושאי ליבה בעבודת הסניגוריה. פעילות זו ממחישה כי הקמת מחלקת דוברות עצמאית הייתה מהלך אסטרטגי חשוב, המאפשר לסניגוריה הציבורית להשמיע קול עצמאי ולתרום תרומה ממשית לעיצוב השיח הציבורי בתחום המשפט הפלילי בישראל.

2018

21

איכות הייצוג כבסיס לזיכויים

איכות הייצוג בסניגוריה הציבורית עומדת בלב פעילותה ומהווה אחת ההצדקות המרכזיות להקמתה. לשם כך פועלות בה מחלקות ייעודיות, שמטרתן להבטיח ייצוג הולם בכל תיק, קבלת החלטות מקצועיות המקדמות את טובת הלקוח והגנה על זכויותיו. מקצועיותם ומחויבותם של הסניגורים, לצד עבודת הפיקוח של הרפרנטים, הובילו לאורך השנים להישגים משפטיים משמעותיים - ובהם זיכויים וחזרות מכתבי אישום, גם בעבירות החמורות ביותר. אל שנת 2018 התנקזו כמה מקרים בולטים, אשר ממחישים את חשיבותו של ייצוג ציבורי איכותי.

סיפורו של אשרף סלאיימה, אשר הואשם בתכנון פיגוע הוא מקרה חריג, כמעט בלתי נתפס. אשרף הגיע לבית מלון באילת כדי להתעניין בהזמנת חדר. התנהלותו עוררה את חשדו של פקיד הקבלה, ובעקבות זאת נפתחה חקירת שב"כ. אלא שבשל טעות בזיהוי, האדם שהובא לחקירה לא היה אשרף אלא אדם אחר, חליל. לאחר מספר ימי חקירה הודה חליל כי שהה במלון ואף מסר כי הגיע למקום במטרה לבצע פיגוע - חרף העובדה שאין מחלוקת כי כלל לא היה במלון. בהמשך אותר אשרף עצמו, נחקר, והודה גם הוא לאחר חקירת שכ"ב בתכנון פיגוע. נגד השניים הוגש כתב אישום חמור והם נעצרו עד תום ההליכים לתקופה ממושכת. בשנת 2018 זיכה בית המשפט המחוזי את חליל זיכוי מלא ומהדהד, וקבע כי מדובר ב"שגיאה איומה" ובהודאות שווא. בהמשך, ולאחר פעילות ממושכת של הסניגוריה הציבורית, חזרה בה המדינה מהאישומים בעניינו של אשרף.[39]

עוד באותה השנה ניתן פסק הדין בעניינו של אלישע חייבטוב. בית המשפט העליון זיכה את חייבטוב מעבירת רצח, לאחר שריצה 11 שנות מאסר. הזיכוי ניתן נוכח פגמים חמורים שנפלו בחקירה, ובהם שימוש פסול במדובב שכלל, בין היתר, שימוש משותף בסמים קשים ופגיעה בזכות ההיוועצות.. בית המשפט, מפי השופט אורי שהם, ביסס את הזיכוי על פסילת הודאתו של חייבטוב בפני מדובב לפי הלכת ישששכרוב. עוד נקבע כי על רשויות החקירה לוודא כי חשוד מודע לזכות ההיוועצות, וכי ויתור עליה נעשה מדעת ובאופן מפורש, וכן לתעד ויתור על הזכות. במקביל, סבר השופט מלצר כי יש לזכות את המערער גם מכוח דוקטרינת ההגנה מן הצדק, בשל הפרת זכויותיו החוקתיות להליך הוגן, ובשל ליקויים חמורים באופן ניהול החקירה והפעלת המדובב.[40]

בחלוף מספר חודשים, ניתן פסק הדין המזכה בעניינו של סלומון רדאי, שעסק גם הוא בהודאה בפני מדובב. רדאי הואשם ברצח חברתו, לאחר שהופעל בחקירתו סוכן חוץ שחילץ ממנו הודאה. בית המשפט זיכה את הנאשם, תוך שהעביר ביקורת על אופן הפעלת הסוכן, שהציג עצמו כעבריין בכיר, גייס את הנאשם לארגון פשע ואף קיבל תמורה כספית עבור השגת ההודאה. נקבע כי אופן הפעלה זה מעורר חשש ממשי להודאת שווא. בנוסף, הטיח בית המשפט ביקורת חריפה על שימוש באמצעים פסולים בחקירת שתי עדות תביעה, לרבות איום בגירוש כלפי אחת מהן, אזרחית ישראל ממוצא אתיופי. לנוכח פגמים אלה נקבע כי אין ליתן משקל לגרסאותיהן המפלילות, והנאשם זוכה מהמיוחס לו.[41]

---

39. תפ"ח (מחוזי ב"ש) 67595-12-15 **מדינת ישראל נ' אשרף סלאיימה** (ייצוג ע"י עוה"ד **רות לוין ועלי אבו לבן**).
40. ע"פ 2868/13 **חייבטוב נ' מדינת ישראל** (החלטה מיום 2.8.2018; ייצוג על ידי עוה"ד ד"ר **חגית לרנאו ודמיטרי ורניצקי**).
41. תפ"ח (מחוזי ירושלים) 20705-07-14 **מדינת ישראל נ' רדאי** (החלטה מיום 26.11.2018; ייצוג על ידי עוה"ד **ודים שוב ומאיה ברקאי**).

2018

22

הוועדה הציבורית למניעת הרשעות שווא ותיקונן

הדיון הציבורי בהרשעת חפים מפשע התפתח בהדרגה לאורך השנים. תחילה נשמעו קולות בנושא מקרב הסניגוריה הציבורית והאקדמיה. בהמשך, תיקים מסוימים עוררו הד ציבורי באמצעי התקשורת, ובמקביל, פעילותו של פרויקט החפות האמריקאי, שחשף גורמים מערכתיים להרשעות שווא ואף מקרים רבים של הרשעות כאלה, תרמו להעמקת ההכרה בתופעה גם בישראל. תהליכים אלה הבשילו בשנת 2018, כאשר שרת המשפטים דאז מינתה את הוועדה הציבורית למניעת הרשעות שווא ותיקונן, בראשות השופט (בדימ') יורם דנציגר. לוועדה ניתן מנדט לבחון גורמים מרכזיים העלולים להוביל להרשעת חפים מפשע ולגבש המלצות לצמצום התופעה. חשיבותה של הוועדה טמונה כבר בעצם הקמתה ובהכרה המוסדית בכך שהרשעות שווא קיימות גם בישראל. בוועדה, שעודנה יושבת על המדוכה, חברים נציגים בכירים מגופי האכיפה לצד נציגי הסניגוריה הציבורית, אשר תורמים תרומה משמעותית לעבודת הוועדה באמצעות הצגת סקירות משפטיות, מחקרים ודוגמאות לליקויים שהתגלו בתיקי הסניגוריה בהקשרים הנבחנים על ידי הוועדה. תחילה, יוצגה הסניגוריה הציבורית בוועדה על ידי המשנה לסניגור הציבורי הארצי דאז, ד"ר ענת הורוויץ, ובהמשך על ידי הסניגורית הציבורית הארצית, עו"ד ענת מיסד-כנען.

מאז הקמתה פרסמה הוועדה ארבעה דוחות ביניים מקיפים. הראשון, מספטמבר 2019, עסק בעדויות ראייה ובזיהוי מוטעה והמליץ על שינויים בעריכת מסדרי זיהוי ועל זהירות מוגברת במתן משקל לראיות זיהוי, במיוחד כאשר אין היכרות מוקדמת בין העד לחשוד. הדוח השני, ממרץ 2021, התמקד בראיות פורנזיות והצביע על פערי כוחות בין התביעה להגנה בנגישות למומחים ועל היעדר בסיס מדעי מספק לחלק מהשיטות. בין היתר הומלץ להקים גוף אסדרה למדע הפורנזי בישראל ולפרסם את נהלי המעבדות המשטרתיות. הדוח השלישי, מינואר 2024, עסק בהודאות שווא בחקירה והצביע על צבר גורמי סיכון בישראל, ובהם חקירות מוכוונות אשם, שימוש בתחבולות וחקירות ממושכות בתנאי בידוד. בדעת רוב הומלץ, בין היתר, לקדם חקיקה שתאפשר נוכחות סניגור בחקירת קטינים ואנשים עם מוגבלויות. באוגוסט 2025 פורסם דוח ביניים נוסף שעסק בהודאות שווא בפני מדובבים והדגיש את הצורך בקביעת גבולות ברורים לפעולת הדיבוב.

דוחות הביניים של ועדת דנציגר הפכו למקור ידע רב ערך. הם משלבים סקירה רחבה של ספרות מחקרית לצד המלצות מעשיות ליישום. בין ההמלצות שכבר החלו להשפיע בפועל על עבודת הסניגוריה הציבורית ניתן למנות את השקת הפיילוט להסתייעות הסניגוריה במומחים לרפואה משפטית מחו"ל; את אישור הקצאת תקנים לחוקר פורנזי פנימי ולמנהל מעבדה לראיות דיגיטליות בסניגוריה; ואת קידום הצעת חוק נוכחות סניגור בחקירת קטינים ואנשים עם מוגבלויות. לצד אלו, פועלת הסניגוריה להטמעת יתר המלצות הוועדה בקרב גורמי האכיפה. כעת, נותר לוועדה לפרסם דוח אחרון שיתמקד בדרכים לתיקון הרשעות שווא.

"אחת הסיבות להרשעות שווא היא שאנשים מודים לא מתוך רצון חופשי בביצוע דברים שהם לא ביצעו. חקירה, מעצם טבעה, היא סיטואציה מלחיצה. הנחקר מנותק מביתו, מסביבת העבודה שלו וממשפחתו. החקירה מתנהלת לפעמים בשעות מוקדמות מאוד בבוקר, או באמצע הלילה, או על פני יום שלם, אז בוודאי שהחשוד נמצא בלחץ והרבה פעמים הוא עלה נידף. האם הסיטואציה הזאת אומרת שההודאה שלו פסולה? לא בהכרח. השאלה שצריכה להישאל היא אם ההודאה הוצאה כשנשללה ממנו היכולת לקבל החלטה מושכלת, ואם הודה במיוחס לו רק כדי להפסיק את החקירה".

(מתוך דבריו של יו"ר הוועדה למניעת הרשעות שווא ותיקונן, השופט (בדימ') יורם דנציגר לרויטל חובל **הארץ** (2018)).

2019

23

הרפורמה בעבירות ההמתה - התאמה בין מעשה לבין תיוג

לרפורמה בעבירות ההמתה שנכנסה לתוקף בשנת 2019 קדם תהליך ממושך, שראשיתו בפסק הדין בדנ"פ ביטון. באותו הליך נדון עניינו של דוד ביטון, שיוצג על ידי הסניגוריה הציבורית.[42] בלב הדיון עמדה השאלה האם למעשה ההמתה קדם קינטור, ומכאן - האם יש לסווג את המעשה כ"רצח" או כ"הריגה". בית המשפט העליון, מפי הנשיא אהרון ברק, דחה אמנם את טענות ההגנה, אך ציין כי הדרישות להוכחת קינטור בדין הישראלי מחמירות יתר על המידה. אף שדרוש שינוי, קבע הנשיא כי מדובר בסוגיית ליבה במשפט הפלילי, וככזו ראוי שהמחוקק ידרש לה. פסק הדין הצטרף לשורה של מקרים שבהם עלה קושי במדרג עבירות ההמתה שהיה קיים באותה עת. מצבים שבהם הוטל על נאשמים תיוג של "רוצח" - החמור ביותר בספר החוקים - גם כאשר נסיבות המעשה לא הצדיקו זאת. לעיתים "תוקן" הפער בין התיוג לבין נסיבות המקרה המורכבות, באמצעות הטלת עונשים נמוכים, באופן ששחק את משמעותה של עבירת הרצח.

בעקבות פסק הדין מינה שר המשפטים ועדה לבחינת רפורמה בעבירות ההמתה, בראשות פרופ' מרדכי קרמניצר. ד"ר יואב ספיר, אשר ייצג את ביטון בתיק שהיווה כזרז להקמת הוועדה, מונה לנציג הסניגוריה הציבורית בוועדה.[43] במשך מספר שנים קיימה הוועדה דיונים מעמיקים שבסופם גיבשה עקרונות למבנה נורמטיבי חדש של עבירות ההמתה. במרכז ההצעה עמדה השאיפה ליצור מדרג עבירות המתה אשר ישקף התאמה מדויקת יותר בין חומרת המעשה לבין התיוג החברתי הנלווה לו והענישה הצפויה בגינו. לנציגי הסניגוריה הציבורית בוועדה הייתה תרומה משמעותית לדיונים, מתוך מטרה להבטיח הסדר מאוזן ומידתי. לא בכל הסוגיות התקבלה עמדתם, כך למשל, בעניין כריכת היסוד הנפשי של כוונה ואדישות במסגרת עבירת הרצח.

הצעת צוות קרמניצר אומצה כמעט במלואה על ידי המחוקק עם חקיקת תיקון 137 לחוק העונשין, אשר נכנס לתוקף בשנת 2019. מרגע זה, עברה פעילותה של הסניגוריה הציבורית משלב גיבוש המדיניות ליישומה במסגרת ייצוג בתיקים. כך, בשנים האחרונות נטלה הסניגוריה הציבורית חלק בעיצוב פרשנות הרפורמה בפסיקתו של בית המשפט העליון, בשאלות מרכזיות כגון נפקות היסוד הנפשי בעבירות הרצח, פרשנות הקינטור לאחר הרפורמה ותפקידו של "פתח המילוט" בעבירות הרצח בנסיבות מחמירות.

---

42. דנ"פ 1042/04 **דוד ביטון נ' מדינת ישראל**, פ"ד נ(3) 646 (2006) (ייצוג ע"י עוה"ד ד"ר **יואב ספיר**, **קארין מרידור**, **טל ענר ואבי כהן**).
43. לצידו, ייצגו את הסניגוריה הציבורית בוועדה עוה"ד **קארין מרידור וישי שרון**.

2020

24

פעילות הסניגוריה בתקופות חירום

הסניגוריה הציבורית פוגשת את לקוחותיה בשעה אישית דרמטית בחייהם - כאשר קיימת אפשרות ממשית לפגיעה בחירותם ובזכויותיהם. ברגעים כאלה, מגפה עולמית או מלחמה אינן משנות את הצורך בייצוג משפטי. כל עוד מערכת האכיפה ממשיכה לעצור, לחקור ולהעמיד לדין כך גם על הסניגוריה הציבורית להמשיך בפעילותה. בשנת 2020 התפרצה מגפת הקורונה ויצרה מציאות חסרת תקדים בישראל. סגרים, מגבלות תנועה, חשש בריאותי ואי וודאות עמוק. למרות התנאים המאתגרים שמרה הסניגוריה על רציפות תפקודית מלאה.[44]

מאות סניגורים המשיכו לייצג בכל שלבי ההליך הפלילי, ובפרט בהליכי מעצר שנדונו גם כאשר יתר ההליכים הופסקו, תוך הפגנת מחויבות עמוקה ללקוחותיהם. פעילותם בתקופה זו התאפיינה במאמץ אינטנסיבי להבטיח כי גם תחת מגבלות החירום יישמרו זכויות לקוחות הסניגוריה - באמצעות קיום דיונים בהיוועדות חזותית, מפגשים בכלא בחדרים עם מחיצות ושיחות טלפוניות חסויות. מצב החירום דרש גם רגישות מיוחדת לאוכלוסיות פגיעות. סניגורי הנוער סייעו להמשך פעילותן של ועדות השחרורים ולשחרור קטינים חרף המגבלות, ואלו המייצגים אנשים עם מוגבלויות פעלו לשחרורם למסלולי טיפול אזרחיים, בשל הסיכון המוגבר עבורם במעצר בתקופת המגפה. לאורך מגפת הקורונה הוכיחה הסניגוריה הציבורית כי גם בשעות חירום היא מסוגלת להעניק ללקוחותיה שירות משפטי איכותי, תוך הסתגלות למציאות משתנה ומחויבות עמוקה להגנה על זכויותיהם.

לימים, התברר שתקופה זו הכינה את הארגון לפעילות בתקופות משבר נוספות, בחסות מלחמת "חרבות ברזל" ותחת ירי טילים מאסיבי. גם במהלך המלחמה שמרה הסניגוריה על רציפות תפקודית מלאה והמשיכה להעניק מענה ללקוחותיה.[45] מחלקות המעצרים פעלו סביב השעון, והמשיכו להעניק ייעוץ לפני חקירה וייצוג בהליכי המעצר שהתנהלו בבתי המשפט. במקביל התמודדו הסניגורים עם מציאות משתנה ועם אתגרים חדשים בייצוג בתיקים: עלייה בהליכי הסתה ובהליכים פליליים נגד שוהים בלתי חוקיים, לצד ייצוג לקוחות שנפגעו בגוף ובנפש ממצב המלחמה - לוחמים המתמודדים עם פוסט-טראומה, מפונים ונפגעי אירועי ה-7 באוקטובר. בתוך מציאות מורכבת זו נדרשו הסניגורים, אשר התמודדו בעצמם עם תקופה אישית מורכבת, לא רק לייצוג משפטי, אלא גם לחשיבה יצירתית ולתיווך של מענים טיפוליים ללקוחות שמציאות המלחמה ערערה את חייהם.

אתגר ייחודי פקד את הסניגוריה במחוז חיפה כאשר במהלך מלחמת "עם כלביא" פגע טיל בסמוך לבניין שבו שוכנים משרדי הממשלה בעיר. מאז פועל המחוז בתנאים מורכבים - במבנים זמניים, בצפיפות ובעבודה מרחוק. חרף הקשיים, ממשיך צוות המחוז להפגין מחויבות ומקצועיות, ומעניק ללקוחות הסניגוריה שירות משפטי איכותי גם בתנאים מאתגרים במיוחד.

---

44. להרחבה אודות התמודדות **הסניגוריה הציבורית עם משבר הקורונה, ראו: הסניגוריה הציבורית, דוח פעילות שנתי לשנת 2020** (2021).
45. להרחבה אודות התמודדות הסניגוריה הציבורית עם מלחמת "חרבות ברזל", ראו: **הסניגוריה הציבורית, דוח פעילות שנתי לשנת 2023** (2024).

2022

25

הקמת המחלקה הפורנזית-דיגיטלית

התפתחויות מדעיות וטכנולוגיות שינו בעשורים האחרונים את פניו של ההליך הפלילי. ראיות פורנזיות ודיגיטליות הפכו לחלק מרכזי בארגז הכלים של רשויות האכיפה - דגימות DNA, טביעות אצבע, סימני ירי, צילומים, נתוני תקשורת, מידע דיגיטלי ועוד. עבור משפטנים מדובר בתחומי ידע החורגים מההכשרה המשפטית הקלאסית. מציאות זו יצרה לאורך השנים פער כוחות משמעותי בין התביעה לבין ההגנה. המדינה מחזיקה במעבדות, במומחים ובאמצעים טכנולוגיים מתקדמים, ומגישה לבית המשפט חוות דעת מדעיות מורכבות. מנגד, יכולתו של נאשם להתמודד עם ראיות אלה מוגבלת, ולעיתים תלויה במידה רבה בכישוריו ובניסיונו של הסניגור, ביכולתו לרדת לעומקם של פרטים טכניים מורכבים, סטטיסטיקות ומתודולוגיות מדעיות, ולאתגר את חוות הדעת המוגשות מטעם המדינה.

בצד הגברת השימוש בראיות מדעיות, הצטבר ידע מחקרי ממדינות שונות שהטיל ספק במהימנותן של חלק מהשיטות הפורנזיות. מחקרים הראו כי שיטות שנחשבו במשך שנים למהימנות אינן תמיד עומדות ברף המדעי הנדרש, וכי שימוש לא מבוקר בראיות פורנזיות ודיגיטליות עלול להוביל לעיוותי דין ואף להרשעות שווא. כמתואר ברגע ה-22, דברים אלו אף קיבלו תוקף בדוח הביניים השני של ועדת דנציגר.

על רקע מגמות אלה הלכה והתחדדה ההבנה כי אין די בהתייחסות לראיות מדעיות כאל "מדע מדויק". סניגורים המייצגים בהליכים פליליים נדרשים להבין את המטריה המדעית כדי לבחון את מהימנות הראיות, לעמוד על מגבלותיהן ולדעת היכן נכון לאתגר את חוות דעת המומחים. מתוך תפיסה זו התקבלה בשנת 2022 החלטה אסטרטגית להקים בסניגוריה הציבורית יחידה פורנזית-דיגיטלית.

פעילות היחידה מכוונת בראש ובראשונה להשבחת הייצוג הניתן ללקוחות הסניגוריה הציבורית. היא מסייעת לסניגורים להתמודד עם חוות דעת מומחים מטעם המדינה ולהגן על זכויות חשודים ונאשמים בזירה הדיגיטלית ההולכת וגדלה. לצד זאת פועלת היחידה לפיתוח ידע ארגוני באמצעות הכשרות מקצועיות, פורומים ייעודיים, קשרים בינלאומיים והרחבת מאגר המומחים העומדים לרשות ההגנה - כל זאת במטרה להבטיח הליך פלילי הוגן בעידן מדעי וטכנולוגי מתקדם.

2023

26

הקמת המחלקות לייצוג משפטי-שיקומי

מרבית לקוחות הסניגוריה הציבורית מתמודדים עם מצוקות חברתיות, כלכליות, רגשיות ונפשיות, שלעיתים קרובות עומדות ברקע להסתבכותם בפלילים. מציאות זו מחייבת את הסניגור, במקרים רבים, להביט מעבר לשאלות המשפטיות ולפעול גם לשילוב הלקוח באפיק טיפולי או שיקומי - כזה שעשוי לשנות את מסלול חייו ולעיתים אף את גורל התיק הפלילי. מתוך הבנה זו, כבר בשנת 2008 החלה הסניגוריה הציבורית לפתח מודל עבודה שיאפשר לעורכי הדין המייצגים מטעמה נגישות לייעוץ מקצועי על ידי אנשי טיפול. במסגרת הפרויקט נבחרו אנשי טיפול, עובדים סוציאליים וקרימינולוגים, ללוות את מחוזות הסניגוריה הציבורית, ולתת ייעוץ שיקומי תומך.

במקביל, מתוך ההכרה בקשר ההדוק בין פשיעה לעוני, וההבנה כי לא אחת ההליך הפלילי עצמו מייצר חובות המהווים מכשול משמעותי בדרך לשיקום - פועלת הסניגוריה לאורך השנים להפחתת הנטל הכלכלי המוטל על לקוחותיה מחוסרי האמצעים. לצד העלאת טענות במסגרת ייצוג בתיקים ופעילות בכנסת ובוועדות ציבוריות, הוקם בשנת 2014 תחום כלכלי בסניגוריה הארצית. בהמשך מונתה ראשת תחום, והוקם פורום מקצועי המורכב מרפרנטים מכל המחוזות, העוסק בנקודות המפגש שבין ההליך הפלילי לעניינים כספיים - מנקודת מבטם של לקוחות חסרי אמצעים.[46]

עם השנים היקף הפעילות השיקומית המתקיימת במחוזות הסניגוריה הלכה וגדלה, ובמסגרת תהליך אסטרטגי שעבר הארגון, הוקם צוות ייעודי שבחן כיצד ניתן לשפר את תיווך המענים השיקומיים ללקוחות הסניגוריה. המלצתו המרכזית הייתה להקים מחלקות לייצוג משפטי-שיקומי בכל מחוזות הסניגוריה הציבורית. המלצה זו נשענה בין היתר על מודל שפותח במחוז דרום, בקרב החברה הבדואית, אשר הוכיח את עצמו בהרחבה משמעותית של מספר הלקוחות שהופנו למסגרות שיקומיות מותאמות. בעקבות ההמלצה ובתמיכת מנכ"ל משרד המשפטים התקבלה בשנת 2023 החלטה להקים מחלקות ייעודיות בכל מחוזות הסניגוריה, הכוללות עורכי דין, יועצים שיקומיים, צוות מנהלי וסטודנטים לעבודה סוציאלית. עוד באותה שנה החלו לפעול במחוזות הסניגוריה יועצים שיקומיים ייעודים לחברה ערבית, מתוך הבנה כי פערי שפה ותרבות מהווים חסם משמעותי בשילוב נאשמים מהחברה הערבית בהליכי שיקום וטיפול, וכי חיזוק הנגישות התרבותית עשוי לתרום גם להגברת האמון במערכות הממסדיות. המחלקות לייצוג משפטי-שיקומי מרכזות פניות של סניגורים, מעניקות ייעוץ וסיוע בנושאי שיקום בתיקים פעילים, ומפתחות מנגנוני הפניה ומעקב מול גורמי טיפול בקהילה. השילוב שבין עורכי דין לאנשי טיפול מאפשר להבין לעומק את מצבו של הלקוח, להפנותו לטיפול מתאים בקהילה, ולתרגם את הפעילות השיקומית למהלכים בתיק הפלילי.

46. ראו: **הסניגוריה הציבורית דוח פעילות שנתי לשנת 2019** "פרק במיקוד: מלכודת העוני - הנטלים הכלכליים בהליך הפלילי" (2020).

מאז הקמתן הולכות מחלקות הייצוג המשפטי-שיקומי וצוברות מומחיות, מפתחות קשרים עם גורמי טיפול בקהילה ומעניקות לסניגורים ליווי קריטי. במובן זה הן מייבאות אל תוך ההליך הפלילי תפיסה המזוהה עם בתי המשפט הקהילתיים - התמודדות עם בעיות העומק שמובילות לביצוע עבירות, ולא רק עם תוצאותיהן. מעבר לתועלת האישית עבור הלקוח, הסטת ההליך לכיוון שיקומי משרתת גם את האינטרס הציבורי. תהליכי שיקום מוצלחים מפחיתים פשיעה חוזרת, ובכך חוסכים לחברה את העלויות הכלכליות והחברתיות הכרוכות בהתמודדות עם פשיעה.

2023

27

הגנה על זכויות בשעת מלחמה

ב-7 באוקטובר 2023, עם פרוץ מלחמת "חרבות ברזל", נדרשה הסניגוריה הציבורית להסתגל פעם נוספת לפעילות בתנאי חירום חריגים. עם תחילת מצב החירום הותקנו תקנות לשעת חירום ונחקקו הסדרים שונים שנועדו לתת מענה לצרכים שהתעוררו בעקבות הלחימה. חלק מהסדרים אלו הביא לפגיעה קשה ולעיתים חסרת תקדים בזכויות עצורים, נאשמים ואסירים. בתוך מציאות של טלטלה ביטחונית ורגשית עמוקה, פעלה הסניגוריה לשמירה על זכויות הפרט במסגרת ההליך הפלילי.

הפגיעה הורגשה בראש ובראשונה במתקני הכליאה. אלפי כלואים חדשים נקלטו בשב"ס, ובמקביל נחקקה הוראת שעה שאפשרה החזקתם בתנאי צפיפות חריגים - תנאים שבית המשפט העליון כבר קבע בעבר כי הם פוגעים בליבת הזכות לכבוד. בשיאו של המשבר הגיע מספר הכלואים לכ-10,000 מעבר ליכולת הקיבולת של המתקנים, כאשר אלפים נאלצו לישון על רצפת התא. לנוכח המצב קיימה הסניגוריה סדרת ביקורים רשמיים ופרסמה דוח מיוחד שעסק בתנאי הכליאה מאז פרוץ המלחמה.[47] ממצאיו הועברו לגורמים הרלוונטיים, ובכללם שב"ס והייעוץ המשפטי לממשלה, ושימשו את נציגי הסניגוריה בדיוני החקיקה שאפשרו את המשך הצפיפות החריגה. במסגרת דיונים אלה, ועל רקע הפגיעה המתמשכת בזכויות יסוד, קראה הסניגוריה לקידום מידי של חלופות אפקטיביות לכליאה.

במקביל, נפגעה גם יכולתם של עצורים להשתתף בהליכים הנוגעים לחירותם. הוראת שעה קבעה כי ככלל יתקיימו דיונים באמצעות היוועדות חזותית, באופן שהרחיק את העצורים מאולם בית המשפט. מצב זה פגע ביכולתם להבין את ההליך ולהשתתף בו באופן מלא, הקשה על הקשר עם סניגוריהם ועל ניהול ההגנה, ופגע גם במראית פני הצדק כאשר יתר בעלי התפקידים מצויים באולם. לאורך התקופה עמדה הסניגוריה על הצורך בחזרה מהירה לדיונים פרונטליים.

לצד אלה, בחסות המלחמה, התעצמה מגמת חקיקה שנועדה להתמודד עם אתגרי ביטחון ופשיעה, במיוחד בחברה הערבית, תוך הקניית סמכויות מרחיקות לכת למשטרה, וייבוא של כלים אשר יועדו בעבר למאבק בטרור - אל תוך ההליך הפלילי. כך, נחקק חוק הגבלות מנהליות המאפשר הטלת מגבלות משמעותיות על אדם אשר נטען שפועל במסגרת ארגון פשיעה, על בסיס הערכות מודיעין של המשטרה ותוך שימוש בראיות חסויות. בנוסף, נדונו הצעות חוק המבקשות להחיל בתחומי הפשיעה המאורגנת והחמורה הסדרים כדוגמת מניעת מפגש עצור עם עורך דינו; מתן סמכויות לחיפוש סמוי, כולל "רוגלות"; הסדרי חילוט מנהלי; ועוד. כן נחקקה עבירה של צריכת פרסומי טרור, אשר קובעת אפשרות חריגה ביותר להפליל על מחשבות, ועלולה להביא להפללת יתר של אוכלוסיות נורמטיביות. בתוך מציאות זו, עמדה הסניגוריה הציבורית על הצורך בשמירה על עקרונות היסוד של המשפט הפלילי ועל זכויות הפרט - גם, ואולי במיוחד, בעת מלחמה.[48]

47. להרחבה אודות התמודדות הסניגוריה הציבורית עם מלחמת "חרבות ברזל" ראו: **הסניגוריה הציבורית דוח פעילות שנתי לשנת 2023** (2024).
48. להרחבה, ראו: **הסניגוריה הציבורית דוח פעילות שנתי לשנת** 2024 "פרק במיקוד: מגמות בחקיקה בתחום המשפט הפלילי" (2025).

"למרות שאפשר - אפשר בקלות לעצום עיניים עכשיו בחסות המלחמה והמאורעות הקשים שפוקדים אותנו, איש לא יתן את הדעת על כך שנעצום עיניים. התקשורת לא תזעק, היא עסוקה בדברים אחרים, הציבור לא ילין ולא תושמע ביקורת. בעת הזו, הקשב נמצא במקום אחר. מקום של דאגה... הבטחון שלנו על הכף, הכל מתגמד, המשפט טפל לעיקר ואין מקום לדברים אחרים. ודאי שאין מקום לניואנסים עדינים. למעשה - זהו זמן אידאלי ל"גניבת סוסים" - בחסות המלחמה. אין הסחה גדולה מזו. למרבה הצער בחסות המלחמה, הם אכן נגנבים, הסוסים, שהם לצורך העניין ההגנות של המשפט על ציבור הישראלי. האם נעצום את עינינו לכך?"

(הסניגורית הציבורית הארצית, עוה"ד ענת מיסד-כנען, דברי פתיחה בכנס לשכת עורכי הדין, מאי 2024).

2025

28

קבלת בקשתם למשפט חוזר של ג'מיל סרור ושל סופיאן מסלוחי

שנת 2025 הייתה שנה יוצאת דופן עבור המחלקה למשפטים חוזרים בסניגוריה הציבורית, עם קבלת שתי בקשות למשפט חוזר בתיקי רצח. בחודש מאי התקבלה בקשתו של ג'מיל סרור למשפט חוזר.[49] האירוע התרחש על רקע סכסוך חמולות, שהסתיים בירי לעבר אדם בלתי מעורב. סרור, שריצה 15 שנות מאסר בגין רצח, טען לאורך כל הדרך כי לא הוא שירה במנוח. הרשעתו התבססה בעיקר על עדויות בני המשפחה היריבה, שלטענתו הפלילו אותו. אחד הסימנים המטרידים בתיק היה הסכם "סולחה" שנערך בין המשפחות, שבמסגרתו נטלה אותה משפחה אחריות למעשה. כך נוצר מצב שבו במסגרת הסולחה הרצח יוחס לאדם אחד, בעוד שבבית המשפט הורשע אדם אחר שאינו קשור לצדדים להסכם הסולחה.

בקשתו השנייה של סרור למשפט חוזר התבססה על ראיות חדשות שאספו עורכות דינו. לאחר תקופה ממושכת של שיח עם הפרקליטות - שכללה הסכמות ואף חזרה מהן - קיבל בית המשפט העליון את הבקשה וקבע כי משקלן המצטבר של הראיות מצדיק עריכת משפט חוזר. בעקבות ההחלטה שוחרר סרור מהכלא לאחר 15 שנות מאסר. ואולם בכך לא באה הפרשה אל סופה. חודשים ספורים לאחר מכן הגישה המדינה כתב אישום חדש כנגד סרור לבית המשפט המחוזי בירושלים, המייחס לו עבירת הריגה. כיצד יתנהל ההליך ומה יעלה בגורלו - ימים יגידו.

בדצמבר 2025 הודיעה המדינה כי היא מסכימה לזיכויו של סופיאן מסלוחי[50] מעבירת רצח, לאחר למעלה מ-30 שנות מאסר. מסלוחי הורשע בשנת 1994, בהיותו צעיר בן 18 ממזרח ירושלים, ברצח סוחר תכשיטים במהלך שוד ברעננה. בקשתו למשפט חוזר, שהגישה הסניגוריה הציבורית, התבססה על הטענה כי הודאתו נמסרה בנסיבות קשות והייתה למעשה הודאת שווא.

בעת מעצרו בחשד למעורבות בפרשת רצח אחרת פנתה המשטרה למסלוחי גם ביחס לשלושה תיקי רצח נוספים שלא פוענחו, ובהם רצח סוחר התכשיטים. מסלוחי, שהיה אז צעיר פגיע במיוחד והוחזק בתנאי מעצר קשים הודה במעשים והפליל נאשמים נוספים, אף שלא הייתה לו ידיעה ממשית על האירועים. בין היתר, הופעל בחקירתו מדובב שביצע בו מעשים מיניים, והובטחו לו טובות הנאה אם יסייע בפענוח המקרים. בפברואר 2026 קיבל בית המשפט העליון את הבקשה למשפט חוזר והורה על זיכויו, תוך שהדגיש את עיוות הדין שנגרם - הערכאה שהרשיעה את מסלוחי כלל לא שמעה ראיות, בעוד שהערכאה שנחשפה לתמונה הראייתית המלאה מצאה כי קיים ספק ממשי אם האירועים שתיאר אכן התרחשו במציאות.

הישגים אלה הם פרי עבודה ממושכת ויסודית של המחלקה למשפטים חוזרים. הזיכויים היוו רגע משמעותי עבור קהילת הסניגוריה והמחישו כי גם כאשר נגרם עוול חמור ומוצו הליכי הערעור - ניתן לעיתים, בהתמדה, נחישות ובמקצועיות, להביא לתיקונו.

---

49. מ"ח 66581-09-24 ג'מיל סרור נ' מדינת ישראל (נבו 12.5.2025; ייצוג ע"י עוה"ד נועה מישור, מנהלת המחלקה למשפטים חוזרים בסניגוריה הציבורית ועוה"ד ד"ר ענת הורוויץ ואנו דעואל לוסקי מקליניקת החפות באוניברסיטה העברית בירושלים).
50. מ"ח 23230-04-25 סופיאן מסלוחי נ' מדינת ישראל (נבו 24.2.2026); ייצוג ע"י עוה"ד נועה זעירא ומורן כרמון).

2025

29

בג"ץ: חיפוש בטלפון נייד ייעשה בצו שיפוטי בלבד

בעידן הדיגיטלי מכשיר הטלפון החכם טומן בחובו את כל פרטי חייו של אדם - שיחותיו, מחשבותיו, רגשותיו, תמונותיו, וסודותיו, כמו גם התכתבויותיו עם אחרים. מכאן, קשה להפריז בעומק הפגיעה בפרטיותו של אדם כאשר המשטרה מבקשת לערוך חיפוש במכשיר הטלפון שלו. עמדה זו של הסניגוריה הציבורית - שקיבלה תוקף בפסק דינה של הנשיאה חיות בדנ"פ אוריך - עמדה בבסיס עתירה לבג"ץ שהגישה הסניגוריה כנגד פרקטיקה שנהגה במשטרה ועוגנה בהנחיית פרקליט המדינה, במסגרתה ביקשה המשטרה לערוך חיפוש בטלפונים הניידים של נחקרים ללא צו שיפוטי, אלא בהתבסס על הסכמת הנחקרים.[51] למעשה, העתירה העלתה מחדש את הסוגיה שנדונה בעבר בעניין בן חיים - הסכמת החשוד כמקור סמכות לחיפוש.

בעתירה, טענה הסניגוריה, בין היתר, כי הסכמת הנחקר אינה יכולה להוות תחליף לדרישת הצו השיפוטי הנדרש בחוק. כן נטען, כי יש קושי בקבלת "הסכמה מדעת" במערכת היחסים שבין חוקר לנחקר וכי בניגוד לחיפוש על גופו של אדם, שבו הוא מודע למה שנמצא עליו, אדם כלל אינו מודע למכלול המידע האגור במכשיר הטלפון שלו. הסניגוריה טענה כי ככל שלמשטרה דרושה סמכות לערוך חיפוש בטלפון ללא צו - על המחוקק להסדיר זאת בחקיקה מתאימה, שתאזן בין הצורך החקירתי לבין הפגיעה בזכויות יסוד.

בחודש אוגוסט 2025 קיבל בג"ץ את העתירה והוציא צו מוחלט המורה על ביטול הפרקטיקה המשטרתית וההנחיה שהתירה אותה. בפסק הדין, שניתן מפי המשנה לנשיא, השופט נעם סולברג, התקבלו טענות הסניגוריה, תוך שהודגש כי הצו השיפוטי אינו דרישה טכנית בלבד, אלא מנגנון מהותי שנועד להבטיח כי גורם חיצוני לחקירה יבחן את הצורך בחיפוש ויתחום את היקפו, כך שהפגיעה בפרטיות לא תעלה על הנדרש. עוד קבע בית המשפט כי במערכת היחסים שבין חוקר לנחקר קשה להכיר ב"הסכמה מדעת", והזהיר כי הכרה בפרקטיקה המשטרתית עלולה לעודד שימוש נרחב במנגנון ההסכמה במקום פנייה לצו שיפוטי:

> "באשרור זה מגולם מסר שעשוי להשתמע כמעין 'העלמת עין' מצד בית המשפט, באשר לאפשרותן של רשויות האכיפה לפעול בהעדר סמכות... לעתים 'קיצורי דרך' מובילים לבסוף לאובדן דרך... בראייה רחבה, ארוכת-טווח, נזקה של דרך זו - עולה על תועלתה; אין לדעת לאן היא עלולה עוד להוביל. חלף קיצורי דרך, וחרף הקושי שבהכרעה זו - הגם שמבחינה משפטית, סבורני כי היא היחידה האפשרית בנסיבות העניין - נדמה כי מוטב להסיט את הספינה לכיוון דרך המלך; אין מנוס מלהציב גבול...".
>
> (מתוך פסק דינו של המשנה לנשיא, כב' השופט נעם סולברג).

51. בג"ץ 8298/22 **הסנגוריה הציבורית נ' היועצת המשפטית לממשלה** (נבו 31.8.2025; ייצוג ע"י עוה"ד יגאל בלפור וגיל שפירא).

פנים קדימה

30

התחדשות הסניגוריה הציבורית

בחלוף שלושה עשורים, ניתן להביט לאחור ולראות את השפעתה הממשית של הסניגוריה הציבורית על חיי לקוחותיה ואת עמידתה לצידם ברגעים שבהם רשויות האכיפה, ולעיתים החברה כולה, מבקשות להרחיק ולהתרחק. בתוך כך, ניכרת התרחבות היקפי פעילות הסניגוריה, הישגיה המשפטיים ותרומתה הייחודית לעיצוב המשפט הפלילי בישראל, הנשענת על נקודת מבט ייחודית ועצמאית. מציאות זו, שבאה תחת מציאות במסגרתה רבים מצאו עצמם בסיכון לשלילת חירות ללא ייצוג משפטי - היא פרי חזונם, רוחם ונחישותם של מקימי הסניגוריה הציבורית.

עם השנים התרחב הארגון, שבעבר היה קטן, צעיר ונמרץ, ולצד התרחבותו התעצמו גם אתגריו. עומסי העבודה, האחריות הכבדה המוטלת על הסניגורים, הלחץ המתמשך, המפגש היומיומי עם אוכלוסיות קצה וההתמודדות עם מציאות מורכבת בבתי המשפט - כל אלו, מטבעם של דברים, עלולים לייצר תהליכי שחיקה. זהו גורל מוכר לגופים ציבוריים, הנולדים מתוך חזון ונהנים מתנופת ההקמה, אך בהמשך ניצבים מול מגבלות המאיימות להשפיע על איכות השירות הניתן על ידם. כיצד משמרים בגוף ציבורי את אותה הרוח שהביאה להישגים יוצאי דופן גם בעשורים הבאים? זהו האתגר המרכזי העומד כעת בפני הסניגוריה הציבורית.

על רקע האמור, מקודמת בשנים האחרונות תכנית התחדשות ארגונית בסניגוריה הציבורית, לה שותפים כלל אנשי הסניגוריה. תנופת העשייה ניכרת בהתגייסות רחבה של עובדים לצוותי עבודה, המקיימים דיונים משוחררים מהנחות יסוד, ומגבשים המלצות מחדשות ומעוררות עניין. על בסיסן, מגובשות תכניות עבודה בשלושה מוקדים מרכזיים: פיתוח סוגיות ליבה מקצועיות; הבניית והעמקת העבודה עם הסניגורים החיצוניים; וחיזוק הצוות הפנימי.

מדובר במהלך שאפתני, שמטרתו להניח תשתית יציבה לעתיד ולשמר את הרוח, המחויבות והנחישות שאפיינו את ראשית הדרך ועמדו בבסיס ההישגים. בסופו של דבר, נועד המהלך להבטיח את מימוש ייעודה המרכזי של הסניגוריה הציבורית על פי חוק - עמידה לצדו של אדם בשעתו הקשה והענקת ייצוג הולם ללקוחותיה - גם בעשורים הבאים.

"להיות סניגורים ציבוריים מחייב להיות אנושיים, דורש להיות מחויבים אנושית במובן האלמנטרי ביותר. הייצוג של אנשים בעניינים פליליים מחייב אותנו להסיר מהאדם שאותו אנחנו מייצגים את כל הסטיגמות החברתיות, את כל הדעות הקדומות, את כל ההגדרות החיצוניות שהוטבעו גם בתודעה שלנו מבלי שהיינו מודעים לכך, לנער את כל מה שהפך את אותו אדם שעל הגנתו הופקדנו לאובייקט בסיטואציה הקשה שבה אנחנו פוגשים אותו... בכך אנחנו לא רק מחזירים לאיש שמולנו את כבודו כאדם ומחברים אותו לייחודיות האנושית שלו, אנחנו עושים את אותו תהליך גם עם עצמנו".

(הסניגור המחוזי במחוז ירושלים לשעבר, עוה"ד דורי פינטו "להיות סניגור ציבורי" **הסניגור** 260 4 (2018)).

ייצוג חשודים ועצורים

ריבוי מעצרים בישראל ונזקי המעצר

סמכות המעצר הנתונה בידי רשויות האכיפה היא אחת מהסמכויות הפוגעניות ביותר שיש בכוחה של המדינה להפעיל כלפי אזרחיה. בשונה מהגבלת חירות הנובעת ממאסר - קרי, בתום הליך משפטי בו הוכרעה שאלת האשמה - הרי שהגבלת החירות בשלב המעצר מורכבת יותר ומעלה שאלות כבדות משקל היורדות לשורשי הצדקתה, בעיקר נוכח חזקת החפות העומדת לימינו של האזרח באותה נקודת זמן.

מעצם טבעו, המעצר כרוך בסיכונים ממשיים. מעבר לפגיעה הבלתי נמנעת בשגרת חייו של העצור ושל בני משפחתו, העצור חשוף לפגיעות מצד אחרים ולחיכוך עם אוכלוסייה עבריינית, באופן העלול להוביל להעמקת דפוסים שליליים ואף לשאוב אותו למעגל עברייני. לכך מתווספים סיכונים של אובדן מקום עבודה, פגיעה במוניטין והכתמה חברתית. שלילת האוטונומיה והשליטה על חייו עלולה לערער באופן עמוק את מצבו הנפשי והתפקודי, ואף להוביל במקרים מסוימים לנזקים נפשיים משמעותיים. פגיעות אלו מתעצמות ביתר שאת כאשר מדובר באוכלוסיות מוחלשות, כגון קטינים, אנשים עם מוגבלויות או מי שלא חוו מעצר בעבר.

כאשר מדובר במעצר עד לתום ההליכים, אשר עשוי להימשך חודשים ארוכים, מתווספת פגיעה נוספת ביכולתו של העצור לנהל את הגנתו כראוי. לא אחת, תנאי המעצר עצמם משמשים מנוף לחץ המוביל לויתור על טענות הגנה ולהסכמות דיוניות, לרבות הסדרי טיעון, מטעמים שאינם נובעים בהכרח ממשקל הראיות אלא מהקושי לשאת במעצר ממושך.

לכך יש להוסיף את העלויות הציבוריות הישירות והעקיפות הניכרות הכרוכות בהפעלת סמכות המעצר. על פי מסמך של מרכז המחקר והמידע של הכנסת משנת 2020, העלות הישירה להחזקת אסיר עומדת על כ-226,270 ש"ח בשנה (לרבות שכר סוהרים).[52] לכך מתווספות עלויות נוספות, ובהן ייצוג משפטי, ניהול ההליכים וסיוע לבני משפחה. כל אלה מתרחשים על רקע החרפת משבר הכליאה, כמפורט בהרחבה בפרק העוסק בכך בדוח זה.

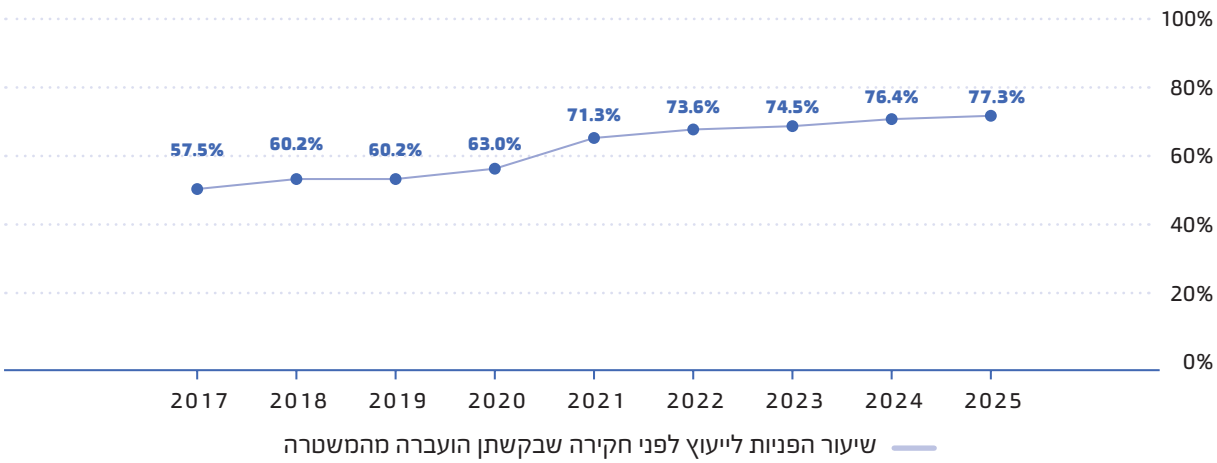
52. מרכז המחקר והמידע של הכנסת **אומדן עלות שנתית של החזקת אסיר בבית סוהר בהשוואה להחזקתו בהוסטל שיקומי** סעיף 2.1 (11.10.2020).

על אף האמור, השימוש שנעשה בישראל בסמכות המעצר היא רחבת היקף ומדאיגה. מנתוני משטרת ישראל שפורסמו עולה כי בשנת 2023 חל גידול של 7.96% בכמות המעצרים הכללית לעומת שנת 2022, אשר האמיר ל - 52,256.[53] נתון זה מדאיג במיוחד לנוכח העובדה כי בשנת 2023 59.7% מהמעצרים שהחלו לצרכי חקירה לא הבשילו בסופו של יום לכתבי אישום.[54]

לנוכח מציאות זו, גם בשנה החולפת ניצבו מחלקות המעצרים בלב העשייה של הסניגוריה הציבורית. בשנת 2025 ייצגה הסניגוריה הציבורית ב-31,192 מעצרים לצורכי חקירה. במסגרת הייצוג פעלו מחלקות המעצרים לשילוב עצורים במסגרות שיקומיות כבר בשלבי המעצר המוקדמים. כן פעלה הסניגוריה נגד התופעה המדאיגה של החזקת עצורים והלנתם בתחנות משטרה, וכנגד פרסום שמותיהם של חשודים בשלבי החקירה הראשוניים. לצד הייצוג, פועלת הסניגוריה גם מחוץ לאולמות הדיונים - בין היתר באמצעות פעילות תקשורתית; השתתפות בהכשרות לשוטרים ולתובעים מנקודת מבטם של העצור והסניגור; וכן הידוק קשרי עבודה ושיתופי פעולה עם גורמי מטה ברשויות האכיפה.

בשנה זו ייצגה הסניגוריה הציבורית ב-16,729 הליכי מעצר עד לתום ההליכים. בעזרת פיתוחה של מערכת התבונה העסקית החדשה, הופקו נתונים המסייעים בזיהוי מגמות בתחום בזמן אמת. במסגרת זו מופקים נתונים שוטפים באשר לשיעורי המעצרים והשחרורים, לרבות פילוח לפי מחוזות, בתי משפט ושופטים. נתונים אלה מהווים תשתית לניהול הפנימי של מחלקות המעצרים בסניגוריה, מאפשרים קיום שיח מוסדי מבוסס נתונים ואפקטיבי מול גורמי האכיפה והתביעה, ומסייעים בהערכת ההתקדמות לעבר מימוש היעד של צמצום תופעת ריבוי המעצרים בישראל.

הסניגוריה הציבורית המשיכה גם בשנה זו בפעילויותיה להבטחת מימוש זכותם של עצורים חסרי אמצעים להיוועצות עם עורך דין מטעמה טרם חקירתם, וזאת לשם הבטחת קיומו של הליך הוגן בשלב קריטי של ההליך הפלילי. בתוך כך, **בשנת 2025 עלה שיעור ההודעות למשרדי הסניגוריה על עצורים המבקשים ייעוץ לפני חקירה ל-77.3%, לעומת 75.4% בשנת 2024.**

53. משטרת ישראל **שנתון סטטיסטי 2023** 23 (2025). יצוין כי נכון למועד עריכת הדוח זהו השנתון העדכני ביותר שפורסם.
54. שם, בעמ' 31.

	2023	2024
דרום	67.6	68.2
מרכז	82.2	86.6
חיפה	75.4	77.1
תל אביב	88.06	86.8
ירושלים	75.87	77.7
צפון	63.89	65.9

השנה, נבקש להפנות את הזרקור לעשייה המוסדית המגוונת שהתבצעה במחוזות הסניגוריה הציבורית. השונות בין המחוזות ומאפייניו הייחודיים של כל אחד מהם שימשו כר פורה לפיתוח פתרונות וידע מקצועי, אשר הרחיבו את סל הכלים המשפטיים של הארגון כולו. באמצעות למידת עמיתים והעברת מידע סדורה בין המחוזות, יוזמות שהתפתחו במחוז אחד מעוררות לא פעם מודעות לסוגיות משפטיות שטרם זכו למענה במחוזות אחרים. כך תורמים הגיוון המחוזי והדינמיות המקומית להעלאת הסטנדרט המקצועי הארצי, ומסייעים להבטיח כי הייצוג שמעניקה הסניגוריה הציבורית יהיה מעודכן, יצירתי וקשוב למאפייניה החברתיים והגאוגרפיים המגוונים של החברה הישראלית.

מחוז תל אביב - השלכות אלימות משטרתית על הליכי המעצר, עקרון המידתיות ביחס לתנאים מגבילים, והחזקת עצורים בתחנות משטרה

בשנת 2025, הוביל המחוז קו משפטי המדגיש את הזיקה הבלתי נפרדת שבין התנהלות פסולה ואלימה של גורמי האכיפה לבין המשך שלילת חירותו של העצור. בית המשפט אף קיבל את טענת המחוז כי במקרים בהם ננקטה אלימות קשה שאינה קשורה במישרין לצורכי ביצוע המעצר או להתגברות על התנגדות, יש בכך כדי להשליך באופן מהותי על מאזן הצדק ועל שיקול הדעת של בית המשפט בבואו להורות על הארכת מעצר.[55] קביעות שיפוטיות אלה מחזקות את ההגנה על שלום גופם של עצורים ומתוות גבולות ברורים לשימוש בסמכויות המעצר, תוך הבהרה כי הגנה על זכויות היסוד של חשודים מהווה חלק בלתי נפרד מההליך.

לקראת סוף השנה המחוז נדרש להתמודד פעם נוספת עם החזקת עצורים בתחנות משטרה. מחוז תל אביב יצא נגד הפגיעה החריפה בזכויות העצורים ועמד על כך שאין סמכות חוקית להחזיק עצור במקום שאינו מקום מעצר מוכרז. נטען כי הפגיעה בזכויותיהם אינה כורח המציאות וצריכה להתבטא בגדרי הליך המעצר. עמדה זו קיבלה ביטוי בשורה של הליכים משפטיים בערכאות השונות.[56]

בנושא יישום עקרון המידתיות בעיצוב תנאי שחרור, הובילה פעילות המחוז בשנה זו להחלטות חשובות בכל הערכאות. כך למשל בית המשפט העליון ביטל תנאי של מעצר בית;[57] ניתנה ארכה לערבות בעניינה של עצורה

55. ר' למשל החלטות במ"ת (של' ת"א) 73944-08-25 מ"י נ' אלעמלה (10.9.2025); עמ"י (מח' ת"א) 22186-07-25 מיטקין נ' מ"י (9.7.2025)).
56. ר' למשל עמ"י (מח' ת"א) 53490-12-25 אבו לבדה נ' מ"י (18.12.2025); עמ"ת (מח' ת"א) 60487-12-25 מ"י נ' אעמר (22.12.2025); מ"ת (של' ת"א) 56713-12-25 מ"י נ' פיאטיגורסקי (22.12.2025)).
57. רע"פ 23624-03-25 חולודנקו נ' מדינת ישראל (החלטה מיום 20.3.2025; ייצוג על ידי עוה"ד סתיו כהן ואלעד רט).

נעדרת תמיכה לנוכח "החובה בחוק לשקול באופן עיתי התאמת התנאים והדרישות ליכולות של העצור";[58] הוסר פיקוח אלקטרוני;[59] בוטלה בהסכמה החלטת קצין משטרה להרחקה;[60] והתקבלה בקשת רשות ערר להתיר את יציאתו של עצור להשתתפות בשבעה.[61]

מחוז דרום - שיקום בשלב המעצר וקיום דיונים בהיוועדות חזותית

במהלך השנה החולפת פעל המחוז ביתר שאת לשילוב מערך השיקום כבר בשלבים הראשוניים ביותר של המעצר, ותוך מתן דגש מיוחד לאוכלוסיית מתמודדי הנפש. זאת, מתוך תפיסה לפיה רבים מתיקים אלה צריכים להתברר שלא באמצעות ההליך הפלילי, אלא בהליכים אזרחיים. פעילות זו הובילה לשורת החלטות שיפוטיות של שחרור "מדלת לדלת" בהליכי מעצר לצרכי חקירה ובעררים.[62] באופן דומה, עמד המחוז על חשיבות שיקומם של עצורים הממתינים לקליטה בבית המשפט הקהילתי.[63]

על רקע ניסיונות המשטרה לנהל דיונים באמצעות שיחות "ווטסאפ וידיאו" במקרים של תקלות במכשור הטכנולוגי במהלך תקופת המלחמה, עמד מחוז דרום על קיום דיוני מעצר בהתאם לתנאים שקבועים בחוק. המחוז טען כי מדובר בפגיעה מהותית בזכויות העצורים, ואף הגיש ערר עקרוני בנושא. בית המשפט המחוזי בבאר שבע קיבל את עמדת הסניגוריה וקבע כי שיחת וידיאו כזו היא "יצור כלאיים" שאינו מוסדר בחוק, ויש להחיל עליה את המגבלות של שיחת טלפון רגילה בהתאם לסעיף 16ד לחוק המעצרים.

מחוז צפון - פיילוט שיקום בשלב המעצר לצרכי חקירה

בדומה למחוז דרום, גם מחוז צפון התמקד בשנה זו בהכנסת השיקום כבר בשלבים מוקדמים של הליך המעצר. המחוז הוביל פיילוט לשילוב עצורים בהליכי טיפול כבר בשלב המעצר לצרכי חקירה. הפיילוט התמקד בפנייה יזומה לסניגורים וביצירת מודעות בקרבם לעידוד הפניית לקוחות למחלקה לייצוג משפטי-סוציאלי עוד בשלבי החקירה הראשונים. במסגרת זו, יועצים שיקומיים מטעם הסניגוריה ביקרו עצורים, בחנו את התאמתם לתוכניות טיפוליות, וסיפקו לבית המשפט חלופות מתאימות.

התערבות טיפולית זו הניבה תוצאות ממשיות לרבות שחרורים ממעצר בתיקים מורכבים. כך למשל, במ"י (שלום נוף הגליל) 4034-02-25 **מדינת ישראל נ' אוחיון** (החלטה מיום 7.2.25; ייצוג על ידי עוה"ד סרי ח'ורי) עלה חשד לתקיפה ואיומים, שיתוף פעולה בין הסניגורית ליועץ השיקומי הוביל לשחרור החשוד ל"בית אינגידה". במקרה אחר, חשוד בתקיפת אמו שוחרר להוסטל של עמותת "אכפת" בתל אביב לאחר תיאום טלפוני עם נציג העמותה במהלך הדיון במ"י (שלום נוף הגליל) 7343-02-25 **מדינת ישראל נ' דומן** (החלטה מיום 7.2.25; ייצוג על ידי עוה"ד ארז מוסקוביץ').

---

58. עמ"ת (מחוזי ת"א) 49174-06-25 Olaes נ' מדינת ישראל (החלטה מיום 26.6.2025; ייצוג על ידי עוה"ד אקתרינה קוצ'רנקו ושנהב מצה).
59. מ"ת (שלום ת"א) 64527-07-24 **מדינת ישראל נ' שרגר (החלטה מיום** 13.3.2025; ייצוג על ידי עוה"ד יוסי בכר).
60. ע"ק (שלום ת"א) 13419-02-25 **פלוני נ' מדינת ישראל** (החלטה מיום 9.2.2025; ייצוג על ידי עוה"ד אדר עטיה).
61. רע"פ 6432-02-25 **בן עזרי נ' מדינת ישראל** (החלטה מיום 3.2.2025; ייצוג על ידי עוה"ד שנהב מצה וצאלה ישמח).
62. ראו למשל: מ"י (שלום-ב"ש) 86189-12-25 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 31.12.25; ייצוג על ידי עוה"ד מוני בן מוחה); מ"י (שלום-ב"ש) 15741-09-25 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 8.9.25; ייצוג על ידי עוה"ד אלכסיי גלפגט); עמ"י (מחוזי ב"ש) 36248-07-25 פלוני נ' מדינת ישראל (החלטה מיום 14.7.25; ייצוג על ידי עוה"ד דנה לוי); מ"י (שלום-ב"ש) 86553-12-25 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 31.12.25; ייצוג על ידי עוה"ד אלכס גאוסקין).
63. ברע"פ 56364-08-25 **ניקולאי דוז'נקוב נ' מדינת ישראל** (החלטה מיום 26.8.25; ייצוג על ידי עוה"ד דמיטרי ורניצקי).

מחוז חיפה - מעבר לניהול יוזם להבטחת זכויות עצורים

המחוז הוביל תהליך שמטרתו מעבר מעבודה תגובתית לניהול יוזם של סוגיות ליבה בתחום המעצרים - שחרור בערובה, עיונים חוזרים, עררים, תנאי המעצר, ביקורי עצורים ופיצויים בגין מעצר שווא. התהליך התבסס בין היתר על מפגשים מחוזיים במתכונת של "שולחנות עגולים", שהוקדשו למיפוי אתגרים והטמעת הליכים יזומים בקרב הסניגורים. פעילות זו הובילה להגברת השימוש בבקשות לעיון חוזר במעצרים לצרכי חקירה, בקשות לשחרור מכוח סעיף 44 לחוק המעצרים ועררים על תנאי שחרור לפי סעיף 43 לחוק.

לצד זאת, הוסדר במחוז תחום ביקורי העצורים באמצעות מינוי גורם אחראי וקביעת נהלי עבודה. בנוסף, הוקם מערך ייעודי לטיפול בבקשות לפיצויים בגין מעצרי שווא. מערך זה פועל לאיתור יזום של תיקים מתאימים ומקיים קשר רציף עם חשודים וסניגורים להגשת הבקשות. כמו כן, הוסדר הטיפול בפניות הנוגעות לתנאי כליאה ומעצר, תוך ריכוז הטיפול מול הגורמים הרלוונטיים וקיום בקרה שוטפת.

במקביל המשיך המחוז בריכוז המאמצים להגברת שיעור השחרורים בבקשות למעצר עד לתום ההליכים, באמצעות שיטת הפיקוח היוזם שנוסדה בשנת 2024.

מחוז ירושלים - הרחבת מעגל חלופות המעצר הפרטיות, צמצום השימוש בעילת השיבוש כעילת מעצר והחזקת עצורים בתחנות משטרה

מחוז ירושלים פעל בשנה החולפת באינטנסיביות וביצירתיות למציאת חלופות מעצר, במיוחד עבור עצורים שאין ביכולתם להציע חלופת "מעצר בית" משפחתית סטנדרטית. בזכות מאמצים אלה, מחלקת המעצרים, בשיתוף המחלקה לייצוג משפטי-סוציאלי, הצליחו להבטיח כי עצורים רבים לא יוותרו במעצר מאחורי סורג ובריח אך ורק בשל מצוקה כלכלית או היעדר תמיכה.[64]

בנוסף, המחוז ריכז מאמץ בפיתוח טענות נגד השימוש ב"עילת השיבוש", שהפכה לעילת סל הנטענת באופן כמעט אוטומטי בכל בקשת מעצר. במהלך השנה ניתנו החלטות שחרור רבות שקיבלו את עמדת הסניגוריה בנוגע להיעדר עילת שיבוש, במיוחד במקרים של הודאת חשודים, אירועים מתועדים או מקרים שבהם העדים הם שוטרים בלבד.[65]

יש לציין כי גם השנה, נדרשה מחלקת מעצרים ושחרורים להתמודד עם תופעת הלנת עצורים בתחנות המשטרה, מבלי שניתנים להם תנאים בסיסיים, זאת בשל העומס בבתי המעצר וסירובם של בתי המעצר לקלוט עצורים חדשים. המחלקה פעלה על מנת לרכז ולהפיץ אוגדני עזר בנושא בקרב הסניגורים המייצגים בהליכי מעצר, ביצעה ביקורות בתחנות המשטרה השונות, הגישה בקשות חוזרות לעיון חוזר בתיקי המעצר, אשר זירזו קליטת עצורים בבתי המעצר עוד בטרם התקיים הדיון בעניינם, והובילה לכך שהתופעה צומצמה עד מאוד.

מחוז מרכז - מאבק במדיניות פרסום שמות חשודים בשלב המעצר לצרכי חקירה

המחוז הציב כיעד מרכזי את ההתמודדות עם התפתחות אמצעי הפרסום ברשתות החברתיות ולאתגר את הדרישות הנוקשות שנקבעו בפסיקת בית המשפט בעניין איסור פרסום שמות חשודים. מאז ההלכה שנקבע בעניין

64. ראו מ"ת (שלום ירושלים) 1091-10-25 **מדינת ישראל נ' פנטה** (החלטה מיום 30.11.25; ייצוג על ידי עוה"ד ארז בר-צבי, בשם עו"ד יקבה קאסה); ות"פ (שלום ירושלים) 4188-06-24 **מדינת ישראל נ' בכור** (החלטה מיום 22.5.25; ייצוג על ידי עוה"ד ליאור כהנא).

65. דוגמאות בולטות ניתן למצוא במספר הליכים, ביניהם: עמ"י (מחוזי ירושלים) 29453-11-25 **מותעב נ' מדינת ישראל** (החלטה מיום 11.11.25; ייצוג על ידי עוה"ד וסים דכוור), עמ"י (מחוזי ירושלים) 18925-02-25 **מדינת ישראל נ' תלחמי ואח'** (החלטה מיום 9.2.25; ייצוג על ידי עוה"ד מיאדה סוועד, מרדכי רפאלי, מוחמד עוואד ווסים דכוואר) וכן עמ"י (מחוזי ירושלים) 66979-06-25 **כהן נ' מדינת ישראל** (החלטה מיום 29.6.25; ייצוג על ידי עוה"ד מוטי איוס).

בש"פ 5759/04 **תורג'מן נ' מדינת ישראל** לפני כ-22 שנה, נדרשו חשודים להצביע על "נזק יוצא דופן" כתנאי לאיסור הפרסום, דרישה שהפכה לנוקשה ומצמצמת ביותר עם השנים. כחלק מפעילות המחוז, פורסם בחודש מאי 2024 נייר עמדה שנועד להעניק כלים בידי הסניגורים לפעול למען הגנה על פרטיות החשודים, ובמהלך שנת 2025 נערכו פעולות נמרצות ליישומו בשטח.

במסגרת המאמץ המחוזי, הופנו תיקי מעצר רלוונטיים למעורבות אישית של ראש תחום התקשורת במחוז לצורך חידוד טענות משפטיות. מיפוי שנערך בתיקי מעצר לצרכי חקירה במחוז העלה כי הערכאות הדיוניות החלו להורות על איסור פרסום גם במקרים שלא עמדו בדרישת "הנזק החמור", באופן המרחיב את הלכת תורג'מן, אלא התבססו על טענות הנוגעות לשלב הראשוני של החקירה, רמת החשד הסביר, טענות אליבי או קשיים בתקשורת שבין הסניגור לחשוד. מגמה חיובית זו, המסיטה את הזרקור מדרישת הנזק אל עבר מצב החקירה והתפתחותה קיבלה ביטוי בשורה של החלטות שיפוטיות.[66]

פעילות הסניגוריה הציבורית במאבק באלימות שוטרים וסוהרים

הסניגוריה הציבורית פועלת בנחישות נגד מקרי אלימות משטרתית כלפי לקוחותיה, מתוך הכרה בכך שמאבק זה הוא מרכיב חיוני בהגנה על זכויותיהם בשלבי החקירה והמעצר. פעמים רבות, שלב החקירה מתחיל כבר במפגש הראשוני בין השוטר לאזרח, כאשר שימוש מופרז בכוח - מעבר להיותו בלתי חוקי ופוגעני - עלול להוביל לפגיעה נוספת בזכויות החשוד בהמשך ההליך. במהלך שנת 2025, נרשמו 297 תלונות על אלימות שוטרים בתיקים שבייצוג הסניגוריה.

במקרים בהם לקוחות הסניגוריה הציבורית מעלים טענות לאלימות מצד שוטרים, הסניגור, בליווי הרפרנט המחוזי, פועל לגיבוש תשתית ראשונית לתלונה, להגשתה למחלקה לחקירות שוטרים (מח"ש) ולמעקב אחר אופן הטיפול בה. לעיתים, התנהלות השוטרים משפיעה גם על ניהול התיק הפלילי. כך למשל, בת"פ 41308-06-24 **מדינת ישראל נ' עלאויה** (ייצוג ע"י עוה"ד שני מנחם) **בוטל כתב אישום בשל אלימות קשה מצד שוטרים כלפי המתלונן בעת מעצרו.** דיווח על "בני מיעוטים" המסתובבים בעיר נס ציונה הוביל למעצרו של המתלונן. תיעוד המעצר העלה תמונה קשה של המתלונן שרוע על הקרקע בעוד שוטרים חובטים בו ומקללים אותו. לטענתו, האלימות נמשכה גם במהלך הנסיעה בניידת ובתחנת המשטרה. אף שביקש להגיש תלונה על האלימות שהופנתה כלפיו למח"ש, התגלה כי התלונה לא הועברה מהמשטרה למח"ש, והסניגורית פעלה להעברת התלונה. לאחר שהוגש כנגד המתלונן כתב אישום המייחס לו שהייה בלתי חוקית, נטען להגנה מן הצדק בשל נסיבות המעצר ובפרט האלימות הקשה שהופנתה כלפי הנאשם, והתביעה חזרה בה מכתב האישום.

במחוז ירושלים **שוחרר המתלונן ממעצר בעקבות אלימות קשה שהופנתה כלפיו וענייננו הועבר לטיפול מח"ש** (ייצוג ע"י עוה"ד אורלי בן אמוץ). המתלונן תיעד בטלפון הנייד שלו שוטר שביצע חיפוש בביתו. בתגובה, עיכב אותו השוטר לחקירה בחשד לתקיפת עובד ציבור. בהמשך, בתחנת המשטרה, נלקח המתלונן לחדר צדדי והוכה באגרופים בכל חלקי גופו על ידי אותו שוטר. כתוצאה מכך סבל מדימומים וחבלות קשות בפניו ובגופו, ונזקק לטיפול רפואי. הסניגורית אשר הגיעה לייעץ למתלונן טרם חקירתו, הבחינה במצבו הקשה והגישה ערר לבית משפט השלום בירושלים בדרישה לשחרורו המיידי. בעקבות הגשת הערר הודיעה המשטרה כי היא מסכימה לשחרורו. בנוסף, לנוכח חומרת האלימות, הורה בית המשפט על העברת העניין לטיפול מח"ש.

66. ראו למשל: מ"י (שלום-ראשל"צ) **מ"י נ' פלוני** 36191-10-25 (21.10.25); מ"י (שלום-ראשל"צ) 56403-09-25 **מ"י נ' פלוני ואח'** (20.9.25); מ"י (שלום-ראשל"צ) 49340-05-25 **מ"י נ' פלוני** (20.5.25); מ"י (שלום-פ"ת) 9318-01-25 **מ"י נ' פלוני** (5.1.25); מ"י (שלום-פ"ת) 63492-12-24 **מ"י נ' פלוני** (24.12.24).

ייצוג נאשמים

ייצוג בתיקים פליליים

בשנת 2025 הסניגוריה הציבורית ייצגה ב-124,996 הליכים, מתוכם 31,677 הליכים מסוג תיק פלילי

ייצוג נאשמים בתיקים פליליים מהווה ליבת פעילותה של הסניגוריה הציבורית. בשנה החולפת, במסגרת התהליך האסטרטגי, קידמה הסניגוריה הציבורית את פיתוחו של מודל פיקוח חדש, שנועד לשפר את איכות הייצוג הניתן ללקוחותיה. המודל מבקש להגביר את האפקטיביות של עבודת הפיקוח, לחזק את האחידות בין המחוזות, להעמיק את הקשר עם הסניגורים ולהגביר את השקיפות, לצד יצירת תמונת רוחב מבוססת נתונים על עבודת הסניגורים והפחתת השחיקה בקרב הרפרנטים המפקחים. המודל כולל מסלולי בקרה דיפרנציאליים, המותאמים למאפייניהם של הסניגורים, ושם דגש על קיום פגישות הערכה תקופתיות, ניהול שיח ישיר ועשיית שימוש שיטתי בנתונים. במהלך שנת 2025 הוצג המודל לצוות הבכיר, ובשנה הקרובה צפוי להתחיל יישומו באופן הדרגתי במסגרת פיילוט.[67]

המקצועיות והמחויבות של הסניגורים המייצגים מטעם הסניגוריה הובילו גם השנה להישגים משפטיים משמעותיים. במסגרת הייצוג בתיקים פליליים, העלתה ההגנה בין היתר טענות עובדתיות המצויות במחלוקת עם התביעה, טענות משפטיות הנוגעות ליסוד הנפשי וכן טענות לקיומן של הגנות כגון הגנה עצמית. במקרים המתאימים, התמקדה ההגנה בפגמים באופן ניהול החקירה או בפגיעה בזכויות הנאשם על ידי רשויות האכיפה, ולעיתים נטען כי לא היה מקום להעמדה לדין פלילי בגין המעשים המיוחסים לנאשם, למשל מחמת זוטי דברים. להלן יובאו דוגמאות בולטות להצלחות הסניגוריה הציבורית בייצוג נאשמים במהלך שנת 2025:

זיכויים וחזרה מאישום עקב קבלת טענות משפטיות ועובדתיות

ב-תפ"ח (חיפה) **11792-12-21 מדינת ישראל נ' קצורה** (החלטה מיום 28.9.25; ייצוג ע"י עוה"ד יניב מנור) - **זוכה הנאשם מרצח בנסיבות מחמירות, והורשע תחת זאת בעבירת גרם מוות ברשלנות.** כתב האישום ייחס

67. להרחבה אודות המודל ראו בפרק הניהול וההתחדשות הארגונית בדוח זה.

לנאשם עבירת רצח בנסיבות מחמירות בגין אירוע קשה, במהלכו נקברה נערה באתר בנייה ונמצאה ללא רוח חיים. במסגרת ההליך טענה ההגנה כי התרחיש שהציגה המאשימה, שלפיו הנאשם קבר את המנוחה במטרה לגרום למותה, אינו האפשרות היחידה העולה מחומר הראיות. ההגנה הציגה תרחיש חלופי שלפיו המנוחה היא שביקשה להיקבר כחלק מ"טקס" שביצעו השניים, וכי הנאשם עזב את המקום בעודה בחיים ולאחר שהותיר לה פתח נשימה. **בית המשפט קיבל את טענות ההגנה וקבע כי התרחיש החלופי שהציגה ההגנה, הנתמך בחוות דעת מומחה, מתיישב עם הראיות ומקים ספק סביר ביחס לכוונתו ומטרותיו של הנאשם.** על כן, זוכה הנאשם פה אחד מעבירת הרצח בנסיבות מחמירות. עם זאת, נקבע כי במחדליו הוא נושא באחריות לעבירת גרם מוות ברשלנות.

ב-ת"פ (שלום ת"א) 33262-11-24 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 8.12.2025; ייצוג ע"י עוה"ד אורלי פרייזלר) - **זוכה הנאשם מעבירות זיוף וקבלת דבר במרמה בשל היעדר כוונה פלילית.** הנאשם והמתלוננת הם בני זוג לשעבר אשר ניהלו הליכים בבית הדין הרבני ובבית המשפט לענייני משפחה, ובמסגרתם הוצא נגד הנאשם צו הרחקה. כחלק מניסיונותיו להביא לבחינה מחודשת של הצו, ערך הנאשם מסמך של בית הדין הרבני והגישו לבית המשפט לענייני משפחה. על רקע זה הוגש נגדו כתב אישום בגין זיוף מסמך וקבלת דבר במרמה. הנאשם טען כי לא התכוון להטעות את בית המשפט, וכי הפסקאות שהושמטו לא היו רלוונטיות להליך, וכן כי לא היה מודע לפסול שבמעשיו. לאחר ניהול הוכחות, **קבע בית המשפט כי מהראיות עולה בבירור שהנאשם לא התכוון לזייף את המסמך, וכי לא התגבשה אצלו מחשבה פלילית. עוד מתח בית המשפט ביקורת על התנהלות המאשימה, וציין כי לאחר שנחשפה גרסת ההגנה, אשר האירה את התיק באור שונה לחלוטין, היה מקום לשקול מחדש את המשך ניהול ההליך.** לפיכך, זוכה הנאשם מכל העבירות שיוחסו לו.

ב-ת"פ (שלום קרית שמונה) 44112-01-19 **מדינת ישראל נ' הלר** (החלטה מיום 7.9.2025; ייצוג ע"י עוה"ד פתחי פוקרא) - **הנאשם זוכה מעבירת תקיפה לאחר שנקבע כי פעל מתוך הגנה עצמית.** הנאשם, הורה לשלושה ילדים, קיבל הודעה מבית הספר כי ילדיו לא יוכלו להשתתף בטיול עקב אי תשלום חוב. בעת הגעתו לבית הספר התפתח עימות פיזי בינו לבין מנהל בית הספר. כתב האישום ייחס לנאשם עבירה של תקיפת עובד ציבור. **הנאשם טען כי המנהל התקרב אליו בצורה מאיימת ותפס אותו, ובמהלך ההתגוששות ביניהם המנהל נפל אל הרצפה. בית המשפט קיבל את גרסת הנאשם וקבע כי פעל מתוך הגנה עצמית, באופן נחוץ ופרופורציונלי.** לכן, זיכה את הנאשם מהעבירה שיוחסה לו בכתב האישום.

ב-ת"פ (שלום נוף הגליל-נצרת) 18775-10-23 **מדינת ישראל נ' סרברניקוב** (החלטה מיום 5.12.2024; ייצוג ע"י עוה"ד אסף זוהר) - **התביעה חזרה בה מכתב האישום שהוגש כנגד הנאשמת בשל טענת הגנה עצמית.** הנאשמת והמתלונן הם בני זוג ולהם תינוקת משותפת. על פי הנטען, בכי התינוקת העיר את המתלונן, אשר הגיב באלימות ושבר את מסך המחשב של הנאשמת. בתגובה, השליכה הנאשמת לעברו משטח עכבר עשוי פלסטיק, וכתוצאה מכך נגרם לו דימום בראש. כתב האישום ייחס לנאשמת עבירה של תקיפה הגורמת חבלה של ממש. **במהלך ההליך הציגה ההגנה תמונה של מערכת יחסים אלימה מתמשכת בין הצדדים, וטענה כי באירוע מושא האישום פעלה הנאשמת מתוך הגנה עצמית, כאשר היא אוחזת בתינוקת בידה.** נוכח התמונה הכוללת שהוצגה וטענת ההגנה העצמית, הודיעה המאשימה על חזרה מכתב האישום.

ב-ע"פ (מחוזי ת"א) 63957-12-24 **טסמה נ' מדינת ישראל** (החלטה מיום 15.9.2025; ייצוג ע"י עוה"ד מיכל רובינשטיין) - **בית המשפט המחוזי זיכה בערעור את הנאשם מעבירת הפרעה לשוטר, בשל פגיעה בזכותו**

להתגונן. המערער זוכה בבית משפט השלום מעבירות של איומים ושימוש בכוח כדי למנוע מעצר, אך הורשע בעבירה של הפרעה לשוטר - שלא על בסיס העובדות שפורטו בכתב האישום. הרשעה זו התבססה על סעיף 184 לחוק סדר הדין הפלילי, המאפשר לבית המשפט להרשיע נאשם על סמך עובדות שלא נטענו בכתב האישום, בכפוף לתנאים הקבועים בו. בערעור, טענה ההגנה כי הפעלת סעיף 184 מחייבת מתן אפשרות סבירה לנאשם להתגונן מפני העובדות החדשות - אפשרות שלא ניתנה במקרה זה. **בית המשפט המחוזי קיבל את הטענה וקבע כי לא ניתנה למערער הזדמנות סבירה להתגונן מפני ההרשעה. עוד נקבע כי בנסיבות העניין לא היה מקום להפעיל את הסמכות החריגה הקבועה בסעיף 184, אשר יש לעשות בה שימוש בצמצום ובמשורה.** לפיכך, זוכה המערער מעבירת ההפרעה לשוטר, והעונש שהוטל עליו בוטל.

ב-ת"פ (שלום ירושלים) 8750-04-22 **מדינת ישראל נ' גולדנברג** (החלטה מיום 03.07.2025; ייצוג ע"י עוה"ד דותן דניאלי) - **הנאשם זוכה מעבירות של קבלת דבר במרמה והתחזות בשל פגמים בזיהוי.** על פי כתב האישום, הנאשם הגיע למשרד הרישוי במטרה לגשת למבחן התיאוריה במקום אחיו ולהיבחן במקומו. במסגרת ההליך טענה ההגנה כי העדה המרכזית, מנהלת אתר מבחני התיאוריה, לא נכחה במקום ביום האירוע, ועדותה התמקדה בהסבר כללי של אופן התנהלות המבחנים. נטען כי בהיעדר ראיה ישירה הקושרת את הנאשם לאירוע, ובהיעדר כל אינדיקציה לכך שהאדם המתועד בתמונה הוא הנאשם, לא ניתן לקבוע מעבר לספק סביר כי מדובר בו. בית המשפט קיבל טענות אלה וקבע כי התשתית הראייתית אינה מספקת להרשעה. **בהקשר זה הודגש הקושי להסתמך על טביעת עינו של בית המשפט לצורך זיהוי, במיוחד כאשר אין לכך כל תמיכה חיצונית.** נוכח האמור, ולצד כשלים ראייתיים נוספים, זוכה הנאשם מהעבירות שיוחסו לו בכתב האישום.

ב-ת"פ (שלום ראשל"צ) 31810-03-25 **מדינת ישראל נ' לגאלי ואח'** (החלטה מיום 14.12.2025; ייצוג ע"י עוה"ד איתי שוחט) - **בוטל כתב האישום עקב קבלת טענה מקדמית לפיה כתב האישום אינו מגלה עבירה.** הנאשם, נהג משאית, הואשם יחד עם אחרים בעבירה של השלכת פסולת ברבים. ההגנה טענה כי כתב האישום אינו כולל כל התייחסות למעשיו של הנאשם, ואינו מפרט עובדות המגבשות עבירה בענייננו. בית המשפט קיבל את הטענה וקבע כי מדובר בכתב אישום חריג, שאינו מייחס עובדות פוזיטיביות לנאשמים. **האישום נוסח באופן המייחס לכלי הרכב עצמם ביצוע עבירות, מבלי לפרט מה היו מעשיהם או מחדליהם של הנאשמים ומה הייתה מידת מעורבותם.** נוכח פגם מהותי זה, הורה בית המשפט על ביטול כתב האישום כנגד הנאשם.

זיכויים כתוצאה מהפרת זכויות והשגת ראיות שלא כדין

במקרים רבים, עליהם יפורט להלן, העלו הסניגורים טענות בדבר מחדלי חקירה, אשר התקבלו על ידי בתי המשפט והביאו לזיכוי לקוחותיהם או לביטול כתבי האישום נגדם.

ב-ת"פ (שלום ת"א) 37821-07-23 **מדינת ישראל נ' אזרזר** (החלטה מיום 11.11.2025; ייצוג ע"י עוה"ד מאיה ברקאי) - **זוכה הנאשם מעבירת החזקת סכין בשל אי חוקיות החיפוש ברכבו.** האירוע החל כאשר המשטרה הוזמנה למקום בעקבות רכב שחסם חניה. הנאשם אותר אצל חברו בדירה, ולאחר שהשוטרים שמעו קולות בכי מהדירה, נכנסו אליה בכוח וביצעו חיפוש. במסגרת החיפוש נמצאו חומרים החשודים כסם. בעקבות זאת נערך חיפוש גם ברכבו של הנאשם, במהלכו נמצאה סכין, עליה התבסס כתב האישום. **ההגנה טענה כי החיפושים בבית וברכב היו בלתי חוקיים בשל אי התקיימות תנאי סעיף 25 לפסד"פ. נטען כי תיעוד מצלמות הגוף הראה כי בחיפוש הראשוני בדירה שהוליד את החשד כנגד הנאשם, השוטרים לא פעלו מתוך חשש לחיי אדם, אלא לאחר שחשש זה כבר התפוגג.** בית המשפט קיבל את טענות ההגנה, פסל את הסכין ואת הודאתו של הנאשם

בהחזקתה וזיכה את הנאשם.

ב-ת"פ (שלום ירושלים) 35828-07-22 **מדינת ישראל נ' ליאור כהן** (החלטה מיום 21.04.2025; ייצוג ע"י יפתח לנדאו) - **הנאשם זוכה מעבירת תקיפה הגורמת חבלה של ממש, והורשע בעבירה של תקיפה סתם, בין היתר על רקע מחדלי חקירה.** על פי כתב האישום, בין הנאשם לבין המתלוננים התפתח ויכוח בכביש, שבמהלכו נטען כי הנאשם הכה אותם וגרם להם לחבלות. הנאשם כפר במיוחס לו, וטען כי כל שעשה הוא לסטור לאחד המתלוננים, כאשר זה חבש קסדת אופנוע. **בית המשפט עמד על אי דיוקים בעדויות המתלוננים, וקיבל את טענת ההגנה בדבר מחדלי חקירה משמעותיים, ובראשם אי איסוף תיעודים חזותיים של האירוע - אף שהמשטרה הופנתה לקיומם.** בנסיבות אלה נקבע כי לא הוכחה מעבר לספק סביר עבירת התקיפה הגורמת חבלה של ממש. עם זאת, בית המשפט מצא כי הוכחה עבירה של תקיפה סתם, בגין המכה לקסדה.

ב-ת"פ 25055-02-25 (שלום טבריה) **מדינת ישראל נ' ביסמוט** (החלטה מיום 30.4.2025; ייצוג ע"י עוה"ד דנה אוחנה) - **בוטל כתב האישום נגד הנאשם בשל פגיעה בזכותו להיוועצות.** הנאשם, עובד בסופרמרקט, הואשם בגניבת קופסאות שימורים, אורז, קפה ועוף ממקום עבודתו. כתב האישום ייחס לו עבירות של גניבה ממעביד. **עיון בחומרי החקירה העלה פגמים מהותיים במהלך חקירתו, ובראשם אי מתן זכות ההיוועצות כנדרש.** ההגנה פנתה למאשימה בטענה כי בשל הפגמים בזכות ההיוועצות יש לפסול את ההודאה שניתנה על ידי הנאשם במהלך החקירה. לאחר בחינת הטענות, החליטה המאשימה לחזור בה מכתב האישום.

ב-ת"פ 46712-05-24 (שלום באר-שבע) **מדינת ישראל נ' זמאערה** (החלטה מיום 28.1.2025; ייצוג ע"י עוה"ד יחיא סעדה) - **פגיעה חמורה בזכות ההיוועצות הובילה להסדר מקל במיוחד.** כנגד הנאשם הוגש כתב אישום בגין שהייה שלא כדין בישראל. עיון בחומרי החקירה העלה פגמים מהותיים באופן ניהול החקירה - **לא תועד ויתור של הנאשם על זכות ההיוועצות, וכאשר ביקש לממש זכות זו מספר פעמים - המתורגמנית הציגה בפניו מצג שווא שלפיו הדבר כרוך בעיכוב משמעותי וכי עדיף שלא ישמור על זכות השתיקה. בנסיבות אלה, ויתר הנאשם על זכותו להיוועצות והודה בביצוע העבירה.** ההגנה פנתה למאשימה והעלתה טענות בדבר הפגיעה בזכויותיו במהלך החקירה. בעקבות זאת הגיעו הצדדים להסדר שלפיו הנאשם יודה ויורשע, ויוטל עליו עונש מקל של שלושה ימי מאסר בפועל.

ב-ת"פ (שלום טבריה) 2257-12-24 **מדינת ישראל נ' רבאח** (החלטה מיום 7.5.2025; ייצוג ע"י עוה"ד ואסים שחאדה) - **בקשה לגילוי חומרי חקירה חשפה ליקויים בהעברת החומר לידי ההגנה והובילה לחזרת המאשימה מכתב האישום**. כתב האישום ייחס לנאשם החזקת סם מסוג חשיש במשקל 0.21 גרם, לשימוש עצמי, בעת שהותו בכלא. הנאשם כפר וטען כי הסמים אינם שייכים לו. הסניגור הגיש בקשה לגילוי חומרי חקירה, במסגרתה ביקש לקבל, בין היתר, חוות דעת שלפיה טביעות אצבעותיו של הנאשם קושרות אותו לסם שנתפס. **מהחומרים שהתקבלו עלה כי חומר הראיות שנמסר להגנה לא היה מלא, וכי חומרים רלוונטיים נוספים כלל לא הועברו.** לאחר קבלת מלוא החומר העלה הסניגור טענות בדבר קשיים ראייתיים וכשלים בחקירה. בעקבות זאת, חזרה בה המאשימה מכתב האישום.

תחום המשפט המנהלי וקבלת טענות הגנה מן הצדק ואכיפה בררנית

בסניגוריה הציבורית פועל פורום מנהלי ארצי בו משתתפים רפרנטים מכל המחוזות ומהסניגוריה הארצית, אשר עוסק בריכוז הידע ובפיתוח מומחיות בתחומי המשפט המנהלי והחוקתי, לצורך מתן מענה מקצועי וזמין לסניגורים ולהפצת הידע בתחום. הביקורת על רשויות המנהל השונות, ובייחוד רשויות האכיפה, מהווה כלי חשוב

למימוש אחד מהערכים אותם חרתה הסניגוריה הציבורית על דגלה - שוויון באכיפת החוק. אחת הדרכים המרכזיות להגשת מטרה זו היא באמצעות העלאת טענות להגנה מן הצדק ואכיפה בררנית בתיקים המתאימים, כדלקמן:

ב-ת"פ (אילת) 34473-11-21 **מדינת ישראל נ' שקוץ** (החלטה מיום 18.3.2025; ייצוג ע"י עוה"ד אילון בירנבוים) - **התקבלה טענת הגנה מן הצדק ובוטל כתב אישום בשל שימוש בפרקטיקה פסולה של "תשאול נעלם".** מידע מודיעני הוביל את המשטרה לחפש בביתו של הנאשם מכשיר טלפון, אשר על פי החשד נגנב על ידו. במהלך החיפוש ביצע קצין תשאול של הנאשם בחדר סגור, ובו הבהיר הקצין כי אם יודה, צפוי לו קנס בלבד במקום עונש הכולל מאסר בפועל. כתוצאה מהתשאול, הנאשם הודה בגניבת המכשיר. **המאשימה השמיטה מחומרי החקירה כל זכר לנוכחותו של קצין המודיעין, אשר נחשפה במקרה על ידי הסניגור בעת עיון בסרטוני מצלמות הגוף של השוטרים. הקצין אף הצהיר בעדותו כי מדובר בפרקטיקה נפוצה שנועדה לקבל "תובנות" מהחשודים ו"לזרז הליכים".** בית המשפט קבע כי מדובר בהפרה חמורה של כללי החקירה, תוך פגיעה משמעותית בזכותו של הנאשם להליך הוגן, והורה על ביטול כתב האישום מכוח הגנה מן הצדק.

ב-ת"פ (שלום ת"א) 29453-05-22 **מדינת ישראל נ' קידנה** (החלטה מיום 07.01.2025; ייצוג ע"י עוה"ד ירוסלב מץ) - **קבלת טענות הגנה מן הצדק הובילו להקלה בעונשו של הנאשם.** כנגד האנשם הוגש כתב אישום המייחס לו בין היתר המתת כלב, וכן עבירה של החזקת קנביס לשימוש עצמי שנמצא אגב מעצרו. לאחר ניהול הוכחות, הורשע הנאשם בעבירה של התעללות בבעל חיים ובהחזקת סם לשימוש עצמי. **בשלב הטיעונים לעונש טענה ההגנה לפגמים בהתנהלות המאשימה, ובראשם אי תיקון כתב האישום אשר ייחס לנאשם את מות הכלב, חרף קיומה של חוות דעת וטרינרית שהייתה בידיה שלפיה אין קשר סיבתי בין מעשיו של הנאשם לבין מות הכלב.** בית המשפט קיבל את טענות ההגנה, תוך שביקר את התנהלות המאשימה בתיק זה וקבע כי התנהלות זו מצדיקה הקלה בעונש, מכח הגנה מן הצדק.

ב-ת"פ (ת"א) 1361-09-24 **מדינת ישראל נ' גבר** (14.7.2025; ייצוג ע"י עוה"ד מאיה ברקאי ומיכל הליבני) - **פגמים בעיכוב החשוד, לרבות חשש לפרופיילינג גזעי, הובילו להקלה במתחם העונש ההולם ולאי הרשעה.** בעקבות דיווח אזרחי על "בן מיעוטים" היושב מחוץ לקאנטרי, עוכב הנאשם והוגש נגדו כתב אישום בגין שהייה בלתי חוקית. **ההגנה טענה, בין היתר, כי עצם הפנייה לנאשם פסולה בשל היותה נגועה בתיוג גזעי. בית המשפט קיבל את הטענות וקבע כי קיים חשש לאפיון גזעי.** פגם זה, לצד פגמים נוספים, נשקלו בשלב העונש והובילו לקביעת מתחם עונש מקל וכן לקבלת טענת ההגנה לביטול ההרשעה.

ב-ת"פ (שלום חיפה) 44739-08-24 **מדינת ישראל נ' פלונית** (החלטה מיום 7.4.2025; ייצוג ע"י עוה"ד עמיקם שוחט) - **קבלת מידע מתיקים סגורים של עד תביעה מכוח סעיף 108 לחסד"פ הובילה לקבלת טענה לאכיפה בררנית ולזיכוי הנאשמת.** כנגד הנאשמת הוגש כתב אישום בגין תקיפת בן זוג. ההגנה ביקשה לבסס טענה לאירוע הדדי ולהצביע על דפוס אלימות מצד המתלונן, ולשם כך עתרה לקבלת מסמכים, לרבות מידע בדבר תיקים סגורים של המתלונן. בנסיבות העניין, **הורה בית המשפט למאשימה להעביר לעיון ההגנה מידע מהמרשם הפלילי והמשטרתי של המתלונן, ביחס לתיקים שעניינם בתלונות שהגישה הנאשמת נגדו. בזכות מידע זה, קיבל בית המשפט טענה לאכיפה בררנית כנגד הנאשמת והורה על זיכויה.**

חזרה מאישום

גם בשנה זו התמקדה הסניגוריה הציבורית בתופעת החזרה מכתבי האישום בהתאם לסעיף 93 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב] התשמ"ב-1982. לרוב, החזרה נעשית בעקבות פניית הסניגור לתביעה, תוך הצגת

קשיים ראייתיים, פגמים משפטיים, קיומו של הליך חלופי או נסיבות אישיות של הנאשם. במקרים רבים מדובר בתיקים שעניינם מעשים פעוטי ערך שלא מגיעים לרף הפלילי ומלכתחילה לא היתה כל הצדקה להגיש את כתב האישום. **פניות אלו, שלעיתים דורשות עבודה מאומצת, מסייעות ללקוחותינו ומייעלות את ההליך הפלילי. חזרה מאישום חוסכת לאדם את נזקי ההליך הפלילי, במיוחד אם היה במעצר, ומונעת את עינוי הדין הכרוך בניהול משפט. בנוסף, למהלך זה יתרונות מערכתיים רבים, בהם חיסכון בזמן שיפוטי, במשאבי התביעה ובעומס על מערכת המשפט.**

בשנת 2025, התביעה חזרה בה מ-1,273 כתבי אישום שהוגשו לבתי משפט השלום ברחבי הארץ, בתיקים בהם ניתן ייצוג על ידי הסניגוריה הציבורית.[68] מספר זה מהווה כ-8.7% מכלל התיקים הפליליים שבייצוג הסניגוריה והסתיימו בשנת 2025.[69] יוער כי **העבירה הנפוצה ביותר בה התביעה ביטלה את כתב האישום היא עבירת האיומים, אשר מהווה 27% מכלל ביטולי כתבי האישום בתיקי הסניגוריה,** וזאת, על רקע מורכבותה ומאפייניה הייחודיים.

	דרום	מרכז	תל-אביב	ירושלים	חיפה	צפון
כתבי אישום מהם חזרה התביעה	298 (7.27%)	289 (9.2%)	244 (11.56%)	285 (11.71%)	107 (5.5%)	50 (5.67%)

קבלת טענות ההגנה ל"זוטי דברים"

לא אחת נתקלת הסניגוריה הציבורית בכתבי אישום המוגשים בגין מעשים פעוטי ערך, אשר נסיבותיהם אינן מצדיקות את הפעלת מערכת האכיפה והענישה הפלילית. **לעמדת הסניגוריה, יש להימנע מהפעלת סמכויות אלה ככלי להתמודדות עם בעיות חברתיות, ולבחון חלופות מתאימות יותר, כגון פניה לרשויות הרווחה או למערך בריאות הנפש.** נוסף על כך, הגשת כתבי אישום במקרים אלו גורמת לבזבוז משווע של משאבים ציבוריים. להלן יובאו מספר דוגמאות לתיקים בהם התקבלה טענת ההגנה ל"זוטי דברים", וכתוצאה מכך זוכו הנאשמים או שהתביעה חזרה בה מכתב האישום.

ב-ת"פ 29682-09-24 (שלום רמלה) **מדינת ישראל נ' אילוז** (החלטה מיום 22.4.2025; ייצוג ע"י עוה"ד ברוך זכאי) - **המאשימה חזרה בה מכתב האישום בגין גניבת מוצרים מסופר.** לפי כתב האישום, הנאשם, בן 57, נחשד בגניבת בשר מסופר בשווי 350 ₪. לאחר שהמאבטח עצר אותו בכניסה לסופר, הנאשם השאיר את המוצרים במקום וברח. ההגנה העלתה טענת זוטי דברים, אשר התקבלה, והמאשימה הסכימה לחזור בה מכתב האישום.

ב-ת"פ (שלום פ"ת) 22688-08-22 **מדינת ישראל נ' בוחבוט** (החלטה מיום 16.02.2025; ייצוג ע"י עוה"ד הדר שריר) - **זוכה הנאשם מעבירת האיומים מחמת זוטי דברים.** כתב האישום ייחס לנאשם עבירת איומים, לאחר שעל רקע מחאה רועשת שהתקיימה סמוך לביתו בשעת לילה, ובזמן שבנו הפעוט התקשה לישון, אמר למתלוננת כי אם הרעש יימשך "הדבר הבא שיהיה ביד שלי זה הראש של בעלך". בית המשפט קבע כי אמנם מתקיימים יסודות עבירת האיומים, אולם בנסיבות העניין חלה הגנת זוטי דברים. **נקבע כי הדברים נאמרו מתוך מצוקה רגשית רגעית נוכח הפרעה משמעותית לשגרת חיי משפחתו, על רקע התנהלות מתריסה מצד המתלוננים, וכי מדובר בהתבטאות המצויה ברף חומרה נמוך.**

68. התיקים שנבדקו הם תיקים בבתי משפט שלום בלבד (ללא בתי משפט לנוער, תעבורה וכיו"ב), אשר הסתיימו בשנת 2025.
69. ללא תיקים בהם הועמדו לקוחות הסניגוריה לדין לפי חוק הכניסה לישראל, תשי"ב-1952.

ב-ת"פ (שלום אילת) 42437-05-22 **מדינת ישראל נ' מרקוס** (החלטה מיום 21.06.2025; ייצוג ע"י עוה"ד נמרוד אבירם) - **בוטל כתב האישום כנגד הנאשמת בגין הפרה קלת ערך של צו הרחקה.** כתב האישום ייחס לנאשמת עבירה של הפרת צו למניעת הטרדה מאיימת, לאחר שבמהלך טיול עם כלבה שפכה נוזל על שמשת רכבו של בן זוגה לשעבר, ממנו היא מורחקת. **בית המשפט קבע כי אף שמדובר בהפרה של צו שיפוטי, נסיבות המקרה מציבות את האירוע ברף חומרה נמוך במיוחד - לא הייתה אינטראקציה עם המתלונן, לא נגרם נזק לרכב, המתלונן כלל לא הבחין במעשה בזמן אמת, ומדובר באירוע רגעי, חד-פעמי.** בנסיבות אלה, הורה בית המשפט על ביטול כתב האישום.

ייצוג בבית המשפט העליון

מחלקת תיקי בית המשפט העליון בסניגוריה הציבורית הארצית אחראית על ייצוג בהליכים הנדונים בבית המשפט העליון: ערעורים פליליים, בקשות רשות ערעור פלילי, עתירות לקיום דיון נוסף בפסק דין ועתירות לבית המשפט העליון בשבתו כבית דין גבוה לצדק. כמו כן, המחלקה מרכזת את הטיפול בבקשות הסניגוריה הציבורית להצטרף להליכים המתנהלים בפני בית המשפט העליון במעמד של "ידידת בית משפט" - קרי, הליכים בהם הסניגוריה מצורפת כצד להליך בשים לב לכך שעשויה להיות לה תרומה משמעותית בהצגת עמדתה המוסדית בנושא מסוים, גם כאשר היא לא מייצגת צד להליך.

המחלקה עוסקת בבחינת תיקים שהטיפול בהם הסתיים במתן פסק דין באחד ממחוזות הסניגוריה הציבורית; מתן אישורים לפתיחת הליכים חדשים והגשתם לבית המשפט העליון; מינוי עורכי הדין המייצגים; בקרה מקצועית על איכות הייצוג; ואישור בקשות שכר הטרחה לעורכי הדין המייצגים.

בשנת 2025 התקבלו על ידי מחלקת תיקי בית המשפט העליון 860 פניות וניתן ייצוג משפטי ב-208 הליכים, מהם 166 ערעורים פליליים ו-22 בקשות רשות ערעור פלילי.

התפלגות ההליכים בבית המשפט העליון לפי סוג הליך, במבט רב שנתי:

סוג הליך	2021	2022	2023	2024	2025
ערעור פלילי	166	237	224	202	166
רע"מ	22	28	31	20	22
דנ"פ	5	4	4	2	4
בג"צ	1	1	3	2	5
רע"ב	2	6	2	11	11
אחר	0	1	3	2	0
סה"כ	**196**	**277**	**267**	**239**	**208**

בכל הנוגע לערעורים פליליים, המהווים את הנתח המרכזי מעבודת המחלקה, בטבלה שלהלן מוצגת התפלגות הערעורים הפליליים בהם ייצגה הסניגוריה הציבורית בשנים 2021-2025, בהתאם לגורם אשר יזם את הגשת הערעור (הנידון או המדינה), וכן חלוקה של ערעורי הנידונים לפי אלה שהוגשו על ידי הסניגוריה הציבורית ואלה שבהם בית המשפט הוא שמינה את הסניגוריה הציבורית לייצג:

		2021	2022	2023	2024	2025
ערעורי נאשם	ביוזמת הסניגוריה הציבורית	128	183	156	152	126
	מינוי על ידי בית המשפט	28	24	37	30	25
ערעורי מדינה		14	30	31	20	15
סה"כ		**166**	**237**	**224**	**202**	**166**

להבטחת ייצוג מקצועי ואיכותי בהליכים המתנהלים בפני בית המשפט העליון יש חשיבות רבה, הן מנקודת מבטו של הלקוח הספציפי, והן מנקודת מבט רחבה יותר הלוקחת בחשבון את האינטרס הציבורי הכללי: מנקודת מבטו של הלקוח - מהטעם שההכרעה בבית המשפט העליון מסיימת ברוב המקרים את הטיפול בעניינו, ובכך קובעת את עתידו; מנקודת מבט רחבה - שכן בשיטת המשפט בישראל להכרעות בית המשפט העליון כוח של תקדים המחייב את כלל הערכאות, והן מעצבות את דמותו של המשפט הפלילי.

בשנת 2025 ניתנו פסקי דין ב-155 ערעורים פליליים בהם ייצגה הסניגוריה הציבורית. להלן יוצגו התפלגות תוצאות פסקי הדין, בחלוקה לפי יוזם ההליך וסוג הערעור שהוגש:

	ערעורי מדינה		ערעורי הגנה	
על מה הוגש ערעור	**על פסק הדין (כולל הכרעת דין)**	**על גזר הדין בלבד**	**על פסק הדין (כולל הכרעת דין)**	**על גזר הדין בלבד**
כמה הוגשו	4	12	33	106
התקבל	2[70]	10	8[71]	29[72]
נדחה	1	1	21	67
נמחק	2	6	4	10
סה"כ	**196**		**139**	

70. מתוכם במקרה אחד בית המשפט התערב בהכרעת הדין ובמקרה הנוסף הערעור על הכרעת הדין נדחה ובית המשפט התערב בגזר הדין בלבד.
71. מתוכם במקרה אחד בית המשפט התערב בהכרעת הדין ובשבעת המקרים האחרים הערעור על הכרעת הדין נדחה ובית המשפט התערב בגזר הדין בלבד.
72. בסך התקבלו 36 ערעורי עונש - 29 שהוגשו מלכתחילה על גזר הדין בלבד ושבעה נוספים, המוזכרים בהערת שוליים לעיל, בהם הוגש ערעור על פסק הדין כולו אך הערעור התקבל לעניין העונש בלבד.

דהיינו - מבין סך **ערעורי ההגנה** בהם ניתנו פסקי דין בשנת 2025 (139), התקבלו 37 ערעורים, **המשקפים שיעור הצלחה של כ-27%**; ובין סך **ערעורי המדינה** בהם ניתנו פסקי דין בשנת 2025 (16), התקבלו 12 ערעורים, **המשקפים שיעור הצלחה של כ-75%**.

תיקים מרכזיים בייצוג המחלקה בבית המשפט העליון

להלן יוצגו מקצת מפסקי הדין אשר ניתנו בשנת 2025 וטופלו על ידי מחלקת בית המשפט העליון בסניגוריה הציבורית, בהם נקבעו קביעות או הלכות חשובות על ידי בית המשפט העליון:

- **קבלת עתירה מוסדית של הסניגוריה הציבורית כנגד חיפוש בטלפונים ניידים ללא צו ובהתבסס על הסכמה** - בג"ץ 8298/22 **הסניגוריה הציבורית נ' היועצת המשפטית לממשלה ואח'** (החלטה מיום 31.8.2025; ייצוג על ידי עוה"ד יגאל בלפור וגיל שפירא) - במשך שנים ארוכות, ניהלה הסניגוריה הציבורית מאבק כנגד הפרקטיקה המשטרתית הפוגענית של ביצוע חיפושים בטלפונים ניידים ללא צו שיפוטי, אלא בהתבסס על הסכמה של הנחקר. בשנת 2022, הוגשה עתירה מוסדית של הסניגוריה הציבורית לבג"ץ בנושא, במסגרתה ביקשה הסניגוריה הציבורית להורות על ביטול הסעיפים בנהלי הפרקליטות ומשטרת ישראל המאפשרים לבצע חיפוש בהיעדר צו שיפוטי. במסגרת העתירה עמדה הסניגוריה על עוצמת הפגיעה בפרטיות כתוצאה מחיפוש בטלפון נייד - הן של בעל המכשיר והן של צדדים שלישיים אשר חלקו עימו את סודותיהם הכמוסים ביותר. נטען כי פגיעה כה קשה בפרטיות מחייבת בחינה של בית משפט, בהתאם לדרישת החוק. כן נטען, כי יש קושי בקבלת "הסכמה מדעת" במערכת היחסים שבין חוקר לנחקר וכי בניגוד לחיפוש על גופו של אדם, שבו הוא מודע למה שנמצא עליו, אדם כלל אינו מודע למכלול המידע האגור במכשיר הטלפון שלו. באוגוסט 2025, בית המשפט העליון קיבל את העתירה, והוציא תחת ידיו צו מוחלט הקובע כי אין למשטרה סמכות לבצע חיפוש בחומר מחשב (ובטלפונים ניידים בכלל זה) בהתבסס על הסכמת הנחקר, ללא צו שיפוטי. כפועל יוצא מכך, נקבע כי הסעיפים העוסקים בנושא החיפוש בהסכמה בנהלי פרקליט המדינה ובנהלי משטרת ישראל יבוטלו לאחר תקופת מעבר של 18 חודשים, במסגרתה יוכל המחוקק, ככל שירצה, להסדיר את הנושא בחקיקה. פסק דינו של בית המשפט העליון התבסס על עקרון חוקיות המינהל, וקבע כי גם כאשר קיימת התנגשות בין האינטרס הציבורי שבביצוע הפעולה לבין עקרון החוקיות המחייב הסמכה מפורשת - עקרון החוקיות גובר. **בית המשפט אף הזהיר מהשלכות הרוחב השליליות שעלולות להיות לאשרור פרקטיקת חקירה משטרתית נעדרת סמכות חוקית מפורשת: "באשרור זה מגולם מסר שעשוי להשתמע כמעין 'העלמת עין' מצד בית המשפט, באשר לאפשרותן של רשויות האכיפה לפעול בהעדר סמכות... לעתים 'קיצורי דרך' מובילים לבסוף לאובדן דרך... בראייה רחבה, ארוכת-טווח, נזקה של דרך זו - עולה על תועלתה; אין לדעת לאן היא עלולה עוד להוביל. חלף קיצורי דרך, וחרף הקושי שבהכרעה זו - הגם שמבחינה משפטית, סבורני כי היא היחידה האפשרית בנסיבות העניין - נדמה כי מוטב להסיט את הספינה לכיוון דרך המלך; אין מנוס מלהציב גבול...".**

זיכוי בבקשת רשות ערעור בשל קבלת טענה כי לא היה אינטרס ציבורי בהגשת כתב אישום כנגד קטין - רע"פ 37589-03-25 פלוני נ' מדינת ישראל (החלטה מיום 16.6.2025; ייצוג על ידי עוה"ד ד"ר אלקנה לייסט ומולוקן אלגרבלי) - הנאשם, קטין כבן 15, שריצה עונש מאסר בכלא אופק - ניתק מצלמת אבטחה בתא בו ישב, מבלי שלמצלמה נגרם נזק. הוא נשפט על המעשה בדין משמעתי בשירות בתי הסוהר (לעונשים של בידוד, פיצויים

וקנס), ומספר ימים לפני שהשתחרר ממעצר - הוגש נגדו כתב אישום שייחס לו עבירת היזק בזדון לרכוש, כך שעם שחרורו מהכלא נאלץ להתמודד עם כתב האישום שהוגש נגדו. הקטין לא הכחיש את המעשה, אך טען שההנחיות הפנימיות של המשטרה ושירות בתי הסוהר מנחות ככלל להסתפק במקרה כזה בהעמדה לדין משמעתי ושוללות הגשת כתב אישום. זאת, בנוסף לכך שאין כל אינטרס ציבורי בהעמדתו לדין, לאור מינוריות המעשה, אשר אינה מצדיקה העמדה לדין של קטין (זוטי דברים). הטענות נדחו על ידי בית משפט השלום, והקטין הורשע. ערעור שהוגש לבית המשפט המחוזי נדחה אף הוא. הוגשה לבית המשפט העליון בקשת רשות ערעור. הבקשה הועברה לתגובת הפרקליטות, אשר הסכימה לזיכויו המוחלט של הקטין. בעקבות זאת, בית המשפט העליון הורה על זיכוי המבקש, תוך שהוסיף כי: "אין זו הפעם הראשונה שבה רשויות האכיפה השונות מנהלות תיק נגד נאשם בשתי ערכאות; אך כשהתיק מוצא לתשובה, 'בגלגול שלישי', פרקליטות המדינה מודיעה על הסכמתה לזיכוי... **ראוי שהעוסקים במלאכה יתנו דעתם לסוגיה זו, על מנת למנוע מלכתחילה את הפגיעה בנאשמים ואת בזבוז המשאבים הנגרמים כתוצאה מהעמדה לדין פלילי שאינה נדרשת. סוף מעשה במחשבה תחילה".**

- **הקלה בעונש בשל אי-מינוי סניגור ציבורי למערער** - עפ"ג 69424-02-25 עודה נ' מדינת ישראל (החלטה מיום 6.8.2025; ייצוג על ידי עו"ד איתן להמן) - המערער הורשע בבית המשפט המחוזי בעבירות הצתה, ונדון ל-36 חודשי מאסר. במסגרת הערעור נטען כי נפלו פגמים חמורים בניהול ההליך נגד הנאשם שעיקרם בהחלטת בית משפט קמא לא לשחרר סניגורית פרטית מייצוג בהתאם לבקשתה עוד לפני תחילת ההוכחות ולמנות סניגוריה ציבורית, ובהמשך בקביעה כי הכרעת הדין תינתן כשהלכה למעשה, הנאשם אינו מיוצג ואף לא הוגשו סיכומים מטעמו. בית המשפט העליון קיבל את טענות המערער והפחית 8 חודשי מאסר מעונשו, תוך שצוין כי: "במהלך ההליך שהתנהל לפני בית המשפט המחוזי ביקשה באת כוחו של המערער להשתחרר מן הייצוג, מטעמיה שלה. בהמשך לכך, ומשעה שבאת כוחו של המערער לא הגישה סיכומים מטעמו, ביקש המערער מבית המשפט המחוזי למנות לו סניגור מהסנגוריה הציבורית. במצב דברים זה, ברי כי היה על בית המשפט להיעתר לבקשת המערער, ולמנות לו סניגור מהסנגוריה הציבורית, חלף מתן פסק דין בעניינו בהיעדר סיכומים".

- **קבלת ערעורי הגנה בשל טענות שיקומיות -** חלק מן הערעורים המוגשים על ידי הסניגוריה הציבורית לבית המשפט העליון עוסקים בעניינם של נאשמים אשר עברו הליך שיקומי ממשי, וחרף כך נגזרו עליהם עונשי מאסר מאחורי סורג ובריח, אשר עלולים להסיג לאחור את כברת הדרך הטיפולית המשמעותית שעברו. בשנה החולפת, נרשמו מספר הצלחות בתיקים אלו. בחלק מן המקרים, התערב בית המשפט העליון בהחלטת בית המשפט המחוזי לשלוח נאשם למאסר מאחורי סורג ובריח, והורה על המרת העונש לעבודות שירות - ע"פ 9162/23 **פלוני (קטין) ואח' נ' מדינת ישראל** (החלטה מיום 3.6.2025; ייצוג על ידי עו"ד מאריה מזאוי-מרשי); ע"פ 3835/24 **רוימי נ' מדינת ישראל** (החלטה מיום 27.4.2025; ייצוג על ידי עו"ד מוטי לוי); עפ"ג 31133-03-25 **פלוני נ' מדינת ישראל** (החלטה מיום 17.11.2025; ייצוג על ידי עו"ד אורי דייגי); עפ"ג 19884-12-24 **בוקובזה נ' מדינת ישראל** (החלטה מיום 2.9.2025; ייצוג על ידי עו"ד אלין שקאף); ע"פ 16350-08-24 **פלוני (קטין) נ' מדינת ישראל** (החלטה מיום 20.3.2025; ייצוג על ידי עוה"ד תאמר אסדי ואורית לוזון). במקרים אחרים, בהם בית המשפט המחוזי אמנם סטה ממתחם העונש ההולם והסתפק בעונש של עבודות שירות לאור ההליך השיקומי, הורה בית המשפט העליון על ביטול עונש עבודות השירות והמרתו בשעות לתועלת הציבור, מחשש שעונש של עבודות שירות (שאינו מאפשר, ככלל, המשך הליך שיקומי אינטנסיבי) יפגע בהליך השיקום - ע"פ 2946/23 **אפרים נ' מדינת ישראל** (החלטה מיום 27.07.2025; ייצוג ע"י עו"ד מירב מזרחי); עפ"ג 69808-11-24 **שומנוב נ' מדינת ישראל** (החלטה מיום 17.9.2025; ייצוג על ידי עו"ד הילה טל); ע"פ 26963-01-25 **ז'וז'ונשוילי נ' מדינת ישראל** (החלטה מיום 29.9.2025; ייצוג על ידי עו"ד דמיטרי דוגמן).

עבודת הסניגוריה הציבורית עם מומחים

במסגרת ייצוג לקוחותיה, נעזרת הסניגוריה הציבורית במומחים ממגוון תחומים מקצועיים, אשר מסייעים לה להעניק להם ייצוג איכותי והולם. בשנת 2024 דיווחנו על תחילתו של תהליך תכלול וארגון מחדש של תחום המומחים בסניגוריה. מטרת המהלך היא להתמודד עם האתגרים המרכזיים בתחום, ובהם קשיי גיוס ואיתור מומחים מתאימים, הבטחת תגמול הולם, וניהול מיטבי ואחיד של פעילות המחוזות בתחום.[73]

תוצר משמעותי של תהליך הארגון מחדש בתחום המומחים בשנת 2025 הוא קיום ישיבות ארציות ומחוזיות לשם זיהוי מגמות וצרכים באופן מתאים לכל תחום מקצועי. במסגרת ישיבות אלה ניתן דגש מיוחד לעבודה עם נתונים, לצורך בחינת היקף ואופי השימוש במומחים ולעידוד שימוש מושכל ומבוקר בהם. כך, בין היתר, התקיימו בשנה החולפת ישיבות הערכת מומחים בתחום השיקום, הפסיכיאטריה ועברייני המין. כמו כן, התקיימה ישיבת פורום השיקום בנושא מומחים, שבמסגרתה גובשו אמות מידה להפניית תיקים למומחים חיצוניים,. בנוסף, הוקם פורום אחראי הוצאות הגנה שמטרתו לספק מענה מדויק להיבטים הטכניים הכרוכים בעבודה עם מומחים.

במהלך שנת 2025 טיפלה הסניגוריה הציבורית ב-1099 בקשות למומחים, אשר טיפול ב-722 מתוכן הסתיים ואושר לתשלום. כן הרחיבה הסניגוריה את מאגר המומחים ב-15 מומחים חדשים, כך שכיום עומד מאגר המומחים על 258 מומחים חיצוניים. יחד עם זאת, חשוב להדגיש כי קיים מחסור וקושי בגיוס מומחים מתחום הפסיכיאטריה, בהינתן כי מרביתם הנם עובדי מדינה המנועים מלתת ייעוץ לסניגוריה, וכן מטעמים נוספים כגון שכר הטרחה המשולם, הצורך בבחינת לקוחות בבתי מעצר, וגידול משמעותי בהיקף התיקים המופנים לייעוץ מאז אירועי השביעי באוקטובר.

היחידה הפורנזית דיגיטלית:

במהלך שנת 2024 הוקמה היחידה הפורנזית-דיגיטלית בסניגוריה הציבורית, אשר מאפשרת לסניגורים בצוות הפנימי והחיצוני להתמודד בצורה טובה ומקצועית יותר עם אתגרי המדע, הטכנולוגיה והרפואה המתעדכנים ומשתנים באופן תדיר. בשנת 2025 קלטה הסניגוריה לשורותיה יועצת פורנזית פנימית - ד"ר אווה למן. ד"ר למן היא מומחית בעלת ניסיון מעשי ומחקרי עשיר בביולוגיה מולקולרית וגנטיקה, אשר מעניקה ייעוץ מקצועי לסניגורים בתיקים המעוררים שאלות בתחומים פורנזיים מגוונים כגון דנ"א, טוקסיקולגיה, סמים, פרמקולוגיה, השוואות סימנים ועוד.

במהלך שנת 2025 העניקה ד"ר למן ייעוץ מקצועי ב-38 תיקים. כך, למשל: בתפ"ח 1010-10-24 (מחוזי מרכז), **מדינת ישראל נ' מרים אבו סעדה** (ייצוג ע"י עוה"ד פאדי חמדאן), מחקר שערכה ד"ר למן בנושא גז הקצפות והשפעותיו האפשריות תרם לתיקון כתב האישום מעבירת המתה באדישות לעבירת המתה בקלות דעת; בת"פ 65019-01-24 (שלום טבריה), **מדינת ישראל נ' מוחמד חמוד** (ייצוג ע"י עוה"ד איאד עזאם), הוגש כתב אישום בגין החזקת סמים בכלא מסוג אוקסיקודון, אולם בחינת התיק הרפואי על ידי ד"ר למן העלתה כי הנאשם צרך בתקופה הרלוונטית תרופה מסוג Percoset המכילה אוקסיקודון, ובעקבות זאת חזרה בה התביעה מכתב האישום; וכן בת"פ 53308-06-25 (שלום ראשון לציון), **מדינת ישראל נ' יוסף מוטאדה** (ייצוג ע"י עוה"ד איזבל פוקס), ייעוץ משותף של ד"ר למן ושל מומחה לשיפור איכות תמונה, מר אלעד אבוהב, העלה ספק בגרסת המתלונן בתיק

73. ראו: **הסניגוריה הציבורית דוח פעילות שנתי לשנת 2024**, בעמ' 49-51 (2025).

תקיפה, שלפיה הותקף באמצעות טייזר. בחינת הכלי, תיעוד החבלות, סרטון האירוע והספרות המקצועית הצביעה על כך שמדובר בשימוש בשוקר, אשר לא סביר כי גרם לסימני החבלה הנטענים. בעקבות ממצאים אלה חזרה בה התביעה מכתב האישום.

בנוסף, הרחיבה היחידה את פעילות המעבדה הפורנזית-דיגיטלית, המאפשרת לנאשמים לפרוק ולנתח טלפונים ניידים שבבעלותם באמצעות תוכנות חברת סלברייט, זאת בסיוע מומחים חיצוניים בתחום.[74] כך, למשל, במהלך השנה החולפת נעשה שימוש בשירותי המעבדה במספר תיקים: בת"פ (מחוזי ת"א) 18567-12-24, **מדינת ישראל נ' תמיר ניסים** (ייצוג ע"י עוה"ד רותם סרי), הושג הסדר מקל בתיק נשיאת נשק, בעקבות בדיקת המעבדה וחוות דעתו של המומחה מר דרור בוזגלו, אשר העלתה כי המאשימה עיינה בחומרים החורגים מההיתר שניתן בצו החיפוש; בתפ"ח (מחוזי תל אביב) 61692-10-24, **מדינת ישראל נ' בנימין וייס** (ייצוג ע"י עוה"ד אלעד רט ונעם ברקוביץ'), פריקת מחשב על ידי המעבדה העלתה כי נפלה טעות בעיבוד נתוני הפריקה על ידי שירות הביטחון הכללי, דבר שהוביל לתיקון משמעותי של כתב האישום ולהעברתו ממותב הרכב לדן יחיד; וכן בת"פ 42055-09-24 (שלום לנוער ב"ש), **מדינת ישראל נ' פלוני** (ייצוג ע"י עוה"ד אורי דייגי), בתיק הונאה בכרטיסי חיוב חזרה בה המאשימה מכתב האישום, בין היתר בעקבות טענות בדבר הודאת שווא של קטין, אשר נתמכו בממצאים שעלו מבדיקת הטלפון הנייד במעבדה. בנוסף, חוות דעת של מומחה לזיהוי קול לא מצאה התאמה בין קולו של הקטין לבין קול הדובר בשיחה עם אחד מבתי העסק.

לצד מעורבות היחידה הפורנזית-דיגיטלית בתיקים, הפיצה היחידה במהלך שנת 2025 מספר ניירות עמדה מדעיים ומדריכים בנושאים טכנולוגיים, במטרה לעודד את הסניגורים לטעון טענות משפטיות כלפי שיטות וראיות בתחומי המדע והטכנולוגיה, ככל שמתעורר חשש להטעיית בתי המשפט ולפגיעה בזכויות חשודים ונאשמים. בין היתר, הופץ נייר עמדה על סם הקטמין ומדיניות הענישה הנוהגת והראויה כלפיו; מדריך על מערכת עין הנץ המשמשת לזיהוי לוחיות רישוי; וכן מדריך בנושא חיפוש יזום בטלפונים ומחשבים שתכליתו מימוש זכויות חשודים ונאשמים באיתור ראיות מסייעות ואף מזכות, באמצעות כלי פורנזיקה דיגיטלית.

עוד קיימה היחידה לראשונה קורס פורנזיקה דיגיטלית למשפטנים בן חמישה ימים, יחד עם המכון להכשרה משפטית ויחידת הסייבר בפרקליטות המדינה. תכני הקורס הועברו על ידי חוקר פורנזי דיגיטלי מיומן (מר משה גולדפדר), וכן על ידי נציגי פרקליטות סייבר, ייעוץ וחקיקה והסניגוריה הציבורית, והשתתפו בו 36 נציגים מהסניגוריה הציבורית ומיחידות הפרקליטות. יחד התוועדו משתתפי הקורס לכלי הפורנזיקה הדיגיטלית המשמשים את רשויות האכיפה על מגוון יכולותיהם הטכנולוגיות, ודנו באתגרים הטכנולוגיים והמשפטיים העולים מהשימוש בהם על ידי התביעה וההגנה. **גם בשנה החולפת נערכו סדנאות בנושא DNA לחברי הצוות הפנימי בסניגוריה,** במטרה להכיר לעורכי הדין את האתגרים המדעיים והמשפטיים החדשים בתחום זה, הנובעים מן המעבר מפענוח פרופילים יחידים של דנ"א, לניתוח תערובות דנ"א באמצעות תוכנות לניתוח גנוטיפ הסתברותי. במסגרת הסדנאות, קיבלו עורכי הדין הסברים תיאורטיים לצד כלים פרקטיים להתמודדות עם אתגרים אלו, שנאספו מתוך תיקי סניגוריה מתנהלים.

74. נציין כי שיטת עבודה זו מהווה נכון להיום פתרון זמני המאפשר מענה חלקי בלבד, כאשר בעתיד יאויש תקן לחוקר פורנזי דיגיטלי בצוות הפנימי של הסניגוריה.

היחידה אף לקחה חלק בהשתלמות שופטים בתחום הטכנולוגיה, בהליכי חקיקה בתחום זה, קיימה הרצאות במחוזות השונים על חשיבות המעבר להגנה דיגיטלית יוזמת, ולקחה חלק בייצוג בתיקים המעלים סוגיות עקרוניות בתחום המדע והטכנולוגיה.[75]

מחוז מרכז מזניק את הפורנזיקה

בשנה האחרונה מחוז מרכז שם דגש מיוחד על אופן ההתמודדות המשפטית עם ראיות פורנזיות במהלך ניהולו של תיק. ראיות פורנזיות כגון: דנ"א, טביעות אצבע, תוצרי איכון, נתיחת גופה, בדיקות 'חיים', תוצרי בדיקת זירה (הצתות, נשק, ועוד) הפכו למוקד וליעד מרכזי בעשייה המחוזית, מתוך מטרה להגביר את הידע המקצועי בתחומים השונים ולתרגמו לכדי טענות משפטיות אפקטיביות.

כדי להרחיב את הידע הפורנזי בתחומי הידע השונים ולהעמיקו, ערך המחוז השתלמויות מקצועיות, ייעץ וליווה את הסניגורים בסוגיות רלוונטיות והעסיק מומחים מתחומי ידע שונים. אחת המשימות שנגזרה מיעד זה, היא הפצת דפי מידע מקצועי מרוכז בתחומי ידע שונים - תחת הכותרת **"פורנזינוק"**. דפי המידע התמציתיים התמקדו בנושאים משפטיים, פרקטיים ושימושיים ולצידם פסיקה תומכת. בדרך זו הופץ מידע עדכני רלוונטי, באופן מהיר, נגיש ועדכני. במהלך השנה החולפת הופצו שבעה דפי מידע, בנושאים הבאים:

העברה משנית של דנ"א - טענה אשר ביכולתה "ליטול את העוקץ" מראיית הדנ"א, שכן היא מעניקה הסבר חלופי להימצאותה בזירה, באמצעות גורם ביניים מתווך (אדם או חפץ) אשר הוא זה שהעבירו לזירה.

זיהוי מקור הדנ"א באמצעות תהליך מתילציה - דף המידע פרט אודות האפשרות לבצע בדיקה מדעית שתעניק תשובה ודאית באשר למקור הדנ"א (עור, דם, רוק, זרע וכדו'), אשר תשליך על האפשרות לטעון לתרחיש אלטרנטיבי להימצאותה של ראיית הדנ"א בזירה.

משקלן של ראיות דנ"א וטביעות אצבע אשר נתפסו על גבי חפץ נייד - דף המידע סקר פסיקה ענפה של בתי המשפט אשר קיבלה טענות הגנה הנוגעות להימצאות דנ"א על חפצים ניידים.

המשקל של ראיית איכון בהעדר חוות דעת מהנדס - דף המידע התייחס להתנהלות התביעה, אשר נמנעת מלהגיש חוות דעת מהנדס כחלק מראיית איכון; והדגיש את הפסיקה בנושא לפיה, לא ניתן להסיק מפלט האיכונים לבדו, ללא חוות דעת מהנדס, כל מסקנה ממשית אודות מיקום הנאשם במועד ביצוע השיחה.

תובנות מחקירה נגדית של מומחה הצתות - דף המידע אסף תובנות שעלו מחקירה נגדית שנערכה לאחרונה למומחה הצתות, תוך הדגשת הקושי להוכיח באופן ברור שמקורה של דליקה הוא בהצתה מכוונת ולא בתרחיש חלופי אחר.

תיקי נשק המבוססים על סרטונים או תמונות בלבד - הגשת כתבי אישום בעבירות נשק על בסיס תמונה או סרטון שבהם נצפה הנאשם אוחז בנשק ומבלי שכלי הנשק עצמו נתפס, הפכה לתופעה רווחת. דף המידע סקר פסיקה מנחה, והדגיש את תנאי הסף להתבססות על סרטון או תמונה.

75. ע"פ 5706/24 **מוחמד תאג' נ' מדינת ישראל** (החלטה מיום 17.8.2025; ייצוג ע"י עוה"ד לילך מאיר-וולף ואבי כהן), בו התקבלה טענה עקרונית שלנו להיעדר יכולת לקבוע קביעות מסוג "זה הכלי" בהשוואת סימני כלים, בהיעדר מסד נתונים מספק.

טביעות אצבע - דף המידע סקר את העמדה המסורתית של מומחי מז"פ, אשר רואים בתחום של השוואה בין טביעות אצבעות כמעין "מדע מדויק", והמחיש כיצד עמדה זו אינה עולה בקנה אחד עם הספרות המחקרית בנושא.

לצד ההפצה של דפי המידע, פנה המחוז באופן יזום אל הסניגורים החיצוניים, במטרה לעודד ולהגביר העלאתן של טענות הגנה יצירתיות הנוגעות לראיות פורנזיות, תוך שימוש במומחים. כך, בעוד שבשנת 2024 נעשה שימוש **ב-21 מומחים בתחום הפורנזי והדיגיטלי במחוז, הרי שבשנת 2025 השימוש עמד על 61 הזמנות למומחים.**

הגברת המודעות והעמקת הידע בתחום הפורנזי, לצד ההסתייעות במומחים במקרים המתאימים, אף הובילה להצלחות רבות בבתי המשפט. בת"פ (ראשל"צ) 9149-05-23 **מדינת ישראל נ' עידן אבורמד** (ייצוג ע"י עוד אבי אלפסי וברוך זכאי) זוכה הנאשם מעבירה של החזקת תחמושת בדמות כדורים חסרי קליע. **בית המשפט קבע כי התביעה לא הוכיחה את שני התנאים הקבועים בחוק - "נפיצותם" של הכדורים ויכולתם להמית אדם או להזיק לו.** תחת זאת, בית המשפט הרשיע אותו בעבירה קלה יותר של החזקת צעצוע מסוכן. בת"פ (נתניה) 1246-11-24 **מדינת ישראל נ' קיאד אבו רידה** (ייצוג ע"י עוד עלא תלאווי ואמל יחיא) גובש הסדר טיעון מקל במיוחד בעבירות רכוש **לאחר שהסניגורים הציגו נתון אשר שמט את הקרקע מתחת לראיית האיכון.** בת"פ (מחוזי מרכז) 28199-10-24 **מדינת ישראל נ' איובוב** (ייצוג ע"י עוד איתי בן נון) גובש הסדר טיעון שכלל המרה של עבירת ההצתה לעבירה של גרימת שריפה ברשלנות, **בעקבות חקירת מומחה להצתות וביסוס הטענה לפיה לא ניתן לשלול תרחיש אלטרנטיבי לפיו השריפה לא נגרמה בשל הצתה מכוונת.** בת"פ (מחוזי מרכז) 64297-05-24 **מדינת ישראל נ' אשר טננבאום** (ייצוג ע"י עו"ד עמית פרנטי) הומרה עבירה של חבלה בכוונה מחמירה לעבירת תקיפת קטין, **לאחר התייעצות עם רופא רדיולוג מטעם ההגנה, שהצליח לעורר ספק בשאלה האם אכן נגרמה למתלונן בצקת מוחית כפי שנטען.** בת"פ (כפ"ס) 9446-07-25 **מדינת ישראל נ' אבו סאלם** (ייצוג ע"י עו"ד מואנס יונס וברוך זכאי) **חקירת מומחה טביעות אצבע ובקשה לקבלת נהלי מז"פ בנושא,** הובילו לגיבוש הסדר טיעון מקל בעבירת התפרצות לדירה עם עבירות נלוות נוספות. בת"פ (מחוזי מרכז) 14671-12-24 **מדינת ישראל נ' יהודה גטה** (ייצוג ע"י עו"ד יזהר קונפורטי ולילך מאיר-וולף) גובש הסדר טיעון מקל **בעקבות העלאת טענות הגנה הנוגעות למעמדה של תערובת דנ"א המורכבת משלושה תורמים.** בת"פ (כפ"ס) 13019-12-24 **מדינת ישראל נ' מכלוף** (ייצוג ע"י עו"ד אבי תגאייה) הסדר טיעון מקל גובש **בעקבות שיפור איכות של סרטון במעבדת קול ותמונה** אשר הוכיח את טענת ההגנה בנוגע לאופן התרחשות האירועים.

ייצוג בני נוער

בשנת 2025 ייצגה הסניגוריה הציבורית ב-13,077 הליכים של בני נוער, המהווים כ-10.46% מכלל ההליכים בהם ייצגה הסניגוריה הציבורית בשנה זו.[76] סניגורי הנוער פועלים ככל הניתן לצמצום הנזק העלול להיגרם לקטין מההליך המשפטי המתנהל נגדו, על שלביו השונים. להלן תוצג חלק מפעילות מחלקות הנוער בסניגוריה בשנה החולפת.

76. לרבות הליכים בבתי המשפט השונים לנוער, ועדות שחרורים, בתי משפט לתעבורה וכן הליכים בפני ועדות פסיכיאטריות, במשטרה או בפרקליטות.

הליכי מעצר - מניעת נזקי המעצר ופגיעה בחירות

בהתאם לחוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), תשל"א-1971, מעצרם של קטינים מהווה אמצעי אחרון שיש לנקוט בו, רק כאשר לא ניתן להשיג את מטרתו בדרך שפגיעתה בחירות הקטין פחותה, ולפרק הזמן הקצר ביותר.

ב-59.51% מהתיקים בהם ייצגה הסניגוריה הציבורית קטינים במעצר לצרכי חקירה במהלך שנת 2025, ניתנה על ידי בית המשפט החלטת שחרור.

בשנה זו הגישו סניגורי הנוער עררים על מעצרם של קטינים בכ-12% מסך החלטות המעצר בהליכי מעצר לצרכי חקיקה בהן ייצגה הסניגוריה הציבורית, 24% מעררים אלו התקבלו בבית המשפט המחוזי. כמו כן הוגשו עררים על מעצרם עד תום ההליכים של קטינים בכ-7% מתוך כלל החלטות המעצר עד תום ההליכים בבית משפט השלום לנוער, מתוכם התקבלו על ידי בית המשפט המחוזי 42%.[77]

בחלק מהעררים, וכן בשאר הליכי המעצר הוצפו גם השנה מקרים בהם הופרו זכויות קטינים במהלך החקירה, כשבמקרים אחדים בתי המשפט הורו על שחרור הקטינים ממעצר מסיבה זו. כך, במ"י (נוער פתח תקווה) 21446-11-25 מדינת ישראל נ' פלוני (החלטה מיום 9.11.25; ייצוג על ידי עוה"ד עמית פרנטי, אנה שכטמן וקירה קרביץ) הורה בית המשפט על שחרורם המיידי של 3 קטינים שנעצרו בחשד לביצוע עבירות הסגת גבול, התפרצות והחזקת סמים לצריכה עצמית. בהחלטה פורטו פגמים בהתנהלות המשטרה: הנערים נחקרו ללא נוכחות ההורים לאחר שהשוטרים ניסו לאתרם פעם אחת באמצעות שיחת טלפון אחת, החקירה בוצעה על-ידי חוקר שאינו חוקר נוער, החקירה התבצעה בשעות בשעה מאוחרת מאוד בלילה, ללא נימוק של ממשי, ואחד החשודים אף ציין כי הוא דיבר מתוך שינה עם הסניגור והוא לא זוכר את תוכן השיחה. בית המשפט מדגיש את גילם הצעיר של הנערים:

"מצאתי לציין, כי הם כולם נראים ילדים של ממש. אחד מהם יושב על ספסל הנאשמים מבלי שיש לו בכלל יכולת להגיע לרצפה... מדובר במקרה מובהק בו היה מקום לבחון את שחרורם של החשודים בתחנה, מבלי להלינם לילה שלם במעצר ומבלי להביאם לבית המשפט".[78]

77. זאת לעומת 6% הגשות עררים על החלטות מעצר ימים בבגירים (מתוכן 24% התקבלו בבית המשפט המחוזי) וכן 2% הגשות ערר כנגד החלטות על מעצר עד תום ההליכים בבגירים (מתוכן התקבלו 25% עררים בבית המשפט המחוזי).

78. ראו למשל עוד שחרורים בגלל הפרות זכויות בחקירת קטינים: במ"י (נוער נצרת) 64494-01-25 מ"י נ. פלוני (החלטה מיום 26.1.25, ייצוג עו"ד יוסף חאזם) הקטין נחקר בשעת לילה, ללא נוכחות הורה והוא חתם על טופס ויתור הכתוב בעברית, בעוד שהוא לא קורא עברית; עמ"י (מחוזי באר שבע) 54550-02-25 מ"י נ. פלוני (החלטה מיום 20.2.25; ייצוג ע"י עו"ד אקרם חסונה) אי קיומה של החלטה לאפשר לקטין לעיין בטלפון שלו ולהודיע למשפחתו על מעצרו; ע"ק (שלום ירושלים) 9825-06-25 פלוני נ' מ"י (החלטה מיום 4.6.25, ייצוג ע"י עו"ד מוסטפא יחיא) בו ניתנה החלטת קצין על המשך מעצרו של קטין מתחת לגיל 13 ללא סמכות בחוק ; מ"י (נוער חדרה) 59054-06-25 מדינת ישראל נ.פלוני (החלטה מיום 25.6.25; ייצוג ע"י עו"ד אביב חוזה) בו גם הוטל פיצוי על משטרת ישראל בעקבות מעצר הקטין ללא אסמכתא.

ביטול כתבי אישום בתיקי נוער

בשנת 2025 בוטלו 343 כתבי אישום בתיקי נוער בעקבות בקשות שונות שהוגשו על-ידי הסניגורים הציבוריים, שהם כ-12% מתוך סך התיקים הפליליים בהם ייצגה הסניגוריה בבתי המשפט לנוער בשנה זו. כ- 52% מכתבי האישום שבוטלו, נסגרו עקב הליך טיפולי חלופי שעבר הקטין.[79] שאר כתבי האישום בוטלו עקב טענות משפטיות שונות שהובילו לסגירת תיק כנגד הקטינים, חלקן אף בגין פגיעה בזכויותיהם. כך למשל בת"פ (נוער אילת) 81047-01-25 מדינת ישראל נ' פלוני (החלטה מיום 27.5.25; ייצוג על ידי עו"ד אייל לביא) ביטל בית המשפט את כתב האישום בשל טענת הגנה מן הצדק עקב אי קיום חובת היידוע והשימוע. מכתב השימוע נשלח אל הקטין, לו יוחסו עבירות של החזקת אגרופן שלא כדין, רק לאחר הגשתו בפועל של כתב האישום. בית המשפט קבע כי חובת היידוע וזכות השימוע תקפות שבעתיים בעניינם של קטינים, נוכח הרגישות הטמונה בהעמדה לדין של נאשם הנמצא בשלבים ראשונים של חייו, ונוכח קיומם של הליכים מוקדמים חלופיים להליך הפלילי שניתן להסתייע בהם במקרים מתאימים.[80]

אי הרשעה - מניעת תיוג והגשמת עקרון תקנת השבים

אי הרשעה ונקיטה בדרכי טיפול היא הדרך המועדפת לסיים תיק בבית משפט לנוער כאשר הפגיעה העתידית בקטין מצטמצמת לכדי רישום שככלל אינו פוגע בעתידו של הקטין ומביא לידי ביטוי את עקרון תקנת השבים המופיע בסעיף 1א לחוק הנוער.

בשנת 2025 57% מתיקי הנוער בייצוג הסניגוריה, בהם ניתן גמר דין לקטינים תושבי ישראל - הסתיימו באי הרשעה.[81]

גם השנה נתקלה הסניגוריה במקרים שבהם קטינים השוהים במסגרות חוץ-ביתיות נעצרו על-ידי המשטרה בעקבות התנהגויות חריגות במעון. לא פעם התברר כי המעצר נעשה לאחר שהמסגרת המטפלת הודיעה שאינה מעוניינת עוד בהמשך שהייתו של הקטין, בשל התנהלותו או בשל בריחות חוזרות ונשנות. במקרים אלה הבהירו הסניגורים לבתי המשפט כי מעצר אינו יכול לשמש חלופה לפתרון טיפולי, וכי האחריות מוטלת על המסגרת ועל גורמי הרווחה למצוא עבור הקטין מענה מתאים - כזה שיאפשר את המשך שהייתו במסגרת ההולמת את צרכיו הטיפוליים. כך למשל במ"י (שלום חדרה) 78622-09-25 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 30.9.25; ייצוג על ידי עו"ד ליעד ידין) קטין כבן 14 הובא להארכת מעצר בחשד לביצוע עבירה של הפרת הוראה חוקית, לאחר שברח מספר פעמים ממעון בו הושם במסגרת הליכי נזקקות. בית משפט קיבל את עתירתו של הסניגור לשחרור הקטין, תוך שציין:

79. במחוז ירושלים בוטלו 89 כתבי אישום. במחוז תל אביב בוטלו 82 כתבי אישום. במחוז דרום בוטלו 59 כתבי אישום. במחוז חיפה בוטלו 42 כתבי אישום. במחוז מרכז בוטלו 39 כתבי אישום. במחוז צפון בוטלו 32 כתבי אישום.
80. זמן קצר לאחר מכן, ערך הסניגור שימוע שבעקבותיו הודיעה לו התביעה כי התיק ייסגר ולא יוגש כתב אישום מחודש נגד הקטין.
81. הנתון אינו כולל גמרי דין העוסקים בקטינים שהואשמו בעבירות לפי חוק הכניסה לשיראל.

"עיינתי בתיק החקירה. אין הצדקה להותירו במעצר. ברור שהמדינה צריכה למצוא לו מסגרת מתאימה, וכשאני אומר המדינה, אני מתכוון לרשויות הרווחה ולא למערכת הפלילית. אם המסגרת אליה נשלח בתיק הנזקקות אינה מתאימה, יש למצוא במסגרת תיק הנזקקות מסגרת אחרת אם קיימת. להשאירו במעצר כעת לא בא בחשבון. הדבר לא ישרת את צורכי החקירה ולא את טובתו של הקטין".[82]

במחוזות אשר בשטחם מצויים מספר רב של מסגרות חוץ ביתיות, המשיכו לעקוב גם השנה אחר כתבי אישום המוגשים כנגד קטינים השוהים במעונות, בעקבות התנהגותם בתוך המעונות. **במחוז חיפה טיפלו במהלך השנה ב-51 כתבי אישום בגין אירועים שהתרחשו במעונות,[83] ובמחוז מרכז טיפלו ב-33 כתבי אישום בגין אירועים במסגרות חוץ ביתיות.**[84] הסניגוריה פועלת ככל יכולתה על מנת לנסות ולמנוע כתבי אישום במקרים המתאימים, בעיקר כשמדובר בקטינים הנמצאים במסגרת עקב צו בתיק נזקקות.

במסגרת הפעילות המוסדית ביחס למעונות, ערכה מחלקת הנוער במחוז מרכז של הסניגוריה הציבורית מבצע מקיף לעידוד סניגורים לבקר את לקוחותיהם הקטינים השוהים במעונות. בעקבות מהלך זה כ-80% מהקטינים המיוצגים במחוז והמצויים במסגרות חוץ-ביתיות זכו לביקור של סניגוריהם. במקביל, וכחלק ממאמץ לחזק את ההיכרות ושיתוף הפעולה עם צוותי המעונות, קיימו מחלקות הנוער של הסניגוריה הציבורית במהלך שנת 2025 ביקורים יזומים במעונות ברחבי הארץ.[85]

הליכי שחרור ממאסר

הסניגוריה הציבורית מייצגת בוועדות השחרורים המיועדות לקטינים (בבית סוהר השרון ובבית סוהר מגידו), לקראת שחרורם של הקטינים ממאסר בפועל, כשהשחרור המותנה מאפשר לקצר את השהות המזיקה של הקטין בבית הסוהר, ולפתח את יכולתו של הקטין להשתלב חזרה בחברה הנורמטיבית לאחר תקופת מאסר. **בשנת 2025 ניתנו 133 החלטות בבקשות לשחרור מוקדם בעניינם של קטינים בהם ייצגה הסניגוריה הציבורית.[86] ב- 49% מהחלטות אלו קיבלה ועדת השחרורים את הבקשה והקטינים שוחררו על תנאי.**

רבים מהקטינים המיוצגים על ידי הסניגוריה הציבורית בהליכים אלו אינם תושבי ישראל והם כלואים בבתי הכלא בשל כניסה לא חוקית לישראל בליווי עבירות נוספות, וחלקם בשל עבירות המוגדרות כביטחוניות. במסגרת ייצוגם נחשפו הסניגורים השנה לקשיים משמעותיים שחוו קטינים אלה בעקבות הקשחת תנאי המאסר בתקופת המלחמה, וכן להיעדרן של תוכניות טיפוליות וחינוכיות מותאמות עבורם בתוך בתי הסוהר. במהלך השנה החולפת

82. וראו גם החלטות דומות בעמ"י (מחוזי חיפה) 69002-04-25 פלוני נ' מדינת ישראל (30.4.25; ייצוג על ידי עו"ד אירנה לוריה); מ"י (שלום פ"ת) 58279-02-25 מדינת ישראל נ' פלוני (החלטה מיום 23.2.25; ייצוג על ידי עו"ד אודי עמר) וגם מ"י (שלום קריות) 27674-11-25 מדינת ישראל נ' פלוני (החלטה מיום 11.11.25; ייצוג על ידי עו"ד מורן גרוס).
83. כש-65% מתוכם התרחשו בשתי מסגרות - מעון נירים ומעון גלעם.
84. כש-80% מתוכם נפתחו בגין אירועים בשתי מסגרות בלבד - בית הנער ופנימיית טוקאייר.
85. מעון צופיה (חיפה) מעון דארנא (דרום) מעון נווה חורש (תל אביב) מעון בית הדקל, חלופת פלח הרימון (מרכז). כן אירח פורום מנהלי מחלקות הנוער את אחראי ההשמה בחסות הנוער באחד מהמפגשים של הפורום בשנה זו לשיח פתוח, שאלות ועדכונים.
86. מתוך פניות שנפתחו בשנת 2025.

נרשמו מספר הישגים בהליכים שנוהלו בעתירות אסירים ובפני ועדות השחרורים, בעקבות פגיעות בזכויותיהם של קטינים המשתייכים לאוכלוסיות אלו.[87]

על מנת לבחון לעומקם את תנאי המאסר של אוכלוסייה פגיעה זו, ערכה השנה הסניגוריה הציבורית ביקורים רשמיים שיוחדו למתקני המאסר בהם שוהים קטינים אלו. ביקור באגף 5 בכלא רימונים, שהוסב השנה לאגף בו כלואים כל הקטינים השב"ח, וכן שני ביקור רשמיים באגפי הקטינים בכלא מגידו בהם כלואים קטינים שמוגדרים כביטחוניים, לביקור זה התווסף לאחר מספר חודשים ביקור משלים נוסף לבחינת שיפור התנאים ומצבם הרפואי של הקטינים. מעבר לכך, בוצע ביקור רשמי נוסף במתחם אופק שבכלא רימונים, כפי שמקפידה מחלקת הנוער של הסניגוריה הציבורית לערוך מידי שנה.

שיתוף פעולה בין-ארגוני - ממשקי עבודה עם גורמי חוץ

במהלך השנים ממשיכות מחלקות הנוער בסניגוריה הציבורית לפעול להכרות ויצירת קשרי עבודה עם גורמים שונים העוסקים בנוער עובר חוק. זאת מעבר למפגשי עבודה שוטפים עם שותפינו בהליך הפלילי- מחלקות תביעות נוער במחוזות השונים, שירות המבחן לנוער, פרקליטות ושופטי נוער. נציגי מחלקות הנוער במחוזות השונים ערכו השנה ביקורים ומפגשי הכרות עם גופים שונים המטפלים בנוער עובר חוק כגון: ביקור בעמותת על"ם, ליווי פעילות של ניידת רחוב במחוז מרכז, התנדבות באוהל זכויות הקטינים העירוני במחוז ירושלים, ביקור בבית חם של עמותת גשר במחוז ת"א, ביקור במסגרת מית"ר שבמזרח ירושלים, מפגש עם קידום נוער בירושלים, ביקור בבית שוש"ן רש"א בת"א, ועוד. מעבר לכך, נערכו פעילויות חשובות של העמקת ההכרות עם גורמי חוץ לסניגורים המייצגים במחוזות השונים.[88]

גיוס נערים עוברי חוק

בשנה החולפת ניתן במחלקות הנוער של הסניגוריה הציבורית דגש מיוחד על חיזוק קשרי העבודה עם גורמים המתמחים בהסרת חסמים לגיוסם של בני נוער עוברי חוק לשירות צבאי, ועל פיתוח דרכי שיתוף פעולה עמם. זאת מתוך תפיסה כי שירות צבאי עשוי לשמש נקודת מפנה חיובית ומשמעותית בחייהם של צעירים אלה. בחודש מאי 2025 נערכה השתלמות מקוונת בנושא גיוס עוברי חוק לצה"ל. במסגרת זו, התקיים שיח עם אנשי מפתח העוסקים בתחום גיוס עוברי חוק, בהם סגנית מפקדת מיטב, נציגת תכנית ית"ד ממשרד הרווחה, מפקדת חוליית מלש"בים במשטרת ישראל, ומנהל מכינת ניצו"ץ. כן ערכו מחוזות הסניגוריה ביקורים במכינות קדם צבאיות המיועדות לנוער עובר חוק.[89]

---

87. למשל: ושר"ן (מגידו) 59821-10-24 **פלוני (אסיר) נ' מדינת ישראל** (החלטה מיום 6.1.25; ייצוג על ידי עו"ד מוחמד עומרי); ושר"ן (מגידו) 17954-06-25 **פלוני (אסיר) נ' מדינת ישראל** (החלטה מיום 11.8.25; ייצוג על ידי עו"ד מונא אבו אליונס); עת"א (מחוזי מרכז-לוד) 57815-12-24 **פלוני נ' שרות בתי הסוהר ואח'** (החלטה מיום 18.3.25), עת"א (מחוזי מרכז-לוד) 29955-02-25 **פלוני נ' שרות בתי הסוהר ואח'** (החלטה מיום 1.4.25), עת"א (מחוזי מרכז-לוד) 80830-01-25 **פלוני ואח' נ' שירות בתי הסוהר ואח'** (החלטה מיום 7.9.25) כולם בייצוג על ידי עו"ד מג'ד בדר.

88. כך למשל מחלקת הנוער במחוז מרכז קיימה מפגש עם הסיוע המשפטי; מחלקת הנוער במחוז ירושלים ערכו מפגש הכרות בשיתוף לשכת עורכי הדין בהוסטל "החוט המשולש"; במחוזות חיפה ודרום ערכו ביקורי היכרות במתחם אופק, בית הסוהר המיועד לנוער; במחוז צפון ערכה מחלקת הנוער השתלמות מקיפה בשיתוף עם לשכת עורכי הדין.

89. ביקור במכינת מגדלור, ומכינה ישראלית לבנות (ירושלים), במכינת הזדמנות לשנות (מחוז דרום). במחוז תל אביב נערך כינוס של סניגורים מייצגי נוער בו נכחה סגנית מפקדת לשכת הגיוס בתל השומר ומנהל מכינת מגדלור.

ההכרות המעמיקה והשיח עם כלל הגורמים הרלוונטיים, במיוחד בעת מלחמה, סייעו להסרת חסמים והובילו לגיוסם לצה"ל או לכניסתם למכינות קדם צבאיות של לקוחות הסניגוריה. כך, בת"פ (חיפה) 33585-04-25 מדינת ישראל נ' פלוני (החלטה מיום 21.7.25; ייצוג על ידי עו"ד אביב חוזה)

קטין שנעצר במהלך ניהול משפטו בגין עבירות תקיפה השתתף, בעת שהותו במעצר, ביום גיבוש למכינה קדם צבאית. בהמשך, בגזר הדין שניתן בעניינו, אימץ בית המשפט גישה שיקומית וגזר עליו, בניגוד לעמדת המאשימה, עונש מאסר בפועל של שלושה חודשים, תוך הפעלת מאסר מותנה בחופף. החלטה זו נועדה לאפשר את שחרורו מהמאסר לפני מועד פתיחת השנה במכינה שאליה התקבל, כדי לאפשר לו להשתלב בה ולהתגייס לשירות צבאי כפי שביקש, ולפתוח דף חדש בחייו.

בת"פ (אשקלון) 31425-04-23 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 10.11.25; ייצוג על ידי עו"ד יוסי דגה) קטין שהואשם בעבירות רכוש ותקיפה שולב במהלך ניהול התיק במכינה קדם צבאית והשתלב בה היטב. באופן חריג, הצליח הנאשם להתגייס לצה"ל תוך כדי ההליך הפלילי, המשיך להצטיין בשירות קרבי ואף יצא לקורס מכ"ים. במסגרת גזר הדין הורה בית המשפט על נקיטת אמצעי טיפול כלפי הנאשם בדמות התחייבות ופיצוי למתלונן. כן שיבח בית המשפט את הנאשם על הדרך שעבר והודה לכל השותפים לה:

"מעשיך היו חמורים, קשים, אלימים וראויים לכל גינוי. היית ראוי לעונש חמור שיבהיר לך עד כמה מעשייך היו נפשעים. מעשיך היום ראויים, מודל לחיקוי, לגאווה, ובעיקר להוקרה על המוטיבציה, המסירות, תחושת השליחות, מסירות הנפש למען האידיאלים שעליהם חונכת..."[90]

תכנית הסברה לקטינים בחברה הערבית

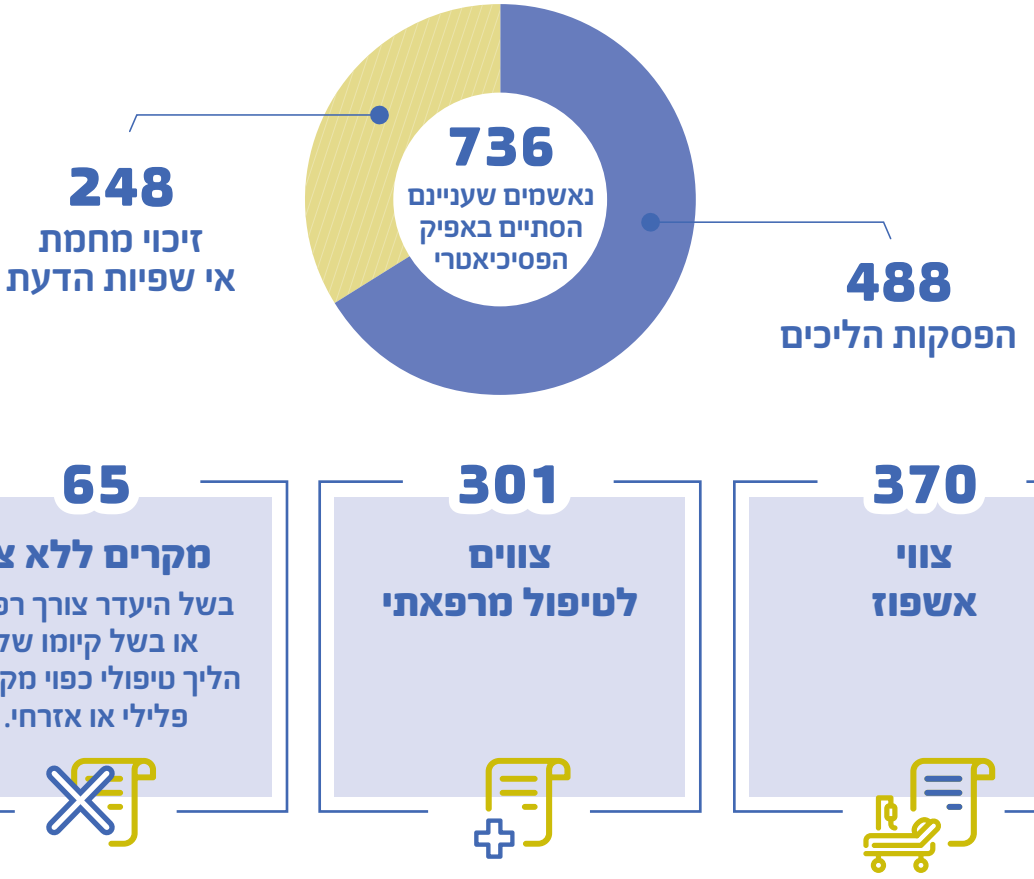
גם השנה, כחלק מפעילותה הקהילתית והחינוכית למניעת עבריינות, המשיכה הסניגוריה הציבורית להפעיל את תוכנית ההסברה לבני נוער בבתי הספר הערביים ברחבי הארץ, בשיתוף עם האגף לחינוך ערבי במשרד החינוך. התוכנית מהווה ציר חשוב בהעלאת המודעות לזכויות וחובות הקטין בהליך הפלילי ומניעת עבריינות, ומועברת בהתנדבות על ידי סניגורים ציבוריים מייצגי נוער דוברי השפה הערבית. **בשנת 2025 הועברו שיעורים ב-52 חטיבות בינים על ידי 40 סניגורים ציבוריים דוברי ערבית.** מהמשובים שמילאו הצוותים החינוכיים עולה שביעות רצון משמעותית מהתוכנית.

90. כן ראו ת"פ (נוער ת"א) 47-10-23 1 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 5.11.25; ייצוג על ידי עו"ד יוסי פרידמן) שגם עליו הוטלו דרכי טיפול בהסכמה עקב השתלבותו במכינת "הזדמנות לשנות".

בחלק מהמחוזות הועברו שיעורים גם בבתי ספר שאינם מהחברה הערבית, בעיקר באזורים שבהם ניכרו השפעות המלחמה על התנהלותם של בני הנוער. כך למשל, במחוזות צפון, חיפה ודרום, אשר היו שותפים מרכזיים בפרויקט החינוכי שיזם נשיא בית המשפט המחוזי באר שבע, השופט בני שגיא ז"ל.

ייצוג לקוחות עם מוגבלויות שכליות ונפשיות

בשנת 2025 ייצגה הסניגוריה הציבורית 736[91] נאשמים עם מוגבלות נפשית או שכלית שהוגש נגדם כתב אישום ועניינם הסתיים באפיק הפסיכיאטרי כמפורט להלן:

במסגרת זו, מקדמת הסניגוריה הציבורית טענות משפטיות אשר נועדו להתאים את ההליך הפלילי לשפיטתם של אנשים עם מוגבלות, תוך מתן דגש על שיקום במסגרת הקהילה. בשנה שחלפה קודמו טענות משפטיות מגוונות, וביניהן: **טענות להעדפת שחרור אדם חולה תחת החזקתו במעצר, בשל מצבו הנפשי;[92] לביטול אישום, עיכוב הליכים או הסטה להסדר מותנה;[93] להעדפת צו לטיפול מרפאתי בקהילה על פני צו לאשפוז**

---

91. יובהר כי הסניגוריה הציבורית מייצגת בשנה אלפי אנשים עם מוגבלות בהליכים פליליים, והנתונים האמורים מתייחסים רק לאלה שעניינם הסתיים בהפסקת הליכים או בזיכוי מחמת אי שפיות הדעת.
92. מ"י (שלום ראשל"צ) 46641-11-25 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 18.11.25; ייצוג ע"י עו"ד נעמי כהן); מ"ת (שלום אשקלון) 75750-03-25 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 6.4.25; ייצוג ע"י עו"ד דימה דוגמן); עמ"ת (מחוזי תל אביב) 21180-03-25 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 11.3.25; ייצוג ע"י עו"ד זהר משה); מ"ת (מחוזי חיפה) 24040-05-25 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 12.5.25; ייצוג ע"י עו"ד אולג פרגין).
93. ת"פ (שלום כפר סבא) 12832-01-23 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 13.11.25; ייצוג ע"י עו"ד מירי כהן); ת"פ (שלום תל אביב) 48171-02-24 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 18.12.25; ייצוג ע"י עו"ד אדוה אלאב).

כפוי בבית חולים;[94] לעמידה בדרישת הראיות לכאורה לביצוע העבירה, כתנאי להשתת צו לטיפול כפוי;[95] לקיצור התקופה המרבית לטיפול כפוי כדי להתאימה לחומרת העבירה בנסיבות ביצועה;[96] ולהסטתם של הליכים פליליים להליכים "אזרחיים" באופיים, שפגיעתם באדם עם המוגבלות פחותה.[97] במקרים רבים התקבלו טענותיהם של הסניגורים הציבוריים, באופן שהוביל לתוצאה צודקת עבור האדם עם המוגבלות, ואשר הולמת את האינטרס הציבורי שבשיקומם של אנשים עם מוגבלות.

ראוי במיוחד לציין כי בשנה החולפת, **בתי המשפט אימצו בשורה של החלטות את טענות הסניגוריה לפיהן יש להקל בעונשם של נאשמים אשר ביצעו את העבירה תחת השפעתה של מחלתם, גם אם זו לא עלתה כדי סייג אי שפיות הדעת.** אחת ההחלטות המרכזיות ניתנה בתפ"ח (מחוזי מרכז) 15663-04-21 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 9.4.25; ייצוג על ידי עו"ד גיא עין צבי). בית המשפט המחוזי דחה את עמדת המדינה לפיה "קרבה לסייג אי שפיות" הדעת מתקיימת רק במצב של "השפעה ברמה גבוהה מאוד" של המחלה על המעשה, ואימץ את עמדת ההגנה לפיה די לקבוע שמתקיימת 'קרבה מספקת' לסייג אי שפיות הדעת, כדי להתחשב בכך בקביעת מתחם העונש ההולם.

בת"פ (שלום תל אביב) 23087-11-24 מדינת ישראל נ' פלונית (החלטה מיום 28.4.2025; ייצוג על ידי עו"ד ליגל יחזקאל) התחשב בית המשפט בקביעת עונשה של נאשמת המוכרת למערכת הפסיכיאטרית, דרת רחוב העוסקת בזנות וצורכת סמים, בקרבתה לסייג אי שפיות הדעת. נקבע כי לצורך קיומה של קרבה לסייג אין צורך לקבוע כי המחלה הנפשית פעילה וכי די בכך שהנאשמת סובלת מהפרעה נפשית משמעותית אשר פגמה ביכולתה להבין את כלל מעשיה. גם בת"פ (שלום באר שבע) 68900-07-24 מדינת ישראל נ' פלוני (החלטה מיום 18.9.25; ייצוג ע"י עו"ד ערן בו ארי) הקל בית המשפט בעונשו של דר רחוב בגיר צעיר, תוך שקבע כי לקיומה של "קרבה לסייג" יינתן ביטוי גם באופן קביעת מתחם העונש וגם בקביעת העונש בתוך המתחם.[98]

94. ת"פ (שלום נצרת) 4138-03-25 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 20.7.25; ייצוג ע"י עו"ד קרן ממן); ת"פ (מחוזי חיפה) 41364-02-24 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 11.11.25; ייצוג ע"י עו"ד ליאור בר זוהר); מ"ת (ירושלים) 10205-04-21 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 18.7.25; ייצוג ע"י עו"ד מיטל כהן סחראי); ת"פ (מחוזי באר שבע) 19780-12-24 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 1.12.25; ייצוג ע"י עו"ד פאולה ברוש); ת"פ (שלום ראשל"צ) 20601-08-24 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 28.4.25; ייצוג ע"י בני בן נתן); ת"פ (תל אביב) 1320-06-22 **מדינת ישראל נ' פלונית** (החלטה מיום 13.7.25; ייצוג ע"י עו"ד רות גדרון).

95. ת"פ (שלום נתניה) 74637-08-25 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 16.9.25; ייצוג ע"י עו"ד גיא עין צבי); מ"ת (שלום תל אביב) 19320-01-25 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 28.1.25; ייצוג ע"י עו"ד צאלה ישמח); ת"פ (שלום חדרה) 58159-12-23 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 10.12.25; ייצוג ע"י עו"ד דינה ילוז).

96. ת"פ (שלום נתניה) 74637-08-25 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 16.9.25; ייצוג ע"י עו"ד גיא עין צבי); מ"ת (שלום תל אביב) 19320-01-25 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 28.1.25; ייצוג ע"י עו"ד צאלה ישמח); ת"פ (שלום חדרה) 58159-12-23 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 10.12.25; ייצוג ע"י עו"ד דינה ילוז).

97. ת"פ (שלום חדרה) 77035-01-25 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 5.3.25; ייצוג ע"י עו"ד מוחמד עבאדי); ת"פ (שלום קרית גת) 5012-12-24 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 17.9.25; ייצוג ע"י עו"ד עפרה סיבוני סלמה); ת"פ (שלום כפר סבא) 61280-01-25 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 8.6.25; ייצוג ע"י עו"ד טלי רזניק); מ"ת (שלום תל אביב) 73220-07-25 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 17.8.25; ייצוג ע"י עו"ד מירב בן שבת).

98. עמ"י (שלום אילת) 36248-07-25 **פלוני נ' מדינת ישראל** (החלטה מיום 14.7.25; ייצוג ע"י עו"ד יוחאי הזז); מ"י (שלום ראשל"צ) 44771-04-25 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 22.4.25; ייצוג ע"י עו"ד אסנת מוליארסקי).

בשנה זו המשיכה הסניגוריה הציבורית לפעול ליישום ההלכה שנקבעה בעניין **בקשי דורון**,[99] במסגרתה הורחב היקף תחולתו של סייג אי שפיות הדעת גם לאנשים עם מוגבלויות מסוג דמנציה, אוטיזם, פגיעות אורגניות וליקוי שכלי גבולי. כך, פעלה הסניגוריה מול תחנות המשטרה למניעת חקירה פלילית, מקום שזו אינה מתחייבת;[100] פעלה לעיכוב הליכים, לביטול אישום,[101] להפסקת הליכים או לזיכוי מחמת אי שפיות הדעת במקרים המתאימים;[102] ולהעדפת מסלול שיקומי וקביעת מסגרת טיפולית מתאימה על פני ענישה.[103]

במסגרת ייצוגם של אנשים עם מוגבלות, מסתייעת הסניגוריה בחוות דעת מומחים, שמטרתן לאתגר את חוות הדעת המוגשות מטעם המדינה. לא אחת, חוות דעת אלו הובילו להשגת תוצאה משפטית הולמת, המכירה בצורך להתאים את ההליך הפלילי למוגבלותו של הנאשם ולצרכיו. **כך, שימוש בחוות דעת הגנה הובילו להפסקת הליכים;[104] לזיכוי מחמת אי שפיות הדעת;[105] לשילוב הנאשם בהליך שיקומי;[106] לקבלת טענה לקרבה לסייג אי שפיות הדעת;[107] לענישה מקלה;[108] ולחזרה או לתיקון אישום או להפסקת הליכים.[109]**

לצד הייצוג בתיקים, הסניגוריה הציבורית פועלת לקידום הליך פלילי הוגן בעניינם של אנשים עם מוגבלות גם במישור המוסדי. בשנה זו הפעילות המוסדית התמקדה במספר אפיקים עיקריים - קידום הזכות לנוכחות סניגור בחקירה; הקמת "צוותי משבר"; והתמודדות עם המשבר בתחום הפסיכיאטריה.

---

99. כן ראו החלטות נוספות: ת"פ (שלום נצרת) 7544-07/24 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 15.12.25; ייצוג ע"י עו"ד פתחי פוקרא); ת"פ (שלום חיפה) 46965-06-25 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 28.7.25; ייצוג ע"י עו"ד הילה חבצלת); ת"פ (שלום ת"א) 61467-07-22 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 12.2.2025; ייצוג ע"י עו"ד בן זיו); תפ"ק (שלום ת"א) 58600-09-20 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 2.7.2025; ייצוג ע"י עו"ד צאלה ישמח); ת"פ (שלום אשקלון) 75772-03-25 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 14.12.25; ייצוג ע"י עו"ד דימה דוגמן).
100. פ"א (תחנת שפרעם) **מדינת ישראל נ' פלונית** (החלטה מיום 5.5.25; ייצוג ע"י עו"ד נאג'י עאמר).
101. ת"פ (שלום באר שבע) 19386-09-23 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 28.5.25; ייצוג ע"י עו"ד ליאור חימוביץ); ת"פ (שלום תל אביב) 66332-01-25 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 1.12.25; ייצוג ע"י עו"ד מאג'ד חדאד ורונה שוורץ); ת"פ (תעבורה פתח תקווה) 4428-0-24 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 7.7.25; ייצוג ע"י עו"ד אלכס זיון).
102. ת"פ (שלום באר שבע) 15646-06-23 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 28.10.25; ייצוג ע"י עו"ד דימה דוגמן); תו"ב (שלום תל אביב) 73633-06-23 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 7.1.125; ייצוג ע"י עו"ד עידו ואראס); ת"פ (שלום רחובות) 43339-07-23 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 24.3.25; ייצוג ע"י עו"ד נעמי כהן).
103. ת"פ (שלום נתניה) 72693-02-25 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 8.5.25; ייצוג ע"י עו"ד אבי כהן); ת"פ (שלום תל אביב) 11252-12-22 **מדינת ישראל נ' פלונית** (החלטה מיום 2.2.25; ייצוג ע"י עו"ד יעל פינקלמן); ת"פ (שלום חיפה) 514458-12-24 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 19.5.25; ייצוג ע"י עו"ד מורן שלזינגר).
104. תו"ב (שלום תל אביב) 59015-05-22 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 7.1.2025; ייצוג ע"י עו"ד עידו וואראס); ת"פ (מחוזי חיפה) 26510-01-24 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 26.10.25; ייצוג ע"י עו"ד יאיר נדשי).
105. ת"פ 43983-11-24 (שלום כפ"ס) **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 19.5.25; יצוג ע"י עו"ד קארין בן עמי); ת"פ 58486-07-24 (שלום באר שבע) **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 31.3.25; ייצוג ע"י עו"ד נעם יריב); ת"פ (מחוזי חיפה) 41364-02-24 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 20.10.25; ייצוג ע"י עו"ד ליאור בר זוהר).
106. מ"ת (תל אביב) 77313-01-25 **מדינת ישראל נ' פלונית** (החלטה מיום 14.5.25; ייצוג ע"י עו"ד אושרת קירמה).
107. ת"פ (חדרה) 18585-01-25 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 4.2.25; ייצוג ע"י מוחמד עבאדי); ת"פ 69121-08-23 (שלום רמלה) **מדינת ישראל נ' טורונה** (החלטה מיום 26.1.25; ייצוג ע"י עו"ד טלי רזניק).
108. ת"פ (שלום נצרת) 7577-07-24 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 15.12.25; ייצוג ע"י עו"ד פתחי פוקרא); ת"פ 50394-06-24 (מחוזי מרכז) **מדינת ישראל נ' אמיתי** (החלטה מיום 22.7.25; יוצג ע"י עו"ד רן אלון); ת"פ (תל אביב) 40319-01-24 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 8.9.25; ייצוג ע"י עו"ד צביקה הלפגוט); ת"פ (שלום אשקלון) 81188-01-25 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 9.10.24; ייצוג ע"י עו"ד ז'אנה זייצב); ת"פ (שלום קריות) 33837-02-25 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 19.11.25; ייצוג ע"י עו"ד מורן גרוס).
109. ת"פ (שלום באר שבע) 75932-01-24 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 18.9.25; ייצוג ע"י עו"ד אלכס גאוקין); ת"פ (חדרה) 9599-05-23 **מדינת ישראל נ' פלוני** (החלטה מיום 13.2.25; ייצוג ע"י עו"ד דוד מועלם); ת"פ 58281-05-23 (שלום כפ"ס) **מדינת ישראל נ' מנסור** (החלטה מיום 7.7.25; יוצג ע"י עו"ד אריאלה גואטה).

קידום הצעת חוק נוכחות עורך דין בחקירת אוכלוסיות שונות (תיקוני חקיקה) (הוראת שעה) התשפ"ה - 2025:

הצעת החוק קובעת זכות לנוכחות סניגור בחקירה של אנשים עם מוגבלות נפשית או שכלית, זאת על מנת להתאים את הליך החקירה ולצמצם את החשש להודאות שווא בקרב אוכלוסייה פגיעה זו. במהלך השנה הסניגוריה הציבורית הייתה שותפה מרכזית בקידום הצעת החוק ופעלה להרחבת קשת המקרים הזכאים לנוכחות סניגור בחקירה על דרך של הרחבת הגדרת אוכלוסייה זו באופן שתכלול גם אנשים עם מוגבלות נפשית נרחבת, לרבות אוטיזם ותסמונת פוסט טראומטית; להגדלת המעורבות של הסניגור במקרים שבהם מתעורר חשש לפגיעה במהלך חקירת חשוד עם מוגבלות; ולצמצום החריגים שיאשרו חקירת אדם עם מוגבלות ללא נוכחות סניגור.

קידום הקמתם של 'צוותי משבר':

הסניגוריה פועלת כדי למנוע העמקה של תהליכי הקרימינליזציה של תחום בריאות הנפש, המתרחשים על רקע היעדרם של מענים טיפוליים מספקים בקהילה ועל רקע פעילות יתר של המשטרה בטיפול ואכיפה של אירועים מינוריים בהם מעורבים אנשים עם מוגבלות. **לשם כך, פועלת הסניגוריה להקמתם של "צוותי משבר"**, אשר יאפשרו התערבות מקדימה של אנשי מקצוע מתחום בריאות הנפש, כאשר מתעורר קושי נוכח התנהגות לא הולמת של אנשים עם מוגבלות. צוותים אלה יעניקו את הטיפול הנדרש, תוך העדפת פתרון במסגרת הקהילה על פני הזדקקות להליכים הפליליים. בשנה שחלפה, השתתפה הסניגוריה הציבורית בדיונים העוקבים אחרי הפיילוט המתקיים במחוז תל אביב, ותמכה בהקמת צוותים אלה במתכונת נרחבת.

התמודדות עם המשבר בתחום הפסיכיאטריה:

המחסור החמור במומחים לבריאות הנפש הוביל לפגיעה משמעותית בזכויות אנשים עם מוגבלות המעורבים בהליך הפלילי, בין היתר בשל עיכובים במתן חוות דעת, ירידה באיכותן, הארכת מעצרים והחזקת עצורים במתקני כליאה במקום במסגרות טיפוליות מתאימות. הסניגוריה הציבורית פועלת לצמצום הפגיעה באמצעות קידום שחרור למסגרות טיפול בקהילה והסטת תיקים להליכים אזרחיים, הידברות שוטפת עם לשכות הפסיכיאטר המחוזי וקידום פתרונות לקציבת מועדים להגשת חוות דעת. בשנה שחלפה, התקיימו פגישות של צוותי הסניגוריה בכל הארץ עם לשכות הפסיכיאטר המחוזי, עם צוותי בתי החולים הפסיכיאטריים, עם המרפאות לבריאות הנפש וכן עם מסגרות שיקומיות לאנשים עם מוגבלות. בנוסף התקיימו פגישות עם גורמי תביעה ושיקום בתחום בריאות הנפש במטרה לקדם פתרון למשבר.

ייצוג מאושפזים בכפייה בצו בית משפט בפני ועדות פסיכיאטריות:

הסניגוריה הציבורית מייצגת אנשים עם מוגבלות נפשית, המטופלים בכפייה בצו בית משפט, בוועדות הפסיכיאטריות בכל בתי החולים והמרפאות לבריאות הנפש ברחבי הארץ. הייצוג בפני הוועדות הפסיכיאטריות ניתן על ידי קבוצה של עורכי דין חיצוניים שעברו הכשרה בתחום, לרבות מהצוות הפנימי.

צו אשפוז	צו לטיפול מרפאתי	שימוע בפני הפסיכיאטר המחוזי	ערעורים שהוגשו	סה"כ
438	580	24	94	1,136

ערעורים:

בשנת 2025 הוגשו 94 ערעורים על החלטות ועדות פסיכיאטריות ו-34 מהם התקבלו. מדובר בשיעור הצלחה של כ-36% בקירוב, המעיד על העבודה המעמיקה הנעשית בתחום. לא אחת, עצם הגשת הערעור זירזה התכנסות נוספת של הועדה ובמסגרתה התקבלה עתירת החולה (מה שהוביל למחיקת הערעור). **במסגרת הערעורים שהגישה הסניגוריה הציבורית בשנה האחרונה על החלטות הוועדות הפסיכיאטריות בכל רחבי הארץ נקבעו הלכות חדשות והתבססו הלכות חשובות הנוגעות לתחום זה.** כך נקבע, בין היתר, כי הועדה הפסיכיאטרית חייבת לשמוע את עמדת החולה וסנגורו באופן מלא בטרם קבלת החלטה בעניינו;[110] כי הועדה חייבת לנמק את החלטתה כדבעי;[111] כי יש לתת משקל לעמדת המחלקה בהחלטת הועדה;[112] כי תנאי לכפיית טיפול, לרבות במרפאה, הוא קיומה של מסוכנות;[113] כי למתן חופשות יש חשיבות לשיקום הלקוח והן אינן בגדר פרס;[114] כי יש לתת משקל בהחלטת הועדה להתייצבות במצבו של החולה ולשיתוף הפעולה שלו עם הטיפול;[115] כי יש לקיים את בדיקת החולה ואת הדיון בוועדה בשפתו של החולה (באמצעות מתורגמן);[116] כי החלטת הועדה צריכה להלום את ממצאי בדיקתה;[117] כי הפגיעה בחירות צריכה להיות מידתית;[118] וכי משיקולי שיקום החולה יש לבחון המרת צו אשפוז לצו מרפאתי.[119]

110. ע"א (תל אביב) 15363-03-25 פלוני נ' מדינת ישראל (החלטה מיום 17.3.25; ייצוג ע"י עו"ד אלון בן זיו); ע"ו 62217-02-25 (חיפה) פלוני נ' מדינת ישראל (החלטה מיום 20.3.25; ייצוג ע"י עו"ד לאוניד פרחובניק).
111. ע"ו (באר שבע) 3110-08-25 פלוני נ' מדינת ישראל (החלטה מיום 14.8.25; ייצוג ע"י עו"ד ערן בן ארי).
112. ע"ו (חיפה) 30411-06-25 פלוני נ' מדינת ישראל (החלטה מיום 30.6.25; ייצוג ע"י עו"ד רן שחם).
113. ע"א (תל אביב) 70857-01-25 פלוני נ' מדינת ישראל (החלטה מיום 30.1.25; ייצוג ע"י עו"ד יפעת כץ).
114. ע"ו (באר שבע) 68462-03-25 פלוני נ' מדינת ישראל (החלטה מיום 3.4.25; ייצוג ע"י עו"ד ערן בן ארי); ע"ו 25985-08-25 (חיפה) פלוני נ' מדינת ישראל (החלטה מיום 20.8.25; ייצוג ע"י עו"ד אירנה לוריה).
115. ע"ו (באר שבע) 7894-06-25 פלוני נ' מדינת ישראל (החלטה מיום 29.6.25; ייצוג ע"י עו"ד ערן בן ארי).
116. ע"ו (באר שבע) 46978-12-25 פלוני נ' מדינת ישראל (החלטה מיום 25.12.25; ייצוג ע"י עו"ד הדס לוי).
117. ע"ו (מחוזי חיפה) 39508-02-25 פלוני נ' מדינת ישראל (החלטה מיום 27.2.25; ייצוג ע"י עו"ד אירנה לוריה).
118. ע"ו (מחוזי חיפה) 27925-03-25 פלוני נ' מדינת ישראל (החלטה מיום 20.3.25; ייצוג ע"י עו"ד דקלה ויסוצקי).
119. ע"ו (מחוזי חיפה) 47476-04-25 פלוני נ' מדינת ישראל (החלטה מיום 27.4.25; ייצוג ע"י עו"ד אמיר אליאל).

שיקום

פעילות המחלקה לייצוג משפטי-שיקומי

בשנה החולפת עסקה הסניגוריה הציבורית בביסוס פעילות המחלקות העוסקות בתחום הייצוג המשפטי-שיקומי, אשר הוקמו לפני כשנתיים במחוזות הסניגוריה הציבורית. במסגרת זו, התקבלו תקנים להובלת המחלקות לייצוג משפטי-שיקומי במחוזות, מוסד פורום של מנהלות המחלקות המתכנס באופן עתי, גובשו אמות מידה לתיעוד הפניות שנמצאות בטיפול המחלקות באמצעות תכנת הניהול המשמשת את הסניגוריה הציבורית, והחל תהליך של הסדרה והאחדה של דרכי עבודת המחלקות.

תחת אחריותן של המחלקות נמצאים היועצים השיקומיים המועסקים בסניגוריה הציבורית במיקור חוץ. תפקידם של היועצים הוא לתת ייעוץ ותיווך סוציאלי-קרימינולוגי מקצועי לסניגורים המייצגים, על מנת לסייע להם לאתר את צרכיו השיקומיים של הלקוח, לזהות את המענים שהוא זקוק להם, לסייע במיצוי זכויות, ובמידת הצורך להפנות אותו לגורמי אבחון וטיפול מתאימים ברווחה ובקהילה. כמו כן, היועצים השיקומיים אמונים על מיפוי שירותי הרווחה הרלוונטיים ללקוחות הסניגוריה הציבורית ועל יצירת קשרים וחיזוק שיתופי פעולה עם גורמי טיפול ורווחה במגזר הציבורי והפרטי.

בשנת 2025 פורסם מכרז חדש לייעוץ שיקומי בסניגוריה הציבורית, שבמסגרתו נקלטו שני יועצים בכל אחד מהמחוזות - יועץ אחד שתפקידו לתת מענה לכלל לקוחות המחוז ויועץ נוסף המוקצה לטובת פרויקט ייעודי, שנבחר בהתאם לצרכי המחוז ומאפייניו. יועצים אלו פועלים לצידם של יועצי החברה הערבית, שנקלטו בסניגוריה בשנת 2023, מכוח החלטת ממשלה 549 העוסקת בטיפול בתופעות הפשיעה והאלימות בחברה הערבית והחלטת ממשלה 1279 שעניינה פיתוח חברתי-כלכלי של האוכלוסייה הבדואית בנגב.

בשנה החולפת החל להתכנס פורום של כלל היועצים השיקומיים, אותו מרכזת הממונה על הממשק השיקומי-טיפולי בסניגוריה הציבורית הארצית, עו"ס אפרת גולן. במסגרת הפורום ובשיתוף עם מנהלות המחלקות, נערכה חשיבה מעמיקה על תפקיד היועץ השיקומי, שבעקבותיו נוסח מסמך עקרונות המגדיר את מהות התפקיד והמשימות המרכזיות.

גם בשנת 2025, עבודתן המאומצת של המחלקות נשאה פירות רבים ותרמה לשילובם של לקוחות הסניגוריה הציבורית בהליכי שיקום, בין היתר בזכות מעורבותם של היועצים השיקומיים. כך, למשל, **נאשם עם עבר פלילי משמעותי אשר הורשע על סמך הודאתו בעבירות של התפרצות למקום מגורים ואיומים, השתלב במסגרת לטיפול בהתמכרויות בשלב המעצר. לאחר שעבר כברת דרך בהליך הגמילה ובמישורים נוספים של חייו, לרבות השלמת הכשרה להדרכת נוער בסיכון, המליץ שירות המבחן על ענישה שיקומית. בית המשפט העמיד את מתחם העונש ההולם על 12-30 חודשי מאסר בפועל, וקבע כי בעניינו של הנאשם יש לחרוג לקולא מן המתחם משיקולי שיקום, כך שהוטל עליו צו מבחן ופיצוי לטובת המתלונן לצד הארכת מאסרים מותנים אשר הוטלו עליו בהליכים קודמים.**[120]

מעבר להצלחות בתיקים הפרטניים, השנה החולפת התאפיינה גם בהרחבה והעמקה של קשרי העבודה עם גורמי חוץ. בתוך כך, קיימו המחלקות פגישות היכרות ועבודה עם גורמים שונים ברווחה, בדגש על מחלקות הרווחה ברשויות המקומיות בחברה הערבית; עם גורמי טיפול בשירות בתי הסוהר וברשות לשיקום האסיר; עם תכנית יתד לקידום צעירים; עם הסיוע המשפטי; ועוד. כמו כן, נערכו ביקורים במסגרות טיפוליות שונות, בתחומי ההתמכרויות, מוגבלויות נפשיות, אלימות במשפחה, דרי רחוב, אנשים במעגל הזנות, להט"ב, ועוד. בנוסף, הסניגוריה הציבורית המשיכה לקחת חלק בפרויקט "שולחנות עגולים - שיקום" במשותף עם הפרקליטות, התביעה המשטרתית ושירות המבחן. בשנה החולפת התמקדו השולחנות העגולים במפגשים ברמת המחוזות, ובחודש ספטמבר התקיים כנס ארצי שעסק בתכניות השיקום השונות באחריות שירות המבחן.

שיקום עוברי חוק מהחברה הערבית

תת-צוות בין משרדי בנושא שיקום עוברי חוק מהחברה הערבית

בדוח השנתי לשנת 2024 דיווחנו על הצטרפות הסניגוריה הציבורית לצוות הבין-משרדי שהוקם מכוח החלטת ממשלה 549 לטיפול בתופעות האלימות והפשיעה בחברה הערבית.[121] במסגרת זו, הוקם צוות משנה ייעודי בנושא שיקום עוברי חוק מהחברה הערבית בהובלת הסניגוריה הציבורית, על רקע מומחיותה הייחודית וניסיונה המקצועי המצטבר בייצוג אוכלוסייה זו. ניסיון ומומחיות אלה נשענים, בין היתר, על פעילות היועצים השיקומיים לחברה הערבית בסניגוריה הציבורית, המסייעים לסניגורים בהבנת הצרכים של הנאשמים ובהצגתם בפני בית המשפט. צוות המשנה, המאגד נציגים בכירים ממשרדי הממשלה, פועל לגיבוש מתווה שיקומי מקיף המותאם לחסמים הייחודיים בשטח, ובהם המחסור באנשי טיפול דוברי השפה ובמענים מותאמי שפה ותרבות.[122]

במהלך שנת 2025 עבודת הצוות התמקדה בלמידה של מודלים שיקומיים אפקטיביים הפועלים בישראל, ובהם

120. ת"פ (שלום נצרת) 14441-03-23 **מדינת ישראל נ' פלוני** (22.1.2025), ייצוג ע"י עו"ד **דורית גולן**. במקרים רבים נוספים תרמו עבודת המחלקות ומעורבות היועצים השיקומיים להתחשבות בהליך השיקום בעת גזירת העונש, למשל: ת"פ (מחוזי מרכז) 36360-01-24 **מדינת ישראל נ' פלוני** (21.4.2025), ייצוג ע"י עו"ד **ענת יערי**; ת"פ (שלום ת"א) 66594-12-23 **מדינת ישראל נ' רובינסון** (17.9.2025), ייצוג ע"י עו"ד שמרית צור; ת"פ (שלום רמלה) 34474-09-23 **מדינת ישראל נ' סלומון** (19.1.2025), ייצוג ע"י עו"ד **איציק שדה**. כן ראו מקרים בהם סייעו המחלקות לשילוב לקוחות בהליכי שיקום בשלב המעצר, בשיתוף פעולה עם שירות המבחן: ת"פ (שלום חיפה) 736-05-25 **מדינת ישראל נ' אננקוב** (11.8.2025), ייצוג ע"י עו"ד **דיקלה ויסוצקי**; ת"פ (שלום קריות) 60238-12-24 **מדינת ישראל נ' פייטלין** (25.11.2025), ייצוג ע"י עו"ד **אירנה לוריה**; מ"ת (שלום ת"א) **מדינת ישראל נ' ליחוביצקי** (2.7.2025), ייצוג ע"י עו"ד **יוסי פרידמן**; מ"ת (מחוזי נצרת) 63088-08-25 **מדינת ישראל נ' אזולאי** (3.11.2025), ייצוג ע"י **עו"ד נחמיה ברק**.

121. סעיף 11 הקובע "מנגנוני הניהול, מעקב ובקרה על התכנית".

122. ראו: **הסניגוריה הציבורית דוח פעילות שנתי לשנת 2024**, בעמ' 67 (2025).

מודל בתי המשפט הקהילתיים ותוכנית החומש בסניגוריה הציבורית במחוז דרום הפועלת בשיתוף משרד הרווחה והביטחון החברתי.[123] במסגרת זו התקיימו דיונים מעמיקים בנושא המחסור במסגרות שיקום ובאנשי מקצוע מהחברה הערבית, תוך בחינת פתרונות יישומיים לגישור על פערים אלו. הצוות נמצא בעיצומו של שלב כתיבת ההמלצות, שמטרתן לגבש מענים מעשיים לחיזוק מעטפת השיקום לעוברי חוק מהחברה הערבית על סמך התובנות שנאספו.

מערך הייעוץ השיקומי לחברה הערבית בסניגוריה הציבורית

בשנת 2025 פעלו יועצי השיקום לחברה הערבית יחד עם המחוזות לאיתור תיקים של נאשמים מהחברה הערבית המתאימים להתערבות שיקומית בתיווך הסניגוריה. פעילות זו הביאה במקרים רבים להסרת חסמים ולרתימת הלקוח להליך השיקומי ברווחה ובקהילה. כך, למשל, בית המשפט המחוזי בנצרת[124] גזר 9 חודשי עבודות שירות על נאשם שהורשע בעבירות אלימות וחבלה חמורה, תוך סטייה ניכרת לקולא ממתחם העונש שנקבע (18–36 חודשי מאסר בפועל). **התפנית בתיק נבעה מהתערבותה המקצועית של היועצת השיקומית במחוז אשר פגשה את הנאשם, חירש-אילם מלידה המתמודד עם נכות פיזית קשה ופוסט-טראומה בעקבות תאונת דרכים, זיהתה את עומק מצוקתו והפנתה אותו לקבלת חוות דעת פסיכיאטרית.** חוות דעת זו תיארה את נסיבות חייו המורכבות, וסיפקה לבית המשפט את התשתית המקצועית להכרה בנסיבותיו הייחודיות. בזכות האבחון המדויק והליווי השיקומי, בחר בית המשפט להעדיף את שיקומו של הנאשם על פני שליחתו למאסר מאחורי סורג ובריח.

דוגמה נוספת היא בת"פ (שלום אשדוד) 63919-03-23 **מדינת ישראל נ' אבו אלקיעאן**[125] (ניתן ביום 17.9.2025), בו הורשע הנאשם בעבירות קשירת קשר לביצוע פשע וסיוע לקבלת רכב גנוב. הודות למעטפת טיפולית אינטנסיבית שבנה יועץ השיקום במחוז דרום, שכללה הכשרה מקצועית, השתתפות בקבוצות ייעודיות בשירות המבחן וליווי פרטני, אימץ שירות המבחן את התוכנית כבסיס להמלצתו על הטלת צו מבחן ושל"צ. **חשיבות המעורבות השיקומית קיבלה משנה תוקף בגזר הדין, כאשר בית המשפט בחר להקדיש חלק נכבד מהחלטתו לניתוח מכתבו של יועץ השיקום ולתיאור הדרך המרשימה שעבר הנאשם. כתוצאה מכך, ועל אף עתירת המדינה למאסר בעבודות שירות, בחר בית המשפט לסטות ממתחם העונש משיקולי שיקום והסתפק בהטלת מאסר על תנאי בלבד.**

הישג משמעותי נוסף נרשם בעניינו של משתתף בבית המשפט הקהילתי, אשר הוצא מהתוכנית בעקבות ביצוע עבירות חדשות וריצוי תקופת מאסר בגינן. **חרף עמדתו השלילית של שירות המבחן, פעל מערך הייעוץ הסוציאלי להדגשת חשיבות הרצף הטיפולי והמעטפת הקהילתית עבור הנאשם. בית המשפט קיבל את עמדת הסניגוריה והורה על שילובו החוזר של המשתתף בתוכנית בניגוד לעמדת שירות המבחן, תוך הכרה בכך שהזדמנות שנייה במסגרת תומכת ומותאמת היא המפתח המרכזי למניעת רצידיביזם ולשיקום ארוך טווח.**

תעסוקה כשיקום

הסניגוריה הציבורית רואה בשילוב לקוחותיה בשוק העבודה נדבך מרכזי בהליך השיקום. תפיסה זו נשענת על ההכרה כי תעסוקה אינה רק עוגן כלכלי, אלא בראש ובראשונה עוגן חברתי המעניק לאדם תחושת שייכות ומשמעות, וכן משתמש מסגרת יציבה למניעת חזרה למעגל הפשיעה.

123. במסגרת החלטת הממשלה 1279: תכנית לפיתוח כלכלי חברתי בקרב האוכלוסיה הבדואית בנגב 2022–2026.
124. ת"פ 7544-07-24 (מחוזי נצרת) מדינת ישראל נ' עמאש (החלטה מיום 15.12.25; ייצוג ע"י עו"ד פתחי פוקרא).
125. ת"פ 63919-03-23 (שלום אשדוד) מדינת ישראל נ' אבו אלקיעא (החלטה מיום 17.9.25; ייצוג ע"י עוה"ד אקרם חסונה).

בהתאם לכך, הסניגוריה פעלה השנה להרחבת המעטפת המקצועית בתחום התעסוקה עבור לקוחות מהחברה הערבית. בתוך כך, קיים "פורום החברה הערבית" פגישת עבודה עם נציגי מרכזי "ריאן" במטרה להעמיק את שיתוף הפעולה בכל מחוזות הסניגוריה. כפועל יוצא מהמהלך, נקבע יעד מחוזי שנתי לשילוב לקוחות מהחברה הערבית בהכשרות לתעסוקה.

בתי המשפט הקהילתיים

בתי המשפט הקהילתיים הם חלק מתפיסה של "בתי משפט פותרי בעיות" המכוונים ליצור מסגרת משפטית-טיפולית-שיקומית להתמודדות עם בעיות שבשורש העבריינות, ולא רק עם הסימפטומים שלה. ייחודם הוא בשיתוף פעולה הדוק של צוות בית המשפט הקהילתי, הכולל נציגים של התביעה, הסניגוריה הציבורית ושל המערכות הטיפוליות בשירות המבחן ובקהילה, ובריכוז מאמץ מערכתי במרחבים עירוניים בהם רמת העבריינות והפשיעה גבוהה, כדי לקדם פתרונות ארוכי-טווח להתמודדות עם בעיות ברמה המקומית.

הסניגוריה הציבורית לוקחת חלק משמעותי בפרויקט בתי המשפט הקהילתיים, הן בייצוג בבתי משפט על-ידי הצוות הפנימי והחיצוני והן בהובלת השיח עם השותפים ברמה המחוזית וברמה הארצית, ובכלל זה חברה בוועדת ההיגוי של בתי המשפט הקהילתיים. **השנה זכה צוות המובילות של הסניגוריה הציבורית בבתי המשפט הקהילתיים בפרס הצטיינות צוותית מטעם משרד המשפטים, על תרומתו להיערכות הסניגוריה הציבורית להשלמת הפריסה הארצית של בתי המשפט הקהילתיים שהסתיימה בשנת 2024 ולביסוס הייצוג מטעם הסניגוריה בבתי המשפט החדשים שהוקמו או הורחבו במסגרת זו.**

בשנה החולפת התמקדה הסניגוריה הציבורית באיתור תיקים מתאימים להפניה לבתי המשפט הקהילתיים, על רקע הקושי במילוי השורות בחלק מבתי המשפט. במסגרת זו, **מאמצים רבים הושקעו באיתור תיקים מתאימים מבין קבוצת הנאשמים שהוגשה נגדם בקשת מעצר עד תום ההליכים מתוך תפיסה כי העברת נאשמים אלה לבתי המשפט הקהילתיים תיישם בצורה המדויקת ביותר את ייעודם כחלופה למאסר של ממש.** בתוך כך, נעשו מאמצים להעלאת מודעות הסניגורים המייצגים בהליכי מעצר לאופן האיתור של נאשמים לבתי המשפט הקהילתיים; נערכו פעולות יזומות לאיתור תיקים מתאימים, בשיתוף עם מחלקות המעצרים; כל זאת תוך קיום שיח עם השותפים בתביעות ובשירות המבחן, ברמת המחוז ובוועדת ההיגוי.

ביום 3.12.25, ניתנה החלטה תקדימית בתיק בייצוג הסניגוריה הציבורית במחוז מרכז במסגרתה הורה בית המשפט על העברתו של נאשם ששהה בחלופת מעצר פרטית לבית המשפט הקהילתי, בניגוד לעמדת שירות המבחן שהתנגד מכיוון שמדובר בחלופה שאינה מפוקחת על-ידי משרד הרווחה. במסגרת ההחלטה, בית המשפט ציין כי הוצאת נאשמים נעדרי חלופת מעצר משפחתית ממעגל השיקום בבית המשפט הקהילתי מותירה פלח אוכלוסיה גדול ונזקק, אשר נמצא מתאים לשילוב בבית המשפט הקהילתי, מחוץ לשעריו. עוד קבע בית המשפט כי במקרה זה שירות המבחן שקל שיקול החורג מבחינת התאמתו האישית של הנאשם.[126]

126. פל"א (תעבורה מרכז) 6167-08-25 מדינת ישראל נ' פלוני (3.12.25); ייצוג ע"י עוה"ד אביתר גולני ואילה בשור.

עוד המשיכה הסניגוריה הציבורית במאמציה להעלות את שיעור ההשתתפות של נאשמים מהחברה הערבית בבתי המשפט הקהילתיים תוך שימוש בנתוני הייצוג הקיימים ועריכת חשיבה משותפת עם הגורמים המחוזיים הרלוונטיים לשם גיבוש תכנית להעלאת שיעור זה, בדגש על בתי המשפט בבאר שבע, כפר סבא, רמלה וחיפה. ביום 27.5.2025 השתתפה הסניגוריה הציבורית בישיבת מעקב ראשונה בוועדת חוקה, חוק ומשפט שעניינה היה יישום חוק בתי המשפט הקהילתיים. בישיבה זו שולב גם דיון על סוגיית שילוב נאשמים ערבים בבתי המשפט הקהילתיים. לקראת הישיבה הוגש דוח מקיף מאת מרכז המחקר והמידע של הכנסת בנושא זה בו שולבה, בין היתר, התייחסותה הענפה של הסניגוריה הציבורית אשר סקרה בהרחבה את החסמים הנוגעים לדבר.[127]

נושאים נוספים בהם התמקדה הסניגוריה הציבורית בשנה החולפת היו העמקת ההכשרה של סניגורים קהילתיים המייצגים בתיקי תעבורה בסוגיות ייחודיות המאפיינות תיקים אלה ועריכת השתלמות ייעודית; קידום יצירת מאגר ידע ייעודי לסניגורים המייצגים בבתי משפט קהילתיים; והתמקדות בליבון סוגיות ייחודיות מתחום האתיקה המאפיינות ייצוג בבתי משפט קהילתיים.

מיזם "סניגוריה בקהילה": הנגשת זכויות בהליך הפלילי

במהלך עבודתה השוטפת זיהתה הסניגוריה הציבורית מקרים שבהם זכויותיהם של עולים מאתיופיה לא מולאו כנדרש, בין היתר בשל אי ידיעת הזכויות המוקנות להם במסגרת ההליך הפלילי. על רקע זה, בשנת 2024 החלה פעילות חדשה של הסניגוריה, בשיתוף הסוכנות היהודית, להנגשת זכויות בהליך הפלילי לדוברי אמהרית המתגוררים במרכזי קליטה. המיזם התקיים בהובלת עו"ד אווקה זנה, יחד עם עו"ד אנדווק כלב ועו"ד אבי תאגייה.

בשנת 2025 קיימו נציגי הסניגוריה הציבורית הרצאות בשפה האמהרית ב-16 במרכזי קליטה בכל רחבי הארץ. בהרצאות אלו השתתפו למעלה מ-1,000 עולים חדשים. מעבר להעמקת היכרותם של העולים עם זכויותיהם, למיזם תרומה נוספת בדמות חיזוק ההיכרות עם שירותי הסניגוריה הציבורית וקידום אפשרות לייצוג הוליסטי מיטבי - כזה המביא בחשבון את הרקע התרבותי והשפתי של העולים, וכן את מורכבות חייהם בישראל טרם העלייה ולאחריה. נוכח הצלחת הפעילות במרכזי הקליטה, הוחלט להרחיב את הפרויקט למפגשים נוספים וממוקדים בעיר קריית מלאכי. במסגרת זו הועברו ארבעה מפגשים, בהם השתתפו כ-300 יוצאי אתיופיה מקרב תושבי העיר.

127. ראו: **הסניגוריה הציבורית דוח פעילות שנתי לשנת 2024**, בעמ' 67 (2025).

לא אחת ההרצאות בקהילה הובילו לאיתור מקרים של פגיעה בזכויות ולקידום פתרונות. כך, למשל, במהלך חודש יולי 2025 פנתה באחת ההרצאות אימו של עצור, לקוח הסניגוריה, ושיתפה בכאב רב על מצבו של בנה - אדם נורמטיבי, שהתמכר לאלכוהול על רקע הליך גירושין ומאז שנת 2019 מסתבך בפעילות פלילית. האם תיארה כי בנה יוצא ונכנס למעצר, הפך לדר רחוב וביקשה את סיועה של הסניגוריה הציבורית. משיחה עם הסניגור המטפל עלה כי ניסיונות קודמים לשלבו בהליך טיפולי לא צלחו. בעקבות שיח עם המשפחה והלקוח, ובשיתוף פעולה הדוק עם הסניגור עו"ד דימטרי דוגמן, החל מהלך מחודש לשילובו בהליך טיפולי. במסגרת מאמץ זה אותרה עבורו מסגרת טיפולית מוסדית אשר הסכימה לקבלו לטיפול אף ללא מעורבות מוקדמת של שירות המבחן. בסופו של יום, שוחרר הלקוח ממעצר אל המסגרת הטיפולית, חרף עמדת המדינה ועמדת שירות המבחן.

לאחר הרצאה שהתקיימה בצפון הארץ בחודש אוקטובר 2025, פנתה אחת המשתתפות וסיפרה על בן זוגה. לדבריה, הוא נעצר כשנתיים קודם לכן, שהה תקופה ממושכת במעצר בית במסגרת פרטית, ובחודש מאי גזר עליו בית המשפט המחוזי עונש של 30 חודשי מאסר בפועל. מבדיקה שנערכה עלה כי בתחילה יוצג בן הזוג על-ידי הסניגוריה הציבורית, אולם בשלב מסוים על רקע קושי שפתי בחרה המשפחה לשכור באופן פרטי שירותי עורך דין דובר אמהרית. **בהמשך, בשל חוסר יכולת כלכלית להמשיך במימון הייצוג הפרטי, ויתר הנאשם על זכותו לערער על חומרת העונש. בנסיבות אלה מונה לנאשם סניגור מטעם הסניגוריה הציבורית, והוגשה לבית המשפט העליון בקשה להארכת מועד להגשת ערעור. בית המשפט העליון נעתר לבקשה, ולאחר דיון הסכימה הפרקליטות להפחתה משמעותית של שמונה חודשי מאסר מעונשו של המערער.**

מאבק במשבר הכליאה וייצוג אסירים

מאבק במשבר הכליאה

בדוח הפעילות השנתי הקודם תוארה ההרעה המשמעותית בתנאי הכליאה בישראל, בין היתר על רקע מלחמת "חרבות ברזל". מגמה זו נמשכה גם בשנה החולפת על אף התמורות המשמעותיות שחלו במצב הביטחוני. תקן הכליאה הקבוע בחוק, המגלם את היקף הכלואים המירבי שניתן להחזיק במתקני הכליאה תוך שמירה על תנאי מחיה הולמים, עמד בשנת 2025 על 14,500 כלואים,[128] אולם בפועל, מצבת הכלואים בישראל עומדת על למעלה מ-23,200 כלואים.

מצבת הכלואים כיום + 23,300

14,500

היקף הכלואים המירבי שניתן להחזיק במתקני הכליאה
תוך שמירה על תנאי מחיה הולמים

בית המשפט העליון הדגיש בפסיקתו כי ההקפדה על העמדת שטח מחיה מינימלי לכל כלוא נוגעת "לגרעינה של הזכות לכבוד ולליבתה".[129] החזקת הכלואים בתנאי צפיפות קשים לאורך תקופה מתמשכת, ובפרט הלנה שלא על מיטה, פוגעת אנושות בכבוד האדם ובצלם האנוש, גם כשמדובר במי שהורשעו בדין. זכותו של העצור והאסיר למיטה לישון בה "מצויה בגרעין הקשה של זכויות היסוד לקיום בתנאים מינימאליים, הנתונה לאדם כחלק

128. תקן הכליאה הנוכחי נקבע **בצו בתי הסוהר (שחרור מינהלי) (קביעת תקן כליאה) (הוראת שעה), תשפ"ה-2025**, והוא בתוקף עד ליום 28.2.26.
129. בג"ץ 1892/14 **האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' השר לביטחון פנים**, פורסם בנבו: 13.06.2017.

מההגנה על כבודו".[130] יתרה מכך, על פי הדין הבינלאומי, החזקת אסיר בשטח הפוחת מ-3 מ"ר עולה כדי ענישה אכזרית, בלתי אנושית ומשפילה. יצוין, כי להחזקה בתנאים חמורים אלה יש השלכה ניכרת במיוחד על עצורים המצויים בשלבי חקירה או משפט, אשר אשמתם טרם התבררה והחזקתם בתנאים אלו פוגעת משמעותית ביכולתם לעמוד בלחצי החקירה או לנהל את הגנתם כראוי במהלך המשפט.

בשל מצוקת מקומות הכליאה החריפה על רקע מלחמת "חרבות ברזל" והיעדר יכולת של שירות בתי הסוהר לספק לכל הכלואים את תנאי המחיה הקבועים בדין, חוקקה הוראת שעה המתירה לשירות בתי הסוהר להחזיק כלואים בתנאים החורגים מהוראות הדין לעניין שטח מחיה וכן להלין כלואים שלא על גבי מיטות.[131] יישומה של הוראת שעה זו באופן מתמשך הביא להרעה חסרת תקדים מבחינת תנאי המחיה של הכלואים,

61%

מכלל הכלואים
(מתוכם 41% מהכלואים הפליליים)
מוחזקים בשטח מחיה שאינו עומד בהוראות הדין

כ-4,400

כלואים
(מתוכם כ-1,900 פליליים)
מולנים שלא על גבי מיטות.[132]

הוראת השעה המאפשרת מציאות זו, נחקקה בסמוך לפרוץ מלחמת "חרבות ברזל". ואולם, המשך תחולתה של הוראת השעה במשך למעלה משנתיים וחצי מעורר קושי ממשי. דומה כי פרק הזמן שחלף וסיום מצב החירום העצים שעמד ברקע להחלת ההסדר, מחייבים את בחינת ההצדקה העניינית להמשך החלתו.

בהקשר זה, מתריעה הסניגוריה הציבורית מפני המשך השימוש בהכרזה על מצב חירום כליאתי באופן שמכשיר פגיעה מתמשכת וחמורה בזכויות חוקתיות של כלואים, מקום שבו ראוי היה שכלל הגורמים הרלוונטיים יירתמו לתהליך של חשיבה מחודשת הן לגבי מדיניות המעצרים והכליאה והן לגבי האמצעים המיידיים שניתן לנקוט בהם להפחתת הצפיפות במתקני הכליאה.

מטרידה במיוחד העובדה כי בחלוף כשנתיים וחצי מאז ההחמרה בתנאי הכליאה בישראל בעקבות פרוץ המלחמה, טרם יושמו צעדים אפקטיביים שיש בכוחם להביא להקלה ממשית במצוקת הכליאה ולהתמודד עם הגידול המתמשך במספר הכלואים. לעת הזו, דומה כי אמצעי ההתמודדות העיקרי עליו נסמכת המדינה הוא בהוספת מקומות כליאה באמצעות בינוי. אמנם, לצד זאת ננקטו פעולות ספוראדיות להקלה על הצפיפות, דוגמת הוצאת

130. **בג"ץ 4634/04 רופאים לזכויות אדם נ' השר לבטחון פנים, פורסם בנבו:** 12.02.2007
131. **חוק לתיקון פקודת בתי הסוהר (מס' 64 - הוראת שעה - חרבות ברזל) (מצב חירום כליאתי), התשפ"ד-2023.** הוראת השעה הוארכה מעת לעת והיא בתוקף עד לסוף חודש יולי 2026.

אוכלוסייה קטנה של אסירים לחופשות מיוחדות, אך אין בכך כדי להוות מענה לצורך הדוחק.

לעמדת הסניגוריה הציבורית, במצב הנוכחי בו אסירים ועצורים מוחזקים בתנאים בלתי אנושיים - ראוי היה לפעול לקידום פתרונות המוכוונים להפחתה משמעותית, ובטווח הזמן המידי, הן במספר העצורים והאסירים והן בתקופות ההחזקה במעצר ובמאסר. זאת, בראש ובראשונה בדרך של התאמת מדיניות המעצרים של רשויות האכיפה למצב החירות הכליאתי המתמשך. לצד זאת, יש להגביר את השימוש בחלופות כליאה שתועלתן אינה רק בהפחתת היקף הכלואים המוחזקים בתנאים בלתי הולמים, אלא גם בהרחבת האפשרויות השיקומיות המביאות להפחתת תופעות של עבריינות חוזרת, דבר שתועלתו לאינטרס הציבורי הרחב היא משמעותית ביותר.

בתוך כך, ראוי לקדם באופן מידי אמצעים שונים כגון: הפחתת השימוש בעונשי מאסר לתקופות קצרות; הגברת שיעור השחרורים על-תנאי של אסירים; הימנעות מקידום חקיקה המעודדת שימוש מואץ במאסרים; וכן נקיטה בצעדים מיוחדים בטווח הקצר - דוגמת הרחבת הסדר חופשות מיוחדות לאסירים המצויים לקראת תום תקופת מאסרם, הרחבת הסדר השחרור המנהלי וקידום ענישה בדרך של מאסרי בית בפיקוח אלקטרוני.

במהלך השנה החולפת, פעלה הסניגוריה הציבורית במגוון דרכים במטרה להביא לצמצום הפגיעה בזכויותיהם של עצורים ואסירים, הנמשכת תקופה ארוכה. בשנה זו, פרסמה הסניגוריה הציבורית את דוח תנאי הכליאה לשנים 2024-2023,[132] המציג את ממצאיהם העיקריים של עשרות ביקורים רשמיים שערכו נציגי הסניגוריה הציבורית במתקני הכליאה השונים בתקופה זו.

הדוח הציג תמונת קשה במיוחד בהיבט של הצפיפות השוררת במתקני הכליאה: תאים שבקושי ניתן לזוז בהם; אסירים השוכבים במיטותיהם רוב שעות היממה מפאת חוסר מקום; אסירים המולנים שלא על גבי מיטה ונאלצים לדלג אחד מעל השני בדרך לשירותים; מחנק וחום בלתי נסבלים כתוצאה מצפיפות והעדר אוורור; תפוצת מחלות ומזיקים. ברוב המתקנים שבהם נערכו ביקורים בתקופת הדוח נתקלו המבקרים בתנאי תברואה והיגיינה לקויים המשקפים הזנחה בתאים, רטיבות, עובש, ציוד ישן ופגום וריבוי מזיקים. במתקנים רבים נתקלו המבקרים בתלונות קשות על קיומם של פשפשי מיטה עוקצים וטורדניים ובחלק מהמתקנים נתקלו במקקים רבים ומזיקים שונים.

תנאים קשים אלה בשילוב עם הצפיפות הרבה, העדר אוורור מספק בתאים והמחנק ששורר בהם, יצרו במקרים רבים תנאים בלתי אנושיים לכלואים. ליקויים משמעותיים נמצאו גם בתחום הטיפול הרפואי לכלואים, ואחת

132. הסניגוריה הציבורית, "תנאי המעצר והמאסר במתקני הכליאה של שירות בתי הסוהר 2023-2024", https://www.gov.il/BlobFolder/dynamiccollectorresultitem/prison_conditions_report_23_24/he/prison_conditions_report_2023_2024.pdf

הסוגיות הבולטות בהקשר זה היא **מחסור אקוטי בטיפול פסיכיאטרי ובמסגרות מתאימות להחזקת כלואים הזקוקים לטיפול שכזה.** בין היתר, נמצא כי בבתי מעצר הוחזקו עצורים במצבים פסיכיאטריים קשים הדורשים אשפוז, וכן הודגש בדוח המחסור החמור והמתמשך במענה פסיכיאטרי ייעודי לנשים כלואות עם מגבלות נפשיות בבית סוהר נווה תרצה.

פרק נפרד בדוח תנאי הכליאה הציג את ממצאי הביקורים הרשמיים לגבי אוכלוסיית העצורים והאסירים הביטחוניים, לגביהם הוחלה מדיניות נפרדת של החמרה בתנאי הכליאה. בעניין זה, הדוח העלה את החזקתם של כלואים אלה בתנאי צפיפות קשים במיוחד, ואת טענותיהם של הכלואים לכך שהם סובלים מרעב חמור, מתנאי תברואה ירודים ומהיעדר טיפול רפואי הולם. בנוסף, עלו מצד הכלואים תלונות על אלימות שגרתית. תלונות אלה הועברו ליועצת המשפטית לממשלה לבדיקה והמשך טיפול. ביקורים אלה הובילו, בחלק מהמקרים, לנקיטה בצעדים מידיים מצד שב"ס ולשיפור ליקויים מסוימים.

במהלך השנה החולפת המשיכה הסניגוריה הציבורית לשקף את חומרת מצב הכליאה בישראל במסגרת פגישות עבודה שוטפות עם הגורמים המקצועיים, בדיוני חקיקה בוועדות הכנסת ובמסגרת צוותי עבודה מקצועיים שונים הפועלים בתחומים רלוונטיים. בין היתר, ערכה הסניגורית הציבורית הארצית פגישות עבודה בנושא עם נציב שב"ס ועם המשנה ליועצת המשפטית לממשלה. במסגרת זו, הציגה הסניגוריה בהרחבה את הקשיים החמורים הנובעים ממשבר הכליאה, ואף העמידה שורה של הצעות לשיפור המצב. לצד זאת, נציגי הסניגוריה הציבורית אף נטלו חלק ביום עיון מיוחד שנערך על ידי שב"ס והוקדש לנושא שיקום אסירים, במהלכו תרמו תובנות משמעותיות להצעות שנבחנו להכנסת חידושים מהותיים בתוכניות השיקום הקיימות בשב"ס ולפיתוח תוכניות חדשות שמטרתן להרחיב את היקף האסירים המשתלבים בהליכי שיקום ובהליכי שחרור על-תנאי.

בחודש יולי 2025, ובהמשך לפניות קודמות בעניין מצוקת הכליאה, פנתה הסניגורית הציבורית הארצית ליועצת המשפטית לממשלה ולפרקליט המדינה בבקשה כי יפעלו לעריכת התאמות נדרשות במדיניות התביעה כדי להביא לצמצום היקפי הכליאה הקיימים. בפנייתה, עמדה הסניגורית הציבורית הארצית על כך שמצוקת הכליאה המתמשכת מחייבת התאמות בקביעת מדיניות התביעה בענייני מעצר, ענישה ושחרור על-תנאי ממאסר, וצריכה להוות שיקול רלוונטי בגיבוש עמדות התביעה בתיקים פרטניים.

ייצוג אסירים בוועדות שחרורים, עתירות אסירים והליכי החזקה בהפרדה

שחרורם על-תנאי של אסירים שהשלימו את ריצוי רוב מאסרם הוא אמצעי חיוני לשיקום עוברי חוק, התורם משמעותית לצמצום עבריינות חוזרת ולהפחתת הצפיפות בבתי הכלא. מעבר להשלכות החיוביות על האסירים עצמם, שחרור על-תנאי משרת גם אינטרס ציבורי רחב, בהיותו כרוך בהליכי טיפול, שיקום ופיקוח המסייעים להשתלבות מחודשת ותקינה של אסירים בחברה באופן המפחית את הסיכון לפשיעה חוזרת הפוגעת בחברה, ומביא לחיסכון משמעותי בעלויות כליאה. לעומת זאת, מרבית האסירים המשוחררים לאחר ריצוי מלוא עונשם אינם מחויבים בתהליכי טיפול ופיקוח, מה שמותיר אותם ללא ליווי מקצועי וללא תהליך שיקומי מובנה בעת חזרתם לחברה.

הסניגוריה הציבורית מייצגת אסירים בהליכי שחרור על-תנאי בפני ועדות השחרורים, ובפני ועדות השחרורים[133] המיוחדות בהליכים הנוגעים לקציבת מאסרי עולם ושחרור על-תנאי של אסירים שנדונו למאסר עולם ועונשם נקצב על ידי נשיא המדינה.[134]

בשנת 2025 ייצגה הסניגוריה הציבורית ב-1,958 הליכים בפני ועדות שחרורים רגילות ומיוחדות.[135]

בשנים האחרונות ניכרת ירידה משמעותית בשיעור האסירים המשתחררים בשחרור על-תנאי. כך, בעוד שבשנת 1990 שוחררו בשחרור על-תנאי 63% מן האסירים שהדיון בעניינם הסתיים באותה שנה בוועדת שחרורים, בשנים האחרונות רק כ-30% מן ההחלטות בבקשה לשחרור מוקדם היו החלטות שחרור על-תנאי.[136]

במהלך השנה החולפת קיימה הסניגוריה הציבורית עבודת מטה יסודית במטרה לאתר את החסמים המערכתיים המשפיעים על השיעור הנמוך של בקשות לשחרור על-תנאי ממאסר שמתקבלות. בתוך כך, נאספו ונותחו לעומקם נתונים מקיפים אודות 1,000 הליכי שחרור על-תנאי בהם ייצגה הסניגוריה הציבורית. הממצאים העולים מניתוח זה הוצגו בפורום ההנהלה הבכירה של הסניגוריה הציבורית, וכן שוקפו גם בפגישות עבודה עם גורמים רלוונטיים בהנהלת בתי המשפט ובפרקליטות המדינה, במטרה לפתח שיח אודות הסרת החסמים המובילים לצמצום הבקשות לשחרור על-תנאי שמתקבלות.

בין הממצאים העיקריים שעלו מניתוח הנתונים ניתן להצביע על כך שחרף העובדה שמרבית המאסרים בישראל הם מאסרים קצרים לתקופה של עד שנתיים, הרי שדווקא בקבוצה זו ניכר השיעור הנמוך ביותר של בקשות שחרור על-תנאי שמתקבלות. כך למשל, בעוד שעונשי המאסר הקצרים (עד שנתיים) היוו כ-56% מכלל הליכי השחרור על-תנאי בהם ייצגה הסניגוריה הציבורית, הרי ששיעור הבקשות לשחרור על תנאי שהתקבלו עמד על 14% לגבי מאסרים שאורכם עד שנה התקבלו, ועל 40% לגבי מאסרים שאורכם שנה עד שנתיים. זאת, לעומת 57% של בקשות שהתקבלו לגבי מאסרים שאורכם שנתיים עד ארבע שנים, ו-53% של בקשות שהתקבלו לגבי מאסרים שאורכם מעל ארבע שנים.[137]

נתון מרכזי נוסף שעלה מניתוח הנתונים נוגע לחשיבותם של הליכי טיפול ושיקום. כך, **כ-75% מהאסירים שעברו הליכי טיפול ושיקום בכלא זכו לשחרור על-תנאי, אולם חרף ההשפעה המובהקת של הליכים אלו על סיכויי השחרור על-תנאי ועל הפחתת פשיעה חוזרת, הרי שרק 40% מהאסירים זכו להשתלב בהליכים אלה.** השפעה דומה על סיכויי השחרור על-תנאי נמצאה גם לגבי תוכניות פיקוח ושילוב בקהילה של הרשות לשיקום האסיר: כ-80% מהאסירים שנמצאו מתאימים לתוכנית כזו של הרשות לשיקום האסיר שוחררו בשחרור על-תנאי, אולם תכנית שכזו הוכנה רק לגבי מחצית מכלל האסירים הרלוונטיים.

133. מכח סעיף 18(א)(11) לחוק הסניגוריה הציבורית, התשנ"ו-1995 בשילוב עם סעיף 16(ד) לחוק שחרור על-תנאי ממאסר, התשס"א-2001, המקנים לוועדת השחרורים או ליו"ר הוועדה סמכות למינוי סניגור ציבורי לייצוג אסירים בבקשות לשחרור על-תנאי ממאסר ("שחרור מוקדם").
134. ראו סעיפים 5 ו-29 לחוק שחרור על תנאי ממאסר, תשס"א-2001.
135. הנתונים כוללים הליכים לשחרור מוקדם בפני ועדות שחרורים רגילות (1,923); הליכים בפני ועדות שחרורים מיוחדות בבקשות של אסירי עולם לקציבת עונשם (17 הליכים); ובקשות של אסירי עולם קצובים לשחרור מוקדם (18 הליכים).
136. מנתוני הנהלת בתי המשפט שהוצגו בפני ועדת ההיגוי הבין-משרדית של ועדות השחרורים, עולה כי בשנת 2025 הוגשו 4,227 בקשות לשחרור על-תנאי, מתוכן התקבלו 1,103 בקשות לשחרור על-תנאי, לאחר שנדונו לגופן והוכרעו 2,218 מכלל הבקשות שהוגשו.
137. הנתונים מתייחסים לאסירים פליליים שהם אזרחי ישראל או תושביה.

הנתונים מלמדים על הצורך בהרחבה משמעותית של מסגרות הטיפול והשיקום בשב"ס על מנת להבטיח את שילובם של אסירים רבים ככל שניתן בהליכים אלו. זאת בראש ובראשונה לטובת שיקומם ושילובם מחדש בחברה באופן יעיל שימנע עבריינות חוזרת הפוגעת בחברה, אך לא פחות חשובה מכך היא האפשרות להקל על מצוקת הכליאה החמורה על ידי הרחבת השימוש באמצעי המועיל של שחרור על-תנאי ממאסר.

סוגייה נוספת שעלתה מניתוח הנתונים היא העובדה שכ-800 אסירים נוספים ויתרו על זכותם לדיון בפני ועדות השחרורים, ולמעשה ויתרו על האפשרות שייבחן שחרורם על-תנאי ממאסר. מצב שבו מאות אסירים מוותרים על זכותם זו מחייב בחינה מעמיקה.

כחלק מן המסקנות בעקבות ניתוח הנתונים האמורים החליטה הסניגוריה הציבורית להתמקד במהלך השנה הקרובה בהרחבת איסוף הנתונים לגבי אוכלוסייה זו על מנת להעמיק בבירור הסיבות לוויתורים אלה, ובאפשרות לאתר חסמים או נקודות כשל שפתרונן עשוי להביא להרחבת היקף האסירים המתאימים לכך שתיבחן אפשרות שחרורם על-תנאי.

על החלטות ועדות השחרורים ניתן להשיג בדרך של הגשת עתירה לבית המשפט המחוזי בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים, והחלטות בית המשפט המחוזי בעתירות אלה ניתנות להשגה בדרך של בקשת רשות ערעור בבית המשפט העליון. בשנת 2025 ייצגה הסניגוריה הציבורית ב-69 עתירות על החלטות של ועדות שחרורים בבתי המשפט המחוזיים. כמו כן, ייצגה הסניגוריה הציבורית בבקשה אחת למתן רשות ערעור לבית המשפט העליון, אשר התקבלה לגופה. במקרה זה, בית המשפט העליון הדגיש כי **"אין לשלול את אפשרות שחרורו על תנאי של אסיר אך בשל כך שהוא לא עבר הליך טיפולי, אם דרך זו הייתה חסומה בפניו".**[138]

במסגרת ייצוגם של אסירים בהליכי שחרור על-תנאי וכן במסגרת ייצוגם השוטף של עצורים, מגישה הסניגוריה הציבורית, במקרים המצדיקים זאת, עתירות אסירים הנדרשות לשם מיצוי זכויות האסיר או העצור הנדרשות לקידום ההליך המשפטי העיקרי בו הוא מיוצג. כך למשל, ייצגה הסניגוריה הציבורית אסיר ששב"ס סירב לשלבו בהליכי שיקום, בין היתר בטענה כי נכונותו להשתלב בהליך השיקום מונעת בעיקר מרצונו לזכות בשחרור על-תנאי ולא מרצון כן להשתקם. בית המשפט המחוזי שדן בעתירה קבע כי מניעיו של אסיר להשתלב בהליכי שיקום אינם מעלים או מורידים וכי אין פסול בכך שאסיר מעוניין להשתלב בהליך שיקומי כדי לקדם את שחרורו על-תנאי.[139]

סוגיית סמכותה של הסניגוריה הציבורית להגיש באופן יזום עתירות אסיר במקרים אלה עמדה במוקד עתירה מוסדית לבג"ץ שהוגשה על ידי הסניגוריה הציבורית.[140] זאת, לאחר שבהחלטה של בית המשפט המחוזי בנצרת, שניתנה במסגרת עתירת אסיר, קבע בית המשפט המחוזי כי לסניגוריה הציבורית אין סמכות למנות סניגור ציבורי לצורך ייצוג בעתירת אסיר הנלווית להליך בוועדת שחרורים בו מונתה לייצג. **במסגרת עתירה לבג"ץ נגד החלטה**

138. בר"ם 69061-12-25 **אלשריף נ' מדינת ישראל** (החלטה מיום 21.1.2026; ייצוג ע"י עוה"ד אן סוצ'יו וגיא נגר).
139. עת"א (מחוזי חי') 64446-02-25 **בן-משה נ' שירות בתי הסוהר** (החלטה מיום 25.5.2025).
140. בג"ץ 4255/24 **הסניגוריה הציבורית נ' בית המשפט המחוזי בנצרת** (ייצוג ע"י עוה"ד גיל שפירא ויגאל בלפור).

זו, עמדה הסניגוריה הציבורית על כך על כך שנתונה לה סמכות לייצג את לקוחותיה בהליכים נלווים הנחוצים לקידום ההליך העיקרי שבו מונתה הסניגוריה הציבורית לייצג; וכרשות מנהלית המחויבת לפעול בסבירות ובאופן ראוי לשם מילוי תפקידה, היא אף מחויבת לעשות שימוש בסמכות זו כדי לקדם את עניינם של הלקוחות שעל ייצוגם היא מופקדת על פי דין. לפיכך, טענה הסניגוריה הציבורית כי מקום בו מונתה לייצג אסיר במסגרת ועדת שחרורים, היא מוסמכת (ולעיתים אף מחויבת) להגיש בשם האסיר עתירות אסיר הנדרשות לצורך קידום עניינו בפני ועדת השחרורים. **בעקבות הגשת העתירה התקיים שיח בין כלל הגורמים הרלוונטיים בראשותו של המשנה ליועצת המשפטית לממשלה, אשר הכריע כי המדינה לא תטען להיעדר סמכותה של הסניגוריה הציבורית ליזום הגשת עתירות אסירים ולייצג בהן, מקום שבו מדובר בעתירת אסיר שהוגשה בזיקה לקידום הליך בוועדות השחרורים שלגביו ניתן מינוי.** בכפוף להסכמה זו של המדינה, צפויה העתירה להגיע לכדי מיצוי תוך קבלת עמדתה של הסניגוריה הציבורית, כאמור.

לצד זאת, בתי המשפט ממנים את הסניגוריה הציבורית לייצג בעתירות אסירים אחרות המוגשות ישירות על ידי האסירים, במקרים שבהם בתי המשפט סבורים כי נדרש בהן ייצוג. במסגרת זו מייצגת הסניגוריה הציבורית אסירים בנושאים שונים שיש להם השפעה על תנאי מאסרם, כגון: קבלת טיפול רפואי הולם, מזון הולם בכמותו ובאיכותו, תעסוקה, תנאי המחיה בכלא ועוד.[141]

כמו כן, ייצגה הסניגוריה הציבורית בעתירות הנוגעות להחזקת אסירים בתנאי הפרדה שמשמעותם החזקתו של האסיר לבדו בתא כמעט בכל שעות היממה, כשהוא מנותק מכל מגע וקשר עם אסירים אחרים. בתוך כך, פעלה הסניגוריה הציבורית במהלך השנה החולפת לטיפול משמעותי בעניינם של אסירים המוחזקים בתנאי הפרדה אך בשל היותם לוקים בנפשם, בהיעדר מענה אחר למצוקות הנפשיות מהן הם סובלים.

בשנת 2025 ייצגה הסניגוריה הציבורית ב-439 עתירות אסירים, מתוכן 54 עתירות שעניינן החזקת אסירים בהפרדה.

141. לעניין סמכותה של הסניגוריה הציבורית לייצג בהליכי עתירות אסירים ראו רע"ב 8702/11 **רויטר נ' מדינת ישראל**, וכן ראו גם: עת"א (מחוזי ב"ש) 26349-05-11 **בניטה נ' שב"ס**; עת"א (מחוזי ב"ש) 14594-04-11 **בנשתי נ' שב"ס**; עת"א (מחוזי חי') 15106-01-17 **אביטן נ' שב"ס**. כדוגמה לייצוג בעתירת אסיר כאשר המינוי נעשה ביוזמת בית המשפט ראו: עת"א (מחוזי מרכז) 30779-11-24 **פלוני נ' שירות בתי הסוהר**; ניתן ביום 4.3.2025, בו בית המשפט מתח ביקורת על התנהלות שב"ס שסירב לאפשר לאסיר לקבל טיפול אורתופדי, והדגיש כי מוטל על שב"ס לערוך בירור מתאים לגבי צרכיו הרפואיים של כל אסיר המתקבל למאסר, במיוחד לגבי המשכיות טיפול רפואי שהאסיר קיבל בקביעות טרם מאסרו. עוד קבע בית המשפט כי על שב"ס חלה חובה להביא אסירים במהירות הראויה לבדיקת רופא מומחה במקרים הנדרשים

פעילות הסניגוריה הציבורית בתחומי חקיקה וקידום מדיניות

במסגרת פעילותה המוסדית, הסניגוריה הציבורית מעורבת בהליכי חקיקה ומדיניות שונים הנוגעים לתחומי פעילותה ועשויים להשפיע על זכויותיהם של חשודים, נאשמים ואסירים כגון: המשפט הפלילי המהותי, סדר הדין הפלילי, דיני הראיות, ענישה, מניעת עבריינות, בתי סוהר ועבודת רשויות אכיפת החוק. פעילותה של הסניגוריה בתחומי החקיקה והמדיניות מתבצעת במגוון פורומים מקצועיים בהם היא שותפה, מציגה את עמדותיה ותורמת משמעותית לליבון סוגיות משפטיות ומקצועיות תוך שמירה על זכויות הפרט בגדרי המשפט הפלילי. נציגי הסניגוריה נוטלים באופן שוטף חלק פעיל בדיוני חקיקה ומדיניות המתקיימים בפני הגורמים המקצועיים הרלוונטיים, בעיקר במשרד המשפטים ובכנסת.[142] בתוך כך, הסניגוריה הציבורית עוקבת באופן שוטף אחר תזכירי חוק והצעות חוק פרטיות וממשלתיות, ומעבירה לגביהם הערות מקצועיות מטעמה. בנוסף, נציגי הסניגוריה חברים בצוותים בין-משרדיים ובוועדות ציבוריות המוקמים מעת לעת לשם בחינת המצב המשפטי בנושאים ספציפיים בתחום המשפט הפלילי.[143]

השנים האחרונות התאפיינו **בפעילות אינטנסיבית במיוחד** בזירות החקיקה והמדיניות. הפעילות הענפה והמגוונת בזירות אלו מאפשרת לסניגוריה הציבורית לא רק להשפיע באופן משמעותי על עיצוב החקיקה הפלילית בישראל, אלא גם להבחין במגמות כלליות ורב-שנתיות אשר מאפיינות את הליכי החקיקה בתחום זה. לעתים, המשמעות האמיתית של חלק מיוזמות החקיקה אשר נדונות בפורומים השונים יכולה להילמד רק אם מתייחסים אליהן בתוך הקשר כללי יותר ומתוך ראיית רוחב של החקיקה הישראלית.

142. בין גורמים אלה ניתן למנות את מחלקת ייעוץ וחקיקה במשרד המשפטים; ועדת שרים לענייני חקיקה ואכיפה; ועדות הכנסת, ובעיקר ועדת חוקה, חוק ומשפט והוועדה לביטחון לאומי; הפורומים המקצועיים של לשכת עורכי הדין; ועוד.

143. בין הצוותים והוועדות שבהם נציגי הסניגוריה הציבורית היו חברים ונטלו חלק פעיל במהלך השנה החולפת, ניתן לציין במיוחד את הוועדה הציבורית למניעת הרשעות שווא ותיקונן בראשות השופט (בדימ') יורם דנציגר; צוות לבחינת עבודת המחלקה לחקירות שוטרים, בראשות מנכ"ל משרד המשפטים איתמר דוננפלד; הצוות בנושא רפורמה בעבירות רכוש בראשות עו"ד לילך וגנר, ראש אשכול עונשין ופשיעה חמורה במחלקת ייעוץ וחקיקה (פלילי); הוועדה לבחינת 'צווארי בקבוק' בהליך הפלילי, בהובלת אגף תכנון ואסטרטגיה במשרד המשפטים; צוות ההיגוי של בתי המשפט הקהילתיים; וצוות ההיגוי האחראי על קיום דיונים בהיוועדות חזותית.

הרחבה ניכרת ומרחיקת לכת של סמכויות השיטור והאכיפה

בפרק שבמיקוד בדוח השנתי הקודם,[144] הסניגוריה הציבורית הציגה בהרחבה ניתוח של שתי מגמות מרכזיות אשר אפיינו את תהליכי החקיקה והמדיניות בשנים האחרונות, תוך סקירת מהלכי החקיקה שהתקיימו בעניינן: הרחבה ניכרת ומרחיקת לכת של סמכויות השיטור והאכיפה, וזאת מתוך מטרה מוצהרת להתמודד עם תופעות של פשיעה חמורה (ובעיקר בחברה הערבית); והחמרה דראסטית של מדיניות הענישה, לרבות תוך קביעת ענישת מינימום ועונשי חובה של מאסרים וקנסות ומנגנונים דרקוניים בתחום החילוט.[145]

השנה החולפת התאפיינה בהמשכן של מגמות אלו, ובמיוחד בהמשכה של המגמה הראשונה בדבר הרחבת סמכויות השיטור והאכיפה. כפי שציינו, מגמה זו כוללת בחובה שינוי דרמטי של סדרי העולם באכיפה הפלילית בישראל, ובחלק מן ההקשרים מעוררת לטעמנו קשיים חוקתיים של ממש. הרחבת הסמכויות נעשית פעמים רבות תוך חריגה בוטה ממושכלות יסוד של סדרי הדין ודיני הראיות במשפט הפלילי; היא מעניקה כוח רב מדי בידי רשויות האכיפה ומעוררת חשש כבד לאכיפת יתר ולאכיפה סלקטיבית; לעתים היא מלווה בשימוש באמצעים טכנולוגיים פולשניים ופוגעניים במיוחד כלפי האזרח; ולעתים היא "מייבאת" כלים חריגים וקיצוניים, לרבות מתחום המשפט המנהלי, שעד עתה יוחדו לחקיקת ביטחון וטרור בלבד.

לא אחת, הבעייתיות של הרחבת הסמכויות מתחדדת לנוכח השימוש בהגדרות עמומות ומעורפלות המביאות לפגיעה קשה בעקרון החוקיות והוודאות בפלילים. בין הדוגמאות שנסקרו בהרחבה בהקשר זה היו אישור חוק הגבלות מנהליות; אישור חוק "מערכות צילום מיוחדות" והתקנות המסדירות את השימוש במערכת "עין הנץ"; הצעת חוק לקביעת הסדרי חילוט ותפיסה מנהליים והרחבת העילות למניעת מפגש עצור עם עורך דינו; הצעת חוק הנוגעת להסדרת השימוש של המשטרה ב'רוגלות'; והארכת הוראת השעה בדבר הרחבת סמכותו של שוטר לבצע חיפוש בבית/במקום ללא צו שיפוטי.

בשנה החולפת, הוועדה לביטחון לאומי של הכנסת החלה לדון בהצעת חוק פרטית **שעניינה הכרזה על ארגון פשיעה כארגון טרור.**[146]

144. לפרק שבמיקוד, ראו דוח הסניגוריה הציבורית לשנת 2024, בעמ' 13-29 (2025).
145. זאת תוך התעלמות מוחלטת ממשבר הכליאה החמור והמתעצם והצפיפות הקשה במתקני המעצר ובבתי הסוהר בישראל.
146. הצעת חוק המאבק בארגוני פשיעה (תיקון - הכרזה על ארגון פשיעה כארגון טרור), התשפ"ה-2025.

הצעת החוק בנוסחה העדכני מבקשת בין היתר להחיל על ארגוני פשיעה הסדרים קיצוניים ודרקוניים בהיבטים של מניעת מפגש עצור עם עורך דינו; השהיית הבאת עצור בפני שופט; סמכות חיפוש סמוי בחומר מחשב, לרבות טלפונים סלולריים ('רוגלות'); והסדרים נרחבים (לרבות מנהליים) בתחום תפיסה וחילוט רכוש.[147]

מעבר להתנגדותנו העקרונית להצעת החוק (אף בגרסתה המעודכנת), הסניגוריה הציבורית מוטרדת במיוחד מן המרכיב המתייחס לסמכות החיפוש הסמוי. כפי שציינו בעבר, סמכות זו מגלמת פגיעה חריפה ומרחיקת לכת בפרטיות (לרבות של צדדים שלישיים), בייחוד כשהיא נעדרת מערך בלמים ואיזונים ומנגנונים אפקטיביים (וחיצוניים למשטרה) של פיקוח ובקרה. מטעמים אלה, ובשל מורכבות הסוגייה ורגישותה, ראוי שהסדרת השימוש באמצעים אלו תיעשה בדרך של עבודת מטה מסודרת בשיתוף כלל הגורמים הרלוונטיים (ובהם הסניגוריה הציבורית) וכן גורמי מקצוע מתחום הפרטיות וזכויות הפרט, שתיתן מענה למכלול הרחב של האיזונים הרגישים הנדרשים. ככלל, ראוי שעניינים רגישים ומורכבים ממן אלה יקודמו במסגרת הצעות חוק ממשלתיות. לא בכדי, בנובמבר 2024 החליטה ועדת שרים לענייני חקיקה להתנות את תמיכתה בהצעת חוק קודמת שעסקה בנושא רק בכפוף לשורה של תנאים וסייגים שהובאו בעמדת הסניגוריה הציבורית והרשות להגנת הפרטיות.[148] קיים חשש כבד כי תנאים וסייגים אלה לא יקבלו ביטוי במסגרת הצעת החוק הנוכחית. לבסוף יצוין כי החוק הקיים מגדיר "ארגון פשיעה" בצורה רחבה ביותר ("חבר בני אדם ... שפועל בתבנית מאורגנת, שיטתית ומתמשכת" לביצוע עבירות מסוג פשע או עבירות עוון מסוימות").

לסיכום חלק זה, נציין כי אין חולק על הצורך להתמודד עם תופעות של פשיעה חמורה, ובייחוד הפשיעה המאורגנת. ואולם, האירועים הקשים בחברה הערבית מחייבים פתרונות עומק, להבדיל מ'פתרונות קסם'. בהקשר זה קיימות חלופות רבות בדמות מיצוי הכלים החריגים שמעוגנים בחקיקה הפלילית הקיימת, ייעול ומיקוד עבודת המשטרה וכן תגבור כוחותיה. יתרה מכך, כבר בדוחות קודמים התריעה הסניגוריה הציבורית על כך **שמיקוד השיח בהחמרת הענישה ואימוץ פתרונות המתמקדים בהרחבת סמכויות האכיפה כפתרונות המרכזיים לטיפול בפשיעה ובעבריינות, עלולים דווקא להעמיק את המעורבות בפלילים.** כבר כיום קיים ייצוג יתר של בני החברה הערבית בהליכי המעצר ובבתי הכלא, וחלק מיוזמות החקיקה המקודמות מעוררות חשש כבד לאכיפת יתר, לאכיפה סלקטיבית ולפגיעה בשוויון בפני החוק.

הצעות חקיקה בתחום זכויות חשודים ונאשמים

בחלקו האחרון של הפרק במיקוד בדוח הקודם, כמבט צופה פני עתיד, הסניגוריה הציבורית הצביעה על **מספר כיווני פעולה ויוזמות לתיקוני חקיקה** (חלקן כבר בתהליך של בחינה או קידום) שבראייתה נדרשים כדי לחזק את ההגנה על זכויות חשודים ונאשמים ולהבטיח הליך פלילי תקין והוגן, וזאת בהיבטים של הרחבת ההגנה על

147. יצוין כי הצעת החוק בנוסחה המקורי ביקשה להקנות לשר לביטחון לאומי את הסמכות להכריז על ארגון פשיעה כ"ארגון טרור", כך שיוחלו עליו כלל ההוראות, הסמכויות וההסדרים הרלוונטיים לארגוני טרור - וזאת באופן גורף וללא סייגים כלשהם. בהמשך להערות הסניגוריה וגורמים נוספים, הנוסח המעודכן של הצעת החוק צומצם כך שניתן יהיה להכריז על ארגון פשיעה כ"מסכן את הביטחון הלאומי", וכפועל יוצא יוחלו עליו ההסדרים הקונקרטיים המתוארים לעיל.

148. לעיון בהחלטת הוועדה: https://www.gov.il/he/pages/dec2449-2024.

זכויות נחקרים וחשודים; פיתוח ויצירת חלופות לכליאה, הן בשלב המעצר והן בשלב המאסר; והצעות לייעול ההליך הפלילי ולהפחתת העומס המוטל על מערכת המשפט. **בהקשר זה, בשנה החולפת נדונו בכנסת מספר יוזמות חקיקה שמטרתן לבצר ולהרחיב את ההגנה על זכויות נחקרים וחשודים.**

הרחבת ההגנה על זכויות נחקרים וחשודים; פיתוח ויצירת חלופות לכליאה, הן בשלב המעצר והן בשלב המאסר; והצעות לייעול ההליך הפלילי ולהפחתת העומס המוטל על מערכת המשפט. בהקשר זה, בשנה החולפת נדונו בכנסת מספר יוזמות חקיקה שמטרתן לבצר ולהרחיב את ההגנה על זכויות נחקרים וחשודים.

ראשית, נזכיר כי בבסיס ההגנה על זכויות החשודים והנאשמים, עומדים גם אינטרסים ציבוריים חשובים כגון קידום חקר האמת, הבטחת הוגנות ההליך וטוהרו, צמצום טעויות והרשעות שווא, וחיזוק אמון הציבור במערכת האכיפה והמשפט. חרף חשיבות תחום ההגנה על זכויות חשודים ונאשמים, עדיין קיים בו חסר חקיקתי משמעותי, כאשר זכויות רבות עוצבו בפסיקה ומשכך מעוררות מחלוקות שונות. על כן, מתחדדת החשיבות בגיבוש חקיקה ראשית שתעגן ותפתח את זכויות החשודים והנחקרים בישראל.

דוגמה מובהקת לכך היא הצעת חוק ממשלתית, פרי יוזמתו של שר המשפטים, המבקשת להקנות **זכות לנוכחות סניגור בחקירה לקטינים ולאנשים עם מוגבלות שכלית ונפשית הנחקרים במשטרה כחשודים.**[149] בשנה החולפת הצעת החוק נדונה ואף אושרה לקריאה שניה ושלישית בוועדת חוקה, חוק ומשפט הכנסת - וכעת ממתינה לאישורה הסופי במליאה. **מדובר במהלך חשוב וקריטי שנועד לצמצם את החשש מהודאות שווא של אוכלוסיות מיוחדות ופגיעות אלו - שעל פי המחקרים מועדות יותר להודאות במעשים שלא ביצעו - ובכך גם לסייע במימוש זכותם להליך הוגן ובשמירה על תקינות החקירה המשטרתית.** נחקרים מסוג זה אף נוטים יותר לוותר על זכויותיהם במהלך החקירה, מתקשים יותר בהבנה ממשית של סיטואציות חקירתיות רלוונטיות, מושפעים יותר ממניפולציות רגשיות ומשימוש במידע כוזב ולעיתים הם חשופים יותר להפרת זכויותיהם על ידי הרשות החוקרת. אכן, נוכחות סניגור בחקירה וליווי החשוד על ידי עורך דינו תורמת רבות למזעור גורמי הסיכון השונים למתן הודאות שווא ולהקפדה על הוראות הדין וזכויות החשודים. זכותו של חשוד לנוכחות סניגורו אף מסייעת באיזון פערי הכוחות המובנים בין החוקרים לחשוד. לא בכדי הסדרים של נוכחות סניגור בחקירת חשוד נהוגים במדינות העולם המערבי, ולמעשה בכל המדינות שנסקרו בדיוני ועדת דנציגר. לנוכח הדברים האמורים, הסניגוריה הציבורית הביעה את עמדתה העקרונית שמן הראוי היה כי הזכות לנוכחות סניגור בחקירה תוקנה לכל אדם החשוד בביצוע העבירה. עם זאת, הסניגוריה תמכה במהלך המוצע שלפיו בשלב ראשון הזכות תוענק לחשודים הפגיעים ביותר שנתונים לסיכון מוגבר של הודאות שווא בחקירה, קרי לקטינים ולאנשים עם מוגבלות שכלית או נפשית. בצד זאת, הסניגוריה הציגה בדיונים את הערותיה באשר לפרטי ההסדר, אשר בחלקן המשמעותי התקבלו על ידי חברי הכנסת. יש לקוות כי הצעת החוק תאושר סופית בהקדם.

הצעת חוק נוספת שנדונה בשנה החולפת בוועדת החוקה מבקשת להגדיר **פרקי זמן לניהול חקירה משטרתית ולטיפול התביעה בתיק.**[150] הסניגוריה הציבורית הביעה את תמיכתה העקרונית בהצעת החוק, אך ציינה כי במהלך קידומה בדיוני הכנסת יהיה צורך בליבון מעמיק של פרטי ההסדר. **המתנה של אדם לתום החקירה ולהחלטה אם יוגש כתב אישום בעניינו מותירה אותו באי וודאות כלפי עתידו, ועלולה לפגוע באופן ישיר או עקיף בפרנסתו,**

149. הצעת חוק נוכחות עורך דין בחקירת אוכלוסיות שונות (תיקוני חקיקה) (הוראת שעה), התשפ"ה-2025.
150. להצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון - הגבלת משך זמן החקירה המשטרתית וטיפול התביעה בתיק החקירה עד להגשת כתב אישום), התשפ"ה-2024.

בכבודו, בשמו הטוב, ביחסיו עם הסביבה החברתית ובלכידות היחסים המשפחתיים. צל החשד התלוי מעל ראשו של החשוד הוא קשה הן מבחינה רגשית והן מבחינת היחס החברתי שהחשדות כנגדו עלולים לגרור. דברים אלו מקבלים משנה תוקף נוכח העובדה כי חלק גדול מהחקירות לא מבשילות לכתב אישום, ואחרי תקופה ארוכה של חיים תחת צל החשד נדרש האזרח לחזור ולשקם את חייו כאילו לא קרה דבר. התמהמהות בחקירה ובהגשת כתבי אישום מביאה גם לידי פגיעה ממשית ביכולת של בית המשפט להגיע לחקר האמת, מקשה על שמיעת עדים אשר מתבקשים להעיד על אירועים שנים רבות לאחר מועד האירוע ופוגעת ביכולתו של הנאשם להתגונן כראוי. על כן, מן הראוי להסדיר סוגיה חשובה זו בחקיקה ראשית, ולא די בהנחיות פנימיות של גורמי החקירה והתביעה בהקשר זה, כפי שנעשה כיום.

בשנה זו ועדת החוקה גם החלה לדון **בהצעות חוק שעניינן הגבלת זכות הערעור של המדינה על זיכוי.**[151] הסניגוריה הציבורית הביעה את תמיכתה בהצעות חוק אלו, בין היתר מטעמים הנוגעים למשמעותו של הזיכוי באישושה של חזקת החפות; היותה של הרשעה שבאה לאחר זיכוי מנוגדת לעקרון ההרשעה מעבר לספק הסביר, כמו גם לעקרונות בסיסיים של הגינות, אי-התעמרות של שלטונות המדינה באזרח ומניעת "סיכון כפול"; איזון כוחה העודף של המדינה בהליך הפלילי; והסדרים רבים במשפט המשווה, ובמיוחד במדינות המשפט המקובל, המגבילים באופן משמעותי את האפשרות לערער על זיכוי.

לסיום חלק זה, נזכיר כי עוד בטרם התעצמותו של משבר הכליאה הלאומי, וביתר שאת בעקבותיו, הסניגוריה הציבורית פנתה במספר הזדמנויות אל מעצבי המדיניות ומקבלי ההחלטות וקראה **לפיתוח ויצירת חלופות לכליאה, וזאת החל משלב המעצר, דרך שלב המאסר וכלה בשלב השחרור המוקדם ממאסר.** למרבה הצער, המגמה עליה הצבענו בדוחות קודמים בדבר קידום תיקוני החקיקה שנועדו לקדם חלופות לכליאה והליכים חלופיים להליך הפלילי במידה רבה נבלמה, או לכל הפחות עדיין לא הצליחה לעמוד במטרותיה.[152] בהקשר זה, הסניגוריה הציבורית העלתה בפני הגורמים הרלוונטיים הצעות קונקרטיות רבות להתמודדות עם משבר הכליאה, אשר עד היום לא נדונו לעומק חרף חלוף הזמן הניכר מאז תחילתו של "מצב החירום הכליאתי".[153] גם הדיונים הבינמשרדיים בעניין יצירת חלופה לכליאה של מאסר בית בפיקוח אלקטרוני (משמורת בית) טרם נשאו פרי ומתנהלים בקצב איטי, וממילא קיים חשש כי אף היא תיתן מענה מוגבל יחסית לבעיית הצפיפות. מכל מקום, אין ספק כי המציאות הנוכחית מחייבת בחינה מיידית ורחבה יותר של הפעולות הנדרשות בהיבטים של יצירת חלופות אפקטיביות ומשמעותיות לכליאה.

---

151. הצעות חוק-יסוד: השפיטה (תיקון - רשות ערעור למדינה על זיכוי אדם בפלילים).
152. מהלכים אלה זכו בשעתו לרוח גבית בין היתר בהחלטת ממשלה מספר 1840 מיום 11.8.2016 בנושא "ייעול מדיניות הענישה ושיקום האסירים בישראל", אשר אימצה את עיקרי המלצות הוועדה לבחינת מדיניות הענישה והטיפול בעבריינים בראשות השופטת (בדימוס) דליה דורנר. להרחבה, ראו פרק במיקוד: "מערכת האכיפה הפלילית בישראל האם ניתן לחוש - ברוחות של שינוי?" **הסניגוריה הציבורית דוח פעילות שנתי לשנת 2016**, בעמ' 120-134 (2017).
153. כך למשל: הוראות מכוונות שיקול דעת בדבר מעצר ומאסר בתקופה זו, כדוגמת הדרישה לתנאי של "חיוניות המעצר" וכן דרישה להטלת עונש מאסר בפועל על ידי בית המשפט רק במקרים שבהם לא ניתן להסתפק בענישה שאינה כוללת כליאה וכאמצעי אחרון; קידום תיקוני חירום לחוק המעצרים אשר יביאו להפחתת מספר העצורים ו/או לקיצור משכי המעצר; הרחבת השחרור המוקדם על ידי קביעת ברירת מחדל של שחרור על-תנאי ממאסר אלא אם קיימת אינדיקציה שלילית מובהקת; הסרת החסמים הקיימים כיום בחוק בעניין מעצר בפיקוח אלקטרוני (למשל מתן שיקול דעת לבית המשפט בכל הנוגע לסוגיית הפיקוח האנושי הרציף); הרחבת השחרור המנהלי של קבוצות אסירים מסוימות ובמיוחד אסירים השפוטים לתקופות קצרות; הרחבת הסדר החירום של חופשה מיוחדת לאסיר; יצירת חלופה לכליאה של מאסר בית בפיקוח אלקטרוני (משמורת בית / משמורת בקהילה); ועוד.

החמרת החקיקה בתחום הפלילי-ביטחוני

היבט נוסף שממשיך להשפיע באופן עמוק על החקיקה הפלילית הוא **מצב החירום שליווה את מדינת ישראל מאז אירועי ה-7 באוקטובר 2023 ופרוץ מלחמת "חרבות ברזל".** בדוחות קודמים עמדנו על כך שחלק מהסדרי החירום החקיקתיים שגובשו הביאו לפגיעה קשה, מתמשכת ואף חסרת תקדים בזכויות העצורים, הנאשמים והאסירים ובתקינותם של הדיונים המשפטיים.[154] תקופת החירום הביאה עמה גם שורה של יוזמות חקיקה בתחום עבירות הביטחון והטרור. **כעת לאחר פקיעתו של מצב החירום וסיום המלחמה, ניכרת המגמה של הארכת הסדרי החירום (או הפיכתם להסדרי קבע) ושל קידום יוזמות חקיקה חריגות בתחום הביטחון והטרור.**[155] האתגר המרכזי שניצב בפני מעצבי המדיניות ומקבלי ההחלטות הוא לוודא כי הצרכים הביטחוניים עדיין מצדיקים את נקיטת מהלכים חריגים אלה ולהקפיד שהפגיעה בזכויות אינה עולה על הנדרש והמתחייב.

בתחום זה התקיימו בשנה החולפת גם דיוני חקיקה אינטנסיביים בעניין **הצעות חוק עונש מוות למחבלים,** אשר נדונו בוועדה לביטחון לאומי של הכנסת. הצעות החוק, בגלגוליהן המאוחרים יותר, ביקשו לתקן את חוק העונשין כך שמי שהורשע ברצח בנסיבה המחמירה של "מעשה טרור", דינו מיתה;[156] וכן לתקן את הדין הצבאי שחל באזור כך שבצד עבירת הרצח יועמד עונש מוות כעונש חובה, תוך הסרת הדרישות הקיימות כיום לעניין הטלת עונש מוות (כגון החלטה פה-אחד, אפשרות לערעור ולהמתקת העונש, צורך בעתירת התביעה להטלת עונש זה).[157]

הסניגוריה הציבורית הביעה את התנגדותה להצעות החוק, בין היתר בהיבטים של הטיעון העקרוני והחוקתי נגד עונש המוות; החשש מטעויות ומהוצאות להורג של חפים מפשע; חולשתו של טיעון ההרתעה כהצדקה לעונש מוות; והמגמה הבולטת של ביטול עונש המוות במשפט המשווה.

154. להרחבה על הסדרי החירום והוראות השעה החקיקתיות במהלך מלחמת "חרבות ברזל", ראו **דוח הסניגוריה הציבורית לשנת 2023**, בעמ' 15-25 (2024).
155. בין היתר הוארך תוקפו של חוק המאבק בטרור (תיקון מס' 9 והוראת שעה), התשפ"ד-2023, שעניינו איסור צריכת פרסומי טרור; אושר בקריאה שניה ושלישית חוק המידע הפלילי ותקנת השבים (תיקון מס' 10), התשפ"ו-2026, שעניינו הרחבה של מסירת מידע בדבר רישום פלילי של עבירות טרור; אושרה בוועדת חוקה, חוק ומשפט לקריאה שניה ושלישית (וכעת ממתינה לאישור הסופי במליאת הכנסת) הצעת חוק המאבק בטרור (תיקון מס' 12), התשפ"ו-2025 שעניינה הרחבת העבירות של הזדהות עם מעשה טרור והסתה לטרור וכן ביטול הצורך באישור דרג בכיר בפרקליטות לפתיחה בחקירה בגין עבירות אלו; אושר בקריאה שניה ושלישית חוק קיום דיונים בהיוועדות חזותית בעת הכרזה על הגבלה (עצורים, אסירים וכלואים) (הוראת שעה), התשפ"ו-2026, שעניינו בין היתר קיום דיונים של כלואים ביטחוניים בהיוועדות חזותית, וזאת תחת הסדר החירום שפקע.
156. בהקשר זה של תיקון הדין האזרחי, הוצע בתחילה כי עונש המוות יהיה עונש חובה, ובנוסח שאושר לבסוף הועמד בצדו גם עונש של מאסר עולם. כמו כן, בתחילה הוצע כי הסעיף יחול כאשר מעשה ההמתה בוצע מתוך מניע של גזענות או עוינות כלפי הציבור (כהגדרתו בחוק העונשין) ורק במקרים בהם היתה "מטרה לפגוע במדינת ישראל ובתקומת העם היהודי בארצו"; במהלך הדיונים הוחלט כי הסעיף יחול כאשר הרצח בוצע במסגרת הנסיבה המחמירה של "מעשה טרור" (כהגדרתו בחוק המאבק בטרור) וכן מתוך "מטרה לפגוע באזרח או בתושב ישראלי". בסופו של דבר, בנוסח שהתקבל הוחלט להחליף את יסוד המטרה ביסוד של "מתוך מטרה לשלול את קיומה של מדינת ישראל".
157. בהקשר זה של תיקון הדין הצבאי, בנוסח שהתקבל בית המשפט יהיה רשאי, בנסיבות מיוחדות, להימנע מהטלת עונש מוות ולהטיל תחתיו עונש של מאסר עולם. כפועל יוצא ניתנה גם האפשרות לערער על חומרת העונש.

בצד העמדה העקרונית המתנגדת להצעות החוק, הסניגוריה העלתה הערות גם במישור הפרטני, ובעיקר בכל הנוגע למרכיבים בהצעות החוק המבקשים להסיר ערובות מינימאליות ודרישות פרוצדוראליות לשם הטלת עונש המוות.[158] בסופו של דבר הצעות החוק אושרו בקריאה שניה ושלישית, בשינויים מסוימים, וביום 5.4.2026 החוק נכנס לספר החוקים.[159]

קיום דיונים בהיוועדות חזותית

שמיעת דיונים באמצעות היוועדות חזותית כרוכה בפגיעות משמעותיות בזכויות היסוד של עצורים ונאשמים לכבוד ולהליך הוגן. בין היתר, נפגעת יכולתו של העצור להבין את המתרחש ולהשתתף באופן פעיל בדיון; נפגעת התרשמותו הבלתי אמצעית של בית המשפט מן העצור; מתעוררים קשיים ביחסי עורך דין-לקוח; ונפגעת גם מראית פני הצדק, שעה שכל גורמי ההליך מצויים באולם ואילו העצור יושב בחדר נפרד ומרוחק.

עם זאת, לנוכח הקשיים הלוגיסטיים הכרוכים בהבאת עצורים לדיונים, התנאים הקשים שבהם מתבצעות ההובלות, וההתפתחויות הטכנולוגיות המאפשרות קיום דיונים מרחוק, מצא המחוקק לנכון להסדיר אפשרות לקיום דיונים מסוימים באמצעות היוועדות חזותית.

בחודש מאי 2022 נכנס לתוקף הסדר הוראת שעה לימי שגרה, המאפשר קיום דיונים בהיוועדות חזותית בעניינם של עצורים ואסירים פליליים, לבקשתם ובכפוף לתנאים הקבועים בחוק.[160] בהמשך, עם פרוץ מלחמת "חרבות ברזל", חוקקה הוראת שעה נוספת הקובעת ברירת מחדל של קיום דיונים בהיוועדות חזותית בעניינם של כלואים ביטחוניים בהינתן הכרזה על "המצב המיוחד בעורף".[161] הוראת שעה זו הוארכה מדי ארבעה חודשים, כל עוד נמשכה תקופת החירום. כן נקבע כי הוראת השעה הנועדה לימי שגרה תעמוד גם היא בתוקפה עד לתום מצב החירום.

כך, נוצרה תלות בין הסדר השגרה החל על כלואים פליליים לבין המצב הביטחוני. כריכה זו פגעה באוכלוסיית הכלואים הפליליים, שכן במקום לקיים פיקוח פרלמנטרי הדוק וממוקד על הסדר השגרה, נקבע מנגנון המאריך את תוקפו באופן הנגזר מהמצב הביטחוני, שאינו נוגע במישרין לאוכלוסייה זו.

158. לעיון בעמדת הסניגוריה הציבורית שהוגשה לוועדה לביטחון לאומי של הכנסת: https://www.gov.il/BlobFolder/dynamiccollectorresultitem/report-15-9-2025/he/15-9-2025.pdf
159. חוק עונש מוות למחבלים, התשפ"ו-2026.
160. מדובר בתיקונים שפורסמו ביום 18.11.2021 במסגרת חוק ההסדרים שבמסגרתם תוקנו סעיפים 133א-133ו לחוק סדר הדין הפלילי, תשמ"ב-1982; סעיפים 16ב-16ה לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), תשנ"ו-1996; סעיפים 16א ו-25א לחוק שחרור על-תנאי ממאסר, תשס"א-2001; וסעיף 62א1 לפקודת בתי הסוהר [נוסח חדש], תשל"א-1971.
161. חוק קיום דיונים בהיוועדות חזותית בהשתתפות עצורים, אסירים וכלואים (הוראת שעה - חרבות ברזל), תשפ"ד-2023. להרחבה על הסדר החירום, ראו הסניגוריה הציבורית, **דוח פעילות שנתי לשנת 2023**, בעמ' 17-20 (2024).

בשנת 2025 חלו מספר התפתחויות מרכזיות בתחום. ראשית, בעקבות פניית הסניגוריה הציבורית קידם שר המשפטים תיקון חקיקה שניתק את התלות בין הסדר השגרה להסדר החירום והאריך את הסדר השגרה עד לסוף שנת 2025.[162]

בנוסף, בסוף חודש אוקטובר 2025 פקע הסדר החירום לגבי כלואים ביטחוניים, וגם עליהם הוחל הסדר השגרה. במקביל לכך הוגשה הצעת חוק פרטית לקיום כלל הדיונים בעניינם של כלואים ביטחוניים בהיוועדות חזותית.[163] הסניגוריה הציבורית התנגדה להצעה לנוכח השינוי במצב הביטחוני והפגיעה הקשה בזכות היסוד לנוכחות בדיון. הסניגוריה הציעה כי אם תקודם - ייקבעו מנגנונים לריכוך הפגיעה, ובהם: בחינה פרטנית של העצור; החרגת סוגי דיונים וסוגי עצורים; וכן הפעלה חלקית ומדורגת של ההסדר. בסופו של דבר, בחוק החדש שאושר כהוראת שעה[164] אכן הוכנסו חריגים שבהם הדיונים יתקיימו באופן פרונטאלי ולא בהיוועדות חזותית (כך למשל ביחס לאוכלוסיית הקטינים וביחס לדיונים מהותיים מסוימים). בצד זאת, הוסדר גם מנגנון לקיום דיונים של כלל הכלואים בהיוועדות חזותית בשל מצב חירום ביטחוני, בריאותי או סביבתי.[165]

התפתחות משמעותית נוספת בשנת 2025 הייתה הגשת המחקר המלווה ליישום הוראת השעה.[166] ממצאי המחקר מצביעים כי לצד תועלות לוגיסטיות וחסכון כלכלי, נדרש מענה להבטחת זכויות הנאשמים והגינות ההליך, להסרת חסמים טכנולוגיים ולהתאמת ההליך לסוגי דיונים שונים. עוד עלו במחקר דוגמאות לאי הקפדה על דרישות חוקיות בסיסיות,[167] ליקויים שעלו גם מבדיקות הסניגוריה הציבורית.[168] מסקנת המחקר היא כי בצד יתרונות ההסדר, יש לגבש מדיניות יישום זהירה ומאוזנת, תוך הקפדה על קיום כלל הדרישות הדיונית שבחוק ובתקנות, ושימור זכות הבחירה של העצורים בכלי זה.

162. חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 101), התשפ"ו-2025.
163. הצעת חוק קיום דיונים בהיוועדות חזותית לאסירים ביטחוניים, התשפ"ו-2025.
164. חוק קיום דיונים בהיוועדות חזותית בעת הכרזה על הגבלה (עצורים, אסירים וכלואים) (הוראת שעה), התשפ"ו-2026.
165. מנגנון זה הופעל במרץ 2026 במסגרת מבצע "שאגת הארי".
166. משרד המשפטים **דוח מסכם - מחקר מלווה ליישום הוראת השעה בנושא דיונים בהיוועדות חזותית בהליך הפלילי** (2025).
167. כך למשל: 20% מהדיונים בהיוועדות חזותית סבלו מבעיות טכניות (שמע, קליטה, איכות תמונה); ככלל לא התקיימה דרישת המחוקק לקיומן של שתי מצלמות שיפעלו באולם ויאפשרו לעצור לראות את כל הנוכחים באולם בו זמנית; בחלק נרחב מהדיונים העצור הושתק באופן שפוגע פגיעה מהותית ביכולתו להשתתף בדיון; נמצאו קשיים ניכרים ביכולת הכלוא לקלוט את דברי המתורגמן בדיונים בהם היה מעורב מתורגמן (עמ' 19 למחקר המלווה); מראיונות העומק שנערכו עלה, כי דרישת החוק לפיה הבקשה לקיים דיון בהיוועדות חזותית תבוא מהעצור באמצעות סניגורו, אינה מיושמת באופן מלא ומקובל מאוד שהשופטים או אנשי שירות בתי הסוהר יוזמים זאת ופונים אל העצור או בא כוחו בנושא. נכתב כי היקף הפניות הרחב ואופן ביצוען מעלה חשש לפגיעה בזכות הבחירה החופשית שהמחוקק ביקש להעניק לעצור ולאסיר בנושא זה (עמ' 87 למחקר המלווה); עוד עלה כי לעומת קבוצת התובעים והפרקליטים, הסניגורים מצביעים על ליקויים רבים ורק 29% מהסניגורים ציינו כי השמירה על זכויות הנאשמים עומדת בדרישות החוק (עמ' 15). לדעת הסניגורים, הנאשם אינו רואה ושומע היטב את הנעשה באולם (66%), ואינו יכול להשתתף באופן אקטיבי בדיון (71%). מרבית הסניגורים (66%) סבורים שסוגיית הקשר עם הסניגור נחשבת כנקודת תורפה משמעותית בדיוני היוועדות חזותית בניגוד להוראות החוק. לנקודה אחרונה זו הצטרפו גם הפרקליטים אשר 51% מהם סברו כי התקשורת עם הסניגור אינה מספקת; בתצפיות במתקני כליאה עלה כי בדיונים פרונטליים לכלוא יש יותר אינטראקציה עם השופט בהבדל מובהק, 52% לעומת 41% בהיוועדות חזותית (עמ' 21); שיטת הדגימה של הכלואים שהשתתפו בשלב הראיונות במחקר המלווה אמנם מעלה בעינינו קשיים ניכרים, אך אפילו תחת קשיים אלה עלו גם מראיונות הכלואים ליקויים מטרידים: 42% מהם חשו שבדיון פרונטלי יש להם יותר יכולת השפעה על תוצאות הדיון; 39% סברו שבדיון פרונטלי יש להם יותר יכולת הבעה מול השופט; 42% מהם סברו כי איכות הווידאו והקול בלתי מספקת (עמ' 17); מניתוח דיונים פרונטליים מול דיונים בהיוועדות חזותית עלה כי בדיוני היוועדות חזותית הייתה התייחסות פחותה לדברי הנאשם או העצור לעומת דיונים פרונטליים, 32% לעומת 41% (עמ' 17); בסקירת הספרות ההשוואתית במחקר הועלו חששות רבים לגבי פגיעה אפשרית בצדק הפרוצדורלי ובזכויות הנאשמים. עולה מהסקירה כי אף על פי שהיוועדות חזותית מציעה יתרונות ברורים, בהליכים פליליים להבדיל מאזרחיים ישנם ערכים וזכויות יסודיות שעשויות שלא להצדיק פשרה, גם אם הדבר מוביל להפחתת היעילות (עמ' 13, 21).
168. ראו: **הסניגוריה הציבורית**, **דוח פעילות שנתי לשנת 2023**, בעמ' 48-50 (2024).

פעילות הסניגוריה במאבק בהרשעות שווא

פעילות המחלקה למשפטים חוזרים

המחלקה למשפטים חוזרים בסניגוריה הציבורית הארצית עוסקת בבדיקת פניותיהם של נידונים המבקשים ייצוג לצורך הגשת בקשה למשפט חוזר, וייצוגם של אלה הנמצאים מתאימים בבקשה למשפט חוזר.[169] לצד זאת, הסניגוריה הציבורית פועלת באופן מוסדי בנושא תיקון הרשעות שווא. בין היתר, הסניגוריה הציבורית משתתפת בדיוני הוועדה הציבורית למניעת הרשעות שווא ותיקונן בראשות השופט (בדימוס) י' דנציגר, וכן חברה ברשת החפות, המאגדת עשרות ארגונים ברחבי העולם הפועלים לאיתור ולתיקון הרשעות שווא.[170] במסגרת זו מקיימת המחלקה קשרי עבודה שוטפים עם נציגי הרשת, וגם בשנה החולפת השתתף נציג הסניגוריה הציבורית בכנס השנתי שקיימה הרשת.[171]

בשנה החולפת, באופן חסר תקדים, התקבלו שתי בקשות למשפט חוזר שהוגשו מטעם הסניגוריה הציבורית בתיקי רצח. המחלקה למשפטים חוזרים טיפלה בשנה זו ב-40 פניות של נדונים המבקשים ייצוג בבקשה למשפט חוזר. באחת מבין הפניות נמצא כי קיימת עילה למשפט חוזר, ולפיכך הוגשה בעניינה בקשה למשפט חוזר.

169. במסגרת הטיפול הראשוני בפניותיהם של נידונים פועלת המחלקה כרשות מינהלית, כאשר בתום הבדיקה מתגבשת החלטה בשאלה אם יש מקום לייצג את הנידון ולהגיש בקשה למשפט חוזר.
170. למידע נוסף אודות רשת החפות, ראו בקישור: www.innocencenetwork.org.
171. מדי שנה מקיימת הרשת כנס מקצועי אליו מגיעים מאות אנשים: עורכות ועורכי דין, אנשי אקדמיה, חוקרות ומומחים פורנזיים, וכן מזוכאים שמאבקם להוכחת חפותם צלח. באפריל 2025 נערך כנס נוסף בעיר סיאטל שבארה"ב, בו השתתף עו"ד ודים שוב, הסניגור הציבורי המחוזי במחוז ירושלים.

ביום 12.5.2025 ניתנה החלטתה של שופטת בית המשפט העליון ד' ברק-ארז, אשר קיבלה את הבקשה למשפט חוזר בעניינו של ג'מיל סרור, שהורשע ברצח וריצה מאז 2009 את עונש מאסר העולם שהוטל עליו.[172]

סרור הורשע ברצח, בעקבות עימות במחנה הפליטים שועפט בירושלים בין משפחת סרור למשפחת אבו עסב, במהלכו נורה בשוגג אדם שלא היה מעורב בסכסוך. לאחר הירי נחתם הסכם "סולחה" בין משפחת המנוח ומשפחת אבו עסב, במסגרתו נטלה משפחת אבו עסב אחריות לירי. אף על פי כן, נעצר דווקא סרור כחשוד במעשה, אף שאינו משתייך למשפחת אבו עסב.

כבר בחקירתו הראשונה טען לחפותו, וכך גם משך למעלה מ-15 שנות מאסרו.

ההרשעה התבססה על ארבעה עדים ממשפחת אבו עסב, שבמקביל לאחריות לירי שנטלה משפחתם במסגרת ההסכמים, טענו כי זיהו את סרור כיורה, חרף תנאי התאורה המינימליים. בנוסף נסמכה ההרשעה על עד שאינו נמנה עם המשפחות היריבות, אשר השערתו בדבר זהות היורה נתפסה בטעות כעדות ראייה. מדובר בבקשתו השנייה של סרור למשפט חוזר, אשר הוגשה בעקבות מידע חדש ומשמעותי אשר התגלה לאחר דחיית בקשתו הראשונה למשפט חוזר בשנת 2022. בבקשה שהוגשה על-ידי עו"ד נועה מישור, מנהלת המחלקה למשפטים חוזרים,יחד עם עו"ד ד"ר ענת הורוויץ ועו"ד אנו דעואל לוסקי מקליניקת החפות באוניברסיטה העברית, הוצגו ראיות חדשות שהצביעו על כך שהורשע לשווא. הבקשה כללה שלושה תצהירים חדשים, אשר העלו כי התשתית העובדתית שעליה הסתמכו בתי המשפט הייתה חסרה ושגויה, וכי קדם לה תיאום גרסאות בין העדים שנועד להסתיר את זהות היורה האמיתי ממשפחת אבו עסב ולהפליל את סרור.

לאחר הגשת הבקשה הודיעה המדינה כי נוכח הראיות החדשות היא מכירה בקיומה של עילה לעריכת משפט חוזר. הודעה זו ניתנה במסגרת הסדר בין הצדדים, שלפיו סרור יורשע בעבירת הריגה חלף הרשעתו ברצח - הסדר שמשמעותו המעשית הייתה שחרורו המיידי מהכלא לאחר ריצוי 15 שנות מאסר. ואולם, בעקבות תהיות שהעלה בית המשפט באשר לעצם האפשרות לערוך הסדר מסוג זה כבר בשלב הבקשה למשפט חוזר, חזרה בה המדינה מהסכמותיה. בהמשך טענה כי הראיות החדשות אינן "אמינות לכאורה" ואינן בעלות משקל סגולי שיש בו כדי לשנות את תוצאת המשפט.

כב' השופטת ברק-ארז קיבלה כאמור את הבקשה וקבעה כי משקלן המצטבר של הראיות החדשות שהוצגו מצדיק עריכתו של משפט חוזר, בהתאם לסעיף 31(א)(2) לחוק בתי המשפט. נקבע כי לראיות אלו "אמינות לכאורית" ומשקל סגולי המצדיקים את שקילתן בצד התשתית הראייתית שהובילה להרשעה, וכי הן עשויות לשנות את תוצאות המשפט לטובתו של סרור. בין היתר נקבע, כי יש לייחס משקל נכבד לתצהירו החדש של עד מרכזי בפרשה, שככל שעדותו הנוכחית תימצא מהימנה היא עשויה ללמד על תיאום גרסאות בין בני משפחת אבו עסב. כן נקבע, כי יש בהסכמי הסולחה פוטנציאל ללמד על חשד ממשי ביחס לחלקם של בני משפחת אבו

172. מ"ח 66581-09-24 סרור **נ' מדינת ישראל** (נבו 12.5.2025).

עסב באירוע. באשר לחזרתה של המדינה מהסכמתה לקיומה של עילה למשפט חוזר, נקבע כי "לכאורה השינוי בעמדת המדינה נבע משיקולים חיצוניים שאינם קשורים לתשתית הראייתית עצמה. לכן קשה ליישב את עמדתה הנוכחית של המדינה עם עמדתה הקודמת לפיה מתקיימת עילה לקיומו של משפט חוזר".[173] **ביום 15.5.2025 שוחרר סרור מהכלא,** בהוראתו של בית המשפט המחוזי בירושלים. לאחרונה, ביום 11.1.26, הגישה פרקליטות מחוז ירושלים כתב אישום נגד סרור, בגין עבירת הריגה.

ביום 24.2.2026 ניתנה החלטתו של כב' המשנה לנשיא בית המשפט העליון, נ' סולברג, אשר קיבל את הבקשה למשפט חוזר בעניינו של סופיאן מסלוחי, והורה על זיכויו מעבירת הרצח לאחר למעלה מ-30 שנה, בהתאם לסעיף 31(ד) לחוק בתי המשפט.[174] באפריל 2025 הוגשה בקשתו של סופיאן מסלוחי, שהורשע בשנת 1994 על יסוד הודאתו ברצח מר מנשה עטר ז"ל, סוחר תכשיטים שנרצח בשנת 1990 במהלך שוד ברעננה. הודאתו של סופיאן היתה על רקע מעצרו בתיק אחר, במהלכו פנתה אליו המשטרה בעניינם של שלושה תיקי רצח בלתי מפוענחים. המשטרה חשפה בפניו את חומרי החקירה בתיקים, והשתמשה בו כדי להפליל נאשמים נוספים, שלא היו קשורים למעשי הרצח. הוא הודה שהשתתף בתכנון ובביצוע הרצח של עטר ז"ל, אף שלא הייתה לו כל מעורבות באירוע, שהתרחש עת עדיין התגורר עם משפחתו בירושלים וכלל לא הכיר את הנאשמים הנוספים אותם הפליל. הודעותיו של

סופיאן, תושב מזרח ירושלים, בן 18 בעת מעצרו, שהיה בעיצומו של תהליך התאמה מגדרית והתפרנס מזנות, הוחזק במעצר בתנאים קשים ביותר, שכללו גם מדובב שביצע בו מעשים מיניים. אף שלא הייתה לו כל ידיעה ביחס לאותם תיקים, הוא שיתף פעולה עם השוטרים נוכח המצוקה העזה בה היה שרוי וטובות הנאה שהובטחו לו.

סופיאן במשטרה הניבו אישומים בשלושה תיקי רצח נגד שמונה נאשמים אחרים, וכן כתב אישום נגדו בגין רצח עטר. בסופו של דבר, סופיאן הוא היחיד מבין הנאשמים בכלל הפרשות שהורשע, וזאת על בסיס הודאת השווא שמסר. כל שמונת הנאשמים האחרים זוכו, לרבות מי שהואשמו ברצח עטר ז"ל על סמך אותה מסכת עובדתית בה הודה סופיאן.

בבקשה, שהוגשה על-ידי עוה"ד מורן כרמון ונועה זעירא מהסניגוריה הציבורית הארצית, נטען כי הודאתו של סופיאן היא הודאת שווא, ולפיכך הרשעתו מהווה עיוות דין, בהתאם לסעיף 31(א)(4) לחוק בתי המשפט. בתוך כך הוצגו גורמי הסיכון שהיו את הרקע למסירת הודאת השווא, טובות ההנאה שקיבל מהשוטרים בתמורה להודאתו, ופגמים נוספים בהתנהלות המשטרה. כן הוצגו קביעותיו של בית המשפט ביחס לנאשמים האחרים בתיק עטר, אשר דחה את גרסתו של סופיאן, וראיות נוספות שבית המשפט לא נדרש אליהן, אשר תומכות בחפותו. מדובר, כך הוסבר, במקרה מיוחד של "דיבור בשני קולות", במסגרתו הערכאה שהרשיעה את סופיאן לא שמעה ראיות, ואילו הערכאה שנחשפה לתמונה הראייתית המלאה מצאה את גרסתו מופרכת מן היסוד. **בדצמבר 2025 הוגשה תגובת פרקליטות המדינה לבקשה, במסגרתה הודיעה על הסכמתה לקבלת הבקשה, בהתאם לסעיף 31(א)(4) לחוק בתי המשפט, ולזיכויו של סופיאן על אתר בהתאם להוראת סעיף 31(ד) לחוק בתי המשפט.**

173. שם, פס' 91.
174. מ"ח 23230-04-25 **מסלוחי נ' מדינת ישראל** (נבו 24.2.2026).

כאמור, בפברואר 2026 נתנה החלטתו של כב' המשנה לנשיא, אשר קיבל את הבקשה למשפט חוזר, והורה על זיכויו של סופיאן. בהתאם להחלטה, קביעות בית המשפט המחוזי בעניין עטר מעוררות ספק סביר שמא סופיאן לא ביצע את המעשים בהם הודה במשפטו שלו. נקבע כי אין דרך ליישב בין הרשעת סופיאן, על יסוד המסכת העובדתית המופיעה בכתב האישום שהוגש נגדו, לבין הכרעת הדין בעניין עטר, המטילה ספק עמוק באפשרות שמסכת עובדתית זו התקיימה במציאות, וכי סתירה מהותית זו מקימה חשש של ממש כי בהרשעה נגרם לסופיאן עיוות דין. בסופו של דבר, ונוכח עמדתה של המדינה כי בנסיבות העניין אין תועלת בקיומו של משפט חוזר, הורה כב' המשנה לנשיא על זיכויו של סופיאן.

הוועדה למניעת הרשעות שווא ותיקונן

גם בשנה זו, השתתפה הסניגורית הציבורית הארצית, יחד עם נציגים נוספים מהסניגוריה, בדיוני הוועדה למניעת הרשעות שווא ותיקונן בראשות כב' השופט בדימוס יורם דנציגר. באוגוסט 2025 פרסמה הוועדה דוח ביניים נוסף העוסק בהודאות שווא בפני מדובבים.[175] חלק זה התמקד בחשש מפני מסירת הודאות שווא בפני מדובבים ובצורך לקבוע גבולות ברורים ומפורשים לפעולת הדיבוב. במהלך הדיונים הצביעו נציגי הסניגוריה על הקשיים המהותיים הגלומים בהפעלת מדובבים בחקירות בתיקים שבהם ייצגה, והדגישה את הצורך בשינוי המצב המשפטי הנוהג.

מהדוח עולה כי חרף שינויים שנערכו באופן הפעלת מדובבים בעקבות פרשת חייבטוב - שבה נפסלו הודאות המערער בשל פגמים חמורים - פרקטיקת השימוש במדובבים בישראל מוסיפה להתקיים. זאת, לעיתים תוך חריגה מהכללים שנקבעו בפסיקת בית המשפט העליון ושימוש בשיטות שהוכח מחקרית כי הן מגבירות את הסיכון להודאות שווא. במהלך דיוני הוועדה הציגה הסניגוריה דוגמאות עדכניות להפעלת מדובבים בניגוד להנחיות ולפסיקה. להלן יובאו עיקרי המלצות הוועדה:

היקף הפעלת המדובבים וזהותם - הועדה המליצה כי שימוש במדובבים ייעשה במשנה זהירות, וככלל, רק בעבירות פשע חמור. הועדה סברה שככלל, יש עדיפות להפעלה של שוטרים כמדובבים. במקרים בהם הודה חשוד בפני מדובב בעל עבר פלילי, יהיה לכך משקל בהערכת מהימנות המדובב.

איסורים והגבלות על הפעלת מדובבים ביחס לחשודים המשתייכים לקבוצות סיכון להודאות שווא - הועדה המליצה לקבוע בנהלי המשטרה איסור להפעיל מדובבים בתיקים שבהם החשוד הוא בעל מוגבלות שכלית, מוגבלות נפשית, אדם עם אוטיזם, אדם המצוי תחת השפעה ניכרת של חומרים משני תודעה או בתסמונת גמילה. עוד המליצה הוועדה כי דיבוב קטינים ייעשה על-ידי שוטר בלבד ובמקרה שבו הודה קטין בפני מדובב, הועדה המליצה להימנע מהרשעה על בסיס ההודאה בהיעדר ראיה חיצונית המסבכת את הנאשם בביצוע העבירה. הועדה המליצה כי ככל שנאשם שהודה בפני מדובב הוא בעל מאפיינים אישיים ואישיותיים העלולים להגדיל את הסיכון להודאת שווא בהתאם למחקר המדעי, יש לקחת עובדה זו בחשבון במסגרת הערכת מהימנות הודאתו.

175. משרד המשפטים **הוועדה הציבורית למניעת הרשעות שווא ותיקונן - דוח ביניים בנושא הודאות שווא בפני מדובבים** (2025).

כללים להפעלת מדובבים - הועדה המליצה לאמץ מודל "מוכוון מידע" להפעלת מדובבים, האוסר שימוש בשיטות שמטרתן להפעיל לחץ פסיכולוגי על החשוד כדי שימסור הודאה, ליצור אווירה מאיימת בתא המעצר או יחסי שליטה בין המדובב לחשוד. על המדובב להימנע מהבניית גרסתו של החשוד או מניסיון לשכנעו בדרכים שונות לאמת הסבר או מניע לביצוע העבירה שיש בהם לכאורה כדי להקל במצבו המשפטי. עוד המליצה הועדה להימנע משיטות חקירה אחרות שהוכח מחקרית כי הן מגדילות סיכון להודאות שווא, כגון ניסיון של המדובב לשכנע את החשוד שמצבו המשפטי חמור ושמסירת הודאה היא המוצא היחיד שנותר לו, או לשקר לחשוד כי ידוע לו על קיומן של ראיות מפלילות נגדו. הפרת כללים אלה תקבל משקל ממשי בהערכת מהימנות ההודאה שהתקבלה.

תיעוד פעולת הדיבוב וגילוי חומר חקירה - רוב מחברי הועדה המליצו כי המשטרה תתעד באופן חזותי וקולי את פעולות הדיבוב במלואן, מרגע המפגש בין החשוד למדובב ועד לסיום פעולת הדיבוב. התיעוד יכלול את משך השהות המשותפת הכוללת של החשוד והמדובב בתא, גם בפרקי הזמן שהם אינם משוחחים. תיעוד זה יוגדר כחומר חקירה ויועמד לעיון ההגנה במשרדי המאשימה.

הועדה המליצה כי אינפורמציה אודות המדובב והפעלתו תהווה חומר חקירה שיש למסור לידי ההגנה. אינפורמציה זו תכלול מידע על השכר שניתן למדובב בתמורה להפעלתו ולעדותו, מידע הנוגע לתיקים קודמים שבהם נמצא כי המדובב פעל בניגוד לנהלי המשטרה, ציטוטים מפסקי דין בתיקים קודמים הנוגעים למהימנות המדובב, ככל שאלו ידועים לתביעה וכן מידע בנוגע לעברו הפלילי של מדובב שאינו שוטר.

פיקוח ובקרה - הועדה המליצה לקיים פיקוח ובקרה הדוקים על הפעלת מדובבים, לרבות הקמת יחידה ייעודית במשטרה לפיקוח על פעולת הדיבוב בזמן אמת. כמו כן, המליצה על הקמת פורום מקצועי בפרקליטות שיעמיק את שיתוף הפעולה עם המשטרה ויפעל להגברת המידע העובר בין הגופים. עוד המליצה על הקמת מנגנון לטיוב איסוף המידע בנוגע למדובבים והעברתו מהמשטרה לתביעה. הפרקליטות והמשטרה התבקשו לעדכן את הועדה תוך שנה בנוגע ליישום המנגנון, לצורך שקילת עדכון המלצות הועדה בדוח הסופי.

הסנגוריה הציבורית קוראת לרשויות האכיפה לאמץ באופן מלא את המלצות הועדה ולהטמיען במסגרת נהלי העבודה, תוך הקפדה על יישום אפקטיבי בשטח ועל הפעלתם של מנגנוני הפיקוח והבקרה, באופן שיבטיח את יישומן המלא של ההמלצות.

לאחר פרסום דוח הביניים שעסק בהפעלת מדובבים, עברה הוועדה לדון בנושא תיקון הרשעות שווא. במסגרת זו, במהלך השנה האחרונה הציגה הסניגוריה הציבורית בפני הוועדה את עמדתה לענין קשיים וחסמים העומדים בפני מי שטוענים לחפות ומבקשים להביא לתיקון הרשעת השווא בעניינם. זאת, על רקע נתונים השוואתיים מן העולם המלמדים על תת-חשיפה ותיקון של הרשעות שווא בישראל, ובהינתן גורמי הסיכון המרכזיים להרשעות שווא - הנטועים בגורם האנושי ואינם נגזרים ממאפייניה של שיטת משפט מסוימת - בהם דנה הוועדה במסגרת

דוחות הביניים שכבר פורסמו. בתוך כך הוצג בפני הוועדה הקושי בדבר אי שמירתם של מוצגים לאחר המשפט, המסכל את האפשרות לערוך בדיקות מדעיות במוצגים, ומקשה על תיקון הרשעות שווא. בה בעת, גם הזכות לעריכת בדיקות במוצגים אינה מוסדרת בחקיקה. לכך מצטרפת שחיקתה הפסיקתית של עילת "הראיות החדשות" שבסעיף 31(א)(2) לחוק בתי המשפט, העילה המרכזית בגינה מתקבלות בקשות למשפט חוזר. במסגרת זו, הפסיקה נוטה לאמץ מבחן מחמיר הדורש כי הראיות החדשות יהיו כאלה שלא ניתן היה להביאן במהלך המשפט - וזאת חרף תיקון חקיקה אשר השמיט דרישה זו במפורש. קושי נוסף טמון בכך שבפועל, המשיבה לבקשות למשפט חוזר היא פרקליטות המדינה (ולא היועץ המשפטי לממשלה, אשר בעבר סמכות זו יוחדה לו),[176] מצב המעמיד אותה בניגוד עניינים מוסדי מובנה (ולעיתים אף אותה פרקליטה שטיפלה בתיק בשלב הערעור מופקדת גם על הטיפול בבקשה למשפט חוזר).

כמו כן, אף שלשון החוק מעמידה כסטנדרט לקבלתה של בקשה למשפט חוזר את ההיתכנות לקיומו של ספק סביר, נראה כי בפועל נדרשת פעמים רבות הוכחת חפות, והליך הבקשה למשפט חוזר - במקום שישמש מסדרון לבירור האמת - הופך לטרקלין שבו מתבצע בירור האמת עצמו. מוקדי בעייתיות נוספים נוגעים לכך שגם לאחר קבלתה של בקשה למשפט חוזר, אין בחוק הסדרה של משך הזמן עד להחלטת התביעה בדבר ניהול ההליך, ואף סוגיית הפיצוי למורשעי שווא אינה מוסדרת באופן ממצה.

176. בעבר הסמכות להשיב לבקשה היה נתונה רק בידי היועץ המשפטי לממשלה, אך בשנת 2004 התקנות תוקנו, כך שרשאי להשיב גם פרקליט המדינה או פרקליט מפרקליטות המדינה בדרגת מנהל מחלקה לפחות (ר' תקנה 2(ג) לתקנות בתי המשפט (סדרי דין במשפט חוזר), תשי"ז-1957).

התחדשות הסניגוריה הציבורית, ניהול ותחומי פעילות נוספים

בשנת 2022 הושק תהליך אסטרטגי שנועד להתאים את פעילות הסניגוריה הציבורית לשלב ההתפתחותי הנוכחי של הארגון, לאחר 30 שנות פעילות.[177] במוקד התהליך האסטרטגי עמדו שלושה נושאים מרכזיים - סוגיות ליבה מקצועיות, הבניית הקשר עם הסניגורים החיצוניים וחיזוק הצוות הפנימי על ידי התחדשות ארגונית. להלן נפרט את ההתקדמות שחלה במהלך שנת 2025 בשני התחומים האחרונים - הבניית הקשר עם הסניגורים החיצוניים והתחדשות הצוות הפנימי.[178]

הבניית הקשר עם הסניגורים המייצגים

איכות הייצוג - חוק הסנגוריה הציבורית מעגן את החובה הנורמטיבית של הסנגוריה להעניק ייצוג הולם ללקוחותיה ולקיים פיקוח מקצועי על עבודת הסנגורים הציבוריים. ואכן, הבטחת איכות הייצוג נמצאת בליבת העשייה של הסנגוריה ומהווה עבורה ייעוד מקצועי מרכזי. על מנת להבטיח את איכות הייצוג הסנגוריה פועלת לבחירת הסנגורים הטובים ביותר, להכשרתם, ולהתאמת כישוריהם למאפייני התיקים; במקביל היא מקיימת תהליכי פיקוח על איכות הייצוג, ומעניקה לסנגורים מעטפת נרחבת של סיוע וליווי מקצועי. הסנגוריה גם הקימה מחלקות ייעודיות לפיקוח על איכות הייצוג - שזוהי עיקר תכליתן.

החתירה המתמדת של הסנגוריה לשיפור איכות הייצוג, בין היתר באמצעות הפיקוח, הובילה לאורך השנים להישגים מרשימים, ואף חוללה מהפכה של ממש באיכות הייצוג הציבורי בישראל. לצד זאת, עבודת הפיקוח ניצבה מאז ומתמיד בפני אתגרים משמעותיים, ואלו הלכו והתעצמו במשך השנים. הגידול המתמיד במספרי התיקים ובכמות ההליכים, הגידול במספר הסנגורים, שכר הטרחה הנמוך שאינו מתגמל עבור פעולות רבות, מיעוט משאבי הפיקוח, המחסור בכח אדם מנוסה - כל אלו העמידו את היכולת להמשיך ולקיים פיקוח אפקטיבי ברמה גבוהה בסכנת שחיקה. השוני במציאות המשפטית במחוזות הוביל אף הוא להבדלים במיקוד ולהתפתחות פרקטיקות

177. הפניה לחלק הרלוונטי בדוח 22

178. "תהליך אסטרטגי בסימן התחדשות הארגון", הסניגוריה הציבורית, דוח פעילות שנתי לשנת 2022, בעמ' 12 (2023).

פיקוח שונות, שיצרו חוסר אחידות בין המחוזות. מן העבר השני, ההתפתחויות הטכנולוגיות של השנים האחרונות הביאו עימן מגוון של הזדמנויות חדשות, שיכולות לשפר ולשנות את עבודת הפיקוח מן היסוד.

על רקע מציאות מורכבת זו הוקם צוות עבודה שעסק בנושא הפיקוח על איכות הייצוג, בהובלתה של הסנגורית המחוזית במחוז דרום עו"ד הילה שפרלינג, וזאת כחלק מן התהליך האסטרטגי שעוברת הסניגוריה. הצוות התמקד במיפוי אתגרי הפיקוח ובגיבוש הצעה למודל פיקוח חדש, שיספק מענה לאתגרים אלו ויותאם למציאות הטכנולוגית העכשווית. בין מטרותיו המרכזיות - הגברת האפקטיביות בהשגת מטרות הפיקוח; חיזוק הקשר עם הסניגורים והגברת השקיפות; הגברת האחידות בין המחוזות ושמירת מרחב גמישות והתאמה למאפייני המחוז; קבלת תמונת רוחב משמעותית ומבוססת נתונים בתחום הפיקוח אודות כל סניגור; הקטנת השחיקה וחיזוק תחושת המשמעות בתפקידי הרפרנט המפקח.

בליבת המודל החדש עומדת תפיסה המתרכזת יותר בפיקוח צופה פני עתיד על סנגורים ואיכות העבודה המקצועית שלהם, ופחות בפיקוח בזמן אמת על תיקים מתנהלים.

הוא כולל מסלולי בקרה דיפרנציאליים המותאמים לרמה המקצועית ולנתוני הסנגורים, ושם דגש על פגישות הערכה תקופתיות מעמיקות לסנגור, ועשיית שימוש נרחב בפיקוח מבוסס נתונים. לצד אלו - המודל מחזק את 'זרוע הליווי והפיתוח' בעבודת הסנגוריה באמצעות הבנייה של מסלולי ליווי וחניכה, עיבוי של תהליכי ההכשרה וחיזוק מעטפת הסיוע המקצועי.

המודל הוצג במהלך שנת 2025 בפני הצוות הבכיר, ובשנה הקרובה צפוי להתחיל יישומו באופן הדרגתי במסגרת פיילוט. בהמשך, ולאחר קבלת משוב מהשטח וליבון סוגיות שיתעוררו במהלך ההטמעה, יגובש נוהל פיקוח עדכני התואם את עקרונות המודל החדש.

במקביל לגיבוש מודל פיקוח חדש, **פעילות מרכזית נוספת בשנת 2025 הייתה קיומם, לראשונה, של קורסי הכשרה למנהלי המחלקות ולרפרנטים במחלקות איכות הייצוג.** הקורס יועד לרפרנטים העוסקים בליווי ובפיקוח על הסניגורים החיצוניים, במטרה להקנות להם כלים ומיומנויות שיאפשרו פעילות אפקטיבית יותר, לצד טיפוח מערכת יחסים מקצועית ומפרה ובניית שפה אחידה בין המחוזות. הקורס התמקד ב"מודל השותפות" שבין הסניגורים הפנימיים לסניגורים החיצוניים. אחת המסקנות המרכזיות שעלו בסיכומו הייתה הצורך בחיזוק הסנכרון בין הרפרנטים במחלקות איכות הייצוג לבין מנהלי המחלקות האחרות, על מנת להבטיח פעולה בשפה מקצועית משותפת והובלת הטמעת מודל השותפות במחוזות. בהתאם, פותח קורס ייעודי למנהלי מחלקות, ובמחזורו הראשון השתתפו מנהלי מחלקות איכות הייצוג לצד מנהלי מחלקות הנוער.

מאז קמה הסניגוריה הציבורית פועלות במחוזותיה מחלקות איכות הייצוג. במהלך שנת 2025, וכחלק מהתהליך האסטרטגי, **מונתה בסניגוריה הציבורית הארצית מנהלת תחום בכירה לאיכות הייצוג - עו"ד קרן אבלין-הרץ.** ריכוז התחום ברמה הארצית נועד, בין היתר, לסייע בהשלמת גיבושו של מודל הפיקוח ובהטמעתו בפעילות השוטפת

של מחוזות הסניגוריה. עוד הוא נועד לתכלל את עבודת מחלקות איכות הייצוג במחוזות ולתת מענה לאתגרים השוטפים בייצוג בתיקים פליליים של נאשמים בגירים בערכאות הדיוניות. בנוסף, היא מרכזת את פעילותו של "פורום איכות הייצוג" יחד עם המשנה לסניגורית הארצית. הפורום מורכב ממנהלות ומנהלי מחלקות איכות הייצוג במחוזות, מתכנס מספר פעמים בשנה למפגשים פרונטליים מרוכזים, ומהווה גם פלטפורמה שוטפת לעדכונים, שיתוף ידע והתייעצויות מקצועיות.

מינויים - תחום נוסף המהווה חלק מרכזי בממשק עם הסניגורים החיצוניים הוא תחום המינויים. בשנת 2024 הציג צוות המינויים את ממצאיו בפני הצוות הבכיר, תוך הדגשת הצורך בהגברת השקיפות, מתן משוב והבניית הליך המינוי. בהתאם להמלצות, הוחלט על יציאה לפיילוט במסגרתו שולב בתוכנית העבודה דוח תכנון מינויים. בשנה החולפת הוקצו מכסות מינויים שנתיות לכל מחוז, על בסיס צורכי המחוזות ובהסתמך על נתוני השנה הקודמת. לצורך כך, פותח כלי טכנולוגי ייעודי לניהול המכסות ולמעקב אחר חלוקתן ומימושן, המאפשר הקצאת היקפי ייצוג לסניגורים לפי קטגוריות שונות. כן התקיימו מעקב ובקרה שוטפים אחר חלוקת המכסות ועמידת המחוזות בהקצאות.

בנוסף, **במהלך השנה החולפת הוקם בסניגוריה הציבורית הארצית תפקיד חדש - מנהלת תחום בכיר מינויים, שכר טרחה וקהילת הסניגורים -** אשר נועד לתכלל את כלל הפעילות הנוגעת לסניגורים החיצוניים, ובפרט בתחומי המינויים, שכר הטרחה וההשתלמויות. **לתפקיד מונתה עו"ד סוזן דסוקי**. כמו כן, הוקם **פורום מינויים ארצי,** המאגד את מנהלי מחלקות המינויים בכלל המחוזות, ומשמש, בדומה לפורום איכות הייצוג, כפלטפורמה לעדכונים, תיאום והתייעצויות שוטפות.

שכר טרחה - במהלך שנת 2025 המשיך צוות שכר הטרחה בתהליך מיפוי של מודל שכר הטרחה הקיים, וביסס תשתית להעלאת שכר הטרחה במקרים מסוימים. במקביל, פעל הצוות לביסוס ההצדקה לצמצום השימוש בחוזי ריטיינר. **במהלך השנה הוקם פורום שכר טרחה,** אותו מובילה האחראית הארצית על פעילות הסניגורים החיצוניים והמורכב ממנהלי מחלקות שכר הטרחה במחוזות. בשלב זה הוחלט למקד את פעילות הפורום בשיפור השירותיות בתחום שכר הטרחה. בנוסף, לשם הבטחת אחידות בין המחוזות, עוסק הפורום בהצפת סוגיות קונקרטיות ובגיבוש מדיניות אחידה, אשר תנחה את פעילות מחלקות שכר הטרחה במחוזות.

התחדשות הצוות הפנימי בסניגוריה הציבורית

תרבות ארגונית - במהלך השנה הושלמה סדרה של שישה מפגשים של הצוות הבכיר המוביל עם היועץ הארגוני, ד"ר גלעד ארנון, שמטרתם הייתה ריענון התפיסה הניהולית-ארגונית. רעיון הגג המארגן היה ההבנה כי מרכיב מרכזי בעתידה של הסניגוריה הציבורית הוא חיזוק חוויית העובד בארגון. בהתאם לכך, הוגדרו שני צרכים מרכזיים: חיזוק תחושת העובד כי מנהליו רואים אותו ומתייחסים אליו באופן אישי ומקצועי, וקידום התפתחותם המקצועית והאישית של העובדים בתוך הארגון. בהמשך לכך, המפגשים התמקדו באימוץ שגרה ניהולית הכוללת קיום שיחות אישיות סדירות עם עובדים, מתן משוב שוטף למנהלים, והנעת עובדים לתהליכי התפתחות אישית ומקצועית. בסיום הסדרה גובש מסמך מסכם המרכז את הרעיונות והנושאים המרכזיים שעלו במפגשים, לצד גיבוש שגרות עבודה ליישומם. במקביל למפגשי הצוות הבכיר המוביל, התקיימו מפגשים נוספים של ד"ר ארנון עם מנהלי דרג הביניים בכל מחוזות הסניגוריה, וכן יום ייעודי בנושא תרבות ארגונית במסגרת הכשרת מנהלי מחלקות איכות הייצוג ונוער.

בנוסף, התקיימה סדרת מפגשים למזכירות הראשיות בהובלת הגב' אורלי קיסר, אשר עסקה בהטמעת התרבות הארגונית וכן בהעצמה ניהולית של תפקיד המזכירה הראשית, תוך התמקדות בניהול עובדים בעידן הנוכחי, מאפייני העידן החדש, צרכי העובד, מחוברות והנעה ותפקידי המנהל.

מסלולי קריירה ומעבריות - צוות מעבריות הציג לצוות הבכיר תכנית לקידום מעבריות פנים-ארגונית ופיתוח מסלולי קריירה. כן הוחלט על מינוי ממונים ארציים על מעבריות ומסלולי קריירה כמו גם ממונים מקבילים מחוזיים. השלמה סדרת פגישות בין הממונים הארציים למחוזיים בהן מופו כל עובדי הסניגוריה הציבורית לשם זיהוי וקידום צרכים והזדמנויות לפיתוח אישי ומקצועי.

מטה-שטח - תוצרי צוות מטה-שטח הוצגו לצוות הבכיר בשתי ישיבות ייעודיות. האחת, הוקדשה להצגת מיפוי הצרכים הנוגע לצוות עורכי הדין בסניגוריה, והשנייה בנוגע ליחידת הניהול בסניגוריה הארצית. המיפוי שהוצג בשני ההקשרים היה הדדי: צרכים של המחוזות מיחידת המטה, ולהיפך - צרכי יחידת המטה מהמחוזות. בהמשך לכך, צוות ייעודי מצומצם בסניגוריה הארצית החל בארגון שלושה ימי מפגש ושיח מרוכזים בין עובדי הסניגוריה הארצית לעובדי המחוזות, כאשר בכל מפגש מיועדים להשתתף עובדי שני מחוזות עם עובדי הסניגוריה הארצית.

תמיכה רגשית - במהלך שנת 2025 ערכו עוה"ד סוזן דסוקי, מנהלת תחום בכיר מינויים, שכר טרחה וקהילת הסניגורים ועו"ס אפרת גולן, הממונה על הממשק הטיפולי-שיקומי, סבב בין מחוזות הסניגוריה הציבורית, שמטרתו מיפוי צורכי ההנהלה והעובדים בכל מחוז. במסגרת זו נבחן אופיו הייחודי של כל מחוז, במטרה להתאים מענים ייעודיים ומדויקים לצורכי העובדים והנהלות המחוזות. לצד זאת, במהלך השנה, ובצל מלחמת "עם כלביא", התמודדו עובדי מחוז חיפה עם פגיעה במבנה המשרדים בעקבות פגיעת טיל, אשר הביאה לשיבוש משמעותי בשגרת העבודה. בעקבות האירוע פעל צוות התמיכה הרגשית למתן מענה לעובדי המחוז, ובשיתוף עם אגף הרווחה של משרד המשפטים ניתנו מענים נוספים לסיוע והתמודדות עם השלכות האירוע.

ניהול מבוסס נתונים

במסגרת התוכנית האסטרטגית, הסניגוריה הציבורית רואה חשיבות רבה במעבר לניהול מבוסס נתונים, ובשימוש בכלי מדידה וניתוח ככלי מרכזי לשיפור מתמיד של עבודתה. במהלך שנת 2025 המשיכה אנליסטית הסניגוריה, הגב' אתי כהן, ללוות את היחידות השונות בפעילותן השוטפת ולספק מענה אנליטי לצרכים משתנים, תוך שמירה על רציפות תפקודית והמשך פיתוח יכולות הניתוח והמדידה בארגון. בנוסף, בוצע מיפוי רוחבי ומעמיק של כלל צורכי הדיווח הנדרשים על-ידי המחלקות והתחומים השונים, לצורך בניית דוחות ולוחות מחוונים (dashboards) מובנים והנגשת מידע תפעולי וניהולי באופן שוטף. מהלך זה מהווה תשתית להרחבת מערך הדיווח הארגוני, כאשר הסנונית הראשונה במסגרתו הייתה פיתוח דוח ייעודי עבור מחלקת המעצרים.

שנה זו התאפיינה במהלך רוחבי ומשמעותי של שדרוג תשתיות הבינה העסקית בארגון, עם תחילת השימוש במערכת Tableau כמערכת BI מרכזית. למערכת Tableau יתרונות משמעותיים, ובראשם האפשרות ליצירה עצמאית של לוחות מחוונים אינטראקטיביים המתעדכנים בזמן אמת, ביצוע תחקור נתונים מתקדם, יצירת מדדים מחושבים והנגשת מידע באופן ויזואלי וברור. יכולות אלו מאפשרות למשתמשים בדרגים שונים במחוזות ובסניגוריה הארצית לקבל תמונת מצב עדכנית, לזהות מגמות בזמן אמת ולקבל החלטות מבוססות נתונים באופן מהיר ואפקטיבי. בהתאם לכך, שנה זו הוקדשה להסבת נתונים למערכת החדשה, בתהליך שהובל על ידי אגף מערכות מידע של משרד המשפטים. המהלך כלל הסבה של מקורות המידע הארגוניים, דוחות ומדדים מרכזיים,

תוך התאמתם למערכת Tableau. בנוסף, הושם דגש על למידה והטמעה של המערכת בקרב משתמשי הקצה, תוך קיום הדרכות ייעודיות על ידי חברה חיצונית והנגשת יכולות התחקור והניתוח, במטרה לאפשר שימוש עצמאי ואפקטיבי בכלי הבינה העסקית. תהליך זה צפוי להוות תשתית להרחבת השימוש בנתונים בארגון ולחיזוק תרבות ניהול מבוססת נתונים.

קשרים עם גורמי חוץ

כחלק מהתהליך האסטרטגי, הסניגוריה הציבורית שמה דגש על שימור והידוק הקשרים עם גורמי חוץ כנדבך מרכזי בכובעה המוסדי. במסגרת עבודת המטה בשנה החולפת התקיימו פגישות עבודה של הסניגורית הציבורית הארצית עם שר המשפטים, נשיא בית המשפט העליון, נשיא המדינה, מנכ"ל משרד המשפטים, המשנה ליועצת המשפטית לממשלה ועוד. בנוסף, ערכה הסניגורית הציבורית הארצית פגישות תדירות עם מנהל בתי המשפט, פרקליט המדינה, נציב שב"ס, רח"ט תביעות ומנהלת שירות המבחן. כן נערכו ישיבות עבודה של הסניגורים המחוזיים עם פרקליטי המחוזות.

הכשרות והשתלמויות

גם במהלך שנת 2025 פעלה הסניגוריה הציבורית להענקת מעטפת מקצועית לצוותיה המשפטיים והמנהלתיים באמצעות השתלמויות והכשרות. במהלך שנת 2025 התקיימו קורסים ייעודיים לעובדי מחלקות איכות הייצוג, השתלמות ייעודית למנהלי מחלקות איכות הייצוג והנוער והכשרות עומק בתחום הפורנזי. לצד אלה, התקיימו השתלמויות לצוות הפנימי ברמה הארצית ולצוות הסניגורים החיצוניים על ידי המחוזות. ההשתלמויות הארציות עסקו בנושאים פנים-ארגוניים, בבינה המלאכותית ובתמיכה רגשית. להלן פירוט ההשתלמויות שנערכו בכל מחוזות הסניגוריה במהלך שנת 2025:

מחוז דרום - השתלמות לסניגורים הצעירים במחוז בנושא עבודת הסניגור הציבורי, אתיקה מקצועית, מבוא לניהול תיק פלילי ועוד; סדנה בנושא ראיית הדנ"א; סיור בבית סוהר "אופק" ובמעון "מצפה ים"; סיור למייצגי נוער במסגרת "דארנא"; השתלמות בנושא הכנה לתסקיר שירות מבחן לנוער; השתלמות בנושא "גיוס עוברי חוק לצה"ל"; הרצאה בנושא שינוי חקיקה בעבירות שב"ח; השתלמות בנושא ייצוג בבתי המשפט הקהילתיים.

מחוז מרכז - השתלמויות בנושא ייצוג בני נוער; השתלמות בנושא מסדרי זיהוי; השתלמות בנושא ראיות דיגיטליות; השתלמות בנושא ייצוג עברייני מין; השתלמות בנושא איכונים; השתלמות בנושא כתיבה משפטית באמצעות בינה מלאכותית; השתלמות משותפת פרקליטות וסניגוריה; והשתלמות בנושא פסיכיאטריה.

מחוז תל אביב - השתלמות בנושא הטמעת דוחות דנציגר; ביקור לימודי במעון האבחוני לנערים "נווה- חורש"; שולחן עגול של סניגורים ותובעים בנושא מעצרים; השתלמות בנושא אסירים והגנה דיגיטלית; שולחן עגול בנושא בית המשפט הקהילתי; השתלמות בנושא פיקוח על עברייני מין.

מחוז חיפה - השתלמות בנושא היוועדות חזותית; השתלמות בנושא ניהול תיק דיגיטלי ושימוש בבינה מלאכותית; שולחנות עגולים לסניגורים החיצוניים בנושאים שונים; השתלמות בנושא הגנה דיגיטלית.

מחוז ירושלים - השתלמות משותפת סניגוריה- פרקליטות; השתלמות בשנוא היוועדות חזותית; השתלמות בנושא ניהול תיק דיגיטלי ושימוש בבינה מלאכותית; השתלמות בנושא הגנה דיגיטלית; השתלמות בנושא בינה מלאכותית ומשפט; השתלמות בנשוא קטינים וצעירים במשפט הפלילי; השתלמות בנושא בית הדין מנהלי לתעבורה.

מחוז צפון - השתלמות בנושא היוועדות חזותית; השתלמות בנושא דוקטרינת הפסילה הפסיקתית; השתלמות בנושא ראיות פורנזיות; השתלמות בנושא פגמים בחקירה והודאות שווא; השתלמות בנושא עבירות אלימות; השתלמות בנושא עבירות מס; השתלמויות בנושא שיקום; השתלמויות בנושא תאונות דרכים; השתלמויות בנושא בתי המשפט הקהילתיים.

קליניקות במוסדות אקדמיים העובדות בשיתוף פעולה עם הסניגוריה הציבורית

מאז הקמתה של הסניגוריה הציבורית, סניגורים ציבוריים הנמנים עם הצוות הפנימי והחיצוני נוטלים חלק בהפעלת קליניקות פליליות בפקולטות למשפטים במגוון רחב של מוסדות אקדמיים. הקליניקות הן סדנאות ייחודיות המשלבות שיעורים עיוניים עם עבודה מעשית. **החלק העיוני** מתמקד במאפייני המשפט הפלילי ובבירור תפקידו החברתי של הסניגור והזכות לייצוג. בשיעורים נדונות סוגיות משפטיות ומעשיות ודילמות אתיות העולות בייצוג ובעבודת הסניגוריה. **במסגרת החלק המעשי** הסטודנטים במרבית הקליניקות מתלווים לסניגורים ציבוריים לדיונים בבתי

משפט, לפגישות עם הלקוחות ועם גורמי התביעה ומסייעים להם בעבודתם במגוון רחב של הליכים פליליים.

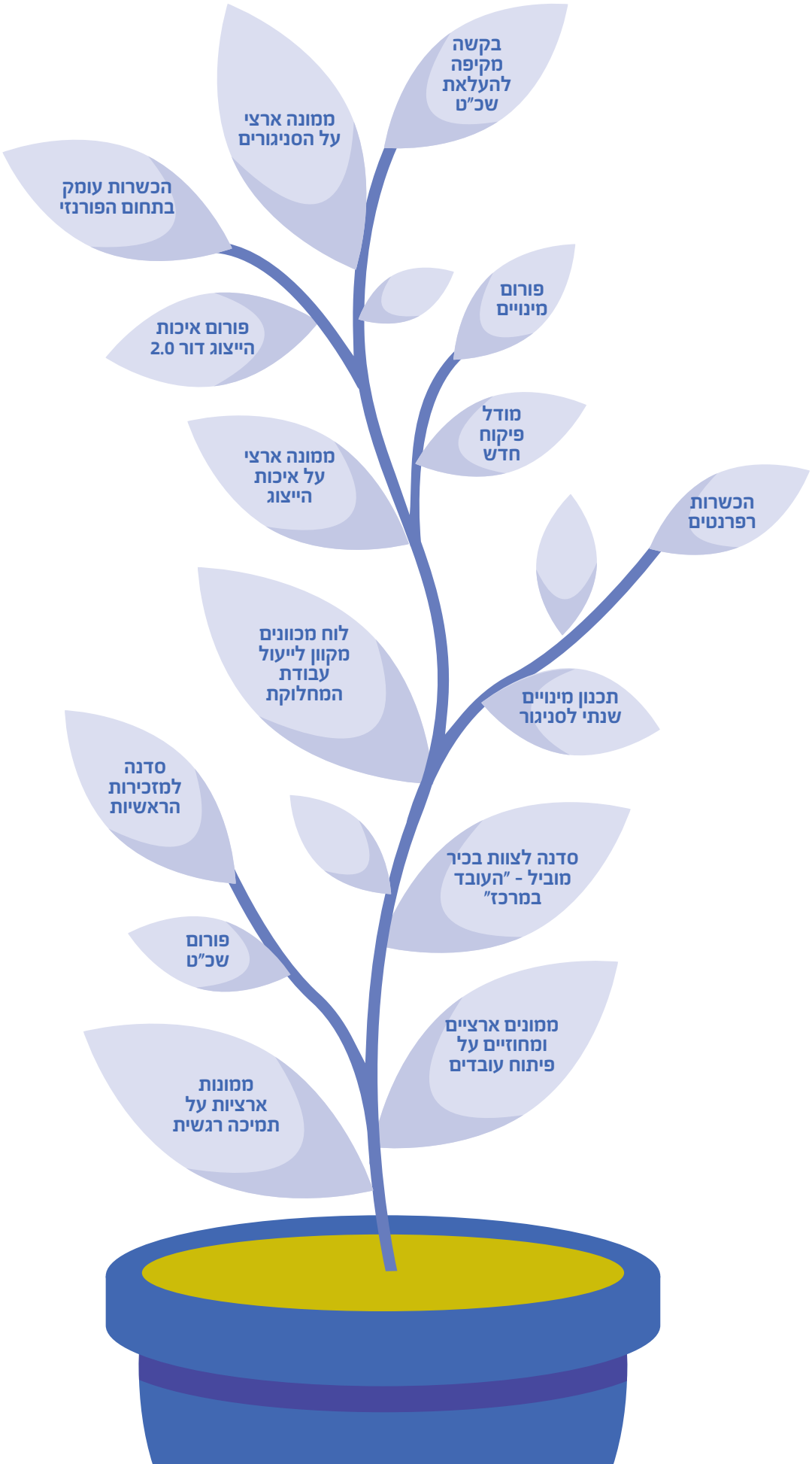
הקליניקה תורמת לכל המעורבים בה: לסטודנטים מוענקת הזדמנות להכיר מקרוב את הפרקטיקה הפלילית ולחוות באופן בלתי אמצעי את עבודת הסניגוריה הציבורית; לסניגורים הציבוריים מעמידה הקליניקה כוח עזר נמרץ ומוכשר המסייע להם בטיפול בתיקים, בהכנת הטיעונים ובמתן שירות ללקוחות הסניגוריה הציבורית. המוסדות האקדמיים במסגרתם פועלות הקליניקות מברכים על שיתוף הפעולה הפורה, והביקוש לקליניקות בקרב הסטודנטים עולה באופן ניכר על מספר המקומות הקיים.

להלן רשימת הקליניקות המשפטיות ומנחי הקליניקות בפקולטות למשפטים ברחבי הארץ אשר עבדו בשיתוף פעולה עם הסניגוריה הציבורית בשנת הלימודים תשפ"ה (2024-2025), לפי סדר א-ב של המוסד האקדמי:

- **הקריה האקדמית אונו (קמפוס חיפה):** הקליניקה לייצוג אסירים בהליכים מינהליים. מנחה אקדמית: ד"ר אורנה אליגון דר; מנחה קלינית: עוה"ד ציפי גיטר, ממחוז חיפה.
- **הקריה האקדמית אונו (קמפוס חרדי בירושלים):** הקליניקה לסניגוריה ציבורית. מנחה: עוה"ד אלי פוקסברומר ממחוז ירושלים.
- **אוניברסיטת בר-אילן:** קורס מעשי במנהל ציבורי ומשפט פלילי ע"ש דיויד וינר ז"ל. מנחה אקדמית: עוה"ד ענבל רובינשטיין, הסניגורית הציבורית הארצית לשעבר; מנחה קלינית: עוה"ד מיכל רובינשטיין ממחוז מרכז.
- **האוניברסיטה העברית בירושלים:** הקליניקה לזכויות במשפט הפלילי. מנחה אקדמית: ד"ר ענת הורוויץ, המשנה לסניגורית הציבורית הארצית לשעבר; מנחה קליני: עוה"ד נח אולשה ממחוז ירושלים.
- **האוניברסיטה העברית בירושלים:** קליניקת החפות. מנחה אקדמית: ד"ר ענת הורוויץ, המשנה לסניגורית הציבורית הארצית לשעבר; מנחה קלינית: עוה"ד נעמה זקס.
- **אוניברסיטת חיפה:** הקליניקה של הסניגוריה הציבורית ומערכת הצדק הפלילי. מנחה אקדמי: פרופ' חגית לרנאו, מ"מ הסניגור הציבורי הארצי לשעבר; מנחה קלינית: עוה"ד שרון רינגר ממחוז מחיפה.
- **המכללה למנהל**: התנסות מעשית בסניגוריה הציבורית. מנחה: עוה"ד רות הרמן ממחוז תל-אביב.
- **המרכז האקדמי למשפט ועסקים ברמת גן:** הקליניקה למשפט פלילי ואוכלוסיות מוחלשות. מנחה: עוה"ד שרון קופפר-לוי ממחוז תל-אביב.
- **מכללת נתניה:** הקליניקה לליווי סניגורים. מנחות: עוה"ד מיכל עורקבי ועוה"ד שנהב מצה ממחוז תל-אביב.
- **המכללה האקדמית ספיר:** פרקטיקום בסניגוריה הציבורית - הליכים לפני משפט. מנחה אקדמית: ד"ר שרון ורשבסקי; מנחה קלינית: עוה"ד טלי קסלסי-גולדשטיין ממחוז דרום.
- **המרכז האקדמי פרס:** הקליניקה הסניגוריאלית. מנחה אקדמית: ד"ר דליה צמריון-חלק, לשעבר הסניגורית המחוזית של מחוז דרום; מנחה קלינית: עוה"ד ליזי שובל ממחוז מרכז.
- **המכללה האקדמית צפת:** קליניקה לזכויות חשודים ונאשמים בהליך הפלילי - בשיתוף הסניגוריה הציבורית. מנחה אקדמי: פרופ' רינת קיטאי - סנג'רו; מנחה קלינית: עוה"ד רימונה שלג ממחוז צפון.
- **אוניברסיטת רייכמן:** הקליניקה הפלילית לייצוג נאשמים בשיתוף הסניגוריה הציבורית. אחראית אקדמית ד"ר נטע נדיב; מנחה קלינית: עוה"ד מיכל עורקבי ועוה"ד סתו כהן ממחוז תל-אביב.

- **אוניברסיטת רייכמן:** הקליניקה לייצוג בני נוער וצעירים בשיתוף עם הסניגוריה הציבורית. אחראית אקדמית: ד"ר נטע נדיב; מנחות קליניות: עוה"ד שרון ציונוב ושירן חסון, סניגוריות חיצוניות במחוז ירושלים.
- **המרכז האקדמי שערי מדע ומשפט:** הקליניקה לייצוג חשודים ונאשמים - הסניגוריה הציבורית. מנחים: עוה"ד ניר רהט ונועם גוטמן ממחוז מרכז.
- **אוניברסיטת תל-אביב:** הקליניקה לזכויות בהליך הפלילי. מנחים אקדמיים: ד"ר אלקנה לייסט, הסניגור המחוזי, מחוז תל-אביב וד"ר שי ווזנר; מנחה קליני: עוה"ד משה קשלס, סניגור חיצוני במחוז תל-אביב.

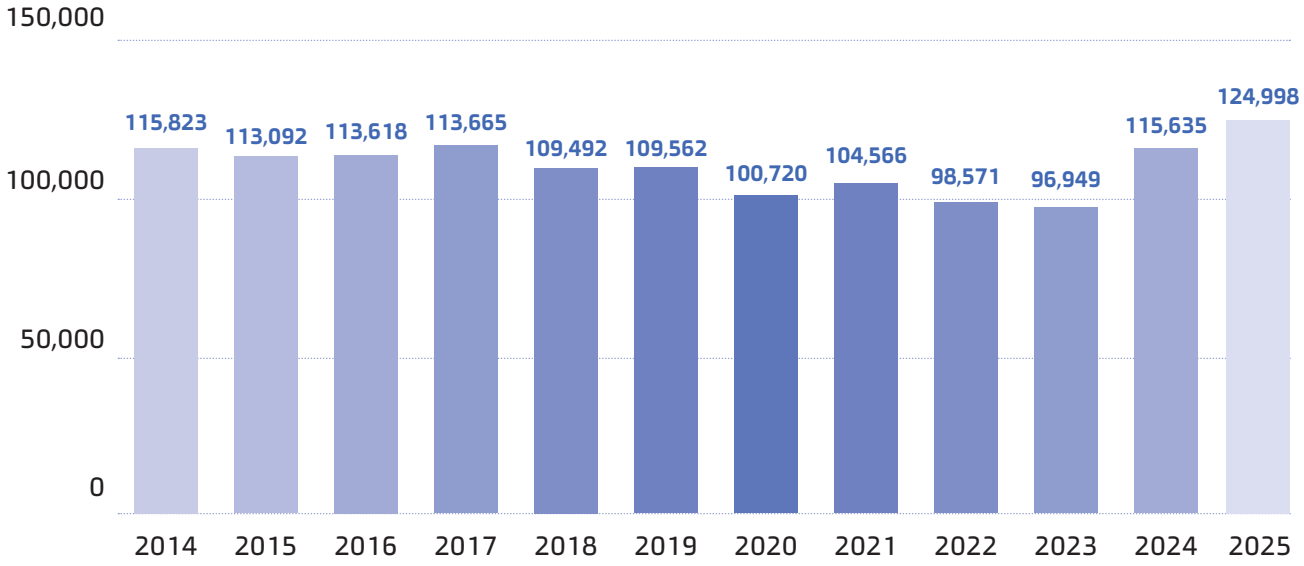
החידושים לשנת 2025

נספחים

נספח א': היקף פעילות הסניגוריה הציבורית

הליכים חדשים שנפתחו - בחתך ארצי, מבט רב שנתי

התפלגות הליכים לפי מחוזות, שנת 2025

	דרום	מרכז	חיפה	תל אביב	ירושלים	צפון	ארצית	סה"כ
מספר הליכים לשנת 2025	33,078	22,774	24,006	19,856	13,097	11,966	221	**124,998**
אחוזים לשנת 2025	26.46%	18.22%	19.2%	15.89%	10.48%	9.57%	0.18%	**100.00%**
מספר הליכים לשנת 2024	26,679	22,973	22,058	19,203	13,805	10,665	252	**115,635**
אחוזים לשנת 2024	23.07%	19.87%	19.08%	16.61%	11.94%	9.22%	0.22%	**100.00%**

התפלגות ההליכים לפי סוג הליך - בחתך מחוזות, שנת 2025

סוג ההליך	דרום	מרכז	חיפה	תל אביב	ירושלים	צפון	ארצית	סה"כ 2025	סה"כ 2024
חקירה	7,342	6,622	5,955	6,427	2,722	2,714	0	**31,782**	**26,744**
מעצר ימים	8,831	4,033	7,161	4,248	3,288	3,631	0	**31,192**	**27,316**
עיון חוזר, ערר ובקשת רשות ערר על מעצר ימים	1,074	238	619	810	609	363	0	**3,713**	**3,165**
מעצר עד תום ההליכים	4,849	3,334	3,239	2,104	1,614	1,589	0	**16,729**	**15,268**
עיון חוזר, ערר ובקשת רשות ערר על מעצר עד תום ההליכים	532	446	360	480	180	142	0	**2,140**	**2,560**
תיק פלילי	8,485	6,522	5,760	4,449	3,713	2,748	0	**31,677**	**32,454**
ערעור פלילי/ בר"ע/דנ"פ/ מ"ח	157	206	115	101	123	86	170	**958**	**978**
ועדות פסיכיאטריות	225	297	257	171	131	74	0	**1,155**	**1,214**
הליכים לפי חוק שחרור על-תנאי ממאסר	826	288	88	518	100	279	5	**2,104**	**2,567**
הליכים מינהליים נגד עבריינ מין	145	146	80	94	161	62	0	**688**	**660**
שימוע	98	65	89	83	93	105	0	**533**	**488**
הליכים אחרים	514	577	283	371	363	173	46	**2,327**	**2,221**
סה"כ	**33,078**	**22,774**	**24,006**	**19,856**	**13,097**	**11,996**	**221**	**124,998**	**115,635**

התפלגות ההליכים לפי סוג הליך ולפי סוג בית משפט - בחתך ארצי, שנת 2025

בית משפט / סוג הליך	שלום	שלום נוער	מחוזי	מחוזי נוער	עליון	אחר*****	סה"כ 2025	סה"כ 2024
חקירה*	0	0	0	0		31,782	**31,782**	**26,744**
מעצר ימים	28,981	2,126	2	1	0	82	**31,192**	**27,316**
עיון חוזר, ערר ובקשת רשות ערר על מעצר ימים	113	17	3,140	400	13	30	**3,713**	**3,165**
מעצר עד תום ההליכים	14,280	951	687	96	0	715	**16,729**	**15,268**
עיון חוזר, ערר ובקשת רשות ערר על מעצר עד תום ההליכים	921	90	750	106	68	205	**2,140**	**2,560**
תיק פלילי	23,616	3,128	815	121	0	3,997	**31,677**	**32,454**
ערעור פלילי/בר"ע/ דנ"פ/מ"ח	0	0	742	44	171	1	**958**	**978**
ועדות פסיכיאטריות**	1	0	108	0	0	1,046	**1,155**	**1,214**
הליכים לפי חוק שחרור על-תנאי ממאסר***	0	0	17	0	0	2,087	**2,104**	**2,567**
הליכים מינהליים נגד עברייני מין	283	2	388	1	11	3	**688**	**660**
שימוע******	0	0	0	0	0	533	**533**	**488**
הליכים אחרים	563	192	359	11	203	999	**2,327**	**2,221**
סה"כ	**68,758**	**6,506**	**7,008**	**780**	**466**	**41,480**	**124,998**	**115,635**

* הליך המתנהל בתחנות המשטרה. ** בפני ועדות פסיכיאטריות מחוזיות. *** בפני ועדות שחרורים. **** הליך המתנהל בתביעה. ***** במסגרת בית משפט "אחר" נמצאים בית משפט קהילתי, בית משפט לתעבורה, בית משפט מקומי, בית משפט מינהלי, בית משפט אזורי לעבודה, וכן הליכים בפני ועדות, במשטרה או בפרקליטות.

התפלגות תיקים פליליים לפי סוג בית משפט - בחתך מחוזות, שנת 2025

בית משפט	דרום	מרכז	חיפה	תל אביב	ירושלים	צפון	ארצית	סה"כ 2025	סה"כ 2024
שלום	6,926	4,855	4,109	3,271	2,548	1,907		**23,616**	**24,597**
שלום נוער	631	655	454	568	554	266		**3,128**	**2,921**
מחוזי	179	169	124	123	123	97	0	**815**	**912**
מחוזי נוער	32	20	17	19	21	12		**121**	**104**
תעבורה	669	719	968	370	370	409		**3,505**	**3,511**
עניינים מקומיים	4	18	20	49	58			**149**	**154**
אחר	44	86	68	49	39	57		**343**	**255**
סה"כ	**8,485**	**6,522**	**5,760**	**4,449**	**3,713**	**2,748**	**0**	**31,677**	**32,454**

נספח ב': עילות מינוי

התפלגות הליכים לפי עילות מינוי - בחתך מחוזות, שנת 2025

עילת מינוי	דרום	מרכז	חיפה	תל אביב	ירושלים	צפון	ארצית	סה"כ 2025	סה"כ 2024
עצור מחוסר אמצעים (18(א)(7))	11,251	8,420	10,301	7,326	3,467	4,818	0	**45,583**	**38,640**
עצור או חשוד שבית משפט מינה לו סניגור (15(ד) לחסד"פ)	4,937	1,078	2,312	2,404	2,171	1,321	0	**14,223**	**12,179**

עילת מינוי	דרום	מרכז	חיפה	תל אביב	ירושלים	צפון	ארצית	סה"כ 2025	סה"כ 2024
נאשם או עצור שהוא קטין הנשפט בבית משפט לנוער	1,198	1,429	1,255	1,534	1,143	694	0	**7,253**	**6,240**
נאשם בבית המשפט המחוזי בעבירה שעונשה 10 שנות מאסר ומעלה (15(א) לחסד"פ)	218	182	37	146	156	88	96	**923**	**893**
נאשם שמונה לו סניגור לאור הודעת התביעה על כוונתה להטיל עונש מאסר (15א(ג) לחסד"פ)	7,722	6,008	5,330	4,066	3,280	2,424	59	**28,889**	**29,016**
נאשם מחוסר אמצעים המואשם בעבירה שעונשה 5 שנות מאסר ומעלה (18(א)(4))	11	9	0	1	0	3	0	**24**	**6**
נאשם מחוסר אמצעים שבית המשפט מינה לו סניגור (15(ג) לחסד"פ)	218	8	0	11	108	1	0	**346**	**251**
נאשם עוור, חרש או אילם (15(א) לחסד"פ)	8	1	0	0	0	0	0	**9**	**16**
נאשם, חשוד או עצור שיש חשש שהוא חולה נפש או לקוי בשכלו (15(א) לחסד"פ + חוק טיפול בחולי נפש)	34	261	89	433	20	43	1	**881**	**851**

עילת מינוי	דרום	מרכז	חיפה	תל אביב	ירושלים	צפון	ארצית	סה"כ 2025	סה"כ 2024
נאשם שהוא קטין מתחת לגיל 16, הנשפט בבית משפט שאינו בית משפט לנוער (15(א) לחסד"פ)	4	0	0	1	13	0	0	**18**	**25**
נאשם קטין שבית המשפט מינה לו סניגור (18(ב) לחוק הנוער)	135	47	119	121	90	80		**592**	**552**
נאשם שבית המשפט מינה לו סניגור משום שאינו יכול לנהל את המשפט (18(ב))	717	558	499	321	301	294	44	**2,734**	**3,158**
נאשם המוזמן לדיון מקדמי (18(א)(16))	22	44	0	1	21	1	0	**89**	**310**
נאשם מכוח ס' 21(ג) לחסד"פ (18(א)(3))	3	1	2	1	0	0	0	**7**	**4**
נאשם שהוגשה בעניינו בקשה למעצר עד תום ההליכים (21 לחוק המעצרים)	5,327	3,972	3,626	2,672	1,880	1,759	0	**19,236**	**18,892**
עצור שמתקיים דיון בעניינו ללא נוכחותו (16(2) לחוק המעצרים)	0	0		0	0	0	0	**0**	**0**
אסיר לפי חוק שחרור על-תנאי ממאסר	845	290	89	509	96	261	6	**2,096**	**2,505**

עילת מינוי	דרום	מרכז	חיפה	תל אביב	ירושלים	צפון	ארצית	סה"כ 2025	סה"כ 2024
אסיר בהפרדה	22	20	0	6	0	6	1	**55**	**67**
חולה נפש מאושפז בכפייה (18(א)(2))	227	298	262	174	127	75	0	**1,163**	**1,205**
מי שהוגשה לגביו עתירה לקבוע שהוא בר הסגרה (18(א)(10))	0		1	0	3	1	0	**5**	**5**
מגבלות על חזרתו של עבריין מין לסביבת נפגע העבירה (18(א)(13))	8	2	2	4	3	1	0	**20**	**25**
חוק הגנה על הציבור מפני עברייני מין (18(א)(14))	137	146	76	90	158	61	0	**668**	**633**
ידיד בית משפט	0	0	0		0		2	**2**	**3**
דיון נוסף ומשפט חוזר	0	0	0	0	0	0	3	**3**	**4**
לוחם בלתי חוקי (6(ג) לחוק כליאת לוחמים בלתי חוקיים)		0		0	0		0	**0**	**0**
אחר	34	0	6	35	60	35	9	**179**	**155**
סה"כ	33,078	22,774	24,006	19,856	13,097	11,966	221	**124,998**	**115,635**

נספח ג': עורכי הדין במיקור חוץ

דרכי העסקה ותשלום

הסניגורים החיצוניים פועלים בחמש דרכי העסקה ותשלום עיקריות:

- במינוי מתיק לתיק, כשהתשלום נעשה בהתאם לתעריף המפורט בתקנות הסניגוריה הציבורית (שכר-טרחה לסניגורים ציבוריים), התשנ"ו-1996 (להלן: "תקנות שכר הטרחה"), על פי פעולות משפטיות.
היקף התשלומים בשנת 2025 לעורכי הדין שהועסקו בדרך זו היה 155,375,769 ₪.

- בתורנות בבית המשפט, כשהתשלום הוא לפי שעות התורנות שבוצעו, והכל בהתאם לתעריף המפורט בתקנות שכר הטרחה. בדרך זו נעשה שימוש רק לצורך ייצוג בהליכי מעצר בבתי משפט השלום.
היקף התשלומים בשנת 2025 לעורכי הדין שהועסקו בדרך זו היה 24,010,158 ₪.

- במסגרת חוזה העסקה מיוחד, הקובע מראש ייצוג במספר תיקים מוגדר לתקופה, כשהתשלום הוא קבוע לכל תיק ותיק ומשולם ב-12 תשלומים חודשיים שווים ("חוזי ריטיינר"). צורת העסקה זו משמשת לייצוג בתיקים פליליים המוגשים על-ידי לשכות התביעה של משטרת ישראל לבתי משפט השלום, וכן לייצוג מאושפזים בכפייה בפני ועדות פסיכיאטריות מחוזיות בבתי החולים. בשנת 2025 אושרו בוועדת הצוות המשרדי כ-500 "חוזי ריטיינר" עם סניגורים ציבוריים חיצוניים בכל מחוזות הסניגוריה.
היקף התשלומים בשנת 2025 לעורכי הדין שהועסקו בדרך זו היה 19,705,922 ₪.

- במסגרת חוזה העסקה מיוחד, על פי שעות עבודה, כאשר התעריף לשעה ומספר שעות העבודה לתקופה נקבעו מראש לפי הצורך בפועל ומאושרים על-ידי צוות משרדי בראשות הסניגורית הציבורית הארצית, ובהשתתפות נציגים מטעם חשבות משרד המשפטים, אגף התקציבים במשרד המשפטים והייעוץ המשפטי למשרד המשפטים. צורת העסקה זו משמשת לייצוג בתיקים גדולים ומורכבים, בהם נדרשות שעות הכנה מרובות, כאשר התעריפים המפורטים בתקנות אינם יכולים להוות תמורה הולמת למאמץ המושקע. כן נעשה שימוש בצורת העסקה זו למשימות נוספות אשר תקנות שכר הטרחה לא נותנות להן מענה ראוי, וההתקשרות בחוזה שעתי יעילה יותר. התעריף לשעה נקבע בהתאם לוותק המקצועי של עורך הדין.
היקף התשלומים בשנת 2025 לעורכי הדין שהועסקו בדרך זו היה 722,799 ₪.

- תקנות הסניגוריה הציבורית (חובת תשלום של זכאים לייצוג), התשע"ב-2011 קובעות חובה של נאשם או מערער, אשר נמצא זכאי לייצוג ומונה לו סניגור מטעם הסניגוריה הציבורית, לתשלום אגרה. לצד זאת, נקבע כי ניתן לפטור חייב מתשלום "במקרים חריגים שבהם, בהתחשב בהכנסותיו, ברכושו ובחובותיו המוכחים של המבקש, או בהתחשב בגילו, במצבו המשפחתי או בבריאותו, אין ביכולתו לשלמו".
במהלך שנת 2025 עמד הסכום הכולל של חיוב האגרות על 16,380,842 ₪ ב-29,278 הליכים.

- סך הגבייה בשנת 2025 עמד על כ-4,429,075 מיליון ₪. מתוכם כ-700,000 ₪ שולמו על-ידי לקוחות הסניגוריה לאחר שהומצאה להם דרישת תשלום, וכ-3.7 מיליון ₪ נגבו על-ידי המרכז לגביית קנסות.[179] לצד זאת, חובות בסך של כ-11,843,394 מיליון ₪ נשלחו למרכז לגביית קנסות; ופטורים והקלות ניתנו על-ידי הסניגוריה הציבורית ל-6,506 לקוחות בסכום כולל של כ-3,720,133 מיליון ₪.

179. האגרות שנגבות על ידי המרכז הן לא בהכרח בגין חובות שנפתחו בשנת 2024 אלא גם בגין שנים קודמות.

התחלופה ברשימת הסניגורים הציבוריים

עבודת הסניגוריה הציבורית מתחלקת בכל שנה בין מאות עורכי דין. כל עורך דין רשאי לפנות בכל עת בבקשה להתקבל לרשימת הסניגורים הציבוריים. הנתונים שלהלן ממחישים את השינויים שחלו בתוך רשימת עורכי הדין, בכל מחוז ומחוז, במהלך השנים. מספר עורכי הדין הפעילים* - בחתך מחוזות, מבט רב שנתי **בשנת 2025 עבדו עם הסניגוריה הציבורית 897 עורכי דין פעילים (פנימיים וחיצוניים).***

מספר עורכי הדין הפעילים - בחתך מחוזות, מבט רב שנתי

מחוז / שנה	2020	2021	2022	2023	2024	2025
דרום	183	182	200	204	211	213
מרכז	246	202	204	199	196	202
חיפה	132	130	131	137	154	142
תל אביב	223	202	196	210	196	209
ירושלים	143	156	161	158	159	409
צפון	116	119	128	121	122	116
ארצית	172	145	181	187	162	156

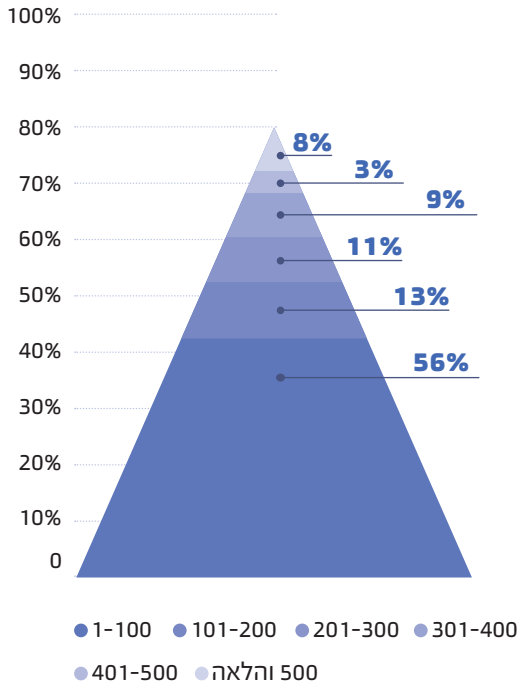
* המונח "עורך דין פעיל" מתייחס לכל עורך דין שקיבל בשנה קלנדרית מסוימת לפחות מינוי אחד מטעם הסניגוריה הציבורית. חלק מעורכי הדין עובדים עם יותר ממחוז אחד.

ברשימת הסניגורים העובדים עם מחוזות הסניגוריה הציבורית קיימת תחלופה מתמדת. שיעור התחלופה ברמה הארצית עמד בשנת 2025 על כ- 18.6%: מבין 896 עורכי דין פעילים בשנה זו, 167 עורכי דין לא עבדו עם הסניגוריה הציבורית בשנה הקודמת. שיעור זה של תחלופה מאפשר התחדשות ומתן הזדמנות לסניגורים חדשים לצד יציבות, צבירת ניסיון והתמקצעות.

התחלופה ברשימת הסניגורים הציבוריים (באחוזים) - בחתך מחוזות, מבט רב שנתי

מחוז	עבדו ב-2020 ולא ב-2019	עבדו ב-2021 ולא ב-2020	עבדו ב-2022 ולא ב-2021	עבדו ב-2023 ולא ב-2022	עבדו ב-2024 ולא ב-2023	עבדו ב-2025 ולא ב-2024
דרום	8%	12%	13%	11%	16%	10%
מרכז	13%	10%	18%	13%	15%	13%
חיפה	2%	6%	8%	12%	19%	7%
תל אביב	14%	12%	20%	19%	15%	20%
ירושלים	5%	13%	14%	5%	9%	7%
צפון	5%	9%	13%	7%	8%	6%
ארצית	55%	43%	55%	44%	42%	48%

חלוקת המינויים בין עורכי הדין הפעילים - בחתך ארצי, שנת 2025

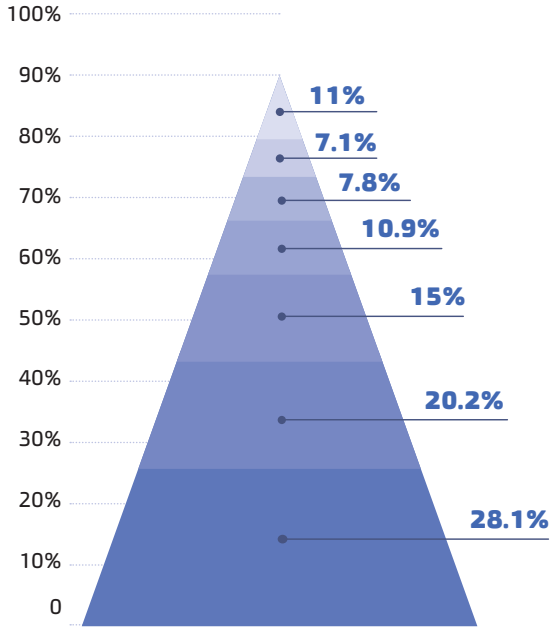
טווח המינויים	סה"כ עוה"ד בטווח	באחוזים
מעל 500	71	7.93%
401-500	28	3.13%
301-400	78	8.72%
201-300	101	11.28%
101-200	118	13.18%
1-100	499	55.75%

השוואה רב שנתית:

נבדקו 50 עורכי הדין שמונו לייצג מטעם הסניגוריה הציבורית מספר הפעמים הרב ביותר בשנים 2024 ו-2025. ההשוואה מעלה כי 13 מעורכי הדין שהופיעו ברשימה בשנת 2025 לא הופיעו בה בשנת 2024. כלומר, המדובר **בתחלופה של 26% בתוך שנה.**

בנוסף לכך, נבדקו לגבי השנים 2023 ו-2025, 10 עורכי הדין שמונו לייצג מטעם הסניגוריה הציבורית מספר הפעמים הרב ביותר. השוואה בין השנים העלתה כי 6 מבין עורכי הדין שהיו ברשימה בשנת 2025 לא הופיעו בה בשנת 2023. כלומר, **המדובר בתחלופה של 60% בתוך שנתיים.**

חלוקת שכר טרחה בין עורכי הדין הפעילים - בחתך ארצי, שנת 2025

טווח התשלום (ב-₪, לא כולל מע"מ)	סה"כ עוה"ד בטווח	באחוזים
מעל 550,000	85	11%
450,001-550,000	55	7.1%
350,001-450,000	60	7.8%
250,001-350,000	84	10.9%
150,001-250,000	116	15%
50,001-150,000	156	20.2%
0-50,000	217	28.1%

השוואה רב שנתית:

נערכה השוואה בין קבוצת 50 עורכי הדין בעלי השכר הגבוה ביותר בשנת 2024 לקבוצה שקיבלה את השכר הגבוה ביותר בשנת 2023. ההשוואה העלתה כי 14 מעורכי הדין שהופיעו בקבוצה זו בשנת 2024 לא הופיעו בה בשנת 2023. כלומר, **המדובר בתחלופה של 28% בתוך שנה.**

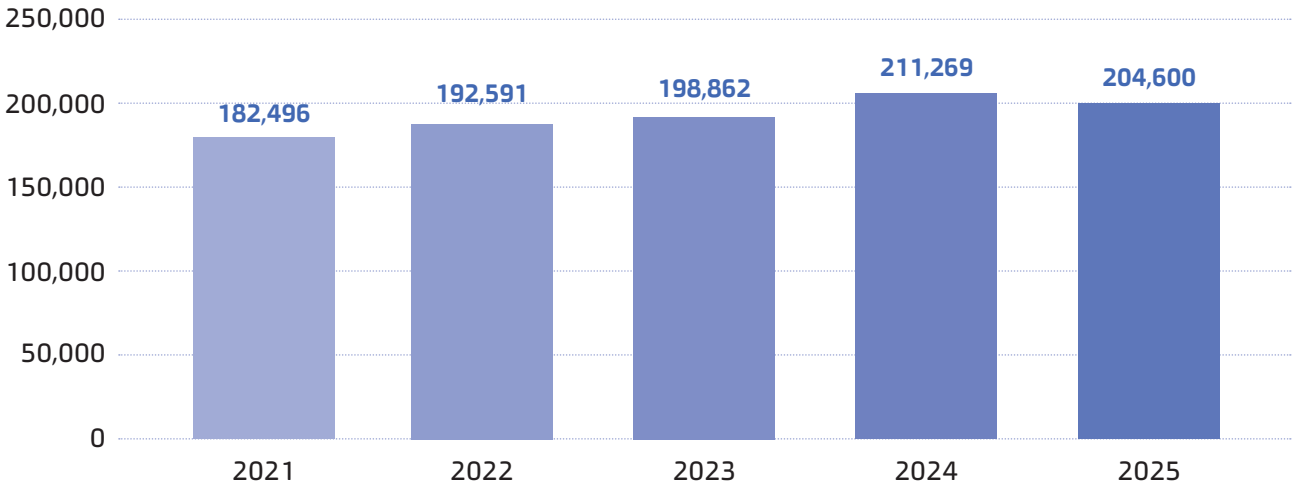
בנוסף לכך, נבדקו 10 עורכי הדין להם שולמו בשנים 2024 ו-2022 הסכומים הגבוהים ביותר מבין הסניגורים הציבוריים. השוואה בין השנים העלתה כי 5 מבין עורכי הדין שהיו ברשימה בשנת 2024 לא הופיעו בה בשנת 2022. כלומר, **המדובר בתחלופה של 50% בתוך שנתיים.**

נספח ד': שכר טרחה והוצאות

שכר טרחה והוצאות בשנת 2024 [180]

סוג התשלום	הסכום (₪) בשנת 2025	הסכום (₪) בשנת 2024	אחוזים בשנת 2025	אחוזים בשנת 2024
תשלומים לפי תקנות שכר הטרחה עבור ייצוג בתיקים ובתורנויות	179,385,927	182,838,332	87.68%	86.54%
תשלומים לעורכי דין המועסקים בהסכם מיוחד (ריטיינרים חיצוניים)	722,799	530,349	0.35%	0.25%
תשלומים לעורכי דין המועסקים לפי שעות	722,799	530,349	0.35%	0.25%
הוצאות הגנה (שכר עדים מומחים וחוקרים פרטיים)	4,784,913	4,801,310	2.34%	2.27%
סה"כ	**204,599,561**	**211,269,494**	**100%**	**100%**

שכר טרחה והוצאות (באלפי שקלים), במבט רב שנתי

180. הנתונים שלהלן מתייחסים לשכר הטרחה המשולם לסניגורים הציבוריים החיצוניים ולהוצאות הגנה - מרכיבים המתוקצבים בנפרד ומנוהלים על ידי הסניגוריה הציבורית, בהתאם לתקנות שכר הטרחה ולחוזי העסקה מיוחדים. הנתונים אינם מתייחסים לעלות שכרם של עובדי הצוות הפנימי המועסקים בתקן (עורכי דין, אנשי מינהלה ומתמחים) ולא לעלות משרדי הסניגוריה הציבורית במחוזות השונים. שני אלה נקבעים ומנוהלים על ידי משרד המשפטים.

נספח ה': שיעור ייצוג לפני חקירה בחתך לפי מחוזות

	סך הפונים שבקשתם לייצוג הועברה מהמשטרה לפני חקירה	סך הפונים שבקשתם לייצוג הועברה מהמשטרה לאחר חקירה	סך הפונים שבקשתם לייצוג התקבלה לראשונה בבית המשפט	סך הפונים שביקשו ייצוג מהסניגוריה	שיעור הפונים לפני חקירה מקרב לקוחות הסניגוריה	שיעור הפונים לאחר חקירה מקרב לקוחות הסניגוריה	שיעור הפונים שבקשתם לייצוג התקבלה לראשונה בבית המשפט מקרב לקוחות הסניגוריה
תל אביב	8,447	4	1,281	9,732	86.8%	0.04%	13.2%
		8,451					
מרכז	8,475	206	1,103	9,748	86.6%	2.1%	11.3%
		8,681					
ירושלים	4,772	80	1,293	6,145	77.7%	1.3%	21%
		4,852					
דרום	9,287	1,266	3,068	13,621	68.2%	9.3%	22.5%
		10,553					
חיפה	8,809	775	1,839	11,423	77.1%	6.8%	16.1%
		9,584					
צפון	3,355	513	1,224	5,092	65.9%	10.1%	24%
		3,868					
ארצי	43,145	2,844	9,808	55,797	77.3%	5.1%	17.6%
		45,989					